

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β', τεύχος 310, Παρασκευή 14 Φεβρουαρίου 1986

Δρχ. 70

Του Αγίου Βαλεντίνου στη «Ν.Δ.» παίζουν χιονοπόλεμο

- Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΟΖΑΛ
- ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΠΟΚΤΟΥΝ ΒΑΣΗ
- ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ
- ΟΙ ΚΟΜΠΙΝΕΣ ΤΗΣ «ΑΥΡΙΑΝΗΣ»
- ΔΥΟ ΝΕΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ
- Η «ΝΕΑ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ»
- Ο ΦΟΡΕΑΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ
- ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΚΣΕ
- ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

«ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»!

*Το πιο ωραίο βιβλίο της χρονιάς
κάθε μέρα και πιο επίκαιρο!*

Ένα χρόνο μετά την έκδοσή του, το βιβλίο «κάτι το ωραίο» συζητιέται και, φυσικά, διαβάζεται με μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Όχι τυχαία, το «κάτι το ωραίο» είναι το βιβλίο που αποκάλυψε το ελληνικό «κιτς» κι έγινε γραπτό σημείο αναφοράς ενός φαινομένου που είναι πάντα ζωντανό και πάντα επίκαιρο! Είναι η πρώτη πολύπλευρη σπουδή της ελληνικής κακογουστιάς. Είναι μια περιήγηση στον κόσμο του φτηνού γούστου που διαμορφώνεται μέσα από την ελληνική καθημερινή μορφή —τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «κιτς» όπως ακριβώς είναι «γραφικό» και «επικίνδυνο».

«Κάτι το ωραίο»

Μέσα στις σελίδες του βιβλίου θα δείτε να παρελαύνουν η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη... Το «κιτς» υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιατρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα. Ειδικά άρθρα και πάνω από 1000 φωτογραφικά θέματα αποκαλύπτουν, διακωμωδούν και καταγγέλλουν το κιτς δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα ενδιαφέρον, απολαυστικό και επίκαιρο!

«Κάτι το ωραίο»

Και η παρέλαση του «κιτς» συνεχίζεται. Ξεφυλλίζοντας το «Κάτι το ωραίο» θ' ανακαλύψετε το κιτς σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπελό, χαλκοτεχνήματα, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, τάφους, πλαστικά λουλούδια, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, σε καρτ-ποστάλ, σε ντίσκο, σε «φαγάδικο» σε μαγαζιά, σπίτια, έπιπλα... Αλλά κιτς υπάρχει και στο πορνό, στο αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, τη διαφήμιση... το κιτς υπάρχει παντού και παραμονεύει...

«Κάτι το ωραίο»

Για το «κιτς» σε όλες του τις μορφές γράφουν οι: Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μαρ. Γιουρσενάρ, Γ. Καλιόρης, Χ. Καμπουρίδης, Λ. Κηληδόνης, Α. Κολτσιδοπούλου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Π. Μαρτινίδης, Μ. Μποσαντζόγλου, Δ. Πικιώνης, Δ. Ραυτόπουλος, Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας. Προλογίζει: η υπουργός Πολιτισμού **Μελίνα Μερκούρη.**

ΕΚΔΟΣΗ:
«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ 'ΑΝΤΙ'»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΥΜΗΤΕ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα 115 21
Τηλ. 72.29.237

«Κάτι το ωραίο»

Όλο το φωτογραφικό υλικό του βιβλίου βασίζεται σε αυθεντικά ρεπορτάζ των Χρ. Βλάχου, Τ. Βρεττού και Λ. Μιαούλη και εμπλουτίστηκε από το αρχειακό υλικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων.

«Κάτι το ωραίο»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «Φίλων του περιοδικού 'ΑΝΤΙ'»

- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ

Ωραίο βιβλίο!

Τι είναι «ΚΙΤΣ»
Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση. Προέρχεται από την ιδιωματική φράση «Kitschen» που σημαίνει «πασαλείβω». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιείται για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

Περίοδος Β'
• Τεύχος 310
Παρασκευή 14 Φεβρουαρίου 1986
δρχ. 70

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΚΗΣ ΚΟΣΩΝΑΣ	
Από τον Κ. Καραμανλή...	12
ΧΡ. ΧΑΤΖΗΜΜΑΝΟΥΗΛ	
Στρέφεται η νεολαία δεξιά;	15
ΑΝΤ. ΜΠΡΙΛΑΚΗΣ	
Για μια νέα πορεία	16
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ	
Η νέα συνδικαλιστική Κίνηση	18
Ν. ΠΑΦΛΙΩΤΗΣ	
Οι Νομαρχιακές του ΠΑΣΟΚ	20
ΑΝΤΙΔΙΚΟΣ	
ΜΕΙΝ ΚΑΜΠΦ συνεχίζεται...	21
Σ.Κ.	
Η «Εξόρμηση» εξορμά, ο Κουρής επιμένει...	22
Γ.Φ.	
Η «Πρώτη» ετοιμάζεται	23
Δ. ΜΙΧΑΗΛ	
Συμβιβασμός ή ρήξη;	24
Α. ΦΩΚΑΣ	
Μάδησε ο «κλάδος ελαίας» του Οζάλ	26
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Γαλλικές εκλογές και Ελληνική Αριστερά	30
Μ. Ν. ΡΑΠΤΗΣ	
Το 27ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ	33
ΝΤ. ΣΙΩΤΗΣ	
Με τους «Κόντρας»	36
ΑΝΝΥ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ	
«Ζήτω η κρίση και ο πληθωρισμός!»	38
ΓΙΟΥΛΗ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ	
Πίσω απ' τις κουίντες	40
Οι προμήθειες του Στρατού	42
Δ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ	
Ήη - Βαλεντίνος έρχεται...	48
Ο Στάλιν ομιλεί εκ του τάφου	49
Θ. ΓΙΑΤΣΙΟΣ	
Βίντεο και τηλεόραση	50
ΧΡ. ΛΑΖΟΣ	
Τζόζεφ Μπούς	51
Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ	
«Η ζωή εν τάφω»	53

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
ΗΠΑ: Προσφέρουμε και επενδύσεις...	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	10
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	40
ΦΟΙΒΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ	
Το γκαμπι της Μόσχας	28
Φ.Α.	
Αιτή	29
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	44
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	46
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	56
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	57

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: ΓΗΣΗΣ

ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΡΧΗΓΟ

ΤΟ Β' ΣΥΝΕΔΡΙΟ της Νέας Δημοκρατίας θα έπρεπε ν' αποτελεί το «συνέδριο της ωριμότητας» για το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Κατ' ευθείαν απόγονος της ΕΡΕ, του Συναγερμού, του Λαϊκού Κόμματος, η ΝΔ αποτελεί τη σημερινή έκφραση των δυνάμεων που, όντας μόνιμα σχεδόν στην εξουσία μέχρι το 1981, σφράγισαν με τις επιλογές τους τη μεταπολεμική εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας. Έχουν περάσει πεντέμισι χρόνια από τότε που η ΝΔ βρίσκεται εκτός εξουσίας και ο συνδυασμός αυτός, κυβερνητικής και αντιπολιτευτικής πείρας, μπορεί πράγματι ν' αποτελέσει στοιχείο ωριμότητας για κάποιο κόμμα.

ΟΧΙ ΟΜΩΣ για τη ΝΔ, σ' αυτήν τουλάχιστον τη φάση. Γιατί ούτε ο κόσμος της, ούτε τα στελέχη της, ούτε η ηγεσία της έχουν καταφέρει να δουν κριτικά το παρελθόν τους: δεν έχουν μπει στον κόπο να καταλάβουν γιατί έχασαν. Απλώς δεν δέχθηκαν ποτέ ότι είναι οι χαμένοι, ότι κάποιοι άλλοι νέμονται αυτά που κάποτε ήσαν δικά τους. Μια και μόνο παρόρμηση υπάρχει: να αλωθεί ξανά η εξουσία που αφαίρεσε ο λαοπλάνος Παπανδρέου.

ΜΗΠΩΣ ΑΥΤΟ δεν ήταν το στοιχείο που πρυτάνευσε κατά την επιλογή του κ. Μητσοτάκη ως αρχηγού; Οι δύο προηγούμενοι διάδοχοι του Κ. Καραμανλή είχαν αποτύχει: ο πρώτος στην άμυνά του απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, ο δεύτερος στη μετωπική, εφ' όλης της ύλης, επίθεση των ευρωεκλογών του '84. Τα ποσοστά, το πρόγραμμα, η καλή ή κακή εμφάνιση δεν είχαν σημασία: χρειαζόταν ο κατάλληλος ν' αντιμετωπίσει τον «Αντρέα», ο δεινός μονομάχος.

ΑΠΟΔΕΙΧΘΗΚΕ ΠΩΣ ο Κ. Μητσοτάκης είναι πράγματι τέτοιος —όμως μόνο σε σχέση με όσους μέσα στο κόμμα του εποφθαλμιούσαν τη θέση του κι όχι απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. Οι κ. Μπούτος και Στεφανόπουλος, ηττήθηκαν κατά κράτος: δεν το περίμεναν άραγε αυτό, δεν φαντάζονταν πως αυτός που του αναγνώριζαν την ικανότητα να συντρίψει πολιτικά τον Αν. Παπανδρέου θα είχε την ικανότητα να συντρίψει και τους ίδιους;

ΚΙ ΕΤΣΙ ο «σώγαμπρος» επιβλήθηκε στα πεθερικά. Ο Κ. Μητσοτάκης αναγκάζοντας με τις κινήσεις του τους μόνους εσωκομματικούς αντιπάλους (αυτούς που μπορούσαν άμεσα να του αμφισβητήσουν την ηγεσία) να εγκαταλείψουν το κόμμα βρέθηκε απόλυτος κυρίαρχος του παιχνιδιού. Δεν έμενε παρά η τυπική αναγνώριση των κληρονομικών δικαιωμάτων που απέκτησε με «το σπαθί του», το βαμμένο όχι με αίμα πασοκτζήδων αλλά νεοδημοκρατών.

ΤΟ Β' συνέδριο της ΝΔ δεν είναι λοιπόν παρά η συμβολαιογραφική πράξη παραχώρησης της κομματικής περιουσίας, η τελετουργία αναγνώρισης του σώγαμπρου ως μόνιμου κληρονόμου. Όσοι εξακολουθούν να έχουν απαιτήσεις πρέπει ή να συμβιβαστούν (π.χ. Μ. Έμπερτ) ή να αποχωρήσουν (π.χ. Ι. Βαρβιτσιώτης).

ΟΜΩΣ Η δεινότητα του κ. Μητσοτάκη στις εσωκομματικές μονομαχίες δεν πρόκειται βέβαια να σώσει τη ΝΔ. Όσο αναζητείται ο επικεφαλής για το γιουρούσι προς το Καστρί ο συντηρητικός κόσμος της χώρας δεν θα απολαμβάνει παρά το θέαμα ενδοκομματικών σφαγών, αποχωρήσεων, διαγραφών, ανακηρύξεως και καταρρίψεως αρχηγών. Όσο το κράτος και τα οφέλη που παρέχει αντιμετωπίζονται ως ο απωλεσθείς παράδεισος του ρουσφετιού, της αργομισθίας, της άσκησης καταπίεσης, του αντικομμουνισμού, η ΝΔ θα παραμένει στην κόλαση της αντιπολίτευσης. Αν το κόμμα και ο κόσμος του δεν καταφέρουν να απομακρυνθούν απ' αυτό που «σήμαινε η δεξιά» (και για τους ίδιους και για μας τους υπόλοιπους) τα συνέδρια δεν θα είναι παρά τελετές καθιέρωσης αρχηγών.

αντί

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΗΠΑ: Προσφέρουμε και επενδύσεις —αρκεί μόνον...

ΠΟΣΟ ΘΑ διαρκέσει η «διετία» των μέτρων λιτότητας; Μια πρώτη απάντηση επιχείρησε να δώσει, την Τρίτη, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Κ. Σημίτης, δίνοντας, ταυτόχρονα, τις προβλέψεις των υπηρεσιών του υπουργείου, αναφορικά με την πορεία της οικονομίας.

ΚΑΙ ΩΣ προς το τι θα πει «διετία» ο κ. υπουργός υπήρξε σαφής: μη νομίζετε, ω, αγαθοί, ιθαγενείς Έλληνες, ότι, με την εκπνοή του 1987, θ' αρχίσει ο παράδεισος... «Πρέπει να είμαστε —είπε— σε συνεχή εγρήγορση». Πράγμα που, στην απλοελληνική, σημαίνει ότι η περιοριστική οικονομική πολιτική θα συνεχισθεί για αρκετά ακόμα χρόνια και ότι δεν αποκλείεται, στο τέλος του 1986 —όταν, συν θεώ, περάσει η μπόρα των δημοτικών εκλογών...— να επιβληθούν και άλλα επώδυνα μέτρα, σχετικά με τις συντάξεις και την απασχόληση. (Αν δεν το γνωρίζατε ήδη, είναι καιρός να το μάθετε: Ο ελληνικός πληθυσμός —είπε ο κ. υπουργός— παρουσιάζει υψηλό ποσοστό γήρατος, καθώς οι συνταξιούχοι διαρκώς αυξάνουν. Συνεπώς...). Όσο για το πώς θα εξελιχθεί η πορεία της οικονομίας μας, έχουμε και λέμε, με βάση, πάντοτε, τις προβλέψεις του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας: Το καθαρό (διαθέσιμο) εισόδημα των ιδιωτών, θα είναι το 1986, μειωμένο κατά 7% σε σύγκριση με το 1985... Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου θα μειωθούν, το 1986, κατά 4% περίπου... Το μέσο επίπεδο του πληθωρισμού θα κυμανθεί γύρω στο 23%, έναντι 19% του 1985, κτλ.

ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ, μας διαβεβαιώνουν οι επιτελείς του υπουργείου, δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας: «οι προοπτικές που καθορίζονται από τους αριθμούς αυτούς, ανταποκρίνονται στην πολιτική που εμείς οι ίδιοι είχαμε σχεδιάσει. Γι' αυτό και δεν έχουμε κανένα πρόβλημα να δώσουμε στη δημοσιότητα τα σχετικά στοιχεία». Ωστόσο, την αισιοδοξία αυτή, δεν φαίνεται να συμμερίζονται, τώρα, ούτε ο πρωθυπουργός («Αποστόλη μου (Λάζαρη) δεν κοιμάμαι τις νύχτες»...), ούτε άλλα κυβερνητικά στελέχη, που δεν έπαυσαν να αγωνιούν —και να διερωτώνται— για το πολιτικό κόστος της όλης αυτής οικονομικής πολιτικής.

Όταν αναζητούνται επενδυτές...

ΤΗΝ ΑΓΩΝΙΑ αυτή, άλλωστε, εκφράζουν, κατά τον καλύτερο τρόπο οι διάφορες ανακοινώσεις περί «προσπαθειών προσελκύσεως ξένων επενδύσεων»: Ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου —λέει μια πρώτη ανακοίνωση— είχε στο Νταβός της Ελβετίας «χρήσιμες επαφές με σημαίνοντες επιχειρηματικούς παράγοντες του διεθνούς χώρου, προκειμένου να...». Ο υφυπουργός Πολιτισμού Γεώργιος Α. Παπανδρέου, που συνεχίζει την περιοδεία του στις ΗΠΑ —αναφέρει άλλη ανακοίνωση— «είχε εποικοδομητικές συναντήσεις με Έλληνες και Ελληνοαμερικανούς επιχειρηματίες, κατά τις οποίες εξετάστηκαν οι προοπτικές ανάπτυξης επενδυτικών πρωτοβουλιών, εκ μέρους τους, στην Ελλάδα», κτλ.

ΑΝ ΘΑ ΒΡΕΘΟΥΝ —και πόσοι;— ξένοι επενδυτές, είναι ένα ερώτημα που πλανάται σχεδόν πάντοτε, ύστερα από κάθε ταξίδι του πρωθυπουργού (τώρα και του υφυπουργού Γ. Παπανδρέου) στο εξωτερικό. Μερικοί υποστηρίζουν ότι, για τη

δυσπιστία με την οποία η ελληνική κοινή γνώμη αντιμετωπίζει τις ανακοινώσεις αυτές, βασική ευθύνη φέρει ο άλλοτε υφυπουργός Τύπου Δημ. Μαρούδας, με εκείνες τις γραφικές «διαβεβαιώσεις» του περί «ποταμών επενδύσεων» που θα έλθουν από το Κουβέιτ ή από την Λιβύη ή από τη Δυτική Γερμανία, κτλ. Όμως, τη φορά αυτή, υπάρχει ο αντίλογος: οι σχέσεις της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (και γενικότερα με τη Δύση) —επισημαίνουν ορισμένοι κυβερνητικοί αξιωματούχοι— είναι εξαιρετές. Και ακόμα πιο εξαιρετές οι σχέσεις της Ελλάδας με τους ατλαντικούς συμμάχους της —τους καλούς Αμερικανούς. Ήδη, από τον περασμένο Νοέμβριο μέχρι σήμερα, είχαμε τη χαρά να φιλοξενήσουμε, στο έδαφός μας, υπουργούς και στρατηγούς των ΗΠΑ —Άρμακωστ, Γουίλκινσον - Γουάιτχεντ - Γκαστ - Ρίτζουαϊν— με τους οποίους καλύψαμε θέματα σοβαρά και νευραλγικά, από τη «διεθνή τρομοκρατία», μέχρι την προστασία της αμερικανικής τεχνολογίας, και από τα θέματα της Λήμνου ή της Κύπρου, μέχρι τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και, φυσικά, το «πρόβλημα των προβλημάτων», το θέμα των βάσεων.

ΣΥΝΕΠΩΣ, ΑΝ ΟΛΑ εξελιχθούν κατ' ευχήν —και, προπαντός, αν η «αμοιβαία κατανόηση» που καταγράφηκε στις επισκέψεις αυτές, ολοκληρωθεί με την επίσκεψη του Τζωρτζ Σουλτζ— δεν θα υπάρξουν εμπόδια στην «παραπέρα βελτίωση των ελληνοαμερικανικών σχέσεων» που σημαίνει, βέβαια, «μεγαλύτερη οικονομική συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών» —και κατ' επέκταση— συγκεκριμένες αμερικανικές επενδύσεις στην Ελλάδα... Κατά τα άλλα, βέβαια, οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι θ' αναφωνήσουν και πάλι (αναφορικά με τις βάσεις) το ακατάλυτο «Ο αγώνας τώρα δικαιώνεται», μια και άλλο πράγμα είναι μια αμυντική συμφωνία, και άλλο μια στρατιωτική παρουσία. Το σενάριο είναι ήδη γνωστό: Η συμφωνία του 1983 —που έχει «καταληκτική ημερομηνία»— θα εκπνεύσει. Και οι βάσεις «θα φύγουν»... Όμως, την ίδια στιγμή, λόγω των ειδικών συνθηκών που θα επικρατούν το 1988, θα υπογραφεί μια άλλη συμφωνία —τελείως άσχετη με τη συμφωνία του 1983— η οποία θα επιτρέπει την παραμονή ορισμένων (μόνο) βάσεων, οι οποίες (και εδώ, ακριβώς, έγκειται το «δαμόνιον» της ελληνικής διπλωματίας...) δεν θα είναι βάσεις αμερικανικές, αλλά νατοϊκές. Όσο για την ελληνική οικονομία, φυσικά θ' ανασάνει μια και κάθε συμφωνία για τις βάσεις, συνεπάγεται ορισμένα οικονομικά ανταλλάγματα, τα οποία (α! όλα κι όλα!) θα «παζαρέψουμε σκληρότατα». Η ελληνική εξωτερική πολιτική δεν είναι μόνο πολυδιάστατη, αλλά και «υπερήφανη».

Το συνέδριο της «ΝΔ»

ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΟ το κλίμα, αρχίζει σήμερα, στη Θεσσαλονίκη, το συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας, με πολλές, βέβαια, αμφισβητήσεις ως προς την αποτελεσματικότητα μιας ηγεσίας, αλλά και με πολλά περισσότερα ερωτήματα κατά πόσο το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης —με το πολιτικό και ιδεολογικό του οπλοστάσιο— μπορεί να είναι, σήμερα η «άλλη λύση», μπρος σ' ένα ΠΑΣΟΚ που διέψευσε προσδοκίες και αποδείχθηκε ανήμπορο να προσφέρει διέξοδο στην οξύτα-

τη πολιτική και οικονομική κρίση της χώρας.

ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ θα επιχειρηθεί, ασφαλώς, να δοθεί η εικόνα ενότητας γραμμών, με διακηρύξεις αρχών (περί «ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού», περί «κοινωνικής δημοκρατίας», κτλ.) και, προπαντός, με αποκηρύξεις τάσεων αποσχιστικών. Ωστόσο, καμιά διακήρυξη αρχών δεν μπορεί ν' αποκρύψει τις φυγόκεντρες δυνάμεις που ενδημούν —αυτή τη στιγμή— τόσο στο χώρο της Νέας Δημοκρατίας, όσο και στο χώρο του ΠΑΣΟΚ, και που είτε έχουν ήδη «εκδηλωθεί» (ΔΗΑΝΑ, ανεξαρτοποιηθέντες βουλευτές των δύο κομμάτων, «Σοσιαλιστική Συνδικαλιστική Εργατοϋπαλληλική Κίνηση»), είτε προβληματίζονται «αν και πότε πρέπει να εκδηλωθούν».

ΣΤΙΣ «ΤΑΣΕΙΣ» αυτές, ορισμένοι αναλυτές διαβλέπουν, από τώρα, το τέλος της «λογικής» του δικομματισμού και των αυτοδυναμιών μονοκομματικών κυβερνήσεων. «Βαίνουμε —λένε— προς την ιταλοποίηση του ελληνικού πολιτικού βίου». Άλλοι, ωστόσο, απλώς διερωτώνται αν οι φυγόκεντρες αυτές δυνάμεις θα οδηγήσουν σε κάποιο νέο «κεντρώο» ή «κεντροαριστερό» σχήμα, το οποίο θα μπορούσε να παρεμβληθεί είτε μεταξύ Νέας Δημοκρατίας και ΠΑΣΟΚ, είτε μεταξύ ΠΑΣΟΚ και κομμουνιστικής αριστεράς. Η πρόσφατη, μάλιστα, συντηρητική (δεξιά) στροφή του ΠΑΣΟΚ —λένε οι αναλυτές αυτοί— βοηθάει στην κινητικότητα αυτή, εφόσον η Αριστερά δεν μπορέσει τελικά, να διατυπώσει μια αποτελεσματική πολιτική και κοινωνική πρόταση. (Περισσότερα για το συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας, σε άλλες σελίδες του τεύχους αυτού).

«Πρωτοβουλίες» διαθέτει και ο πρόεδρος Σαρτζετάκης...

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, ένα νέο —στο βαθμό που μπορεί να είναι νέο— στοιχείο της πολιτικής μας ζωής, είναι η περίπτωση να φύγουν οι «πρωτοβουλίες» των πολιτικών εξελίξεων από τα χέρια του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου, για να περιέλθουν —όσο και αν ηχεί παράξενα— στα χέρια του σημερινού προέδρου της Δημοκρατίας Χρ. Σαρτζετάκη. Παραμένει γεγονός ότι, μέχρι τώρα, η «περίπτωση Σαρτζετάκη» τροφοδότησε πλήθος αναγνωσμάτων σε συνάρτηση με το παρασκήνιο της 9ης Μαρτίου, και, κυρίως, αν είναι «τρίτης ή τέταρτης επιλογής πρόεδρος»! Η συνάντηση, όμως, Σαρτζετάκη - Παπανδρέου, του περασμένου Σαββάτου (με τα πολλαπλά εύσημα που του απένειμε ο πρωθυπουργός της αλλαγής), έφερε, για πρώτη φορά

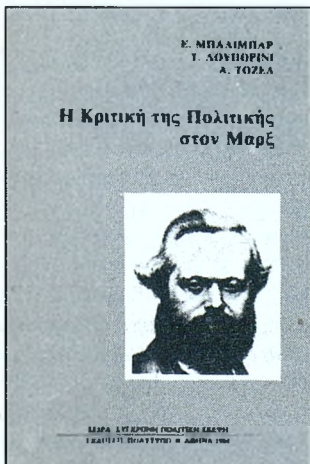
στο φως, ότι και ο σημερινός πρόεδρος διαθέτει στα χέρια του ένα φοβερό όπλο: την παραίτηση. Την οποία —επιτέλους— μπορεί, κάποτε, να χρησιμοποιήσει, αν «ο κόμπος φτάσει στο χτένι», αν, δηλαδή, δεν σταματήσουν τα λογής δημοσιεύματα, όχι του αντιπολιτευόμενου Τύπου, —«που κάνει τη δουλειά του»... —αλλά του φιλοκυβερνητικού Τύπου, που «αρύει τις πληροφορίες του από συγκεκριμένη πηγή, με συγκεκριμένο σκοπό»!

ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ παραίτηση, όμως, του κ. Σαρτζετάκη, θα σήμαινε, κατά πάσα πιθανότητα, διάλυση της σημερινής Βουλής και προκήρυξη πρόωρων εκλογών, εκτός αν υποτεθεί ότι ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου αποφασίζει το «μεγάλο άλμα» προς την Προεδρία, προσφέροντας σαν αντάλλαγμα, στην Αριστερά, την απλή αναλογική. Όπως και αν έχει το πράγμα, βεβαίως είναι ότι, για πρώτη φορά, η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, άρχισε να συνειδητοποιεί ότι ο «αιφνιδισμός» της 9ης Μαρτίου μπορεί να της βγει σε κακό, με απρόβλεπτες εξελίξεις. Γι' αυτό και η «σύσταση» που γίνεται, τώρα, προς τον φιλοκυβερνητικό Τύπο, είναι μία: «Παρακαλούμε, παύσετε ν' ασχολείσθε με τον κ. Σαρτζετάκη ή την κ. Σαρτζετάκη ή τον κ. Παπακαρύνα»!

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ σφράγισε —εκτός των άλλων— η επίσκεψη Σπ. Κυπριανού στην Αθήνα και οι συνομιλίες που είχε με την ελληνική κυβέρνηση. Ο πρωθυπουργός —που έχει την ικανότητα να βλέπει φως και μέσα από το σκοτεινότερο τούνελ— δήλωσε και πάλι ότι «εντός των επομένων μερικών μηνών, θα έχουμε και στον τομέα αυτόν (στο Κυπριακό) κάτι νέο», χωρίς, ωστόσο, να εξηγήσει που οφείλεται η αισιοδοξία του αυτή. Μοναδική πηγή πληροφοριών μας, έτσι, παραμένει η τουρκική «Χουριέτ», η οποία μας διαβεβαιώνει ότι η αποστολή της βοηθού υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ κ. Ροζάν Ριτζουαίη, στην Άγκυρα και στην Αθήνα, υπήρξε καρποφόρα, αφού μπόρεσε να βρει «φόρμουλες» και για τη Λήμνο, και για το Κυπριακό, και για την έναρξη του ελληνοτουρκικού διαλόγου.

Η κυβέρνηση (διάβαζε ο υφυπουργός Εξωτερικών Ι. Καψής) δεν διέψευσε τις πληροφορίες της «Χουριέτ». Αρκέσθηκε μόνο να διευκρινίσει ότι το κουβεντολόι με τη Ροζάν είχε «διερευνητικό χαρακτήρα» και ότι στις ελληνοαμερικανικές τουλάχιστον επαφές δεν διατυπώθηκε «πρόταση - φόρμουλα». Όμως και οι «φόρμουλες» δεν μπορεί παρά να έλθουν και αυτές, όταν το κλίμα των ελληνοαμερικανικών σχέσεων είναι —και παραμένει— θεσπέσιο...

ΑΝΤΗΝΩΡ

Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ
Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ
Α. ΤΟΖΕΛΑ

Η Κριτική της Πολιτικής στον Μαρξ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ
Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ
Α. ΤΟΖΕΛΑ
Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΜΑΡΞ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία,
Τσιμισκή 78

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ»
ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ»
ΤΟΥ ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ
ΜΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία,
Τσιμισκή 78

Μια διάψευση που επαληθεύει

Μετά τη συνάντηση που είχε (Σάββατο, 8 Φεβρουαρίου) με τον κ. Σαρτζετάκη, ο πρωθυπουργός προέβει στη γνωστή δήλωση με την οποία επιχείρησε να διαψεύσει όλα τα δημοσιεύματα περί προτάσεων για την Προεδρία. Η δήλωση του Α. Παπανδρέου είναι πολλαπλώς ενδιαφέρουσα. Και προφανώς όχι μόνον για την οξύτητα του ύφους, ή για τις διατυπώσεις που ενδεχομένως αντιπροσωπεύουν τον Πρόεδρο και μόνον αυτόν: «... άθλια εκστρατεία μερίδας του Τύπου...» (όταν όλοι θυμούνται πως το θέμα ξεκίνησε στη Βουλή και συνεχίστηκε στο φιλοκυβερνητικό «Βήμα»), «... σκοπεύουν αναντίρρητα στην υπονόμευση του θεσμού και σε τελευταία ανάλυση στην υπονόμευση αυτού του πολιτεύματος της προεδρευομένης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας»... (Προφανώς η δίκη προθέσεων αφορά κυρίως το συγκρότημα Λαμπράκη, αφού το σύνολο σχεδόν των πληροφοριών δημοσιεύτηκε στο «Βήμα», τα «Νέα» και τον «Ταχυδρόμο»). Κυρίως η δήλωση είναι ενδιαφέρουσα διότι στην ουσία επιβεβαιώνει τις πληροφορίες. Η επίμαχη φράση λέει ακριβώς τα εξής: «Όπως είναι φυσικό βολιδοσκοπήσεις έγιναν από το ΕΓ του κινήματος».

Αν οι λέξεις δεν έχουν χάσει το νόημά τους αυτή η φράση σημαίνει:

1. ότι το ΕΓ του ΠΑΣΟΚ —του οποίου ως γνωστόν πρόεδρος είναι ο Α. Παπανδρέου— κατήρτισε κατάλογο υποψηφίων·
2. ότι το ΕΓ του ΠΑΣΟΚ επιφόρτισε μέλη του —όπως τον κ. Ακ. Τσοχατζόπουλο— και άλλα στελέχη του κινήματος— όπως τον κ. Μ. Κουτσόγωργα— να συζητήσουν με τους υποψηφίους και να φροντίσουν να τους πείσουν·
3. Από την ίδια φράση συνάγεται επίσης ότι η σειρά των βολιδοσκοπήσεων είχε ιδιαίτερη σημασία. Διαφορετικά το αποτέλεσμα θα ήταν κωμικό.

Σ' αυτό το σημείο οι δηλώσεις του κ. Π. Κανελλόπουλου επιβεβαιώνουν τα δημοσιεύματα. Ο κ. Π. Κανελλόπουλος δήλωσε ότι του έγινε πρόταση. Βεβαίως εκ των υστέρων, μία πρόταση που δεν έγινε αποδεκτή, ονομάζεται βολιδοσκοπήση. Και η ιεραρχημένη σειρά των βολιδοσκοπήσεων συνεχίστηκε με τον κ. Κουρουσόπουλο, ο οποίος επίσης δεν διέψευσε τα δημοσιεύματα που τον αφορούσαν. Πιθανόν οι κ. Τσοχατζόπουλος και Κουτσόγωργας να καλύπτονται αναδρομικά από την πρωθυπουργική δήλωση. Όμως ο κυβερνητικός εκπρόσωπος είχε δηλώσει (Τρίτη 28 Ιανουαρίου, εφημερίδες της 29ης Ιανουαρίου) ότι «... Το κίνημά μας και η κυβέρνηση θα ενεργούσε ανεύθυνα αν δεν διερευνούσε όλες τις λύσεις πριν από την τελική πρόταση για τον υποψήφιο πρόεδρο. Στη διαδικασία αυτή —των διερευνήσεων— πράγματι ρωτήθηκε και ο κ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος που αμέσως δήλωσε ότι δεν ενδιαφέρεται για το αξίωμα».

Και πάλι το νόημα είναι σαφές. Αν με την έννοια «βολιδοσκοπήση» ή «διερεύνηση» δεν εννοείται κάποιας μορφής «μπλόφα», τότε σημαίνει απλώς πρόταση που δεν έγινε αποδεκτή. Είναι φανερό λοιπόν πως η εν λόγω διάψευση επαληθεύει τα άθλια και υπονομευτικά δημοσιεύματα.

Αυτό φαίνεται πως το ένωσαν και οι δημοσιογράφοι της ΕΡΤ-2, διότι στο δελτίο των 12 μετέδωσαν την πρωθυπουργική δήλωση χωρίς την επίμαχη φρασούλα.

Ποιος είναι το υποκείμενο αυτής της φράσης;

Είναι μάλλον λογικό να υποθέσει κανείς ότι η μοναδική φράση της δήλωσης που μπορεί να αποδοθεί στον πρωθυπουργό εί-

ναι ακριβώς η επίμαχη. Διότι αυτή μόνον αποδίδει στον πρωθυπουργό την πρωτοβουλία των κινήσεων και τον αποκαθιστά ως Πρόεδρο του ΕΓ του ΠΑΣΟΚ. Κάθε άλλη ερμηνεία θα εμφάνιζε στελέχη του ΠΑΣΟΚ να κινούνται σε τόσο σημαντικά θέματα χωρίς την έγκρισή του. Αν όμως αυτή και μόνο η φράση ανήκει στον Α. Παπανδρέου, σε ποιον ανήκουν οι υπόλοιποι; Είναι επίσης λογικό να υποθέσει κανείς ότι ανήκουν στον κ. Σαρτζετάκη. Διότι ξεκαθαρίζουν με σαφήνεια τρία ζητήματα που είναι εντελώς κρίσιμα για τον σημερινό Πρόεδρο:

1. ότι κάθε επίθεση ή κριτική κατά των χειρισμών του Σαρτζετάκη ισοδυναμεί με υπονόμευση του Πολιτεύματος·
2. ότι θα παραμείνει στη θέση αυτή ολόκληρη την πενταετία·
3. ότι ο Α. Παπανδρέου είναι αναγκασμένος να συγκατοικήσει με τον κ. Σαρτζετάκη, αν δεν επιθυμεί να δει τη δεύτερη τετραετία του να διακόπτεται απότομα, ύστερα από πρωτοβουλία του δεύτερου.

Με λίγη φιλοσοφική διάθεση, θα έλεγε κανείς ότι αυτή η δήλωση του πρωθυπουργού ερμηνεύεται από τη διαλεκτική του αφέντη και του σκλάβου που περιγράφει ο Χέγκελ. Από τη στιγμή που ο αφέντης αποτολμά να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή του, ενώ ο σκλάβος φοβάται γι' αυτήν και αρνείται την αναμέτρηση, είναι υποχρεωμένος να τον υπηρετεί.

Βεβαίως το λάθος τοποθετείται στο σημείο ακριβώς που η βολιδοσκοπήση μετατρέπεται ταχύτατα σε πρόταση. Διότι η μόνη πρόταση ήταν —όπως απεδείχθη— μιας χρήσεως. Εξαντλήθηκε την 9η Μαρτίου, σχεδόν ταυτόχρονα με την ανακοίνωσή της, και έμεινε για τις ατέλειωτες νύχτες τις πενταετίας η ογκούμενη δυσφορία που προκαλεί η αναγκαστική συμβίωση και οι «καθ' υπόδειξιν» κινήσεις που ακολουθούν την απειλή.

Δεν θα ήταν κανείς ευφάνταστος αν υπέθετε το ακόλουθο σενάριο.

— Δεν θα ανεχτώ να είμαι Πρόεδρος β' κατηγορίας. Υποχρεούσθε λοιπόν να με καλύψετε αναλαμβάνοντας πλήρως τις επιλο-

γές σας και τις συνέπειές τους. Διαφορετικά, θα παραιτηθώ!
— Δυστυχώς, έχετε δικίο κ. Πρόεδρε.

ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΣΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ...

Τελικά, η άσκηση κάποιων ρόλων περί και, υποτίθεται, υπέρ του κύρους και της ευταξίας του ύπατου πολιτειακού αξιώματος, αποδεικνύεται μέρα με τη μέρα δύστροπο και ολισθηρό εγχείρημα, για όσους δεν κατέχουν στοιχειώδεις κανόνες τέχνης στους χειρισμούς που κάνουν για να ανταπεξέλθουν σε αυτούς τους ρόλους. Όπως και ο κάτοχος του ύπατου αξιώματος, έτσι και οι περί αυτόν διαπράττουν, ολοένα και συχνότερα, ορισμένες ενέργειες που είναι αυτόχρημα υπονομευτικές για τους ίδιους, απεικονίζοντας ως προς τους τρίτους και γι' αυτό το λόγο χωρίς τη στοιχειώδη ένδειξη σεβασμού λογικών, τουλάχιστον, ισορροπιών.

Είχαμε γράψει σε προηγούμενο τεύχος μας, και πάλι από τούτη εδώ τη στήλη, ότι η ιστορία με το αυτοκίνητο που «πήρε φεύγοντας από μόνος του ο Καραμανλής» είναι το ελάχιστο ατυχής, αφού στο κάτω κάτω της γραφής, οι περισσότεροι έλληνες έχουν σήμερα το αυτοκίνητάκι τους... Αυτή η ιστορία, όμως, παρά τη θέληση των συγγραφέων της, επανήλθε απροσδόκητα γι' αυτούς στη δημοσιότητα, κατά τη διάρκεια, πρόσφατης δίκης που, επιπρόσθετα, αφορούσε την «προστασία του κύρους του προεδρικού θεσμού κατά των υβριστών του» (τώρα είναι ένα ζήτημα βέβαια ποιος υβρίζει, πώς, τι και ποιον, αλλά το αφήνουμε προς το παρόν). Σε αυτή τη δίκη, λοιπόν, εμφανίστηκε έγγραφο του Γραμματέα της Προεδρίας της Δημοκρατίας κ. Παπακαρύ, με ημερομηνία 29-4-1985, όπου ούτε λίγο ούτε πολύ νομίμως και τυπικότερα παραχωρείται στον τέως Πρόεδρο της Δημοκρατίας η περιβόητη «Μερσεντές», που δύο μήνες αργότερα διεκδικήθηκε εκ μέρους της ίδιας Προεδρίας τη βοήθεια αστυνομικής αρχής, με το αιτιολογικό ότι ο κ. Καραμανλής «αυτοβούλως» την πήρε σπιτάκι του, χαρακτηριζόμενος μάλιστα δεόντως για την «πράξη» του αυτή και καταγραφόμενος περίπου ως καταχρηστής των αγαθών του δημοσίου που βγαίνουν, ως γνωστόν, με το «αίμα και τον ιδρώτα του λαού» και διάφορα άλλα τέτοια «φιλότιμα»...

Φαίνεται πως ορισμένοι, εμφορούμενοι από «δημοκρατικό πάθος» και θέλοντας να υπερασπίσουν «περήφανα» τα σύμβολα που υπηρετούν, φουριόζοι και άτεχνοι νέοι νομείς αξιωμάτων, ξεχνάνε πως την... υπογραφή τους δεν πρέπει να ξεχνάνε πού τη βάζουν, τότε και για ποιον...

ΟΙ ΝΑΝΟΙ ΠΑΣΧΟΥΝ ΑΠΟ ΑΨΠΝΙΑ

«Και είναι και κάποιοι, που δεν μπορούν να κοιμηθούν τα βράδια κι έρχονται εδώ και κάθονται μέχρι τα ξημερώματα, σκέτοι βρυκόλακες... μιλάνε μ' ένα ρυθμό που λες και είναι χρόνια υποτασικοί, στριφογυρίζουν πάνω στις καρέκλες σαν αράχνες που υφαιίνουν τον ιστό τους... κι όλο λέω να φύγουν μπας και δραπετεύσω απ' τη μούχλα κι εγώ, αλλά πού αυτοί...».

Θα μπορούσαν να 'ναι σημειώσεις ημερολογίου μιας πρακτικογράφου της σημερινής μας Βουλής, όπου τα μέλη των ομάδων των δύο «μεγάλων» δίνουν ολοένα και περισσότερο την εικόνα καφενοβίας σύναξης που δεν ομιλεί, αλλά προπηλακίζει, δεν σκέπτεται, αλλά τυρβάζει αρειμανίως περί αλλοτριών δια του δημοσίου κορβανά, δεν εργάζεται, αλλά περιεργάζεται το έργο της περιποιούμενη την ανία της και παραδοκώντας την ώρα που όλος αυτός ο μόχθος του αγώνα της θα της φέρει επίτελους τον πολυπόθητο και πάντα ολιγόωρο ύπνο.

Υπερβολές; Επικίνδυνες αντικοινοβουλευτικές «κορώνες»; Ή μήπως νοσταλγία ενός άλλου Κοινοβουλίου, ιδεατού και μηδέποτε υπάρξαντος; Τίποτε από όλα αυτά, απλώς είναι διαπιστώσεις ενός προϊόντος «κοινοβουλευτικού κρετινισμού», ο οποίος δεν αποτελεί ευφημισμό αλλά συμπέρασμα κλινικής παρατήρησης της συμπεριφοράς των δύο «μονομάχων» της

ΤΑΣΟΣ ΔΗΜΟΥ

Ο δημοσιογράφος Τάσος Δήμου, ο κατ' εξοχήν «παράνομος» του αντιδικτατορικού αγώνα, πέθανε στις 11.2.86, σε ηλικία 62 χρόνων. Οι πίκρες και οι απογοητεύσεις από τη μεταπολιτευτική αριστερά σε συνδυασμό με μια σοβαρή αρρώστια των ματιών (συνέπεια των βασανισμών στη Μακρόνησο) τον είχαν αναγκάσει εδώ και μερικά χρόνια να εγκαταλείψει την ενεργό πολιτική.

Ακολούθησε την τυπική πορεία των αγωνιστών της Εθνικής Αντιστάσης: Μακρόνησος, Άη-Στράτης. Μετά συντάχτης στην προδικτατορική «Αυγή», γενικός γραμματέας της ΕΣΑΤ (της «μικρής Ένωσης», που είχαν δημιουργήσει οι δημοσιογράφοι που αρνιόταν να δεχθεί η ΕΣΗΕΑ) και της Ομοσπονδίας Εργαζομένων στον Τύπο. Από τους βασικούς οργανωτές των διαδηλώσεων εναντίον των αποστατών κατά τα Ιουλιανά, θα καταδικαστεί σε 2 χρόνια φυλάκιση γι' αυτή του τη δράση το 1965.

Αποφυλακίζεται λίγο πριν το πραξικόπημα. Αμέσως θα περάσει στην παρανομία και θα καθοδηγεί επί 4 ολόκληρα χρόνια το ΠΑΜ του οποίου ήταν γενικός γραμματέας. Τα πλήγματα της χούντας θα αποσθάρωσαν όλα τα αντιστασιακά δίκτυα, ο Τάσος Δήμου θα αναγκαστεί να βγει για λίγο στο εξωτερικό. Ξαναγύρισε όμως, πάντα στην παρανομία. Η κομματική γραμμή του ΚΚΕ εσωτερικού για αποδοχή της «φιλελευθεροποίησης» του

Μαρκεζίνη θα τον κάνει να εμφανιστεί το 1973. Φυσικά αμέσως μετά το Πολυτεχνείο θα συλληφθεί και θα μείνει στη Γυάρο μέχρι τη μεταπολίτευση.

Απογοητεύσεις και πίκρες από το κόμμα του θα τον κάνουν το 1976 να περάσει στο ΚΚΕ, υπεύθυνος του «Ριζοσπάστη» για το εργατικό ρεπορτάζ. Κι εκεί δεν θα έχει καλύτερη τύχη, το 1982 θα το εγκαταλείψει. Έκτοτε θα ιδιωτεύει και θα γράφει, βιβλία παρά το γεγονός ότι σχεδόν έχει τυφλωθεί.

Ο Τάσος Δήμου υπήρξε απ' αυτές τις ηρωικές προσωπικότητες της ελληνικής αριστεράς που έδωσαν κάθε φορά το παρόν με ανιδιοτέλεια, συνέπεια, πάειμα. Γλυκός και προσηνής άνθρωπος, μικροκαμωμένος, λαϊκός —το πραγματικό πρότυπο του αντιήρωα που αντέχει στην πιο σκληρή παρανομία χωρίς να χάνει την ανθρωπιά του, που δεν αποκτά την έπαιρη του ηγέτη. Τέτοιοι άνθρωποι αναδεικνύονται στις κρίσιμες περιστάσεις κι εξαφανίζονται όταν η μικροπολιτική των ομαλών περιόδων παίρνει τ' άνω της. Ο κόσμος της αντιδικτατορικής αντίστασης έχασε ένα από τα πραγματικά, ηθικά και αγωνιστικά, κοσμήματά του.

Η εξορία, οι φυλακές, η παρανομία τον είχαν στερήσει χρόνια πολλά από τη γυναίκα του και τις δύο κόρες του. Ο πρόωρος θάνατος τούς τον στέρησε για πάντα. Νιώθουμε τον πόνο τους και συμμετέχουμε σ' αυτόν.

χώρας, στη συζήτηση για το νομοθετικό διάταγμα κύρωσης της Πράξης Νομοθετικού περιεχομένου του περασμένου Οκτωβρίου.

«Είσαι νάνος και καταπίνεις τη γλώσσα σου όταν βλέπεις τον γίγαντα Παπανδρέου, ένας νάνος που δεν μπορεί να κοιμηθεί με την αϋπνία που του 'φερε η καταξίωση του Πρωθυπουργού σε όλα τα μήκη και πλάτη της υφής...» αυτά είπε ο κ. Κουτσόγιωργας για τον κ. Μητσοτάκη και τελείωσε με μία φράση που δεν μπορείς να διακρίνεις αν τη λέει για το «νάνο» ή για τον εαυτό του: «Είναι ανάξιο σε μένα να δώσω απάντηση... όταν ομιλεί περί επιπέδου ο πρό ολίγου υβριστής...»

«Έχουμε αναξιόπιστο και ψεύτη Πρωθυπουργό... δεν έχει ηθικό ανάστημα και δεν υπηρέτησε στο στρατό... το 1940 οι απλοί Έλληνες υπηρέτησαν και υπηρέτησαμε και μεις ειλικρινώς έχω το άγχος, έχω την αγωνία πού θα πάει αυτός ο τόπος...», συμπληρώνει το αλαλούμ ο «δεξιός νάνος» που «είναι σκληρός στην αντιπολίτευση αλλά όχι στις εκφράσεις...».

Χτυπάει το καμπανάκι του δεύτερου γύρου (δηλαδή διακόπηκε η συνεδρίαση επειδή είχε εκτραπεί η εξέδρα του ριγκ και κινδύνευε ο χώρος ...) και μπαίνει στο χώρο της πάλης και του αγώνα ο κ. Σημίτης —τον οποίο, ας μην ξεχνάμε, αφορά άμεσα η συζήτηση για τα οικονομικά μέτρα και την Πράξη Νομοθετικού περιεχομένου: «... για πρώτη φορά από το 1981 και μετά υπάρχει στην Ελλάδα πλήρης δημοκρατία... και θέλω να υπενθυμίσω τη δημοκρατία των φακέλων, των εξοριών, της καταδίωξης... είναι γνωστή η ιστορία σας κύριε Μητσοτάκη... το 1965 είναι η πιο σκοτεινή σελίδα στην ιστορία της ελληνικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας...».

Και άλλα τέτοια. Μόνο τέτοια και όλο τέτοια. Και γινόταν συζήτηση για τα οικονομικά μέτρα και το έως αντισυνταγματικό προεδρικό Διάταγμα για την πρακτική της κυβέρνησης του σήμερα, και όχι για τις αράχνες του '65 και συζήτηση μεταξύ βουλευτών και όχι «νάνων», «αϋπνων», «γιγάντων», «ψευτών» και δε συμμαζεύεται.

Όμως ο κρετινισμός κάνει τους πάσχοντες νάνους, στο ανάστημα του νου τους: προξενεί διαταραχές ποικίλου είδους, εν οίς και η αύπνια, που λέει και ο «Μένιος». Μόνο μην πιστέψετε ποτέ ότι οι κρετινοί είναι άδολοι και αθώοι.

Κρετινική συζήτηση νάνων μπορεί να έγινε...

Τα μέτρα τους όμως πέρασαν.

Κουλούρια και οσπήτια

Είναι γνωστό πως τα κουλούρια στην Αθήνα είναι διατιμημένα: 11 ακριβώς δραχμές το ένα. Ουδείς κουλουρτζής επιτρέπεται να πουλήσει φθηνότερα ή ακριβότερα είτε στο Κολωνάκι έχει το στέκι του, είτε στην Ομόνοια. Λέγεται πως ο κ. Γκαργκάνας εισηγήθηκε —στα πλαίσια της τόνωσης της αγοράς και των επενδύσεων— ν' αφεθεί ελεύθερη η τιμή του. Η πρόταση δεν έγινε δεκτή γιατί μόνο χάρη στα κουλούρια εξακολουθούν να κυκλοφορούν δραχμές στην αγορά. Η εξαφάνισή τους θα είχε ως συνέπεια να γίνουν τα δίφραγκα κατώτερη μονάδα και το γεγονός θα είχε προφανείς ψυχολογικές και πληθωριστικές επιπτώσεις, αντίστοιχες μ' αυτές της εκτύπωσης δεκαχίλιου.

Αντίθετα, τα νοίκια αφέθηκαν εν μέρει ελεύθερα από τον κ. Ακριτίδη, γιατί το ύψος τους είναι κάτι κανόνα πολλαπλάσιο του πεντοχίλιου κι επομένως ουδέν ψυχολογικό πρόβλημα δημιουργείται. Βέβαια ο έλεγχος των κουλουριών επιβάλλεται και από το γεγονός ότι πρόκειται για ολιγοπωλιακή κατάσταση, όπως θα έλεγε και η κ. Β. Παπανδρέου, γιατί λίγοι μεγάλοι φούρνοι εφοδιάζουν όλους τους κουλουρτζήδες της Αθήνας. Ενώ οι μικροϊδιοκτήτες κατοικιών είναι χιλιάδες κι επομένως οι νόμοι της αγοράς θα λειτουργήσουν: μέσω των μηχανισμών προσφοράς και ζήτησης το αγαθό «κατοικία» θα βρει τη δίκαιη τιμή του.

Το πρόβλημα είναι πως, απ' ό,τι φαίνεται, η ζήτηση είναι μεγάλη και η προσφορά μικρή. Το πιθανότερο είναι πως δεν υπάρχουν «κλειστά διαμερίσματα» για να ενοικιαστούν τώρα που τα νοίκια λευτερώθηκαν. Όπως όλοι οι επενδυτές απέχουν κι οι εργολάβοι, οι τόσο δραστήριοι πριν 10-20 χρόνια, μια που τα ποσοστά κέρδους δεν τους ικανοποιούν. Άλλωστε θησαύρισαν την καλή εποχή, δεν είναι πλεονέκτες να ζητούν περισσότερα.

Φαίνεται μοιραίο λοιπόν πως, χωρίς την κρατική επέμβαση, τα νοίκια θα τραβήξουν την ανηφόρα. Η καθήλωσή τους με αστυνομικά μέτρα δεν είναι τόσο εύκολη ούτε πρόκειται να δημιουργήσει νέες κατοικίες. Αν χρειάζεται λοιπόν κάποια πολιτική δεν πρέπει να είναι πολιτική τιμών αλλά πολιτική επέμβασης στην

παραγωγή κατοικίας. Όχι με το όνειρο της αναθέρμανσης της οικοδομικής δραστηριότητας πως ως ατμομηχανή θα παρασύρει και τους άλλους κλάδους: με στόχο την κάλυψη της ζωτικής και στοιχειώδους κοινωνικής ανάγκης για στέγαση. Είναι βασικότερη από την ανάγκη για κουλούρια όπου θριαμβεύει η κρατική παρέμβαση και βλαστηθούν οι κουλουρτζήδες μέχρι να βρουν ρέστα.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΙΓΑΛΕΩ ΜΕ ΤΟΝ ΡΗΓΚΑΝ

Η είδηση θα μπορούσε να είναι φανταστική, αλλά δεν είναι: στη δεύτερη τετραετία του ΠΑΣΟΚ, η φαντασία γίνεται πραγματικότητα, η δημοκρατία παύει να είναι μύθος και μαζί με τη φαντασία υλοποιείται στις ανώτερες σφαίρες του κράτους, γίνονται εξουσία, αλλάζοντας συγχρόνως τη συντηρητική και αραχνιασμένη πολιτική μηχανή, αναδεικνύοντας νέα υποκείμενα της πολιτικής, τους ανήλικους έφηβους, και πρώτους απ' όλους τους μαθητές.

Έτσι, μετά την επίσκεψη του υφυπουργού Γ.Α. Παπανδρέου στο ενιαίο πολυκλαδικό λύκειο του Αιγάλεω (όπου τυπικό και μόνον τυπικό θέμα ήταν τα προβλήματα και οι προοπτικές του ελεύθερου χρόνου των μαθητών, στα πλαίσια των νέων προγραμμάτων λαϊκής επιμόρφωσης) πήγαν σε κίνηση διαδικασίες που αποτελούσαν και το ουσιαστικό αντικείμενο της επίσκεψης του εγγονού του Γεωργίου Παπανδρέου και υιού του σημερινού μας Πρωθυπουργού. Και οι διαδικασίες αυτές είχαν σαν κεντρικό ζητούμενο την ανάληψη κυβερνητικών ευθυνών εκ μέρους των αντιπροσώπων των μαθητών που συγκροτούσαν μέχρι τότε μία μαθητική κοινότητα, ένα είδος οργάνου δηλαδή που μοιάζει με τα συμβούλια των κοινωνικοποιημένων επιχειρήσεων, κάτι σαν αναβαθμισμένη παιδική χαρά. Όλα άλλαξαν από τη γεμάτη νόημα (για τους μυημένους μαθητές) ερώτηση του υφυπουργού: «τι θα κάνατε εσείς αν είσασταν στη θέση μου», ερώτηση που σήμανε πάραυτα τη μετατροπή της κοινότητας σε όργανο άσκησης κυβερνητικής πολιτικής. Και εσκεμμένα οι εφημερίδες της άλλης ημέρας έγραψαν ότι οι μαθητές δεν απάντησαν στην καθόλα κυβερνητική αυτή ερώτηση του υφυπουργού, η οποία εκ των πραγμάτων είχε μεγάλη βαρύτητα δεδομένων των συγγενικών δεσμών του κ. Παπανδρέου με την ομάδα του Καστριού. Οι μαθητές έμειναν 10 ολόκληρες ώρες με τον υφυπουργό και οι συνομιλίες έδειξαν ότι η Αλλαγή όχι μόνον πρέπει αλλά μπορεί και να προχωρήσει «εδώ και τώρα», διότι υπάρχει περισσή ωριμότητα και συνολική αντίληψη περί κοινωνικού μετασχηματισμού στους μαθητές του Αιγάλεω, που η ηλικία τους συμπίπτει με την άνοδο, την ενηλικίωση και την άνδρωση του «κινήματος» από το 1981 και μετά.

Και αποφασίστηκε εκείνη την ημέρα, ότι πρώτο δείγμα της ανάληψης κυβερνητικών ευθυνών από τις μαθητικές κοινότητες όλης της χώρας —στα πλαίσια ενός μακρόπνοου σχεδιασμού ένταξης των νιάτων στην κεντρική πολιτική του κράτους —θα ήταν η μετάβαση της μαθητικής κοινότητας του ενιαίου πολυκλαδικού λυκείου του Αιγάλεω στην Αμερική, για συνομιλίες με τον Πρόεδρο Ρέηγκαν, τον αντιπρόεδρο Τζωρτζ Μπους και τον υπεύθυνο για το σταθμό της «Φωνής της Αμερικής» με θέματα ημερήσιας διάταξης αυτά που ίσχυαν για την επίσκεψη του Γ. Παπανδρέου, ο οποίος εισηγήθηκε στην κυβέρνηση, και αυτή έκανε δεκτό, να πραγματοποιήσουν την βαρύνουσα αυτή αποστολή οι «πιονιέροι» του Αιγάλεω, αντί γι' αυτόν.

Η αποστολή εξετελέσθη και με πλήρη επιτυχία. Μόνον οι εφημερίδες εσκεμμένα και πάλι —ή από έλλειψη ενημέρωσης από την κυβέρνηση λόγω της τολμηρότητας του πειράματος— έγραψαν ότι ήταν ο Γ. Παπανδρέου που πήγε στην αποστολή αυτή.

Κάποτε, όμως, θέλουν δεν θέλουν ορισμένοι, θα καταλάβουν ότι η Αλλαγή προχωράει. «Εδώ και τώρα». Με την προσεχή επίσκεψη μαθητών - υφυπουργών στη Νότια Αφρική, αυτή η πραγματικότητα θα γίνει σε όλους συνείδηση...

Εγώ, ΕΣΥ, αυτός...

Πριν από λίγες μέρες άρχισε η επίσημη εφαρμογή του ΕΣΥ. Δηλαδή του θεσμού του νοσοκομειακού γιατρού πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, που θεωρητικά αποτελεί μία από τις πολλές μεταρρυθμίσεις που προβλέπει ο νόμος για το ΕΣΥ. Τώρα, για το πώς μπόρεσε να συρρικνωθεί στη συνείδηση του κό-

μου και στους τίτλους των εφημερίδων ολόκληρο Εθνικό Σύστημα Υγείας στη δημοσιούπαλληλοποίηση των νοσοκομειακών γιατρών, αυτό είναι κάτι που μόνο το ΠΑΣΟΚ θα μπορούσε να καταφέρει. Και το κατάφερε με υπομονή και επιμονή τα τελευταία πέντε χρόνια, έχοντας από την αρχή αναγάγει την όλη υπόθεση του θεσμού σε λυδία λίθο της πολιτικής του, αγνοώντας ή υποβαθμίζοντας άλλους πολύ πιο ουσιαστικούς συντελεστές ενός Εθνικού Συστήματος Υγείας, όπως είναι η πρόληψη και η πρωτοβάθμια φροντίδα, η ανάπτυξη των επιστημών υγείας, η εκπαίδευση, τα επαρχιακά νοσοκομεία και πολλά άλλα.

Όπως κατάφερε επίσης να μας δώσει και εδώ την ίδια γεύση από τη μονομαχία των δύο κόσμων του κ. Κουτσόγιωργα, παρά τις αντιτιθέμενες αντιλήψεις του αρμόδιου υπουργού. Χάος, διάλυση, καταστροφή φωνασκεί ο αντιπολιτευόμενος Τύπος· όλα ρόδινα και ωραία δηλώνει κατηγορηματικά η κυβέρνηση. Βέβαια, για όσους είχαν ή έχουν οποιαδήποτε επαφή με ελληνικό νοσοκομείο, είναι φανερό πως και οι δύο δημαγωγούν και αποκρύπτουν.

Η κατάσταση στα νοσοκομεία δεν ήταν ποτέ έστω και υποτυπώδως ικανοποιητική για να τολμά σήμερα η ΝΔ να πλειοδοτεί, όταν μάλιστα το μόνο επίτευγμα που έχει να επιδείξει είναι η σπουδή με την οποία κατέπνιξε ορισμένες προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος υγείας που γεννήθηκαν στους κόλπους της. Από την άλλη, στα νοσοκομεία υπάρχει σήμερα αρκετή σύγχυση και αποδιοργάνωση. Το πρόβλημα όμως δεν είναι εκεί. Κάθε ουσιαστική τομή είναι φυσικό, μέχρι σ' ένα βαθμό βέβαια, να συνοδεύεται από αντιδράσεις, κλυδωνισμούς κι από ένα σχετικό χάος. Το πρόβλημα βρίσκεται στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ, που αντί να ομολογήσει τις δυσκολίες και τα εμπόδια που ορθώνονται και να αξιοποιήσει όλες τις κοινωνικές και πολιτικές δυνατότητες που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της κατάστασης και στην προώθηση του συγκεκριμένου θεσμού και του ΕΣΥ γενικότερα, περιχαράκωνεται όλο και περισσότερο στη διαστρεβλωμένη κομματική του λογική και ανοίγει καινούρια μέτωπα οξύνοντας τις αντιπαραθέσεις προς όλες τις κατευθύνσεις, ακόμα και εσωκομματικά. Με αποτέλεσμα, να εντείνει επικίνδυνα τους αναπόφευκτους κραδασμούς, να δυσχεραίνει τις μεταβατικές συνθήκες, να επιδεινώνει το ψυχολογικό κλίμα, να αποδυναμώνει τον αρχικό ενθουσιασμό και να υπονομεύει τελικά σε πολύ σημαντικό βαθμό, τις πιθανότητες επιτυχίας του εγχειρήματος.

ΕΛΠΙΔΟΦΟΡΑ ΑΠΟΦΑΣΗ

Ίσως να μην εντυπωσίασε αρκετά η πρόσφατη απόφαση του Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων για την απαγόρευση μιας σειράς γνωστών αναλγητικών φαρμάκων που περιέχουν διπυρόνη (μία ουσία με επικίνδυνες παρενέργειες), γι' αυτό και δεν σχολιάστηκε όσο έπρεπε. Το γεγονός όμως είναι ιδιαίτερα σημαντικό και

ελπιδοφόρο. Είναι ίσως από τις ελάχιστες περιπτώσεις στις μέρες μας, όπου βλέπουμε κάποιο κρατικό φορέα, όχι μόνο να συγκρούεται με τεράστια ιδιωτικά συμφέροντα και μάλιστα ξένα, αλλά και να κερδίζει τη μάχη. Όταν μάλιστα αυτή η μάχη έχει να κάνει με την προάσπιση της υγείας του λαού, αξίζει κάτι παραπάνω από την προσοχή μας. Φαίνεται λοιπόν πως ο ΕΟΦ αφού ταλαιπωρήθηκε για ένα διάστημα από εσωτερικούς κλυδωνισμούς, αλλαγές διοικήσεων, κομματικές παρεμβάσεις και άλλα τινά και, παρόλο που καθυστερεί ακόμα σε ορισμένους σημαντικούς τομείς όπως είναι το Εθνικό Συνταγολόγιο, βρίσκει σιγά σιγά το δρόμο του στο πολύ ευαίσθητο κύκλωμα του φαρμάκου. Αν μάλιστα προχωρήσει και αναπτυχθεί η παραγωγή κρατικών φαρμάκων και συνεχισθούν οι ιδιαίτερα επιμελημένες ενημερωτικές εκδόσεις, τότε το ΠΑΣΟΚ θα μπορέσει επιτέλους να επιδείξει και ορισμένα χειροπιαστά επιτεύγματα στο χώρο της υγείας.

Αυτό θα πει λήθη!

Έγινε κι αυτό: το Σάββατο 1η του Φλεβάρη ο πρόεδρος της Ένωσης Κυπρίων Ελλάδας κ. Φρίξος Βράχας απένειμε τιμητικά διπλώματα στους κ. Τζων Μοδινό, Λουκά Μούσουλλο, Νίκο Κρανιδιώτη και Ανδρέα Χριστοφίδη «για τη συμβολή τους στα γράμματα και την εν γένει προσφορά τους». Πού βρίσκεται το «ζήτημα»: ο τιμήσας θεωρείται αντιμακαριακός «με πατέντα» (ανάμεσα στ' άλλα αρχιλογοκριτής στην περίοδο του μεταπραξικοπήματος) και οι τιμηθέντες στενοί συνεργάτες του Μακαρίου.

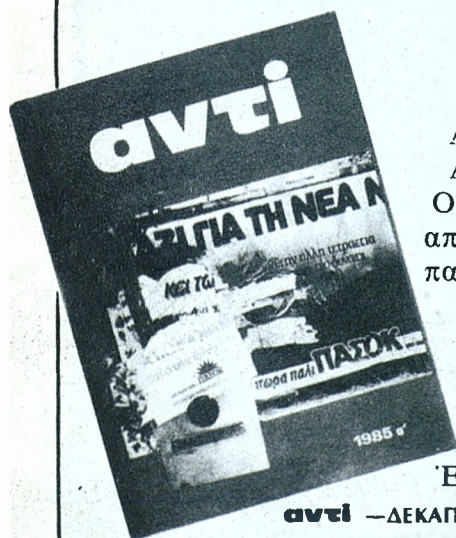
Μάλιστα ο κεντρικός ομιλητής (ένας από τους τιμηθέντες) υπουργός Παιδείας Ανδρέας Χριστοφίδης εξέφρασε «ιδιαίτερη εκτίμηση στον κ. Φρίξο Βράχα που έχει τη διπλή χαρά να τιμά και να τιμάται».

Τα αγαθά της λήθης...

ΚΑΛΠΟΝΟΘΕΙΑΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Το ρεπορτάζ και τα σχόλια του ANTI για τις συνδικαλιστικές εξελίξεις και ειδικότερα για την υπόθεση της καλπονοθείας στην Εθνική Τράπεζα (τχ. 308) έχουν συνέχεια. Δύο από τα τρία κεντρικά πρόσωπα της ιστορίας οι κ. Α. Μπαμίχας και Γ. Δημητρόπουλος έστειλαν επιστολές στο ANTI που δημοσιεύονται στις στήλες του «Διάλογου» μαζί με τις παρατηρήσεις μας.

Στο μεταξύ στις 10.2.86 μετά από μαραθώνια συνεδρίαση, το Γενικό Συμβούλιο (Διοίκηση) της ΟΤΟΕ απέδωσε μομφή στους Α. Μπαμίχα και Χ. Πρωτόπαπα για την ανάμειξή τους στην υπόθεση της καλπονοθείας. Δηλαδή, η διοίκηση της ΟΤΟΕ δέχθηκε ουσιαστικά την ενοχή των δύο φερομένων σαν πρωταγωνιστών της καλπονοθείας, ενώ καθοριστικό ρόλο στην απόφαση αυτή της ΟΤΟΕ έπαιξε η δήλωση του ίδιου του Γ. Δημητρόπουλου στο Γ.Σ. της ΟΤΟΕ, ότι και αυτός θα ψήφιζε τη μομφή εναντίον του Α. Μπαμίχα και Χ. Πρωτόπαπα, θεωρώντας τους έτσι σαν υπεύθυνους (άμεσα ή έμμεσα) της νοθείας...

Προς το παρόν! Απευθυνθείτε μελλοντικά στο **αντί**

Από το 1974 και μέχρι σήμερα, κάθε δεύτερη Παρασκευή κυκλοφορεί το ANTI.

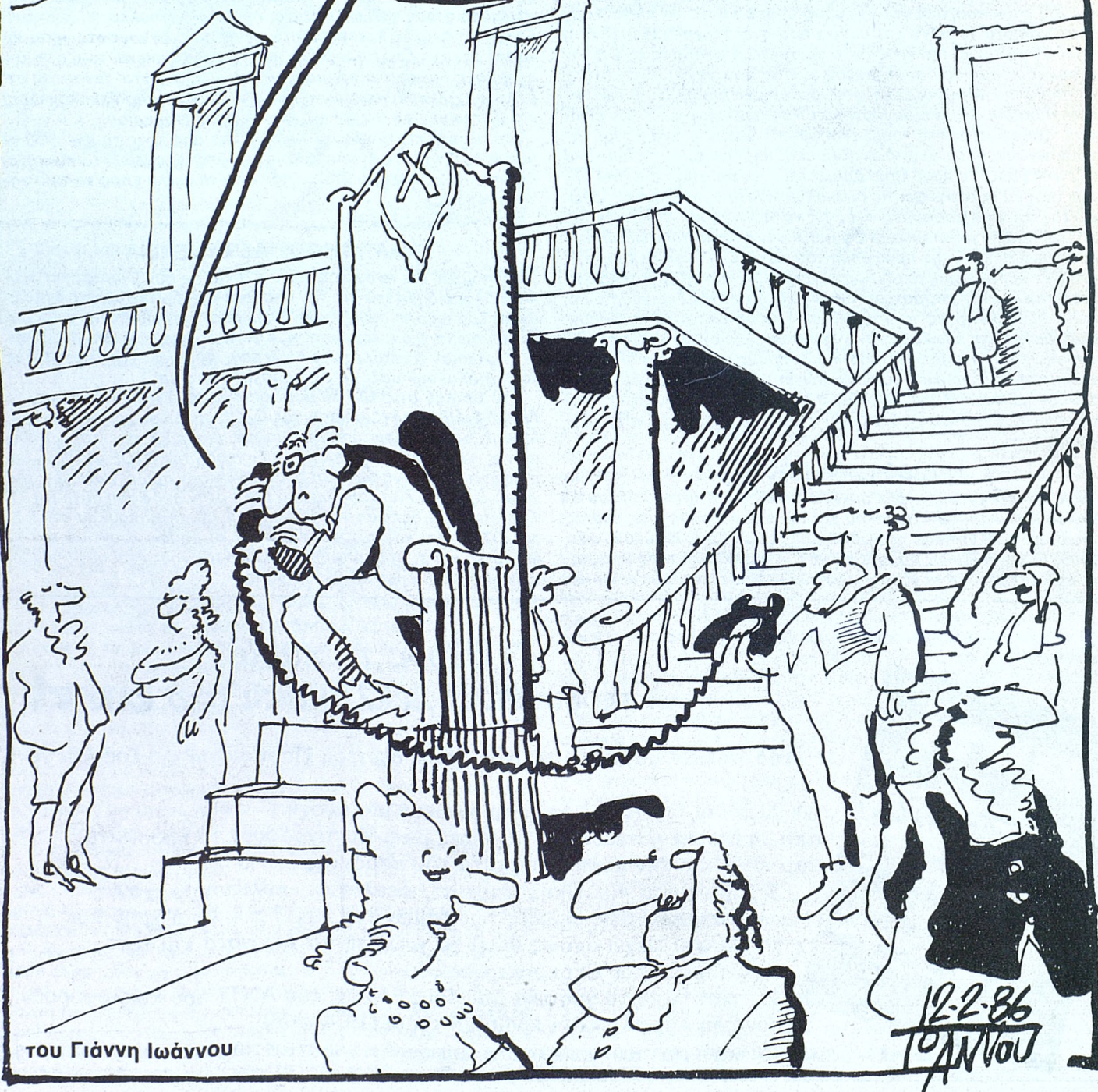
Οι 22 τόμοι του ANTI απομνημονεύουν μια εποχή: από τη Μεταπολίτευση ως τις μέρες μας. Καταγράφουν το πρόσφατο παρελθόν και την καθημερινότητα του παρόντος.

Προβλήματα πολιτικής ιστορίας, ιδεολογίας, πολιτισμού έχουν καταγραφεί στις σελίδες των τόμων του ANTI που είναι χρήσιμοι για να ανατρέχει όποιος θέλει να γνωρίσει τα γεγονότα και τους μηχανισμούς που αποκρύπτονται.

Ζητείστε από τα γραφεία μας τους τόμους του ANTI που κυκλοφορούν. Έχουν ήδη εξαντληθεί οι πρώτοι 5 τόμοι (1974-1976)

αντί — ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΔΗΜΟΧΑΡΟΥΣ 60 121 15 ΑΘΗΝΑ 32.72.713 - 32.72.819

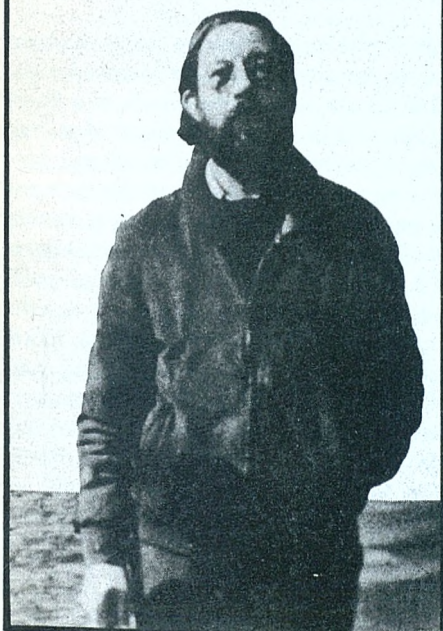
ΤΕΛΙΚΑ ΑΝΤΡΕΑ
ΕΙΜΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Η ΑΠΛΟΣ ΜΕ
ΒΟΛΙΔΟΣΚΟΠΕΙΤΕ;

του Γιάννη Ιωάννου

12-2-86
ΙΩΑΝΝΟΥ

ΝΙΚΟΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

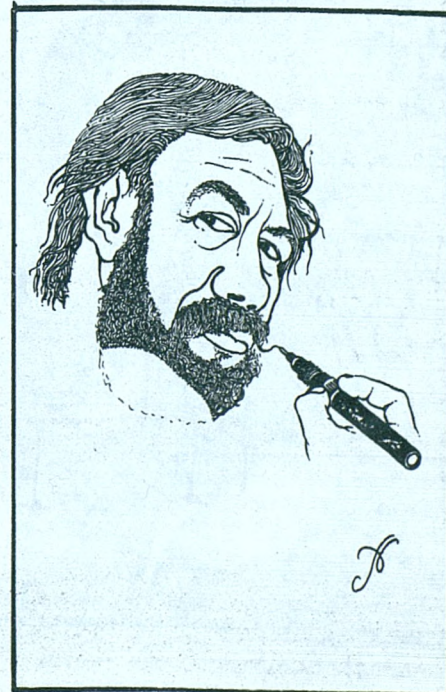
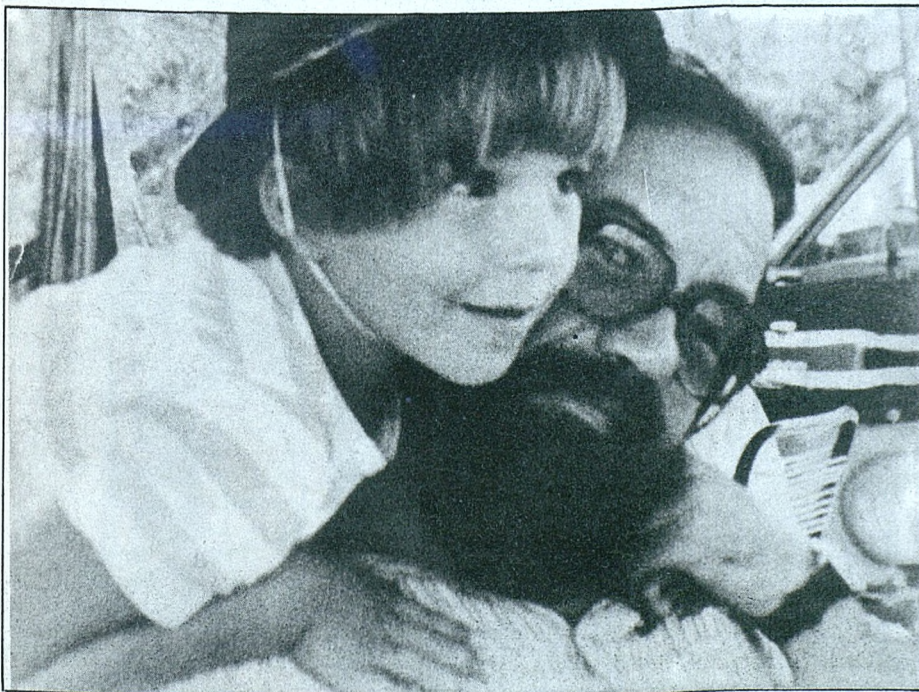
Πέθανε στις 11 Φεβρουαρίου ο σκιτσογράφος Νίκος Σιδέρης στο θεραπευτήριο «Άγιος Παντελεήμων» όπου νοσηλευόταν. Τους τελευταίους δυο μήνες, η μακροχρόνια αρρώστεια τον κατέβαλε μέρα με την ημέρα.

Ο Νίκος Σιδέρης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1941· πατέρας του, ο Μιχάλης Σιδέρης, από τα ιδρυτικά στελέχη του ΣΕΚΕ, του προδρομικού ΚΚΕ. Τελειώνοντας το γυμνάσιο πήγε στην Αυστρία όπου σπούδασε πολιτικός μηχανικός. Οργανώθηκε στους «Λαμπράκηδες» και πήρε μέρος σε όλους τους προδικτατορικούς αγώνες. Στη συνέχεια, οργανώθηκε στο ενιαίο, τότε, ΚΚΕ και μέσα από τις γραμμές του ανέπτυξε αντιδικτατορική δράση. Πρωτοδημοσίευσε σκίτσα του στην αυστριακή εφημερίδα Volksstimme, όπου συνέχισε να εργάζεται ως το 1981. Την περίοδο αυτή σχεδιάζει αφίσες και παίρνει μέρος σε εκθέσεις γελοιογραφίας.

Το 1982 επέστρεψε στην Ελλάδα. Στις αρχές της ίδιας χρονιάς άρχισε τη συνεργασία του με το ANTI. Εξώφυλλα, σκίτσα, γελοιογραφίες, εικονογραφήσεις είναι η πλούσια συγκομιδή της συνεργασίας του με το περιοδικό μας. Στη συνέχεια ο Νίκος εργάστηκε μόνιμα στην «Αυγή», τα «Νέα» και το «Βήμα της Κυριακής».

Το σκίτσο του είχε έντονο προσωπικό ύφος και το χαρακτήριζε η αδρή σχεδίαση με κυρίαρχο το μαύρο που ολοένα και καταλαμβάνει περισσότερη έκταση στη σχεδιασμένη επιφάνεια. Οι συνθέσεις του είχαν έναν «γραφίστικο» χαρακτήρα που ανέπεμπε στην τεχνική της ξυλογραφίας. Είχε επηρεαστεί στο ύφος του από τους γερμανούς δασκάλους του είδους. Στερεό σχέδιο και καυστικός τόνος· αυτά ξεχώριζαν τη δουλειά του.

Για το ANTI, ο Νίκος δεν ήταν απλά ένας συνεργάτης. Ήταν πολύτιμος φίλος. Για όλους τον ζήσαμε από κοντά. Ξέρουμε πως ο καλός φίλος μας, ήταν ένας άνθρωπος με ευσυνειδησία, υπευθυνότητα και σπάνιο ήθος. Ήταν απλός και ευγενικός φίλος.

ΑΠΟ ΤΟΝ Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ...

Ποιοι σύνεδροι, ποια στελέχη «επιφανή και μη» θα μπορέσουν να ταράξουν τα «ήρεμα νερά» του Β' Συνεδρίου της «Νέας Δημοκρατίας» που αρχίζει σήμερα στη Θεσσαλονίκη; Ο Τύπος (καθημερινός και περιοδικός) στο σύνολό του σχεδόν εκτιμά ότι παρεμβάσεις που «ίσως αποδειχτούν καθοριστικές» θα γίνουν από τον πρώην πρωθυπουργό Γεώργιο Ράλλη, αλλά και τους Γιάννη Βαρβιτσιώτη, Ανδρέα Ανδριανόπουλο. Γιώργο Σουφλιά, Γιάννη Παλαιοκρασσά, Τάκη Χατζηνικολάου και άλλους. Με ενδιαφέρον αναμένονται οι αντιδράσεις των συνέδρων που θα βρεθούν στη δύσκολη θέση να εκδηλωθούν υπέρ της μιας ή της άλλης εξήγησης. Με ενδιαφέρον αναμένονται επίσης οι αντιδράσεις των «πιστών» στον πρόεδρο της ΝΔ βουλευτών στις αντιθέσεις που θ' αναπτυχθούν στα γραφικά γεύματα και δείπνα θριάμβου (σε κάθε Συνέδριο άλλωστε τα ίδια συμβαίνουν) στη διάρκεια του τριημέρου...

του Άκη Κοσώνη

Αυτό το δεύτερο Συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας έχει έναν μεγάλο απόντα. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής —ακόμη κι αν αποφάσιζε να πάει— θα ήταν απών. Κι όχι μόνον αυτός, αλλά κυρίως, η φιλοσοφία του, η πολιτική του στάση και οι αρχές που είχε δώσει στη ΝΔ πολύ πριν το Α' Συνέδριο της Χαλκιδικής, τον Μάιο του '79. Επιστροφή στις αρχές της Χαλκιδικής διαπιστώνουν τις τελευταίες μέρες οι φιλικές προς τη ΝΔ εφημερίδες, εκφράζοντας πιθανότατα το δικό τους πόθο για το κόμμα που κυβέρνησε ως το '81. Δεν τεκμηριώνεται από πουθενά μια τέτοια επιστροφή, κι όσο περισσότερο αναζητούμε την ουσία της επιστροφής, τόσο πιο μακριά θα βρισκόμαστε από παρόμοιο συμπέρασμα. Ακόμη κι αν ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης έκανε στροφή στις βασικές αρχές του Κ. Καραμανλή, θα επρόκειτο για ένα χρονικό πέραςμα, για μια τακτική που είχε θέση στη συνολική του στρατηγική. Όπως έπραξε προ ημερών στη Βουλή προκαλώντας την αντιπαράθεση με το ΠΑΣΟΚ μέσω προσωπικής επίθεσης στον πρωθυπουργό. Δεν αποκλείει κανείς την περίπτωση να εκνευρίστηκε πράγματι ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης με την κουβέντα

«περί αναστημάτων». Το αποτέλεσμα ήταν να κάνει διάλογο με τον Μένιο Κουτσόγιωργα (αν και ο ίδιος έχει τονίσει ότι δεν διαλέγεται μαζί του, αλλά με τον κ. Παπανδρέου), στη βάση ανταλλαγής επιχειρημάτων γραφικού αν μη τι άλλο χαρακτήρα. Αν ο εκνευρισμός του Κ. Μητσοτάκη δεν ήταν παρά «ώριμο τέκνο της ανάγκης» εν όψει πιθανών εσωκομματικών προβλημάτων συνεδριακού χαρακτήρα, επιβεβαιώνεται η άποψη που θέλει τον Κρήτα πρόεδρο της ΝΔ να χειρίζεται κατάλληλα τις περιστάσεις κι όταν δεν υπάρχει αφορμή να τη δημιουργεί. Το ζήτημα δεν είναι ποιος έχασε με την πολύ κακή για το Κοινοβούλιο συζήτηση, σε επίπεδο προσέγγισης του κοινού, αλλά αν ο κ. Μητσοτάκης βγήκε στα μάτια και τις συνειδήσεις των οπαδών και φίλων της ΝΔ ενισχυμένος. Και προφανώς, η αντιπαράθεση και σύγκρουση με το ΠΑΣΟΚ και με τον πρόεδρό του προσωπικά, ενισχύει τον αρχηγό της ΝΔ, αφού καταρρίπτεται το επιχείρημα περί «συναίνεσης» που είχε αρχίσει να λειτουργεί κατά του κ. Μητσοτάκη σε επίπεδο οργανωμένης βάσης του κόμματός του.

● Έτσι, το Συνέδριο που αρχίζει σήμερα στη συμπρωτεύουσα βρίσκεται τον Κ. Μητσοτάκη «αναβαπτισμένο στον ανένδοτο κατά του ΠΑΣΟΚ», έναν ανένδοτο αγώνα στον οποίο καλεί να συμμετέχει και τον τελευταίο οπαδό της ΝΔ «πέρα κι έξω από μικροκομματικά προβλήματα που προκύπτουν από τις αναζητήσεις κάποιων βουλευτών». Την χρειαζότανε τη σύγκρουση με το κυβερνών κόμμα ο πρόεδρος της ΝΔ —η τελευταία εικόνα πριν το Συνέδριο έπρεπε να τον παριστά μαχητικό κι όχι συναινετικό. Οι πιο πολλοί μιλούν (ανάμεσα σ' αυτούς και το περιβάλλον του προέδρου) για πλήρη επικράτηση των θέσεων και της γραμμής Μητσοτάκης, διαφωνώντας με όσους βλέπουν τη διαδικασία του τριημέρου στη Θεσσαλονίκη σαν μια πρόσκαιρη νίκη του σημερινού αρχηγού επί των εσωκομματικών αντιπάλων του. Οι υποστηρικτές της άποψης αυτής θεωρούν ότι «ο Μητσοτάκης παίρνει άλλη μια αναστολή μέχρι τις δημοτικές εκλογές, αλλά αν ηττηθούμε κι εκεί έχει χάσει κι αυτός μια για πάντα». Αντίθετα, πιο ψυχραιμοί παρατηρητές εκτιμούν πως το γεγονός ότι μόνο ότι ο Κ. Μητσοτάκης οδήγησε τη ΝΔ στο Β' Συνέδριό της, αποτελεί ουσιαστική ένδειξη της δύναμής του στο κόμμα. Και επεκτείνοντας αυτή τους την εκτίμηση, τονίζουν ότι «ακόμα κι αν χαθούν για τη ΝΔ οι δημοτικές εκλογές, δεν διαφαίνονται οι οργανωμένες εκείνες δυνάμεις που θ' ανατρέψουν το σημερινό αρχηγό». Η ασυμφωνία (πολλές φορές και η βαθιά προσωπική αντιπάθεια) ανάμεσα στα στελέχη της εναπομείνουσας (αφού οι κ. Μπούτος και Στεφανόπουλος ακολουθούν δικό τους δρόμο) ιστορικής ηγεσίας της ΝΔ ανδείζει κατ' αρχήν τον Κ. Μητσοτάκη στην αρχηγία, για να τον ισχυροποιήσει στη συνέχεια.

Σύνθεση και αναλογίες στο Β' Συνέδριο

Οι συνέδριοι που θα αποφασίσουν για τις βασικές αρχές του κόμματος σε ιδεολογικό και οργανωτικό επίπεδο είναι 928. Μια μελέτη της σύνθεσης των 928 οδηγεί γρήγορα στο συμπέρασμα ότι ο Κ. Μητσοτάκης έχει υπό τον άμεσο έλεγχο του τη συντριπτική πλειοψηφία των εκπροσώπων στους περισσότερους τομείς.

Σύμφωνα με το καταστατικό του κόμματος, το Συνέδριο της ΝΔ απαρτίζεται:

- α. Από τον Πρόεδρο του κόμματος.
- β. Από τους εν ενεργεία βουλευτές του κόμματος.
- γ. Από τα μέλη της Διοικούσας Επιτροπής.
- δ. Από τους υποψηφίους βουλευτές του κόμματος, που έλαβαν μέρος στις τελευταίες εκλογές αλλά δεν εξελέγησαν, είτε είχαν μετάσχει το ψηφοδέλτιο της Επικρατείας, είτε στους κατ' εκλογικές περιφέρειες συνδυασμούς του.

ε. Από τους πρώην βουλευτές που είναι μέλη του κόμματος. Από εκπροσώπους των περιφερειακών οργανώσεων του κόμματος. Ο αριθμός τους ορίζεται ίσος με τον αριθμό των βουλευτικών εδρών της χώρας.

ζ. Από 60 εκπροσώπους της ΟΝΝΕΔ, που υποδεικνύονται από την Εκτελεστική Επιτροπή της Οργανώσεως της Νεολαίας.

η. Από 50 εκπροσώπους των κλαδικών οργανώσεων.

Το συγκεκριμένο άρθρο (3) τού, από το 1979, καταστατικού της ΝΔ μεταφράζεται στους παρακάτω αριθμούς:

Εν ενεργεία βουλευτές:	110	ή ποσοστό επί των συνέδρων	11,85%
Πρώην βουλευτές:	175	ή ποσοστό επί των συνέδρων	18,85%
Πολιτευτές:	154	ή ποσοστό επί των συνέδρων	16,48%
ΟΝΝΕΔ:	60	ή ποσοστό επί των συνέδρων	6,46%
ΕΚΟ (Ειδικές Κομματικές Οργανώσεις):	50	ή ποσοστό επί των συνέδρων	5,38%
Μέλη Διοικ. Επιτροπής:	45	ή ποσοστό επί των συνέδρων	4,84%
Εκπρσ. Νομαρχιακών:	288	(ή 300) " " "	31,50%

Στο μηχανογραφημένο κατάλογο των συνέδρων που μας δόθηκε από το Γρ. Τύπου της ΝΔ μετρήσαμε 288 εκπροσώπους Νομαρχιακών Επιτροπών, αλλά από τον ίδιο κατάλογο έλειπαν 5 σύνεδροι. Όπως κι αν έχει το πράγμα, ο αριθμός των βουλευτικών εδρών της χώρας σύμφωνα με δύο μετρήσεις είναι 300 αλλά και 288, αφού οι 12 έδρες ανήκουν σε βουλευτές Επικρατείας. Στους παραπάνω συνέδρους πρέπει να προστεθούν οι Ευρωβουλευτές (8 τον αριθμό ή ποσοστό επί των 928, 0,86%) και οι εκπρόσωποι

ΟΙ 110 ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Κων. Μητσοτάκης, Ευ. Αβέρωφ, Αλ. Αβραμίδης, Αγγ. Αγγελούσης, Θωμ. Αλεξίου, Θ. Αναγνωστόπουλος, Νικ. Αναγνωστόπουλος, Α. Ανδριανόπουλος, Ν. Αργυρόπουλος, Ιω. Βαγιάνης, Αγγ. Βαλταδωρός, Ιω. Βαρβιτσιώτης, Ιω. Βασιλειάδης, Ηλ. Βεζδρεβάνης, Αγγλ. Βλαχοθανάσης, Ηλ. Βουγιουκλάκης, Δ. Βουδούρης, Γ. Βουρδουμπάς, Μ. Γαλενιανός, Θ. Γεωργιάδης, Ν. Γλελεστάθης, Σωτ. Γκίκας, Κ. Γκουκουρέλας, Θ. Δαμιανός, Αθ. Δερβενάκης, Στ. Δήμας, Μ. Έβερτ, Κ. Ευμοιρίδης, Αγγ. Ευστρατιάδης, Α. Ζαΐμης, Δημ. Θεοχαρίδης, Ιω. Καβαρτζής, Αρ. Καλατζάκος, Ελ. Καλογιάννης, Ν. Καλτεζιώτης, Αθ. Κανελλόπουλος, Αχ. Καραμανλής, Χ. Καρτζάς, Νικ. Κατσαρός, Χρ. Κατσιγιάννης, Εμμ. Κεφαλογιάννης, Ιω. Κεφαλογιάννης, Ν. Κλειτός, Β. Κοντογιαννόπουλος, Χρ. Κοσκινάς, Σωτ. Κούβελας, Π. Κούτρας, Απ. Κράτσας, Αν. Κρικέλης, Αθ. Κρίκος, Ν. Κωστόπουλος, Κ. Λάσκαρης, Στ. Μάνος, Β. Μαντζώρης, Γ. Μισαηλίδης, Μ. Μουφτήογλου, Αν. Μπάκος, Β.

Μπεκίρης, Άννα Μπενάκη, Στ. Μπλετίτσας, Γ. Μπουγάς, Αρ. Μπουλούκος, Διον. Μπουλούκος, Αθ. Ξαρχάς, Ιω. Παλαιοκρασάς, Δ. Πάλλας, Φανή Πάλλη - Πετραλιά, Ιω. Παναγιωτίδης, Γ. Παναγιωτόπουλος, Π. Πανουργιάς, Β. Παπαγεωργόπουλος, Μ. Παπαγιάννης, Ελ. Παπαδημητρίου, Αλ. Παπαδόγγονας, Θ. Παπαδόπουλος (Σερρών), Σπ. Παπαδόπουλος (Καβάλας), Μ. Παπακωνσταντίνου, Αν. Παπαληγόυρας, Σωτ. Παπαπολίτης, Κ. Παπαρηγόπουλος, Αρ. Παυλίδης, Ιω. Πετρίδης, Β. Πολύδωρας, Γ. Ράλλης, Αντ. Σαμαράς, Π. Σαρλής, Κ. Σημαιοφορίδης, Δ. Σιούφας, Γ. Σούρας, Γ. Σουφλιάς, Ιω. Σπανός, Β. Σταθόπουλος (Α' Αθηνών), Ιω. Σταθόπουλος (Λακωνίας), Δ. Σταμάτης, Άννα Στυλιανού, Ιω. Σφενδόνης, Β. Σωτηρόπουλος, Αθ. Ταλιαδούρος, Τζ. Τζαννετάκης, Γ. Τζιτζικώστας, Αθ. Τσαλδάρης, Κ. Τσιουπλάκης, Αρ. Τσιπλάκος, Αγγ. Φιλιππίδης, Δ. Φράγκος, Χρ. Φωτόπουλος, Σωτ. Χατζηγάκης, Δ. Χατζηδημητρίου, Π. Χατζηνικολάου, Δ. Χονδροκούκης.

ΟΙ ΕΥΡΩΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Γ. Αναστασόπουλος, Κ. Γερωντόπουλος, Μ. Γιαννάκου, Π. Λαμ-

πρίας, Ιω. Τζούννης, Γ. Σαρεϊδάκης, Κ. Σταύρου, Ευθ. Χριστοδούλου.

ΟΙ 175 ΠΡΩΗΝ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ

Απ. Αηδονάς, Ευ. Αθανασάκος, Στ. Αθανασιάδης, Ν. Αθανασίου, Δ. Αλιμπράνης, Στ. Αλαμανής, Γ. Ανδρεάδης, Ευ. Ανερούσης, Μαρκ. Αντωνιάδης, Κ. Αποσκίτης, Γ. Αποστολάτος, Μ. Βαρδάκας, Ν. Βιγέλης, Δ. Βλαχόπουλος, Ελένη Βλάχου, Γ. Βογιατζής, Γ. Βολουδάκης, Θεμ. Βυζας, Λ. Γαλλής, Αχ. Γεροκωστόπουλος, Κλ. Γιαννούσης, Αρ. Γκίλλας, Κ. Γόντικας, Χρ. Γραμματίδης, Δ. Γρίβας, Δ. Δαβάκης, Ιω. Δαβάκης, Γ. Δαλακούρας, Κλ. Δαμιανός, Δ. Δεληγιάννης, Δ. Δεμεστιχάς, Σπ. Δοξιάδης, Χρ. Δουλιγερίδης, Ελ. Ελευθεριάδης, Χ. Ερμείδης, Δ. Ευαγγελίου, Δ. Ζακωνθινός, Εμμ. Ζαμπάρτας, Ν. Ζαρντινίδης, Χ. Ζησιάδης, Αντ. Ζωγράφος, Ηλ. Ηλίας, Σπ. Θεοτόκης, Χρ. Ιωάννου, Φ. Καζάκης, Χ. Κάκαρης, Αγγ. Καλκάνης, Κ. Καλλίας, Δ. Καλογιάννης, Κ. Καλογιάννης, Π. Καλογιάννης, Δ. Καλούδης, Ευ. Κανονάρχος, Δ. Καραϊσκάκης, Κων. Καραμανλής, Χρ. Καραπιπέρης, Διον. Καρβελάς, Χρ. Κιτσιώτης, Π. Κλής, Εμμ. Κοθρής, Κ. Κονοφάκος, Αθ. Κονταξής, Ιω. Κοντοβράκης, Γ. Κοντογεώργης, Ιω. Κοντούλης, Δ. Κοπελούζος, Γ. Κοσιτζίδης, Στ. Κούνδουρος, Λ. Κουτσήφης, Ιω. Κυριαφίνης, Ευ. Κωσταντένος, Ια. Λαυρεντίδης, Α. Λεβίδης, Μ. Λιάπης, Π. Λιάτος, Αν. Λώρας, Μ. Μακρής, Γ. Μανίνας, Αλ. Μαντζουλίαν, Ν. Μάρτης, Γ. Ματθαίουδάκης, Ισιδ. Μαυριδόγλου, Ιω. Μείμαρκαρης, Γ. Μεμέτ Ογλού, Χ. Μεσάρης, Ιω. Μηναίος, Στ. Μηναίος, Ιω. Μηνάς, Α. Μιχαήλ, Αρ. Μιχαλάκης, Γ. Μούτσιος, Εμμ. Μπάλας, Γ. Μπακα-

τσέλος, Θεμ. Μπαλλάς, Κ. Μπίρης, Στ. Μπίρης, Π. Μποκοβός, Τ. Μπουγά, Αχ. Μπουπουβής, Λ. Μπουρινιάς, Ν. Μπρισιμής, Αν. Νεράντζης, Κ. Νικολαΐδης, Π. Νικολόπουλος, Κ. Οικονομόπουλος, Β. Παναρίτης, Γ. Παπαγεωργίου, Δ. Παπαγιάννης, Στ. Παπαδάκης, Κ. Παπαδημητρίου, Γ. Παπαδόπουλος (Κοζάνης), Δ. Παπαδόπουλος (Μαγνησίας), Κ. Παπαδόπουλος (Κιλκίς), Χαρ. Παπαδόπουλος (Κιλκίς), Γ. Παπαευσθυμίου, Ευ. Παπαευστρατίου, Ν. Παπαϊωάννου, Γ. Παπακωνσταντίνου, Κων. Παπακωνσταντίνου, Ζ. Παπαλαζάρου, Αχ. Παπαλουκάς, Α. Παπαντωνίου, Σ. Παπαντωνίου, Παν. Παπαληγόυρας, Ν. Παπαπολίτης, Δ. Παπασιπούρου, Αθ. Παπαχρήστου, Ν. Πατρώνης, Αρ. Πετρωτής, Σ. Πετρινίδης, Δ. Πεταλωτής, Χρ. Πιπιλής, Φ. Πιτούλης, Αγγ. Πνευματικός, Ιω. Προκοπίδης, Μ. Πρωτοπαπαδάκης, Θεοχ. Ρέντης, Δ. Ρίζος, Γ. Ροδίου, Γ. Σαλαγκούδης, Κ. Σαψάλης, Ιω. Σεργάκης, Κ. Σερεπίσιος, Χρ. Σιανίδης, Πρ. Σίβνας, Ιω. Σόδης, Ευ. Σουσουρογιάννης, Θ. Σοφούλης, Αλ. Σπανορήγας, Ιω. Σπέντζας, Γ. Σταμάτης, Α. Σταύρου, Κ. Στεφανάκης, Στεφ. Στεφανόπουλος, Στ. Ταταρίδης, Αθ. Ταχυρίδης, Ιω. Τραγάκης, Κ. Τρικούλης, Π. Τσακρίδης, Χρ. Τσαντούλας, Τζούλια Τσιρμάκου, Ιω. Τσουδερός, Αθ. Τσουκαντάς, Στ. Φακιολάς, Β. Φασούλας, Ιω. Φικιώρης, Αθ. Φιλιππίδης, Χρ. Φύσσας, Γ. Χαλκιδόπουλος, Δ. Χλωρός, Θ. Χούτας, Φ. Χρηματοπούλου, Ιω. Χριστόγλου, Κ. Χριστόπουλος, Κ. Χρυσανθόπουλος.

Κ. Παπακωνσταντίνου, Κ. Στεφανόπουλος, Γ. Μπούτος: τρία από τα μέλη της ιστορικής ηγεσίας της Ν.Δ. Ο πρώτος απέχει, οι δύο εκτός κόμματος σε δική τους πορεία...

της ΝΔ στο εξωτερικό που μετέχουν τελικά στο Συνέδριο ύστερα από σύμφωνη γνώμη των οργάνων του κόμματος. Οι εκπρόσωποι εξωτερικοί είναι 30 (ποσοστό επί των 928, 3,23%).

Είναι φανερό —και τούτο δεν ισχύει μόνο για τον κ. Μητσοτάκη αλλά για όλους τους αρχηγούς— ότι η σύνθεση του συνεδρίου (που δεν αποφασίστηκε από τον σημερινό πρόεδρο της ΝΔ αλλά από τον Κ. Καραμανλή) ευνοεί τον αρχηγό στους χειρισμούς που έχει επιλέξει. Ακόμα κι αν υποθέσουμε ότι ο Κ. Μητσοτάκης δεν ελέγχει την κοινοβουλευτική ομάδα (η οποία φυσικά τον επανεξέλεξε τον περασμένο Σεπτέμβριο με μεγάλη πλειοψηφία) και μεγάλο μέρος των πρώην βουλευτών, οι υπόλοιποι εκπρόσωποι βρίσκονται στην άμεση επιρροή του και στην επιλογή των ανθρώπων του προέδρου που «ρυθμίζουν την κίνηση στις Νομαρχιακές». Η μόνη ομάδα που ο κ. Μητσοτάκης δεν διέθετε ούτε έναν φίλο προσκείμενο σε αυτόν ήταν εκείνη των Ευρωβουλευτών, η είσο-

νικό διευθυντή του κόμματος, ε) τον πρόεδρο της ΕΕ της ΟΝΝΕΔ και στ) 75 μέλη του κόμματος που εκλέγονται από το Συνέδριο».

Εκτός του ότι προστίθεται εξ ορισμού ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος και ο Γενικός διευθυντής του κόμματος, ορίζεται ότι η ΚΕ: «είναι το ανώτατο όργανο του κόμματος μεταξύ δύο Συνεδρίων». Επίσης, «καθορίζει την πολιτική του κόμματος, με βάση την ιδεολογία και το καταστατικό, και σύμφωνα με τις αποφάσεις του Συνεδρίου».

2. Παραμένει ο θεσμός της Εκτελεστικής Επιτροπής, η οποία όμως από 9μελής γίνεται 15μελής: Διατηρούνται ο Πρόεδρος του Κόμματος, ο Γ. Γραμματέας της ΚΟ και ο πρόεδρος της ΕΕ της ΟΝΝΕΔ, και προστίθενται ο Κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος και ο Γενικός Διευθυντής. Επίσης, το προηγούμενο καταστατικό προέβλεπε ότι «τα υπόλοιπα 6 μέλη εκλέγονται με τετραετή θητεία από τη Διοικούσα Επιτροπή και από μέλη της που ΔΕΝ έχουν τη βουλευτική ιδιότητα». Το υπό ψήφιση καταστατικό προβλέπει «και 10 μέλη που εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία από την Κεντρική Επιτροπή μεταξύ των μελών της, από τα οποία πέντε κοινοβουλευτικά και πέντε μη κοινοβουλευτικά». Προβλέπεται επίσης, 18μηνη θητεία των αιρετών μελών της ΕΕ και όχι 4ετής όπως μέχρι σήμερα.

3. Σχετικά με την εκλογή Προέδρου, κι ίσως η πιο σημαντική αλλαγή: το μέχρι σήμερα καταστατικό προέβλεπε ότι «ο Πρόεδρος του Κόμματος εκλέγεται δια μυστικής ψηφοφορίας, από την Κοινοβουλευτική Ομάδα, όπως ορίζεται και από το άρθρο 37 του Συντάγματος». Σύμφωνα με το υπό ψήφιση καταστατικό, «αν κενωθεί για οποιοδήποτε λόγο η θέση του προέδρου του Κόμματος, ο νέος πρόεδρος εκλέγεται από ειδικό σώμα εκλεκτόρων, αποτελούμενο από το σύνολο των μελών της κοινοβουλευτικής ομάδας, και αντιπροσώπους της περιφερειακής οργάνωσης που εκλέγονται κατά εκλογική περιφέρεια. Για κάθε εκλογική περιφέρεια της χώρας εκλέγεται ένας αντιπρόσωπος».

Οι εσωκομματικοί αντίπαλοι του κ. Μητσοτάκη τον κατηγορούν ότι «υποβαθμίζει την κοινοβουλευτική ομάδα με την τροποποίηση αυτή και δημιουργεί ειδικό σώμα διασφάλισης του από την ελεγχόμενη οργανωμένη βάση». Όσοι συμφωνούν με την αλλαγή τονίζουν ότι πρόκειται για «δημοκρατικό άνοιγμα άμεσης συμμετοχής στη λαϊκή βάση». Σε κάθε περίπτωση οι εκλογικές περιφέρειες της χώρας είναι 56, άρα και το σώμα εκλεκτόρων θ' αποτελείται από 56 άτομα: Αυτό σημαίνει πρακτικά ότι οι 56 είναι σήμερα λίγο παραπάνω από το μισό της δύναμης των βουλευτών της ΝΔ (110) κι ότι έχουν αποφασιστικό ρόλο.

Το Συνέδριο αρχίζει με τον πρόεδρο της ΝΔ σίγουρο για τη θέση του. Αν οι παρεμβάσεις που αναμένονται θα είναι ικανές να σπείρουν την αμφισβήτηση σε ευρύτερα στρώματα οπαδών του κόμματος για το πρόσωπο και τις μεθόδους του Κ. Μητσοτάκη θα φανεί μέχρι την Κυριακή. Από το Συνέδριο θ' απουσιάσουν ο ιδρυτής του κόμματος Κων. Καραμανλής, ο Κων. Παπακωνσταντίνου, ο Κων. Τσάτσος, ο επίτιμος πρόεδρος Ευ. Αβέρωφ, ο Γ. Μπούτος, ο Κ. Στεφανόπουλος, και 11 βουλευτές που εξελέγησαν με τη ΝΔ, δύο από τους οποίους είναι σήμερα ανεξάρτητοι και 9 ακολούθησαν τον κ. Στεφανόπουλο.

Μ. Έφμερ, Π. Χατζηνικολάου, Γ. Χαρηλαιοπούλης: η κυρία τριάδα εσωκομματικής αντιπολίτευσης στον αρχηγό της Ν.Δ.

δος όμως του κ. Σαρεϊδάκη ύστερα από τον ξαφνικό θάνατο του Δ. Ευρυγένη ανέτρεψε το δεδομένο αυτό. Ούτως ή άλλως, η μικρή ομάδα των Ευρωβουλευτών (0,86% των συνεδρών) δεν έχει κανένα καθοριστικό ρόλο. Το 63,05% των συνεδρών (που σχηματίζεται από το 31,50 των ΝΕ, το 16,48% των πολιτευτών, το 6,46% της ΟΝΝΕΔ, το 5,38% της ΕΚΟ και το 3,23% των εκπροσώπων εξωτερικού) είναι υπέρ αρκετό για να μην έχει ενοχλητικά προβλήματα ο Κ. Μητσοτάκης στο Συνέδριο.

Ποιές είναι όμως οι ουσιαστικές αλλαγές που θέλει να περάσει στο καταστατικό του κόμματος η ηγεσία του κ. Μητσοτάκη;

Ας τις δούμε αναλυτικά:

1. Καταργείται η 70μελής Διοικούσα Επιτροπή και «θεσπίζεται νέο ανώτατο κομματικό όργανο, η Κεντρική Επιτροπή που αποτελείται από 80 μέλη, 25 από τα οποία είναι βουλευτές».

Σύμφωνα με την υπό ψήφιση πρόταση, η ΚΕ συγκροτείται από: «α) τον Πρόεδρο του Κόμματος, β) τον Κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο, γ) τον γραμματέα της κοινοβουλευτικής ομάδας, δ) τον γε-

Στρέφεται η νεολαία προς τα δεξιά;

Από το 1981 και μετά η αξιωματική αντιπολίτευση προβάλλει με έμφαση τον ισχυρισμό ότι η νεολαία έχει στραφεί μαζικά προς τα δεξιά.

Η ΝΔ εκλαμβάνει το φαινόμενο αυτό σαν αποφασιστικό πρόκριμα για τη δική της επιστροφή στην εξουσία. Είναι όμως έτσι; Η εκλογική άνοδος των νεολαιίστικων οργανώσεων της ΝΔ στις διάφορες βαθμίδες της εκπαιδεύσεως σηματοδοτεί πράγματι μια αύξηση της απήχησης των απόψεων της δεξιάς στην ελληνική κοινωνία; Ή μήπως οι ισχυρισμοί της δεξιάς αντιπολίτευσης δεν είναι παρά φαντασιακή υποστασιοποίηση του επιθυμητού;

Είναι γεγονός ότι η γενιά της δεκαετίας του '80 ελάχιστα θυμίζει τη «ρομαντική» γενιά της μεταπολίτευσης. Η πολιτική περιπάθεια των νέων της περασμένης δεκαετίας έχει δώσει τη θέση της σε μία ρεαλιστικότερη συμπεριφορά. Η άμβλυνση αυτή της αμφισβήτησης του δεδομένου κοινωνικού πλαισίου από πλευράς της νέας γενιάς θα έπρεπε, λογικά, να συνοδεύεται από μια ανάλογη επικράτηση συντηρητικών πολιτικών επιλογών. Στην πραγματικότητα, όμως, κάτι τέτοιο πολύ λίγο συμβαίνει.

Από τις εκλογομετρικές δημοσκοπήσεις του Κέντρου Πολιτικής Ερεύνες και Επιμορφώσεως (ΚΠΕΕ, που αποτελεί μηχανισμό πολιτικών μελετών της ίδιας της ΝΔ) προκύπτει ότι η πρόθεση ψήφου υπέρ της ΝΔ στις ηλικίες 18-24 δεν ήταν στις ευρωεκλογές του 1984 παρά 20%. Ο δείκτης αυτός στις παραμονές των εκλογών του Ιουνίου 1985 ανέβηκε μόλις στο 23%. Άνοδος συγκριτικά ασήμαντη, και λόγω της έντονα πολωτικής δυναμικής των γενικών εκλογών (εκλογικό σύστημα κτλ.) απολύτως περιθωριακή. Η απήχηση της δεξιάς στη νεολαία παραμένει εντυπωσιακά μικρή. Οι δυνάμεις της όχι μόνον δεν ξεπερνούν, αλλά ούτε και πλησιάζουν τον εθνικό μέσο όρο της συντηρητικής παράταξης. Το 10% του 1981 γίνεται 25% το 1985, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν πλησιάζει το 40%.

Τι σημαίνουν λοιπόν τα θριαμβευτικά αποτελέσματα των μαθητικών και φοιτητικών εκλογών, στις δάφνες των οποίων επαναπαύεται τόσο ανέμελα η ΝΔ;

Για τις μαθητικές εκλογές δεν χρειάζεται λεπτομερής ενασχόληση. Τα αποτελέσματα, που τονώνουν το ηθικό των αναγνωστών του συντηρητικού Τύπου, σε ένα μόνο πράγμα ανταποκρίνονται: στην οξυμένη φαντασία των υπευθύνων της ΜΑΚΙ. Οι υπεύθυνοι των μαθητικών οργανώσεων της ΝΔ, στηρίζόμενοι σε στοιχεία προερχόμενα από ένα σχετικά μικρό αριθμό προσεκτικά επιλεγμένων σχολείων, κατασκευάζουν αριστουργήματα εκλογικής φαντασίας. Σ' αυτό, μάλιστα, διευκολύνονται από το ιδιότυπο και τελείως παραμορφωτικό εκλογικό σύστημα των μαθητικών κοινοτήτων, που δίνει τη δυνατότητα στις δύο πρώτες παρατάξεις κάθε σχολείου, άσχετα με την πραγματική τους δύναμη, να νέμονται από 50% σχεδόν των εδρών του μαθητικού συμβουλίου.

Την ίδια στιγμή, όμως, σε έναν τεράστιο αριθμό σχολείων η φωνή της συντηρητικής παράταξης δεν ακούγεται ούτε για δείγμα. Αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα στις επαρχίες, αλλά και σε μεγάλο αριθμό σχολείων των αστικών περιοχών, όπου συμβαίνει οι τοπικές οργανώσεις της δεξιάς να είναι ισχνές και αποδυναμωμένες.

Στο χώρο τώρα των πανεπιστημίων και

του Χρήστου Δ. Χατζηγεμανούλη

των ΤΕΙ τα πράγματα είναι πολύ πιο μερδωμένα. Οι δυνάμεις της εκ δεξιών του ΠΑΣΟΚ αντιπολίτευσως, με μοναδικό μέχρι πρότινος εκφραστή την ΔΑΠ-ΝΔΦΚ, έχουν αναμφίβολα σημειώσει τα τελευταία χρόνια σημαντική πρόοδο (χωρίς όμως και εδώ να καθορθώσουν να πλησιάσουν τον εθνικό μέσο όρο της παράταξης). Η άνοδος αυτή θέτει προς συζήτηση τρία ερωτήματα: Πρώτον, ποια τα όρια των επιτυχιών αυτών; Δεύτερον, ποια η κοινωνική και πολιτική τους σημασία; Και τρίτον, που οφείλονται και τι αντανακλούν;

Τα αποτελέσματα των φοιτητικών εκλογών δεν ανταποκρίνονται πάντοτε σε ευρύτερα, μακροπολιτικά ρεύματα. Συχνά εκφράζουν απλώς διεργασίες που περιορίζονται στη σφαίρα ενδιαφερόντων και συμφερόντων του συγκεκριμένου φοιτητικού σώματος κάθε σχολής. Έτσι, η άνοδος των ποσοστών της ΔΑΠ-ΝΔΦΚ οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη μαζική της υπερψήφιση σε μια σειρά μεγάλων σχολών, των οποίων οι φοιτητές διακρίνονται από υψηλές επαγγελματικές και κοινωνικές προσδοκίες, ενώ ταυτόχρονα αντιμετωπίζουν ένα έντονο περιορισμό των προοπτικών τους εξαιτίας της σημερινής κατάστασης και της συνεχούς επεκτάσεως της κρατικής οικονομίας (π.χ. νομικά και ιατρικά τμήματα). Αντιθέτως, σε τμήματα των οποίων οι φοιτητές προσανατολίζονται σε μία επαγγελματική σταδιοδρομία μισθωτού (παραδείγμα: τα τμήματα δημοσίας διοικήσεως), η ΔΑΠ-ΝΔΦΚ υστερεί σημαντικά σε ποσοστό και σε πολιτική παρέμβαση.

Εκτός από αυτή την κατά κλάδο ή σχολή διαφοροποίηση, εξαιρετικά σημαντική είναι και η αύξηση της κοινωνικής πόλωσης στο χώρο των σχολών. Οι φοιτητές, κουβαλώντας μαζί τους στο πανεπιστήμιο την ιδεολογία του οικογενειακού και κοινωνικού τους περιβάλλοντος, τείνουν να αναπαράγουν τους γενικότερους πολιτικούς συσχετισμούς. Έτσι, οι δυνάμεις της δεξιάς στο πανεπιστήμιο τείνουν να πλησιάζουν ποσοστιαίως τις δυνάμεις της δεξιάς στο κοινωνικό σύνολο. Αυτό το στοιχείο εξηγεί σε μεγάλο βαθμό την άνοδο της ΔΑΠ-ΝΔΦΚ. Ταυτόχρονα όμως θέτει τα όρια της ανόδου αυτής κατά δύο τρόπους: πρώτον, δείχνοντας ότι στο σημείο αυτό η πανεπιστημιακή ζωή έπεται της κοινωνικής πραγματικότητας· δεύτερον, καταδικάζοντας την πανεπιστημιακή δεξιά πολύ εντεύθεν του ορίου που θέτει η επιρροή της πολιτικής δεξιάς.

Το τρίτο στοιχείο, που ερμηνεύει την άνοδο της ΔΑΠ-ΝΔΦΚ, είναι η αύξηση της συμμετοχής των συντηρητικών φοιτητών στις εκλογικές διαδικασίες. Η δεδομένη εξαρχής πολιτική δύναμη απέκτησε κίνητρα προσελεύσεως στις κάλπες. Κίνητρα που έλειπαν μέχρι το 1981. Η συσπείρωση του είδους αυτού δεν αύξησε, βέβαια, την πραγματική δύναμη της δεξιάς. Βοήθησε όμως στην πληρέστερη καταγραφή της.

Μία μόνον ερμηνεία δεν μπορούμε να δώσουμε στην κατάσταση: ότι δήθεν η αύξηση των ποσοστών των συντηρητικών νεολαιίστικών δυνάμεων οφείλεται στην ιδιαίτερη επιρροή που ασκεί στη νεολαία ο «εναλλακτικός» φιλελεύθερος λόγος.

Τα ελεύθερο - οικονομικά ιδεολογήματα ούτε ενθουσιάζουν ούτε αποτελούν καθ' εαυτά έναν οργανωμένο και επίκαιρο αστικό πολιτικό λόγο για τα προβλήματα του τόπου, της παιδείας και της νεολαίας, που να μπορεί να αντέξει στην κριτική δοκιμασία του φοιτητικού χώρου.

Το γεγονός είναι ότι ακόμη και σήμερα η δεξιά δεν διαθέτει μία νεολαιίστικη πρωτοπορία. Η νεολαία της δεν διαμορφώνει τις θέσεις του αύριο, που θα προκαλέσουν την ανατροπή των συσχετισμών προς όφελός της, πρώτα στο πανεπιστήμιο και ύστερα σ' ολόκληρη την κοινωνία. Αντίθετα, προσπαθεί να εξυπηρετηθεί με ιδεολογικά τεχνάσματα, που δεν συγκαλύπτουν εύκολα τη γύμνια.

Παρά την εκταταμένη ανεργία, παρά την υποβάθμιση των σπουδών (η οποία απειλεί τα τεχνοκρατικά οράματα πολλών νέων), παρά τις κυβερνητικές παλινωδίες, η επιρροή της κάθε μορφής δεξιάς στο χώρο της νεολαίας παραμένει ακόμη πολύ περιορισμένη. Το μόνο αποτέλεσμα του υπεροργανωτισμού ήταν η συσπείρωση και περιχαράκωση στους παραταξιακούς μηχανισμούς των άλλων αδρανών δυνάμεων του συντηρητικού κόσμου. Αυτή η τάση, όμως, συνοδεύθηκε από μία βίαιη και προκλητική τακτική και από μία αγωνιώδη προσπάθεια για την με κάθε τρόπο ανακατάληψη της εξουσίας. Όλα αυτά έφεραν στο προσκήνιο τις εγγενείς αντιφάσεις του συνασπισμού, βάθυναν τα ρήγματα και απομάκρυναν ακόμη περισσότερο κάθε προοπτική επιστροφής της ΝΔ στην εξουσία.

Για τους παραπάνω λόγους, η αποπολιτικοποίηση και η συντηρητικοποίηση της δεύτερης και της κυοφορούμενης τρίτης μεταπολιτευτικής γενεάς δεν έδωσαν στη δεξιά, όπως αυτή εκφράζεται από την ΝΔ, τα άμεσα πολιτικά οφέλη που φιλοδοξούσε εκείνη να αποκομίσει. Η παλιννόρθωση και ο καιροσκοπισμός δεν προσέδωσαν τις μικρές ηλικίες. Να γιατί, παρ' ότι η δεξιά έγινε μετά το 1981 από κατηγορούμενος κατηγορος, το σύνολο της αριστεράς σε γενικές γραμμές διατηρεί τις δυνάμεις και την υπεροχή του.

Έτσι, στη δεξιά δύο κατηγορίες απομένουν: οι νέοι με ήδη διαμορφωμένη αστική συνείδηση, που αντιλαμβάνονται την αριστερά ως τον κοινωνικό εχθρό, αλλά και ένας σημαντικός αριθμός νέων με χαμηλό επίπεδο πολιτικής συνειδητοποίησης, προθύμων να γευθούν τις χαρές της μαζικής εκτόνωσης και της ψυχολογικής αποφόρτισης μέσα από έναν υποτυπώδη και κάπως «φιλαθλο» πολιτικό ακτιβισμό.

Είναι φανερό ότι μία τέτοια πορεία δεν επιτρέπει αισιόδοξες προβλέψεις για τον συντηρητικό συνασπισμό. Αν δεν κατορθώσει να σπάσει τα τείχη της περιχαράκωσής του και τα δεσμά του αντιδραστικού και διχαστικού λόγου, δεσμά που ο ίδιος εχάλαυσε, θα είναι καταδικασμένος σε μία μειοψηφική παρουσία με δυνατότητα παρεμβάσεως στους νεολαιίστικους χώρους σχεδόν μηδενική.

Να γιατί η άρθρωση ενός άλλου, υπεύθυνου, ουσιαστικού και σύγχρονου πολιτικού λόγου στο χώρο της συντηρητικής παρατάξεως, και ιδιαίτερα των νεολαιίστικων δυνάμεων της, είναι αναγκαία και επιβεβλημένη. Και θα συμβάλει, όχι μόνο στην απελευθέρωση των υγιέστερων και δημιουργικών στοιχείων της αστικής αντιπολίτευσης, αλλά και στη γενικότερη ανύψωση του διαλόγου, στην ουσιαστικοποίηση της πολιτικής διεργασίας και στη γεφύρωση του τεχνητού διχασμού.

Για μια νέα πορεία της Ανανεωτικής Αριστεράς

του Αντ. Μπριλάκη

Οι συζητήσεις για την προοπτική του ΚΚΕ εσωτερικού, έχουν προκαλέσει, δικαιολογημένα ένα γενικότερο πολιτικό ενδιαφέρον. Γιατί το θέμα της διατήρησης του μονοσήμαντα κομμουνιστικού χαρακτήρα του ή της υπέρβασής του (με βάση τις προτάσεις που υιοθέτησε η πλειοψηφία της ΚΕ εν όψει του 4ου Συνεδρίου) δεν είναι θέμα απλά οργανωτικό - εσωκομματικό. Είναι θέμα που συναρτάται με καίρια προβλήματα της ελληνικής αριστεράς στο σύνολό της, με τη γενικότερη κρίση των δυνάμεων του σοσιαλισμού και τις αναζητήσεις στο χώρο ιδιαίτερα της ευρωπαϊκής Αριστεράς για τη φυσιογνωμία και τους όρους που θα εξασφαλίζουν μεγαλύτερη πειστικότητα και φερεγγυότητα, μεγαλύτερη ανταπόκριση στις σύγχρονες απαιτήσεις και δυνατότητες των κοινωνικών και πολιτικών αγώνων.

Ο διάλογος που έχει ανοίξει για το θέμα αυτό και από τις στήλες του ΑΝΤΙ λειτουργεί εποικοδομητικά στη διερεύνηση και αποσαφήνιση των σχετικών προβλημάτων. Με τον όρο βέβαια ότι η αντιπαράθεση στις διαφορετικές απόψεις θα είναι απαλλαγμένη από προσπάθειες διαστρέβλωσης ή απλούστευσης και σχηματοποίησής τους, από αφοριστικούς χαρακτηρισμούς. Και παράδειγμα προς αποφυγήν αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, το κείμενο «των 48» που δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος. Με την έννοια ότι σ' αυτό παραποιούνται χονδροειδέστατα οι προτάσεις για τη μετεξέλιξη του ΚΚΕ εσωτερικού σε ένα ευρύτερο αριστερό ανανεωτικό κόμμα καθώς και οι προθέσεις όσων τις εισηγούνται. Με όσα πιο κάτω επισημαίνω και διευκρινίζω θέλω να συμβάλω σε έναν πληρέστερο προσδιορισμό του περιεχομένου και της στόχευσης των συζητήσεων στο ΚΚΕ εσωτερικού για την προοπτική του.

Οι θέσεις της ΚΕ για το 4ο συνέδριο

Θα πρέπει να υπογραμμίσω κατ' αρχήν ότι οι σχετικές συζητήσεις στην ΚΕ του κόμματος συνδέονται άρρηκτα με τη συνολική προβληματική της, με τις εκτιμήσεις της για την πορεία των εσωτερικών και διεθνών εξελίξεων, τις στρατηγικές και πολιτικές επιλογές της, τις κοινωνικές και ιδεολογικές αναφορές της, όπως αυτές επαναπροσδιορίστηκαν μπροστά στο 4ο Συνέδριο και διατυπώθηκαν στα κείμενα των προσυνεδριακών θέσεων που έχουν δημοσιευθεί στην «Αυγή». Στα κείμενα αυτά επιχειρείται μια πα-

ραπέρα επεξεργασία των μέχρι σήμερα κοινωνικο - πολιτικών αναλύσεων, τοποθετήσεων και προτάσεων του ΚΚΕ εσωτερικού για τα μεγάλα διεθνή και εσωτερικά προβλήματα, στην πιο σύγχρονη διάστασή τους.

Διατυπώνεται πιο συγκεκριμένα η συμβολή του κόμματος:

- στη διαμόρφωση μιας εναλλακτικής αριστερής πολιτικής —έναντι των αστικών επιλογών που ακολούθησαν μεταπολιτευτικά η ΝΔ και με αποχρώσεις το ΠΑΣΟΚ— για θετική διεξοδό από την κρίση· ενός νέου πολιτικού σχεδίου της ελληνικής αριστεράς για βαθιές αλλαγές στο οικονομικό - κοινωνικό πεδίο, για ένα νέο τύπο ανάπτυξης με την ενεργητική συμμετοχή των εργαζομένων, των λαϊκών δυνάμεων, για τη συνεχή διεύρυνση της δημοκρατίας, για την αποδέσμευση των διαδικασιών του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού·
- στη μεγαλύτερη αποσαφήνιση της στρατηγικής του δημοκρατικού, του τρίτου δρόμου προς το σοσιαλισμό στις συνθήκες της χώρας μας, με ριζική διαφοροποίηση από τις αρνητικές εμπειρίες της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας και του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και σε αντιπαράθεση προς αντίστοιχες στρατηγικές και πολιτικές επιλογές του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ, που μπλοκάρουν τις διαδικασίες του κοινωνικού μετασχηματισμού·
- στον προσδιορισμό των όρων για τη διαμόρφωση μιας νέας κοινωνικής και πολιτικής πλειοψηφίας, ενός νέου συνασπισμού δυνάμεων εξουσίας —όχι στη βάση συμφωνιών κορυφής αλλά με την ενεργητική παρέμβαση του λαϊκού κινήματος— στον εντοπισμό των σοβαρών δυσκολιών που υπάρχουν αλλά και των δυνατοτήτων που δημιουργούνται.

Ταυτόχρονα στις προσυνεδριακές θέσεις της ΚΕ του ΚΚΕ εσωτερικού:

- γίνεται πληρέστερη εκτίμηση των εξελίξεων κατά τη δεύτερη κυβερνητική περίοδο του ΠΑΣΟΚ, όπου θέτουν τη σφραγίδα τους οι πιο συντηρητικές και αυταρχικές επιλογές της κυβέρνησής του, η σύγκρουσή της με το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα, η υποβάθμιση των δημοκρατικών θεσμών, των πολιτικών και κοινωνικών αγώνων και προσδιορίζονται τα εγγενή αρνητικά στοιχεία της νέας κοινοβουλευτικής του αυτοδυναμίας·
- αναδεικνύονται τα κρίσιμα για τους εργαζόμενους και τις λαϊκές δυνάμεις προβλήματα —όπως τα εισοδηματικά, η ποιότητα ζωής, η ανεργία κτλ.— και διατυπώνονται προτάσεις για την αντιμετώπισή τους, για την αντιμετώπιση των αδιεξόδων που δημιουργούν·
- επισημαίνεται ότι στη σημερινή φάση οξύνονται οι κοινωνικές αντιθέσεις, σημειώνεται μια μεγαλύτερη κινητικότητα στο κοινωνικό και πολιτικό πεδίο, αναπτύσσονται οι εσωτερικές διεργασίες και ανακατατάξεις σε όλα τα κόμματα·
- υπογραμμίζεται, με βάση τα παραπάνω δεδομένα, ότι αποτελεί επιτακτική ανάγκη η αποτελεσματική παρέμβαση των δυνάμεων της ανανεωτικής αριστεράς στις εξελίξεις, η αλλαγή των συσχετισμών και των αρνητικών καταστάσεων που υπάρχουν στο συνολικό χώρο της Αριστεράς. Και ότι το ΚΚΕ εσωτερικού θα πρέπει να προχωρήσει σε όλες τις αναγκαίες τομές στη συνολική φυσιογνωμία του ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις και τις δυνατότητες προώθησης αυτών των κατευθύνσεων.

Τέλος, σε ειδικό κεφάλαιο των προσυνεδριακών θέσεων προτείνονται σημαντικές αλλαγές στην εισαγωγή του καταστατικού (στην οποία συμπυκνώνεται ο κοινωνικός και ιδεολογικός χαρακτήρας και οι προγραμματικές κατευθύνσεις του κόμματος) καθώς και τροποποίηση ορισμένων άρθρων του με κατεύθυνση τη διεύρυνση της έννοιας του κομματικού μέλους και την ενίσχυση των δημοκρατικών διαδικασιών.

Τα σημεία των προσυνεδριακών θέσεων στα οποία αναφέρθηκαν ψηφίστηκαν ομόφωνα στην ΚΕ. Αποτελούν λοιπόν, από τα πράγματα, κοινή γενικά αφετηρία και σαφές πλαίσιο για όλες τις προτάσεις που διατυπώνονται σχετικά με το πιο κομματικό σχήμα θα επιλεγεί, σχετικά με την κομματική προοπτική του ΚΚΕ εσωτερικού. Και είναι προφανές πως παρά τις όποιες αδυναμίες και ελλείψεις που παρουσιάζουν οι προσυνεδριακές θέσεις δεν αφήνουν περιθώρια για αντίκρουση ειδικά της πρότασης περί μετεξέλιξης, με υποθέσεις και φόβους ότι η πρόταση αυτή εμπεριέχει «θολές κοινωνικές και ιδεολογικές αναφορές» τείνει προς τον «πολυσυλλεκτισμό» σε «άλματα στο κενό» κτλ. Πολύ περισσότερο δεν αφήνουν περιθώρια για την κινδυνολογία που αναπτύσσεται στο κείμενο των 48, με αυθαίρετες εκτιμήσεις για το ότι όσοι εισηγούνται την μετεξέλιξη επιδιώκουν «ενσωμάτωση στην αστική πολιτική»· «μεγαλύτερη προσαρμογή στο αστικό κράτος», «συμπεριφορά περισσότερο σύμφωνη προς την κρατούσα ιδεολογία», συγκρότηση «κόμματος συγκυριακού» που «αναγκαστικά θα κινείται στην τροχιά του ΚΚΕ είτε του ΠΑΣΟΚ», «εγκατάλειψη γενικά του ανανεωτικού εγχειρήματος του ΚΚΕ εσωτερικού» κτλ.

Το πραγματικό φυσικά πρόβλημα που υπάρχει δεν είναι η αστήρικτη αυτή καταγγελία «προθέσεων», δεν είναι ο κίνδυνος εγκα-

τάλειψης του ανανεωτικού εγχειρήματος. Είναι τελικά η υπεύθυνη επιλογή και ως προς το κομματικό σχήμα, ώστε να αποτελεί όχι ανασχετικό αλλά προωθητικό παράγοντα για τη διεύρυνση και την αποτελεσματικότητα του ανανεωτικού εγχειρήματος χωρίς ιδεολογήματα και νεοδογματικές αντιλήψεις αλλά με δημιουργική ανάλυση και εκτίμηση των συγκεκριμένων πολιτικών και κοινωνικών δεδομένων στη χώρα μας.

Το πραγματικό περιεχόμενο των προτάσεων για μετεξέλιξη

Το σημερινό κομματικό σχήμα του ΚΚΕ εσωτερικού οριοθετεί την αγωνιστική, επώδυνη πορεία του μετά τη ρήξη του 1968. Πορεία συνυφασμένη με την προβολή και διάδοση νέων, γόνιμων ιδεών για την ελληνική αριστερά, και την κοινωνική και πολιτική ζωή με την επιτέλεση ενός ιστορικού έργου αλλά και με μια περιορισμένη συνολικά πολιτική και κοινωνική παρέμβαση. Σηματοδοτεί τελικά το εύρος της απήχησης που είχε το εγχείρημα που ανέλαβε το ΚΚΕ εσωτερικού με αυτό το κομματικό σχήμα, εγχείρημα για την ανανέωση όχι μόνο της κομμουνιστικής αλλά και της ευρύτερης αριστεράς.

Αναμφίβολα, οι όχι θετικές πλευρές αυτής της πορείας οφείλονται σε αντιξοές αντικειμενικές συνθήκες και σε σοβαρά λάθη πριν το 1981 αλλά και μετά, για ένα διάστημα. Το μικρό όμως μέγεθος του ΚΚΕ εσωτερικού σήμερα δεν μπορεί να αποδοθεί μόνο (ούτε κυρίως) σε αντικειμενικές δυσκολίες και λάθη που άλλωστε διορθώθηκαν έστω και καθυστερημένα και οπωσδήποτε δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι μόνιμα λειτουργούν σαν «προπατορικά αμαρτήματα».

Τα όρια ανάπτυξης του στο χώρο της κομμουνιστικής αριστεράς ήταν σε μεγάλο βαθμό περιορισμένα. Άλλωστε ο χώρος αυτός, συνολικά, παρουσίασε μια εμβέλεια μετά τη μεταπολίτευση, που στο εκλογικό πεδίο κινήθηκε στα πιο χαμηλά επίπεδα της προδικτατορικής μετεμφυλιακής περιόδου.

Πέρα από τη διάσπαση, το δικομματικό σκηνικό και τις αρνητικές επιπτώσεις από τις επιλογές του ΚΚΕ σαν κύριας συνιστώσας του χώρου, το γεγονός έχει σχέση με το ότι το ΚΚΕ εσωτερικού δεν κατάφερε να πείσει για την ποιοτική του ιδιαιτερότητα και να λειτουργήσει προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης της επιρροής της Κομμουνιστικής Αριστεράς. Ιδιαίτερα η στασιμότητά του και μετά το 1981 (παρότι επιβεβαιώνεται επανειλημμένα η σταθερότητα μιας μεγάλης αντιδεξιάς πλειοψηφίας με ριζοσπαστικά στοιχεία και σε μεγάλο μέρος της προσανατολισμένης προς τα αριστερά) δείχνει τα περιορισμένα όρια και της κομμουνιστικής Αριστεράς συνολικά και της κομματικής του φυσιογνωμίας σαν τμήματός της.

Με την πάροδο του χρόνου γίνεται όλο και σαφέστερο ότι η ποιοτική ιδιαιτερότητα του ΚΚΕ εσωτερικού δεν μπορεί να κατανοηθεί με την καταγραφή του σαν ένα από τα δύο ΚΚ. Ότι έχει ανάγκη να ορίζεται και να σηματοδοτείται αυτόνομα. Και ότι θα πρέπει να εξασφαλίσει μια πειστική αντιστοιχία και από την άποψη της κομματικής του φυσιογνωμίας ανάμεσα στη στρατηγική του δημοκρατικού, του τρίτου δρόμου, στη στρατηγική της πάλης για διαρθρωτικές αλλαγές προς το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό, και στο εύρος των δυνάμεων που ενδιαφέρονται γι' αυτές τις αλλαγές και που δεν περιορίζονται στους κομμουνιστές της ανανέωσης. Πρόκειται για δυνάμεις που από διαφορετικούς δρόμους συγκλίνουν — με τους κομμουνιστές της ανανέωσης — στο στόχο του σοσιαλισμού με δημοκρατική ελευθερία και αυτοδιαχείριση, θέλουν να εκφραστούν μαζί τους πολιτικά και οργανωτικά, να παλέψουν από κοινού.

Με αφετηρία αυτές τις γενικές εκτιμήσεις η προοπτική των ιδεών και των στόχων του ΚΚΕ εσωτερικού συνδέεται άμεσα με έναν δραστικό μετασχηματισμό του. Και προϋπόθεση για ένα τέτοιο αποφασιστικό βήμα είναι η ταυτόχρονη και ολοκληρωμένη αποτύπωση αυτής της κατεύθυνσης στην πολιτική, στις προγραμματικές προτάσεις, στο καταστατικό και σ' ένα νέο κομματικό σχήμα και τίτλο. Μόνο με αυτή τη συνθετική δυναμική ενέργεια, θα μπορέσει το ΚΚΕ εσωτερικού να μετεξελιχθεί σε ένα ευρύτερο αριστερό κόμμα, των ανανεωτικών δυνάμεων, υπερβαίνοντας τα όρια και τις αντιφάσεις της μέχρι σήμερα πορείας του.

Οι προτάσεις για μια τέτοια μετεξέλιξη του ΚΚΕ εσωτερικού στοχεύουν στη διαμόρφωση ενός κόμματος του δημιουργικού μαρξισμού, ενιαίου, συνεχιστή των ευρωκομμουνιστικών ιδεών. Με σαφή κοινωνική του αναφορά στις δυνάμεις της μισθωτής εργασίας, της αγροτιάς, της γνώσης και της κουλτούρας.

Ένα κόμμα που δεν θα αποτελεί βέβαια, το «ενιαίο κόμμα των δυνάμεων του δημοκρατικού δρόμου» αλλά διεκδικώντας να γίνει ο φεγγύς, συνεπής και ισχυρός πόλος στην πάλη για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό πιστεύει ότι δεν είναι μονάχα οι ανανεωτικές κομμουνιστικές και αριστερές δυνάμεις που βρίσκονται μέσα και γύρω α-

πό το ΚΚΕ εσωτερικού οι οποίες μπορούν να εγγυηθούν αυτό το στόχο. Αλλά ότι υπάρχουν και άλλες αριστερές δυνάμεις που μπορούν να μετέχουν οργανικά σε ένα κοινό κομματικό φορέα ικανό να αναπτύξει αποτελεσματικά την πάλη για την κοινή σοσιαλιστική προοπτική, και όχι να συμπαρατάσσονται ευκαιριακά ή μόνιμα σαν «σύμμαχες» δυνάμεις.

Με τέτοια χαρακτηριστικά, με το άνοιγμά του στα λαϊκά προβλήματα και στις σημερινές εξελίξεις, με μια αριστερή, δημιουργική - κοινωνικοπολιτική, παρέμβαση θα έχει τη δυνατότητα να καταξιωθεί σαν το κόμμα του ελληνικού, τρίτου δρόμου προς το σοσιαλισμό να ηγεμονεύσουν οι ιδέες του στο συνολικό αριστερό χώρο με την έννοια της ικανότητάς τους να συμπαρατάσσονται και ευρύτερα ριζοσπαστικά, δημοκρατικά ρεύματα στο δρόμο του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού με δημοκρατία και ελευθερία.

Η μετεξέλιξη του ΚΚΕ εσωτερικού σε ευρύτερο, αριστερό - ανανεωτικό, κόμμα θα αποτελέσει, τελικά, σημαντικό παράγοντα για να γίνει

αποτελεσματική η πολιτική - ιδεολογική - πολιτιστική πάλη ενάντια στα γενικότερα αρνητικά φαινόμενα της δημόσιας ζωής στη χώρα μας και την κυβερνητική στάση που τα ενισχύει. Μια στάση που έχει έντονα τα στοιχεία εκφυλισμού της πολιτικής σε μια πάση θυσία κατάκτηση και μονοκομματική άσκηση της εξουσίας, που εννοεί το πολιτικό κόμμα σαν εργαλείο τακτικών χειρισμών για την επίτευξη αυτού του στόχου — που αντιτίθεται και αποσυνθέτει τις προσπάθειες για την ανάπτυξη και την αυτόνομη πολιτικοκοινωνική παρέμβαση πολύμορφων κινήματων, και πρώτα-πρώτα του εργατικού συνδικαλιστικού.

Σήμερα, οποιοσδήποτε πολιτικοϊδεολογικός, προγραμματικός οργανωτικός και καταστατικός εκσυγχρονισμός του ΚΚΕ εσωτερικού — όπως αυτός που προδιαγράφουν οι προσυνδυαστικές θέσεις της ΚΕ — κινδυνεύει να μην έχει αποτελέσματα, αν συνεχισθεί να καταγράφεται κομμουνιστικό κομματικό σχήμα. Η επιλογή νέου κομματικού σχήματος και τίτλου, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση προώθησης των ιδεών και των στόχων για μια αποφασιστική διεύρυνση της κοινωνικής και πολιτικής παρέμβασής του. Και οι δυνατότητες για μια τέτοια διεύρυνση είναι σημαντικές στις συνθήκες της χώρας μας

όπου πέρα από τις κομμουνιστικές ανανεωτικές δυνάμεις, οι άλλες ανανεωτικές δυνάμεις της αριστεράς δεν συγκροτούν κατά κανόνα μια «σοσιαλιστική» τάση και υπόσταση, με την ευρωπαϊκή έννοια του όρου, δεν μπορούν να ενταχθούν σε παλαιά κλισέ (κομμουνιστές - σοσιαλιστές), αποτελούν νέες αριστερές δυνάμεις που οδηγούνται μέσα από τις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις στο δρόμο του σοσιαλισμού με ελευθερία και δημοκρατία.

Και οι δυνατότητες αυτές μπορούν να αρχίσουν να αξιοποιούνται άμεσα γιατί στη σημερινή φάση των εξελίξεων, τείνουν να διαμορφωθούν πολιτικά κενά.

Οι προτάσεις για να αποφασίσει το 4ο συνέδριο του ΚΚΕ εσωτερικού τη μετεξέλιξη του δεν συνδέονται σε καμία περίπτωση με αντιλήψεις ότι τα τακτοποιούμε όλα σ' ένα κομματικό συνέδριο και μετά θα κληθούν απλά οι εκτός κόμματος να προσχωρήσουν. Αντίθετα, η απόφαση του συνεδρίου θα αποτελέσει ένα αποφασιστικό βήμα προς μια ευρύτερη πορεία. Άλλωστε το 4ο συνέδριο του ΚΚΕ εσωτερικού θα είναι ανοιχτό, σ' όλα τα στάδια του, στο διάλογο με όλες τις ανανεωτικές δυνάμεις, και σε κάθε πρόταση που θα συμβάλει στη διαμόρφωση των πιο δημιουργικών αποφάσεών του. □

Λαϊκή παράδοση και σύγχρονη χάρη

«Νάκης»

- κοσμήματα • κοράλια •
- πέτρες • κεχριμπάρια •

Τα πιο τρυφερά δώρα!

ΣΟΦΙΑ ΝΑΚΗ

Ζωοδόχου Πηγής 34, Αθήνα Τηλ.: 36.18.564

Διαδικασίες με πολιτικές προεκτάσεις

του Γιάννη Φλώρου

Η ΙΔΡΥΣΗ της νέας συνδικαλιστικής παράταξης με τίτλο «Σοσιαλιστική Συνδικαλιστική Εργατοϋπαλληλική Κίνηση» επισφράγισε τις διαδικασίες, που ξεκίνησαν στο συνδικαλιστικό κίνημα μετά τα οικονομικά μέτρα και τις διαγραφές συνδικαλιστικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ. Στην πανελλαδική συνδιάσκεψη, που αποφάσισε την ίδρυσή της, μετείχαν 1.270 συνδικαλιστές από όλους σχεδόν τους εργασιακούς χώρους και από όλες τις περιφέρειες της χώρας.

ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ της συνδιάσκεψης είχαν ενδιαφέρον όχι μόνο γιατί αποτέλεσαν γεγονός για το συνδικαλιστικό κίνημα, αλλά και γιατί η πλειοψηφία των συνδικαλιστών, που πήραν μέρος ανήκουν στο ΠΑΣΟΚ. Για το μέλλον της νέας παράταξης στον εργατικό χώρο είναι βέβαια νωρίς να γίνουν εκτιμήσεις. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι τα συνδικαλιστικά της στελέχη έχουν σοβαρή επιρροή στο χώρο της κοινής ωφέλειας, στα εργασιακά σωματεία, αλλά και σε πολλά Εργατικά Κέντρα. Από τη διακήρυξη της κίνησης προκύπτει ότι οι φιλοδοξίες της δεν σταματούν μόνο στην παρέμβαση στο συνδικαλισμό αλλά αφήνεται ανοικτό το θέμα των προοπτικών και για τη μετατροπή της σε πολιτική παράταξη. Αυτό μάλλον θα κριθεί στο πρώτο συνέδριο της κίνησης, που πιθανόν θα πραγματοποιηθεί το Μάιο.

ΕΙΝΑΙ φυσικό να αναμένονται με ενδιαφέρον η δραστηριότητα και οι στόχοι της Κίνησης ιδιαίτερα στο συνδικαλιστικό χώρο. Με δεδομένα μάλιστα τις κυβερνητικές και δικαστικές παρεμβάσεις, τον κυβερνητικό συνδικαλισμό και την κομματικοποίηση από πολλούς εκφράζεται η άποψη ότι οι θέσεις που θα διαμορφώσει η νέα Κίνηση θα έχουν σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη ή όχι ενός αυτόνομου συνδικαλιστικού κινήματος.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ πάντως από το μέλλον της κίνησης —για την οποία κύκλοι του ΠΑΣΟΚ εδήλωσαν ότι «είναι προδιαγεγραμμένη και οδηγεί στο αδιέξοδο. Είναι πορεία αποσάρθρωσης» —στο συνδικαλιστικό χώρο και εν όψει μάλιστα του εκτακτου συνεδρίου της ΓΣΕΕ που αποφάσισε η διορισμένη διοίκησή της διαμορφώνεται μια νέα κατάσταση που πιθανόν να οδηγήσει και σε νέους συσχετισμούς. Στο αν διαμορφωθούν προϋποθέσεις ανάπτυξης αυτόνομου συνδικαλιστικού κινήματος θα κριθεί στο επόμενο διάστημα και η πορεία της νέας κίνησης.

Και «Σοσιαλιστική Δημοτική Κίνηση»;

ΣΤΗΝ ΙΔΡΥΤΙΚΗ συνδιάσκεψη της νέας κίνησης από τα 1270 συνδικαλιστικά στελέχη που πήραν μέρος μόνο οι 200 περίπου —σύμφωνα με ηγετικά στελέχη της παράταξης— είναι διαγραφμένοι από το ΠΑΣΟΚ. Στους 200 ανήκει και ένας αριθμός —μικρός— που εκφράζεται από το «Ξεκίνημα». Οι υπόλοιποι είναι οργανωμένα κομματικά μέλη του ΠΑΣΟΚ. Το πώς θα αντιμετωπίσει το ΠΑΣΟΚ τα μέλη του που τώρα είναι μέλη και της ΣΣΕΚ είναι άγνωστο.

ΠΩΣ αντιμετωπίζονται όμως τα μέλη της ΣΣΕΚ από τα μέλη του ΠΑΣΟΚ; Και πώς τα μέλη της κίνησης και μέλη του ΠΑΣΟΚ από το κόμμα; Γιατί η νέα κίνηση διακηρύσσει την αυτονομία από το ΠΑΣΟΚ. Ας σημειωθεί εδώ ότι στη Συνδιάσκεψη, ένα από τα θέματα, που έθεσαν αρκετοί ομιλητές ήταν η στάση απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. «Μέσα ή έξω από το ΠΑΣΟΚ;» θα πρέπει να απαντήσουμε, τόνισαν. «Στο συνδικαλιστικό χώρο», έλεγαν στελέχη της κίνησης

Η οργανωτική διάρθρωση της ΣΣΕΚ

Μέχρι το Α' Συνέδριο η «Σοσιαλιστική Συνδικαλιστική Εργατοϋπαλληλική Κίνηση» έχει εκλέξει μια Οργανωτική Επιτροπή η οποία θα προετοιμάσει το συνέδριό της. Στη Συντονιστική Επιτροπή της ΟΕ μετέχουν οι: Γ. Παπαμιχαήλ, Ρ. Σπυρόπουλος, Χρ. Κοκκινοβασιλης, Δ. Πιπεριάς, Άννα Καραμάνου, Κ. Μπακιρτζής, Π. Κελαηδής, Α. Παπακωνσταντίνου, Πολ. Τσίρκας, Γ. Γεωργόπουλος, Π. Χριστόπουλος, Αλ. Τσώλης, Ηλ. Παναγιωταρόπουλος, Β. Κωνσταντίνου, Φ. Θωμάς, Α. Γεράλδος, Γ. Ζέρβας, Μαρία Τζώρτζη, Π. Παπαδάκης και Α. Λοβέρδος.

Οι παραπάνω είναι πρώην συνδικαλιστικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ και πέντε από αυτούς πρώην μέλη της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ.

Αναμένεται ότι η Συντονιστική Επιτροπή θα εκλέξει και την Εκτελεστική Γραμματεία της Κίνησης.

«θα ακολουθήσουμε τη συνεργασία με τις δημοκρατικές δυνάμεις» χωρίς βέβαια να διευκρινίζουν τι ακριβώς σημαίνει αυτό. Η νέα Κίνηση επεσήμαναν είναι η μόνη παράταξη χωρίς «κομματικό προστάτη» και αυτό είναι ένα νέο και ουσιαστικό στοιχείο για το συνδικαλιστικό κίνημα.

ΑΠΟ ΤΑ μέλη του ΠΑΣΟΚ που μετείχαν στην ίδρυση της Κίνησης αρκετοί είναι στελέχη Νομαρχιακών Επιτροπών. Στελέχη της Κίνησης βεβαίωσαν ότι υπήρχαν μέλη από όλες τις Νομαρχιακές Επιτροπές του ΠΑΣΟΚ Αττικής. Δηλαδή, από την Αθήνα, τον Πειραιά, και το υπόλοιπο Αττικής. Μεταξύ των οργανωμένων στελεχών στο ΠΑΣΟΚ μετείχαν ένας Δήμαρχος και πάνω από δέκα δημοτικοί σύμβουλοι.

ΑΥΤΗ η συμμετοχή —την οποία δεν έχουμε λόγους να αμφισβητούμε— έχει σημασία για την προοπτική μετατροπής της συνδικαλιστικής κίνησης σε πολιτική. «Κόμμα δεν θα κάνουμε», είπε ηγετικό στέλεχος της κίνησης. Απ' αυτή την άποψη έχει ενδιαφέρον η ψηφοφορία για την ονομασία της κίνησης. Προτάθη-

Κυκλοφόρησε ο 22ος τόμος του ANTI

Α' εξάμηνο του 1985 - τεύχη 278-293

καν οι τίτλοι «Συνδικαλιστική αλλαγή» και ΣΣΕΚ που πλειοψήφισε. Όμως υπήρχαν και άλλες πέντε εκδοχές, τίτλων με τον όρο «σοσιαλιστική» στην ονομασία οι οποίοι συγκέντρωσαν 300 ψήφους περίπου. Αυτοί πρέπει να προστεθούν στους 648 που ψήφισαν υπέρ της πλειοψηφούσας πρότασης.

ΔΥΟ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ δίνονται για τις διαφορετικές απόψεις, σχετικά με τον τίτλο της κίνησης: οι υποστηρικτές των προτάσεων να υπάρχει ο όρος «σοσιαλιστική» στον τίτλο προσβλέπουν και σε μια διαδικασία χειραφέτησης της και ρήξης με το ΠΑΣΟΚ, ενώ οι υποστηρικτές της πρότασης «συνδικαλιστική αλλαγή» αφήνουν ανοικτό το θέμα διαλόγου και συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ σε μια προοπτική επανένταξης όταν «ωριμάσουν οι συνθήκες». Αυτή η ερμηνεία δεν αποδίδει την πραγματικότητα τόνιζαν στελέχη της κίνησης. Η πρόταση για «συνδικαλιστική αλλαγή» έγινε γιατί οι υποστηρικτές της πιστεύουν ότι έτσι θα διευκολυνθεί η αποδεδειγμένη «υγιών δυνάμεων» που είναι εγκλωβισμένες στην ΠΑΣΟΚ. Όσον αφορά την πρόταση για να υπάρχει ο όρος «σοσιαλιστική» στην ονομασία της κίνησης δεν διαφεύγει η εκτίμηση ότι στόχος της είναι η πολιτική έκφραση στον ίδιο χώρο.

ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ να σημαίνει αυτό; «Κόμμα από μία τάξη» δεν γίνεται τόνιζαν στελέχη της κίνησης. Αυτό βέβαια δεν αποκλείει τη μετατροπή της σε πολιτική κίνηση στο Συνέδριο, οπότε η «συνδικαλιστική αλλαγή» θα είναι η συνδικαλιστική παράταξη της πολιτικής κίνησης. Η πολιτική κίνηση όμως αυτή θα μπορεί να συνεργασθεί ή να υποστηρίξει υποψήφιους συνδυασμούς στις δημοτικές εκλογές αντίστοιχων κινήσεων. Δεν αποκλείεται, δηλαδή, η ίδρυση «Σοσιαλιστικών Δημοτικών Κινήσεων» από διαφωνούντα στελέχη του ΠΑΣΟΚ ή διαγραφμένους από άλλους χώρους με το ίδιο πολιτικό στίγμα της «Σοσιαλιστικής Συνδικαλιστικής Κίνησης». Απ' αυτή την άποψη η συμμετοχή των 10 δημοτικών συμβούλων και ενός δημάρχου στην ιδρυτική συνδιάσκεψη της νέας κίνησης, ενισχύει μια τέτοια εκδοχή.

ΣΤΕΛΕΧΗ της κίνησης ισχυρίζονται ότι οι διαγραφές συνδικαλιστών και στελεχών του ΠΑΣΟΚ από άλλους χώρους συνεχίζονται. Εκτός, δηλαδή, από τις διαγραφές των συνδικαλιστών που ανακοινώθηκαν πρόσφατα έχουν γίνει διαγραφές και στην επαρχία από τα Πειθαρχικά Συμβούλια των Νομαρχιακών Επιτροπών. Ανέφεραν ότι π.χ. διαγραφές έγιναν με αφορμή τις εκλογές στην Εμπορική Τράπεζα, ενώ οι διαγραφές στο χώρο της ΔΕΗ ήταν μαζικές. Χαρακτηριστικά για τις διαγραφές στην επαρχία αναφέρθηκε η περίπτωση της Αιτωλοακαρνανίας, όπου δεν διαγράφηκαν μόνο συνδικαλιστικά στελέχη.

ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΑ πάντως διαγραφέντες συνδικαλιστές μετείχαν στην ίδρυση της νέας συνδικαλιστικής κίνησης.

Διεύρυνση των διαδικασιών στην Αριστερά;

ΟΛΑ ΑΥΤΑ δείχνουν ότι η διάσταση στο ΠΑΣΟΚ και οι διαφορετικές απόψεις δεν περιορίζονται μόνο στο συνδικαλιστικό χώρο, ούτε αφορούν μόνο τους «αντάρτες» ή τα διαγραφμένα συνδικαλιστικά στελέχη. Απ' αυτή την άποψη θα πρέπει η ρήξη στο συνδικαλιστικό χώρο, σε ό,τι αφορά το ΠΑΣΟΚ, να μην αντιμετωπισθεί μόνο με τη διάσταση της διαφωνίας στα οικονομικά μέτρα, αλλά των επιπτώσεων που έχει για το χαρακτήρα και τη φυσιογνωμία του κυβερνώντος κόμματος. Βέβαια οι συγκρίσεις με αντίστοιχες διαδικασίες στο παρελθόν στα σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της Δυτ. Ευρώπης αποτελούν σχηματικές προεκτάσεις αν δεν εκτιμηθούν οι σημερινές συνθήκες. Όμως το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί σήμερα να παρουσιάζεται ως κόμμα όπως το 1981.

Η ΑΝΑΦΟΡΑ της ΣΣΕΚ στη διακήρυξη της ότι «χρειάζεται να δρομολογηθούν οι διαδικασίες για την επαναδραστηριοποίηση των αστεϊρευτων δυνάμεων της Αριστεράς στη χώρα μας» αφήνει ανοιχτή την προοπτική για τη μετατροπή της σε πολιτική κίνηση. Βέβαια κυριαρχεί η αναφορά στις αρχές της «Διακήρυξης της 3ης του Σεπτεμβρίου» από «τις οποίες το ΠΑΣΟΚ έχει φύγει» όπως τονίσθηκε στη συνδιάσκεψη.

ΠΟΙΕΣ επιπτώσεις θα έχει η παρέμβαση της κίνησης και η πιθανή εμφάνιση «Σοσιαλιστικής Δημοτικής Κίνησης» στις διαδικασίες στο χώρο της Αριστεράς, αλλά και στο ΠΑΣΟΚ δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί.

ΠΡΟΣ ΤΟ παρόν οι εξελίξεις στο συνδικαλιστικό χώρο και στο εργατικό κίνημα θα είναι οι πρώτες ενδείξεις για τους προσανατολισμούς της νέας συνδικαλιστικής παράταξης.

Βραβείο Γκονκούρ

ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΦΕΡΝΑΝΤΕΖ

Εγώ ο Πιερ Πάολο
στα χέρια του αγγέλου

ΑΣΤΑΡΤΗ

Χριστός ή Δαίμονας; Άγιος ή Ληστής; Ένας άνθρωπος. Ένας άνθρωπος μόνος ενάντια σ' όλους; ο αιώνια ασυμβίβαστος, ο κατεχοχόν εξεγερμένος. Ένα ανησυχαστικό, συγκινητικό πλάσμα που βιώνει τραγικά τα πολυάριθμα σκάνδαλα που προκαλεί σχεδόν άθελά του, τη σεξουαλική ιδιομορφία του και τις πολιτικές επιλογές του, που προσπαθεί πεισματικά να μεταμορφώσει τις αδυναμίες του σε δύναμη και οδεύει προς το θάνατό του μέσα σ' έναν ιλιγγιο αυτοκαταστροφής.

Ο Πιερ Πάολο Παζολίνι: αυτός είναι ο ήρωας που μας μιλάει σε πρώτο πρόσωπο σ' αυτή τη μυθιστορηματική βιογραφία του Ντομινίκ Φερναντέζ, όπου ο συγγραφέας έχει ταυτιστεί απόλυτα με τον Π.Π.Π. Βίαιο και τρυφερό, toλμηρό και αθώο συνάμα, αυτό το μυθιότορρημα ποταμός κρατά αιχμάλωτο τον αναγνώστη από την πρώτη ως την τελευταία σελίδα του.

Πρόκειται για μια σύγχρονη Πιετά (συγκλονιστική σχέση μάνας-γιου), μια τεράστια κοινωνική τοιχογραφία (η Ιταλία από τη φασιστική εποχή ως τις Κόκκινες Ταξιαρχίες), μια σειρά από ολοζώντανα πορτρέτα προσωπικοτήτων (από τις σελίδες του περνούν ο Τσκανίνι, ο Μοράβια, ο Φελίνι, ο Μπερτολούτσι, ο Μπασσάνι, η Κάλλας), μια πραγματεία πάνω στην ομοφυλοφιλία (από την πρώτη αγάπη του Π.Π.Π. • για τον αγγελικό Σβεν... ως το μοιραίο «ψωνιστήριο» με τον άγγελο-φονιά του), μια Κωμωδία όχι Θεία αλλά Διαβολική.

Η ανάγνωση του έργου δε μας αφήνει αναλλοίωτους: αυτό το βαθιά ευαίσθητο βιβλίο εγγράφεται ανεξίτηλα στη μνήμη και στην εμπειρία μας.

ΑΣΤΑΡΤΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 121 ● ΤΗΛ. 36.19.802 – 36.06.597

Ούτε τώρα φαίνεται διέξοδος στα αδιέξοδα του ΠΑΣΟΚ

του Νίκου Παφλιώτη

Αρκετό καιρό μετά την 18η σύνοδο της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ για την οργανωτική ανασυγκρότηση του κινήματος, άρχισαν επιτέλους οι πολυθρύλητες διαδικασίες. Διαδικασίες οι οποίες και το συνολικό πρόβλημα δεν λύνουν, αλλά και στην καλύτερη περίπτωση δεν απαντούν, ούτε στο καιρίο και κρίσιμο ερώτημα που τίθεται: «Πού πάει το ΠΑΣΟΚ;».

Αν και η απόφαση αυτή ρητά ανέφερε ότι, «είναι απόφαση κρίσιμης και καθοριστικής πολιτικής σημασίας τόσο για την πολιτική πρόταση που προβάλλει όσο και για τη νέα οργανωτική ανασυγκρότηση που προβλέπει. Οι πολιτικές προτάσεις - δεσμεύσεις της 18ης συνόδου αποτελούν ένα νέο καθοδηγητικό συμβόλαιο», ήταν γνωστό ότι δεν είχαν καμία πιθανότητα επιτυχίας από τη στιγμή που η ίδια απόφαση στο σημαντικό και καθοριστικό ερώτημα αν υπάρχει κρίση οποιασδήποτε μορφής στην ελληνική κοινωνία, απαντούσε με βεβαιότητα και σαφήνεια, ότι δεν υπάρχει ούτε πολιτική ούτε οικονομική κρίση.

Έτσι, τέσσερις μήνες μετά την 18η σύνοδο της ΚΕ άρχισαν οι διαδικασίες στις νομαρχιακές επιτροπές με τη διοργάνωση νομαρχιακών συνελεύσεων (Ν.Ο.Σ.).

Με πομπώδη ανακοίνωση του γραφείου Τύπου του ΠΑΣΟΚ, ανακοινώθηκαν τα κλίμακα τα οποία θα αναλάμβαναν την καθοδήγηση των νομαρχιακών επιτροπών. Όλα ή σχεδόν όλα τα στελέχη του κυβερνώντος κόμματος «στρατεύθηκαν» σ' αυτήν την κατεύθυνση. Υπουργοί, υφυπουργοί αλλά και απλά κομματικά στελέχη «κατανόησαν» την μεγάλη τους αποστολή και ανέλαβαν να «περάσουν» στις οργανώσεις το «νέο καθοδηγητικό συμβόλαιο».

Όπως είναι φυσικό από δω και πέρα αρχίζουν να εμφανίζονται προβλήματα. Προβλήματα που όσο και να μην τα βλέπουν ή να κάνουν ότι δεν τα βλέπουν οι κομματικοί επαίοντες του ΠΑΣΟΚ υπάρχουν.

Το νέο ΕΓ του ΠΑΣΟΚ, στην προσπάθειά του να εμφανίσει ένα αραγές κόμμα, υπό τη στιβαρή βέβαια καθοδήγησή του, χρησιμοποίησε όλη τη γκάμα των στελεχών του. Από τον Γ. Γεννηματά ως τον Γ. Κατσιφάρα, από τον «αιρετικό» Μ. Χαραλαμπίδη ως τον Α. Δροσogiάννη και από την Β. Παπανδρέου ως τον Κωστόπουλο.

Όλη αυτή η «ποικιλία» στελεχών αν συνδυασθεί με την πλήρη έλλειψη ενός ενιαίου καθοδηγητικού κέντρου μέσα στο ΠΑΣΟΚ που σαν αποτέλεσμα θα είχε την ενιαία πολιτικά καθοδηγητική γραμμή, μόνο σε ένα αποτέλεσμα μπορούσε να οδηγήσει. Το κάθε στέλεχος του ΠΑΣΟΚ ήταν σε θέση να ερμηνεύσει και να εκφράσει σύμφωνα με τους δικούς του, κύρια προσωπικούς τις περισσότερες φορές, όρους την κρίση που μαστιάζει αυτή τη στιγμή την οργάνωση του κυβερνώντος κόμματος. Μια κρίση, που όλοι παραδέχονται, άσχετα αν στην απόφαση της ΚΕ απορρίπτονται μετά βδελυγμίας.

Έτσι, το μόνο που έλειπε πια ήταν να εμφανίζεται το μεγάλο ή μικρό τελέντο του κάθε στελέχους, στο να διαχειρίζεται την κρίση για καθαρά προσωπικούς τις περισσότερες φορές λόγους.

Από την άλλη μεριά το στοιχείο που εντυ-

πωσιακά επεκράτησε ήταν η διατήρηση κάποιων κρατικών οφφίτσιων τα οποία όπως είναι γνωστό ο μεγάλος αριθμός της καθοδήγησης του ΠΑΣΟΚ δεν διαπραγματεύεται στο όνομα καμιάς κομματικής ανασυγκρότησης.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η εκτίμηση των περισσότερων κομματικών σταυροφόρων όταν επέστρεψαν από τις διαδικασίες ήταν σχεδόν ταυτόσημη. «Καλά πήγαμε, αλλά μπορούσαμε να πάμε καλύτερα» για να συμπληρώσουν αμέσως μετά, «κοίταξε να δεις, μας ξεπέρασε ο κόκορος».

Όπως είναι αυτονόητο, στο πρώτο σκέλος της απάντησης αναφέρονται στο μεγάλο μέρος της οργάνωσης του ΠΑΣΟΚ, το οποίο προσηλυτίστηκε τα τελευταία 4 χρόνια, ώστε να κατακτηθεί ο μεγαλειώδης στόχος του προέδρου του ΠΑΣΟΚ που ήθελε μια οργάνωση 200.000 μελών. Φυσικά τα κριτήρια για την κομματική ένταξη της τόσο μεγάληςμάζας ψηφοφόρων ήταν η νομή και κατανομή της εξουσίας, αλλά και η αλλαγή κάποιων κομματικών συσχετισμών.

Το δεύτερο σκέλος της απάντησης αφορούσε τις τοποθετήσεις και τους προβληματισμούς των μελών του ΠΑΣΟΚ (που ίσως να είναι και το μεγαλύτερο μέρος) που οι τοποθετήσεις τους επικεντρώνονται στα παρακάτω βασικά σημεία:

- Πλήρη αποτυχία των μεγάλων θεσμικών αλλαγών που επιχείρησε η κυβέρνηση την πρώτη τετραετία. Οι αλλαγές αυτές, έστω κι αν ήταν πολύ λίγες, δεν περπάτησαν εξαιτίας της βασικής αδυναμίας της κυβέρνησης να εξειδικεύει και να υλοποιεί την πολιτική της. (Συνεταιρισμοί, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Παιδεία).

- Στη σοβαρή και μεγάλη ανησυχία των μελών του ΠΑΣΟΚ για το ΕΣΥ (δεν ήταν λίγοι αυτοί που πίστευαν ότι το ΕΣΥ αποτελεί πια ένα μακρινό και απατηλό όνειρο).

- Σε ό,τι αφορά τα οικονομικά μέτρα που επέβαλλε η κυβέρνηση, αν και ένας μεγάλος αριθμός των μελών του ΠΑΣΟΚ δεχόταν ότι αποτελούσαν «αναγκαίο κακό», δεν παρόλαυτον όλοι να καταγγέλλουν τις κυβερνητικές μεθοδεύσεις, στους χειρισμούς της στην ΓΣΕΕ.

- Καταγγελλόταν παντού η «εγκληματική» όπως χαρακτηριζόταν τοποθέτηση της οργάνωσης στο περιθώριο, που σαν αποτέλεσμα είχε την εμφάνιση πολλών κέντρων εξουσίας με επακόλουθο την πλήρη έλλειψη διαλόγου της κυβέρνησης και της οργάνωσης με την κοινωνία.

- Όπου έγιναν νομαρχιακές συνελεύσεις, ήταν πειστικό το αίτημα για ερμηνεία με πολι-

τικούς όρους της αποχώρησης του Κώστα Λαλιώτη.

Σ' όλα αυτά τα καιρία και βασικά ερωτήματα οι απαντήσεις τις περισσότερες φορές δεν δόθηκαν ή κι αν δόθηκαν ήταν σκόπιμα ασαφείς. Βέβαια, δεν έλλειψαν καθόλου και οι τοποθετήσεις που άξονα είχαν το πρόσωπο του ομιλούντα με κεντρική κατεύθυνση τις μεγάλες προσπάθειες για μια αριστερή πολιτική του εκάστοτε ομιλητή.

Για να γίνει κατανοητή όμως η ποιότητα των απαντήσεων (οι οποίες αποτυπώνουν και την εσωτερική κατάσταση στο ΠΑΣΟΚ) αναφέρουμε επιγραμματικά τις απαντήσεις που δίνονταν για δύο από τους βασικούς προβληματισμούς της οργάνωσης.

- Σε ό,τι αφορά την κρίση της ΓΣΕΕ, το κεντρικό στίγμα ήταν ότι επιτέλους, καθάρισε η κατάσταση στο συνδικαλιστικό κίνημα με το πέταγμα όλων αυτών των «αποστατών». Προφανώς η διαγραφή από το ΠΑΣΟΚ των συνδικαλιστών σημαίνει για κάποια κομματικά στελέχη και ταυτόχρονη αποτομή τους από τους χώρους στους οποίους συνδικαλίζονται. Τι σημασία έχει αν το ΠΑΣΟΚ στις επišήμες εγκυκλίους του αναφέρει: «Δεν είναι απαραίτητη η αριθμητική υπεροχή στους μαζικούς χώρους, για να ηγεμονεύουμε πολιτικά τους χώρους αυτούς».

Μεγαλύτερο ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζει ο τρόπος που απαντήθηκαν τα ερωτήματα που σχετίζονταν με την παραιτήση ΕΓ του Κώστα Λαλιώτη. Πολλοί έκαναν πως δεν άκουσαν (προς τι, η σωπή;) και οι υπόλοιποι απαντούσαν σύμφωνα με το κείμενό του που τους είχε δοθεί. «Τα πρόσωπα δεν επικαθορίζουν την πολιτική, αλλά η πολιτική επικαθορίζει τα πρόσωπα», έλεγε το κείμενο, χωρίς βέβαια να διευκρινίζει αν αυτό αφορά και τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ ή τους ευνοούμενους αυλικούς του.

Ύστερα από όλα αυτά τα γεγονότα λοιπόν είναι φυσικό ότι η οποιαδήποτε ιδεολογικοπολιτική ανάλυση σχετικά με το μέλλον του ΠΑΣΟΚ μετά τις τελευταίες εσωκομματικές εξελίξεις, κάθε άλλο παρά σε αισιόδοξα συμπεράσματα μπορεί να οδηγήσει. Κι αυτό γιατί είναι φανερό ότι η όποια δραστηριοποίηση, σχετίζεται περισσότερο στην προσπάθεια δημιουργίας ετοιμοπόλεμου εκλογικού μηχανισμού για τις δημοτικές εκλογές παρά στην ουσιαστική και ποιοτική οργανωτική ανασυγκρότηση του ΠΑΣΟΚ.

Αυτή η επιλογή αν συνδυασθεί με την αδυναμία του νέου ΕΓ να καταξιώθει και να επιβληθεί πολιτικά, σίγουρα κάνει ιδιαίτερα δύσκολη την εξεύρεση μιας ουσιαστικής διεξόδου στα αδιέξοδα του ΠΑΣΟΚ.

ΜΕΙΝ ΚΑΜΠΦ συνεχίζεται...

Όταν το 1980 η Ένωση Ιδιοκτητών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών κατάφερε (μέσω της κυβέρνησης Ράλλη) να επιβάλει ελάχιστη τιμή πώλησεως των εφημερίδων τις 15 δρχ. ώστε να μην αντιμετωπίζουν οι άλλες εφημερίδες τον ανταγωνισμό του φύλλου των αδελφών Κουρή που πουλιόταν φθηνότερα, οι τελευταίοι αντέδρασαν δηλώνοντας ότι θα επέστρεφαν στους αναγνώστες τους 5 δρχ. —σε όσους θα παρέδιδαν το ειδικό κουπόνι που δημοσίευε καθημερινά η «Αυριανή». Η εφημερίδα είχε δημοσιεύσει εκατοντάδες διευθύνσεις περιπτέρων, ψιλικάτζιδίκων, καφενείων, κτλ., που προσφέρονταν ευγενώς να παραλαμβάνουν τα κουπόνια του «φτωχού λαού», να δίνουν το τάληρο και μετά να εισπράττουν χονδρικά το αντίτιμο από τους ιδιοκτήτες.

Εως εδώ ουδέν το μεμπτόν. Η «μεγαλύτερη και τιμιότερη εφημερίδα στη χώρα» αντιδρά στις πιέσεις των «μονοπωλίων του Τύπου» και της «αντιδραστικής κυβέρνησης των Λακόστ», με έναν ευφυή πράγματι τρόπο που χαρίζει στους εντιμοτάτους αδελφούς Κουρή το φωτοστέφανο των Αηγιώρηδων που προστατεύουν το πορτοφόλι του λαουτζίκου.

Το πρόβλημα είναι ότι τέλη του 1982, επί σοσιαλισμού πλέον, γίνεται έλεγχος από τη ΙΣΤ' Οικονομική Εφορία Αθηνών ο οποίος αποκαλύπτει εξαιρετικά ενδιαφέροντα πράγματα: η εφημερίδα του λαού ισχυρίζεται ότι κατά το 1980 επέστρεψε 24.326.369 και το 1981 18.253.733 δρχ. στους ενδεείς αναγνώστες της —τα οποία βέβαια αφαίρεσε από τα κέρδη της και δεν πλήρωσε φόρους. Προς στήριξιν του ισχυρισμού της επιδεικνύει δεκάδες αποδείξεις υπογραμμένες από διάφορα άτομα για ποσά ύψους 200.000 - 680.000 δρχ. Η Οικονομική Εφορία κάτι υποψιάζεται, καλεί δειγματοληπτικά πολλούς απ' αυτούς να δηλώσουν εάν πράγματι πήραν αυτά τα χρήματα και οι άνθρωποι δηλώνουν πλήρη άγνοια! Ανάμεσά τους και ένας γνωστός δεξιός, ο πρώην βουλευτής Β' Αθηνών της ΝΔ Χρ. Φύσσας —προφανώς τα ονόματα είχαν επιλεγεί από τον τηλεφωνικό κατάλογο και ο ευσυνειδητός υπάλληλος των εντιμοτάτων αδελφών Κουρή που κατασκεύαζε τις αποδείξεις δεν ήταν όσο έπρεπε πολιτικοποιημένος. Η Οικονομική Εφορία συντάσσει το πόρισμά της και το αποστέλλει για τα δέοντα στο υπουργείο Οικονομικών στις 18.1.1983.

Οι παλιοί και τακτικοί αναγνώστες του «Αντί» θα θυμούνται ίσως την ιστορία. Την είχαμε πρώτοι αποκαλύψει στο τεύχος 261 της 25.5.84 (σελ. 26-27). Καταγγέλλαμε μάλιστα το γεγονός ότι η όλη υπόθεση «παραμένει ερμητικά κλεισμένη» ενώ και 16 μήνες στα συρτάρια των υπουργών Οικονομικών κ. Δ. Κουλουριάνου, Γ. Ποττάκη και Γερ. Αρσένη.

Δεν υπενθυμίζουμε αυτήν την ιστορία αφού έχουν περάσει άλλοι 16 μήνες από τότε που δημοσιεύθηκε για να διατηρήσουμε ανοιχτό το μέτωπο κατά της «Αυριανής» —η εφημερίδα του Ταύρου το καταφέρνει από μόνη της, συνεχώς— αλλά γιατί αυτή είναι η απάτη κατά του δημοσίου για την οποία είχε εκδοθεί ένταλμα σύλληψης και προσαγωγής στον ανακριτή των αδελφών Κουρή —το οποίο δεν εκτελέστηκε ποτέ και για το οποίο πολύς θόρυβος έγινε την περασμένη Παρασκευή στη Βουλή. Ο κ. Μαγκάκης βρέθηκε στη δύσκολη θέση να υποστηρίξει το αδέκαστον της δικονομικής λειτουργίας της δικαιοσύνης μετά τη σχετική καταγγελία που είχε κάνει την προηγούμενη προς τους δημοσιογράφους ο κ. Μητσοτάκης— συνεπικουρού-

μενος μάλιστα στο άχαρο έργο του από δυο άλλους δικηγόρους υπουργούς, τους κ. Κουτσόγιωργα και Γιαννόπουλο οι οποίοι απεδύθησαν σε αυθεντικές ερμηνείες των σχετικών διατάξεων. Η αλήθεια είναι πως έμμεσα και ευγενικά ο υπουργός Δικαιοσύνης πέταξε το μπαλάκι στον υπ. Εσωτερικών αλλά ο τελευταίος έκανε πως δεν κατάλαβε: η Εισαγγελία, δήλωσε ο κ. Μαγκάκης, κοινοποίησε το ένταλμα στην Αστυνομία, αυτή είναι υπεύθυνη για τα περαιτέρω. «Μα έχουμε 17.000 τέτοια εντάλματα εκκρεμή, ποιον να πρωτοπιάσουμε;» απάντησε ο πρώτος χωροφύλακας της χώρας και πρώτος φίλος της «Αυριανής».

Υπάρχει όμως ένα άλλο πολιτικής φύσεως ερώτημα για τον κ. Μαγκάκη: από την ημέρα της καταδίκης του ήρωα - εκδότη Ι. Γαβριελάτου (στην πραγματικότητα δηλώνεται ως «υπεύθυ-

νος σύμφωνα με το νόμο» στην ταυτότητα της εφημερίδας και χρησιμοποίησε ως αλεξικέραυνο των εντιμοτάτων αδελφών Κουρή) ως την εκδίκαση της έφεσης του δεν πέρασε ούτε μήνας. Από τη διαπίστωση της κομπίνας έχουν παρέλθει συναπτά 3 έτη και ακόμη ούτε βούλευμα (παραπεμπτικό ή απαλλακτικό, έστω) δεν έχει εκδοθεί. Και το ένα και το άλλο χρονικό διάστημα είναι αρκετά έξω από τους συνήθεις μέσους όρους. Γιατί σπουδή από τη μια, βραδύτητα από την άλλη; Και πότε παραγράφεται το σχετικό αδίκημα;

Όταν το Αντί είχε αποκαλύψει το σκάνδαλο, οι δημοσιογράφοι είχαν ζητήσει από τον τότε κυβερνητικό εκπρόσωπο κ. Μαρούδα εξηγήσεις. Είχε δηλώσει με την έπαρση παλιού μέλους της ΕΣΗΕΑ πως «δεν σχολιάζει δεκαπενθήμερα έντυπα». Κι όταν οι δημοσιογράφοι επέμειναν ο γνωστός για τη σοβαρότητά του τέως υφυπουργός εξανέστη «Σιγά σιγά θα μου ζητήσετε να σχολιάσω και τα μικυ - μάους». Στους 16 μήνες που πέρασαν έκτοτε έχει γίνει καταφανές πως οι ήρωες του Ντίσνεϋ είναι απλώς αστείοι. Τέως και νυν υπουργοί που καλύπτουν και συναγελάζονται εντιμότητα φυράματα που σταυροφορούν κατά των «απατελώνων», «τραμπούκων», «κλεφταράδων», κτλ., για να καλύψουν τις δικές τους συνώνυμες δραστηριότητες είναι δυστυχώς επικίνδυνοι.

Αντίδικος

Η «Εξόρμηση» εξορμά, ο Κουρής επιμένει...

«Δεν έχουμε ουσιαστικά φιλικό Τύπο και εφημερίδες όπως τα «Νέα», το «Έθνος» και η «Ελευθεροτυπία», περισσότερο μας υπονομεύουν, παρά μας βοηθούν. Γι' αυτό σας εφιστώ την προσοχή, ώστε να μην υπάρξουν διαρροές από τα Υπουργεία σας, προς τη μία ή την άλλη εφημερίδα, και να τις μεταχειριζόμαστε όλες το ίδιο». Τα λόγια αυτά του πρωθυπουργού στο Υπουργικό Συμβούλιο που έγινε πριν από 15 μέρες, έκαναν πολλούς να σκεφθούν, ότι ο Πρόεδρος είχε αποφασίσει: λόγω της έλλειψης «φιλικών» εφημερίδων, το ΠΑΣΟΚ θα προχωρούσε στην έκδοση της δικής του καθημερινής, με βάση μία από τις προτάσεις που «ζυμωνόντουσαν» και κυκλοφορούσαν εδώ και ένα μήνα μεταξύ του Καστρίου και της οδού Χαριλάου Τρικούπη.

Γι' αυτή την περίπτωση, οι χρηματοδότες της νέας καθημερινής εφημερίδας είχαν ήδη βρεθεί, πιθανότατα και ο εκδότης: ο κ. Θ. Κατσάνεβας, είχε ήδη θέσει σχετική υποψηφιότητα, ακόμη και στην περίπτωση που η «Εξόρμηση» θα αναλάμβανε να καλύψει το κενό. Ο διοικητής του ΙΚΑ, ασχολείται ιδιαίτερα τελευταία με τα θέματα του Τύπου, ενώ ετοιμάζει και ένα βιβλίο με θέμα την «κρίση στη ΓΣΕΕ».

Όμως, οι τελικές αποφάσεις, είναι πολύ πιο μετρημένες από τα προηγούμενα φιλόδοξα σχέδια: η ιδέα της καθημερινής, χωρίς να απορρίπτεται, γενικώς, δεν θεωρείται επικερής, λόγω της έλλειψης ικανών στελεχών που θα μπορούσαν να την πλαισιώσουν, αι των «καθημερινών πολιτικών προβλημάτων που θα δημιουργούσε, σε μία φάση ρευστότητας για το κίνημα και την κυβέρνηση, αλλά και επειδή θα όξυνε τις σχέσεις του ΠΑΣΟΚ με τις άλλες δημοκρατικές απογευματινές εφημερίδες».

Η νέα εξόρμηση... «της Εξόρμησης»

Η «Εξόρμηση» όμως, ετοιμάζει εξόρμηση. Με βάση μία πρόταση που έγινε αποδεκτή, μεταβάλλεται σε ένα ιδεολογικό φύλλο «αρχών του ΠΑΣΟΚ» περιορίζοντας ακόμη περισσότερο τον ειδησεογραφικό της χαρακτήρα, αλλά κρατώντας την εβδομαδιαία περιοδικότητα. «Ένα βήμα διαλόγου» σύμφωνα με μία άλλη έκφραση, το εύρος του οποίου, παραμένει πάντως ασεκαθαριστό: «θα μπορεί και ο Γερ. Αρσένης να εκφράζει τις διαφωνίες του για την οικονομική πολιτική;» ρώτησαν μερικοί χωρίς να πάρουν απάντηση, αν και η γενική εντύπωση που επικρατεί, είναι αυτή ενός περιορισμένου ανοίγματος. Σε κάθε περίπτωση, κι ενώ μία σειρά από στελέχη βολιδοσκοπούνται για να πλαισιώσουν τη νέα Συντακτική Επιτροπή, η αλλαγή της «Εξόρμησης», θα κάνει την εμφάνισή της στα τέλη περιόδου του ερχόμενου μήνα.

Πέρα όμως από το διάλογο, η εβδομαδιαία του ΠΑΣΟΚ θα προσπαθήσει σύμφωνα με μία άλλη πτυχή της απόφασης, να αποτελέσει «φυτώριο Πασοκικών δημοσιογράφων». Οι σχετικές εκτιμήσεις του Εκτελεστικού Γραφείου, θεωρούν ότι ένα πολύ μικρό ποσοστό από το σημερινό δημοσιογραφικό δυναμικό «υποστηρίζει την αλλαγή» και γι' αυτό θα πρέπει «να υπάρξει μία καινούργια φουρνιά», ενώ και οι ήδη υπάρχοντες, είναι κακά οργανωμένοι. Γι' αυτό το τελευταίο αποφασίστηκε επίσης «η καταγραφή των κομματικών μελών που δουλεύουν ως δημοσιογράφοι» καθώς και «η κατανομή και αξιοποίηση τους, εν όψει των δημοτικών εκλογών».

Κουρής και δημοτικές εκλογές

Οι τελευταίες, απασχολούν ιδιαίτερα την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ. Έτσι, εκτός από μία ενδιαφέρουσα και επαρκώς πολιτική απόφαση του ΕΓ για τις δημοτικές εκλογές¹, ακόμη και το ζήτημα της στάσης του κόμματος απέναντι στην πρόταση Κουρή, για συνεργασία στην υπό έκδοση πρωινή εφημερίδα (λεπτομέρειες στο προηγούμενο ΑΝΤΙ) κρίθηκε εν πολλοίς με κριτήριο την επερχόμενη δημοτική αναμέτρηση. Στον Ταύρο, το φύλλο αποφασίστηκε ήδη να εκδοθεί, Αλλά ο αρθρογράφος της «Ελευθεροτυπίας» Θ. Καρζής, που φέρονταν ως διευθυντής φαίνεται να διστάζει, μετά την καταδίκη Γαβριελάτου και τα όσα επακολούθησαν. Έτσι σύμφωνα με νεότερες πληροφορίες τη θέση του διευθυντή, μπορεί να αναλάβει ο κ. Γερονικολός, ενώ ως εκδότης θα εμφανισθεί ο νέος εκδότης του «Έθνους» κ. Καρζής.

Το ΕΓ του ΠΑΣΟΚ, με την προσωπική συμμετοχή του κ. Α. Παπανδρέου, αποφάσισε να στηρίξει εμμέσως το νέο φύλλο «χωρίς όμως και να το χρεωθεί πολιτικά, όπως έγινε με την Ελεύθερη Γνώμη». Οι υπεύθυνοι του ΠΑΣΟΚ, δεν φαίνεται να συνειδητοποιούν κάποιο κίνδυνο εξάρτησης του κινήματος και της κυβέρνησης από τους ευμετάβλητους Κουρήδες. Παραδέχονται βέβαια ότι θα υπάρξει κάποιο πολιτικό κόστος, το οποίο όμως θα αναπληρωθεί από «την ύπαρξη μίας πρωινής στα περύτερα, κατά τη διάρκεια των δημοτι-

κών». Προκύπτει βέβαια σε αυτή την περίπτωση το ερώτημα, γιατί η κυβέρνηση δεν βοήθησε ώστε να μην κλείσει το καθημερινό «Βήμα», το οποίο και έγκυρο είναι, και προβλήματα τύπου Κουρή, δεν θα δημιουργούσε: «ήταν πολύ σοβαρό και δεν θα το έπαιρνε ο κόσμος για ζύμωση, ενώ δεν θα ελέγχονταν κιόλας», είναι η απάντησή.

Ο κ. Μαρούδας ξανάρχεται;

Κατά τα άλλα, η κυβέρνηση ελπίζει ότι με την έκδοση της «Πρώτης», (δες διπλάνες στήλες) και οι «τρεις δημοκρατικές, απογευματινές εφημερίδες, θα αναγκαστούν να το παίξουν περισσότερο φιλοκυβερνητικά». Παρά όμως την προτροπή του πρωθυπουργού, που σημειώσαμε στην αρχή του άρθρου, και προέβλεπε αποστάσεις, και ίση μεταχείριση των εφημερίδων, ο κ. Μαρούδας, που φημίζεται για τις συμπάθειες του προς μία απογευματινή, ετοιμάζεται να επανέλθει στο Υφυπουργείο Τύπου.

Διατάχθηκε ήδη το βάψιμο ενός γραφείου, που θα υποδέχονταν τον κ. Μαρούδα, και οι σχετικές εργασίες άρχισαν στις αρχές της προηγούμενης εβδομάδας. Ο «μίνι - ανασχηματισμός» ήταν να ανακινωθεί στο Υπουργικό Συμβούλιο της προηγούμενης Παρασκευής, αλλά μετατέθηκε για αυτή την Παρασκευή, τη μέρα που κυκλοφορεί το ΑΝΤΙ, ενώ αν και τώρα δεν πραγματοποιηθεί κάποια απόφαση θα πρέπει να έχει αλλάξει².

Σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες, στις αρμοδιότητες του κ. Μαρούδα, δεν θα είναι αυτή του κυβερνητικού εκπρόσωπου, την οποία θα διατηρήσει ο κ. Κούρτης. Ας ελπίσουμε ότι ο κ. Μαρούδας, δεν θα βγάλει πάλι κανένα νομοσχέδιο, με το οποίο θα απαγορεύεται... ο ευρωπαϊκός δορυφόρος, που θα εκπέμπει από τον Ισημερινό για τη δορυφορική τηλεόραση, να περνάει από τον... ελληνικό εναέριο χώρο.

Σ.Κ.

1. Η πρώτη ουσιαστικά —αναλυτική και καλά σχεδιασμένη— απόφαση του ΕΓ (δημοσιεύθηκε στην «Εξόρμηση» και το «Ποντίκι» της περασμένης Παρασκευής), προβλέπει την κάθοδο του ΠΑΣΟΚ με συνεργασίες προς τα αριστερά και με βάση τα τοπικά προβλήματα. Ανεξάρτητα από το αν το τελευταίο θα είναι δυνατόν να επιτευχθεί, με δεδομένη την πολιτικοποίηση της αναμέτρησης από την αντιπολίτευση, το κυβερνών κόμμα, αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα: ιδιαίτερα στην Αθήνα, ο κ. Μπέης, αν δεν χρισθεί υποψήφιος από το ΠΑΣΟΚ, όπως αρχικά σχεδιάζεται, προτίθεται να κατέβει μόνος του.
2. Ο μεγάλος ανασχηματισμός φαίνεται να αναβάλλεται επ' αόριστο, παρά τα γραφόμενα. Σε παλιότερη συνεδρίαση του ΕΓ, 9 μέλη ήταν υπέρ του ανασχηματισμού, και ένα κατά, μόνο που το τελευταίο ήταν ο κ. Τσοχατζόπουλος, εκφράζοντας, προφανώς και την άποψη του κ. Παπανδρέου, που απουσίαζε.

Η «Πρώτη» ετοιμάζεται

Ενώ το ΠΑΣΟΚ αναδιαρθώνει τις σχέσεις του με τον Τύπο και η «Αυριανή» καλεί το λαό να εκφράσει την αγανάκτησή του γιατί «οι τίμιοι είναι φυλακή και οι λωποδύτες έξω», φαίνεται ότι θα υπάρξουν εξελίξεις στον Τύπο με νέες εκδοτικές πρωτοβουλίες. Μια νέα εφημερίδα, η «Πρώτη» ετοιμάζεται εδώ και καιρό. Πρόκειται για υπό έκδοση απογευματινή εφημερίδα που φιλοδοξεί να κυκλοφορήσει πριν το Μάιο. Κύριοι χρηματοδότες της φέρονται να είναι ο κ. Μενέλαος Γιώτης και ο κ. Καλογρίτσας. Ο πρώτος έχει αντιπροσωπείες ανατολικών χωρών στην Ελλάδα και είναι γνωστός ως ο «βασιλιάς του αμύλου» στη χώρα μας. Λέγεται ότι κέρδισε πολλά χρήματα στην περιοδο της κρίσης του πετρελαίου. Ο δεύτερος είναι εργολήπτης δημοσίων έργων και αντιπρόσωπος της TAGREAF. Πρόκειται για μεγάλη ανατολικογερμανική εταιρεία μηχανολογικών εξοπλισμών για υδροηλεκτρικά έργα. Άλλοι χρηματοδότες είναι οι εκδότες Γ. Δαρδανός και Θ. Καστανιώτης. Ο πρώτος έχει τις εκδόσεις GUTENBERG και ο δεύτερος τις ομώνυμες εκδόσεις. Και των δύο οι σχέσεις με το ΚΚΕ είναι φιλικές. Λέγεται ότι την πλειοψηφία των μετοχών θα έχει ο κ. Καλογρίτσας, στο γραφείο του οποίου έχουν γίνει αρκετές συναντήσεις για τη στελέχωση της εφημερίδας. Αυτό όμως δεν έχει επιβεβαιωθεί. Αντίθετα σε δημοσιογράφους στους οποίους έγιναν προτάσεις για τη νέα εφημερίδα τονίστηκε ότι κανείς δεν θα έχει την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου και ο κ. Καλογρίτσας μετέχει μόνο με 20%.

Ότι πάντως και να ισχύει θα συνεχισθεί η παράδοση των τελευταίων χρόνων. Η ειςβολή των κεφαλαιούχων στο χώρο του Τύπου. Μπόμπολας, Βουδούρης, Βαρδινωγιάννης και έπειτα συνέχεια.

Οι έχοντες αναλάβει τις διαπραγματεύσεις για τη στελέχωση της εφημερίδας προβάλλουν στους υποψήφιους συνεργάτες της κυρίως το στίγμα της, το οποίο σύμφωνα με αυτούς θα είναι η ενότητα και η συνεργασία της Αριστεράς. Μια ανεξάρτητη εφημερίδα με στόχο να εκφράσει το σύνολο των δυνάμεων της Αριστεράς χωρίς αποκλεισμούς. Μέχρι τώρα έχουν γίνει κρούσεις —άμεσα ή έμμεσα μέσω τρίτων— σε ηγετικά στελέχη του ΚΚΕ εσ. που επιφυλάχθηκαν να απαντήσουν, σε γνωστά στελέχη του χώρου των ανεξάρτητων αριστερών που επιφυλάχθηκαν επίσης, όπως και σε στελέχη της «αριστερής πτέρυγας» του ΠΑΣΟΚ.

Το ΚΚΕ φέρεται να μην έχει οριστικοποιήσει τη στάση του. Σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες, αντιπαράτιθενται δύο απόψεις:

● Η πρώτη υποστηρίζει την ανάγκη ανοίγματος στη νέα εφημερίδα και τη στήριξη της θεωρώντας ότι αυτό μπορεί να παίξει θετικό ρόλο και να ωφελήσει το ΚΚΕ.

● Η δεύτερη θεωρεί ότι κάτι τέτοιο είναι λάθος και υποστηρίζεται κυρίως από τους οπαδούς της «σκληρής γραμμής» απέναντι στο ΠΑΣΟΚ και τους «αναθεωρητές» του ΚΚΕ εσ.

Ωστόσο, προς το παρόν φαίνεται να κυριαρχεί η επιφυλακτική στάση —αποτέλεσμα των αναγκών ισορροπιών. Αυτό βέβαια δεν αποκλείει την επάνδρωση της εφημερίδας με δημοσιογράφους που ανήκουν στο ΚΚΕ. Έτσι, αναμένεται ότι ο βασικός κορμός των δημοσιογράφων που θα στελεχώσουν τη νέα εφημερίδα θα προέρχεται απ' αυτό το χώρο.

Από τη μεριά του το ΚΚΕ εσ. έχει επιφυλαχθεί να απαντήσει, αν και στο πρώτο φύλλο της εφημερίδας οι υπεύθυνοι θα ήθελαν να εμφανισθούν με άρθρα ή συνεντεύξεις δίπλα δίπλα οι κ. Φλωράκης και Κύρκος.

Το ΠΑΣΟΚ αντιμετωπίζει την εφημερίδα μάλλον με τη θέση ότι δεν πρέπει να μείνει απ' έξω και από ορισμένους υποστηρίζεται ότι ήδη ο κ. Π. Τρωγάδης θα είναι ο υπεύθυνος του κοινοβουλευτικού ρεπορτάζ.

Αν πάντως ισχύουν τα όσα κυκλοφορούν για το χαρακτήρα της εφημερίδας, σε όσους προτείνεται μια σταθερή σχέση συνεργάτη, φιλοδοξία των όσων τα λέγουν είναι να έχει η εφημερίδα σε σχέση με το ΚΚΕ, το ΚΚΕ εσ. και την Αριστερά, αντίστοιχο ρόλο και συνεπώς αντίστοιχη θέση με αυτόν που είχε και διατηρεί η «Ελευθεροτυπία» σε σχέση με το ΠΑΣΟΚ. Αυτό αποτελεί και μία από τις αιτίες των προβλημάτων που δημιουργούνται στο ΚΚΕ. Έτσι, υποστηρίζεται από ορισμένους, το πολιτικό ζήτημα είναι τι δυνατότητες έχει σήμερα ως κόμμα το ΚΚΕ να «αντέξει» μια τέτοια λειτουργία.

Οι προτάσεις που γίνονται σε επώνυμα στελέχη του ΚΚΕ εσ., σε ανεξάρτητους και σε στελέχη της ΛΑΕ (ο καθηγητής Β. Φίλιας γράφτηκε ότι θα είναι σύμβουλος της εφημερίδας) αφορούν τους αρθρογράφους και τους ειδικούς συνεργάτες της εφημερίδας.

Στο δημοσιογραφικό τομέα τώρα εκτός από τον Α. Κομίνη, που θα είναι διευθυντής και τον Ν. Τσαγκρή— θα είναι διευθυντής σύνταξης— έχουν γίνει προτάσεις σε πολλούς δημοσιογράφους. Από αυτούς που έχουν αναλάβει τις σχετικές επαφές, σε στελέχη κομμάτων και ανεξάρτητους προβάλλεται ένας μακρύς κατάλογος υπό συζήτηση δημοσιογράφων—που βέβαια δεν σημαίνει και συνεργα-

σία με την εφημερίδα— ο οποίος αποτελεί ταυτόχρονα και ένα από τα επιχειρήματά τους για το χαρακτήρα της εφημερίδας. Και ο οποίος αν προκριθεί—διότι μερικοί θέλουν μια πιο «λαϊκή» εφημερίδα—μία π.χ. «σοβαρή»... Αυριανή—θα μπορέσει η εφημερίδα να παίξει το ρόλο της έκφρασης της ενότητας και συνεργασίας της Αριστεράς.

Όμως εδώ φαίνεται ότι «κάτι δεν πάει καλά». Γιατί ενώ παρουσιάζονται ότι ορισμένοι έχουν ήδη κλείσει και είναι στον οριστικό κατάλογο των συνεργατών, τούτο δεν ισχύει. Αυτό έχει προκαλέσει τη δυσπιστία σε αρκετούς στους οποίους έγινε πρόταση για μόνιμη συνεργασία αρθρογράφου ή ειδικού συνεργάτη.

Το συμπέρασμα είναι ότι προς το παρόν τίποτα δεν είναι σίγουρο και όλα είναι ρευστά σε ό,τι αφορά τη στελέχωση της εφημερίδας. Ακούσθηκαν πάντως τα ονόματα των Γ. Δελάστικ («Ριζοσπάστης»), Π. Γεραμάνης («Έθνος»), Χρυσόφουλος («Ελ. Τύπος»), Γερωνικόλος, που όμως διαπραγματεύεται και με την πρωινή των Κουρήδων, κ.ά., που φέρονται να είναι στη νέα εφημερίδα. Το μόνο που φαίνεται να είναι βέβαιο είναι οι χρηματοδότες της νέας εκδοτικής προσπάθειας στο χώρο του Τύπου. Στα υπόλοιπα ισχύει η επιφύλαξη της ρευστότητας που πριν αναφέραμε, η οποία και επιτείνεται από ένα σημαντικότερο πρόβλημα: τον προσδιορισμό του πολιτικού κενού που φιλοδοξεί να καλύψει η νέα αυτή εφημερίδα, την οριοθέτηση του «κεντρικού» και «περιφερειακού» κοινού της.

Γ.Φ.

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ
Κρίση και λιτότητα

Ηλίας Ιωακείμογλου, Γιάννης Μηλιάς: Κρίση και λιτότητα (Η ανάκληση του σοσιαλδημοκρατικού συμβολαίου).

Χριστόφορος Βερναρδάκης, Γιάννης Μαυρίδης: Νέα ιστορική ευκαιρία;

Ανέστης Ταρπάκος: Εργατικό κίνημα και «αριστερή πολιτική ενότητα»: προοπτική και όρια.

Χριστόφορος Βερναρδάκης, Γιάννης Μαυρίδης: Οι ταξικοί αγώνες στη μεταπολίτευση μέρος πρώτο: εκλογές '74.

Ηλίας Ιωακείμογλου: Για την αντικαπιταλιστική έξοδο από την κρίση. Μέρος τέταρτο: Η κρίση του καπιταλισμού της σχετικής υπεραξίας (Ο.Δ. Γερμανίας και Γαλλία).

Θωμάς Μαλούτας: Κοινωνική και γεωγραφική προέλευση των αξιωματικών του πολεμικού Ναυτικού (1957-1982).

Ζ. Ι. Σιαφλέκης: Δύο όψεις ενός σοσιαλιστικού μέλλοντος.

Γ. Σταμάτης: Περί αρνητικών αξιών.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1986 14

Συμβιβασμός ή ρήξη;

του Δ. Μιχαήλ

Η συνολική πορεία των ελληνοαμερικανικών σχέσεων —και όχι η ανταλλαγή απόψεων και η επισκόπηση των διμερών προβλημάτων— είναι ο σκοπός της επίσημης επίσκεψης του αμερικανού υπουργού Εξωτερικών κ. Τζωρτζ Σουλτς στην Ελλάδα στις 25-28 Μαρτίου. Τίποτα λιγότερο κι ας λέει το αντίθετο ο κυβερνητικός εκπρόσωπος.

Ο αμερικανός υπουργός έρχεται —μετά την Άγκυρα— στην Αθήνα προκειμένου να λάβει μια σαφή απάντηση για το θέμα— κλειδί των ελληνοαμερικανικών σχέσεων τις αμερικανικές βάσεις και το μέλλον τους στη χώρα.

Τι σημαίνει «σαφή απάντηση»;

Σημαίνει, μια κατ' αρχήν δέσμευση (ή ίσως και το αντίθετο) ότι οι βάσεις παραμένουν και μετά τη λήξη της συμφωνίας του Δεκέμβριου του 1988.

Δέσμευση προσωπικά από τον πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου και όχι από κανέναν άλλο από τους έλληνες αρμόδιους και υπογράφοντες.

Ο συγκεντρωτισμός του ελληνικού πολιτικού συστήματος οδηγεί ακόμα και τους «μικρομεσαίους» αμερικανούς αξιωματούχους να επιζητούν συνάντηση με τον ίδιο τον πρωθυπουργό. Με τον κ. Α. Παπανδρέου κάνουν τις συζητήσεις, με όλους τους υπόλοιπους κάνουν απλώς επαφές και «εθιμοτυπικές επισκέψεις».

Αν μπορούσε κανείς να οδηγηθεί σε ένα πρώτο συμπέρασμα, σε σύγκριση μάλιστα των επισκέψεων Ουάιτχεντ και Ριτζγουάι είναι ότι υπάρχει από την αμερικανική πλευρά διάθεση να διευκολύνουν την ελληνική κυβέρνηση και προσωπικά τον Πρωθυπουργό στον «εσωτερικό χειρισμό» αυτού του θέματος— κλειδί για την πολιτική αξιοπιστία του ΠΑΣΟΚ στο εσωτερικό. Αυτή τη φορά δεν υπήρξαν από την πλευρά της κ. Ρόζαν Ριτζγουάι «ακριτομύθειες» για το περιεχόμενο των συζητήσεων που είχε και επιπλέον φαίνεται ότι οι αμερικανοί επίσημοι είναι ικανοποιημένοι εάν δοθεί η καταφατική απάντηση στο παρασκήνιο, εάν υπάρξει αυτό του είδους «η συμφωνία κυρίων».

Στα πλαίσια αυτά, η αμερικανική πλευρά φαίνεται να εξετάζει για πρώτη φορά να διευκολύνει την πολιτική αξιοπιστία του ΠΑΣΟΚ στο ακανθώδες αυτό θέμα και συγκεκριμένα να αποδεχθεί την άποψη ότι η συμφωνία του 1983 έχει καταληκτικό χαρακτήρα. Να μη σταθεί δηλαδή στους πραγματικούς νομικούς όρους της συμφωνίας, αλλά να κάνει μια χειρονομία με πολιτική σημασία.

Στο προσκήνιο, η συμπεριφορά της ελληνικής κυβέρνησης για το μέλλον των αμερικανικών βάσεων, παρουσιάζει τα εξής ενδιαφέροντα γνωρίσματα:

- πρώτον, υπάρχει είτε αποσιώπιση των συζητήσεων που γίνονται στις ΗΠΑ και την Ελλάδα (με πολλά παράλληλα «κανάλια», όπως είναι ο Ιάκωβος, ορισμένοι ελληνοαμερικανοί γερουσιαστές, ο κ. Γ. Παπανδρέου, ο εφοπλιστής Γ. Λιβανός κ.ά.) είτε γενικότερα υποβάθμιση των επίσημων συζητήσεων·
- δεύτερον, ο ίδιος προσωπικά ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου δεν έχει ποτέ μέχρι σήμερα δηλώσει τίποτα διαφορετικό από το ότι η συμφωνία έχει καταληκτικό χαρακτήρα και ότι δεν είναι στις προθέσεις της ελληνικής κυβέρνησης να αλλάξει τους όρους της. «Πρόθεσή μας», επαναλαμβάνει με συνέπεια δημόσια ο κ. Παπανδρέου, «είναι να απαλλάξουμε τη χώρα από τις ξένες βάσεις»·
- τρίτον, δίδεται δημόσια η εντύπωση ότι η κινητικότητα γύρω από το θέμα αυτό οφείλεται αποκλειστικά στις ΗΠΑ.

Τελευταίο και νέο δεδομένο σ' αυτή τη δημόσια εικόνα, που δίνει για το θέμα των αμερικανικών βάσεων η ελληνική κυβέρνηση είναι η δήλωση του πρωθυπουργού ότι «έχω υπογραμμίσει

στους αμερικανούς ότι εάν δεν τους αρέσει αυτή η συμφωνία ας την καταγγείλουν και τότε θα πρέπει ν' αρχίσουν νέες διαπραγματεύσεις».

Δεν ήταν λίγοι οι πολιτικοί παρατηρητές και σχολιαστές, που απόδωσαν στην δήλωση αυτή ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ότι δηλαδή μπορεί να σημαίνει μια «νέα φόρμουλα» για το μέλλον των αμερικανικών βάσεων (νέες διαπραγματεύσεις, υπογραφή νέας συμφωνίας με το τέχνασμα «να τοϊκές» και αμερικανικές βάσεις).

Σύμφωνα με τη δική μας πληροφόρηση η αμερικανική πλευρά αποκλείει να αποφασίσει την καταγγελία της συμφωνίας και να εμπλακεί σε νέες συζητήσεις για το μέλλον ορισμένων μάλιστα από αυτές. Η αμερικανική πλευρά —όπως φέρεται να τόνισε η κ. Ριτζγουάι στον πρωθυπουργό— επιθυμεί μια συνολική απάντηση και μια —ή όχι— συνολική ρύθμιση των διμερών σχέσεων.

Τότε, ποια ήταν η έννοια της δήλωσης αυτής του πρωθυπουργού;

Αν λάβουμε υπόψη ότι είναι ακριβής η πληροφορία πως οι αμερικανοί κατανοούν τις «δύσκολες πολιτικές πτυχές» του προβλήματος για τη «σοσιαλιστική κυβέρνηση» τότε η δήλωση αυτή (που ξανάγινε και μετά την αποχώρηση της κ. Ριτζγουάι) έχει την έννοια ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν έχει αποφασίσει να απαντήσει αρνητικά στις αμερικανικές πιέσεις.

Γιατί περί πιέσεων πρόκειται όταν η αμερικανική κυβέρνηση ανακαλύπτει πως χρειάζεται να της δοθεί απάντηση για το μέλλον των βάσεων μέσα στο 1986, όταν δύο χρόνια νωρίτερα δεν έχετε καμιά παρόμοια αξίωση και αρκούσαν στους όρους και τις διαδικασίες, που θα έδιναν απάντηση στο θέμα το 1988. Αυτό και μόνο το δεδομένο κάνει σαφές το γεγονός ότι η αμερικανική πλευρά επιχειρεί με αφορμή το θέμα των βάσεων να κάνει συνολική ρύθμιση των σχέσεων της με την Ελλάδα. Η «ταξιδιωτική οδηγία Ρήγκαν» το περασμένο καλοκαίρι, που απέφερε τους καρπούς της στο θέμα της «καταπολέμησης της τρομοκρατίας», απέδειξε με ποιες μεθόδους πιέσεως είναι α-

ποφασισμένες οι ΗΠΑ να επιτύχουν τις ρυθμίσεις, που επιθυμούν ή κρίνουν σκόπιμες.

Στο θέμα των βάσεων η κυβέρνηση των ΗΠΑ είναι διατεθειμένη να παράσχει ως μόνες διευκολύνσεις στην Ελλάδα τη «συμφωνία κυρίων και στο ους», που προαναφέραμε, την ανοχή της για τον «καταληκτικό χαρακτήρα» της υπάρχουσας συμφωνίας και την κάποια «άνεση χρόνου» για την οριστική απάντηση (έως και τις δημοτικές εκλογές).

Τίποτα περισσότερο

Αρκεί και μόνο να σημειώσει κανείς ότι μια σειρά από δεδομένα στις σχέσεις των δύο χωρών, που εθεωρούντο ως «ατού» περίπου της ελληνικής πλευράς έχουν σχεδόν αντιστραφεί και γίνει αν όχι μέσα πολιτικού εκβιασμού, οπωσδήποτε «ατού» της αμερικανικής πλευράς.

Για παράδειγμα η αγορά των μαχητικών αεροπλάνων F-16, από την αναγκαστική κύρωση της συμφωνίας από το Κογκρέσο και το Πεντάγωνο και η ελαχιστοποίηση των αντισταθμιστικών εισφορών. Η υπογραφή της συμφωνίας 6 G-SOMIA. Η έντονη αντίθεση στο σοβιετικό σχέδιο πρωτοβουλίας για το Κυπριακό και το πάγωμα του όλου θέματος από την ελληνική και κυπριακή πλευρά. Η άνετη εγκατάσταση των Awaacs στη «νατοϊκή» βάση του Ακτίου.

Είναι σαφές από τα δεδομένα αυτά ότι στο μέτρο, που η κυβέρνηση επιχειρεί επιμέρους λύσεις των προβλημάτων με τις ΗΠΑ, αφενός να εξουδετερώνεται το μεγαλύτερο ατού της, όπως είναι οι αμερικανικές βάσεις (απόδειξη, άλλωστε, τα ανύπαρκτα πολιτικά και άλλα ανταλλάγματα από την υπογραφή της συμφωνίας του 1983) και αφ' ετέρου να εγκλωβίζεται στους πολυπρόσωπους μηχανισμούς της στρατηγικής των ΗΠΑ, που είναι άλλοτε το Κογκρέσο και η αμερικανική κυβέρνηση και άλλοτε το NATO και η General Dynamics.

Ενώ υπάρχει δηλαδή μια σταδιακή πρόσδεση της κυβέρνησης στο «δυτικό αμυντικό σύστημα» επιχειρείται με το ταξίδι του κ. Τζ. Σουλτς και η πολιτική πρόσδεση (γιατί περί αυτού πρόκειται τελικά) στη δομή και λειτουργία του συστήματος αυτού. Η πίεση που ασκείται στην κυβέρνηση για την «πρώτη» απάντηση στο θέμα της παραμονής των βάσεων δεν είναι απλώς μια καταστρατήγηση του αληθινού νοήματος της καταληκτικής συμφωνίας που έχει υπογραφεί αλλά έχει το χαρακτήρα «πολιτικής υποταγής».

Σύμφωνα με το διάγραμμα των θέσεων, που έχει καταρτίσει η αμερικανική πλευρά και θα συζητήσει ο κ. Σουλτς η απάντηση για το μέλλον των βάσεων δεν πρέπει να είναι απλώς θετική, αλλά και με αποδοχή ορισμένων «βασικών αρχών».

Και συγκεκριμένα, σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες, ότι:

- οι αμερικανικές βάσεις στην Ελλάδα (και μάλιστα ορισμένες από αυτές όπως της Νέας Μάκρης και της Σούδας) θα πρέπει να παραμείνουν ως «καθαρά αμερικανικές, που εξυπηρετούν και νατοϊκούς σκοπούς» και όχι να μετονομαστούν σε «καθαρά νατοϊκές»·

- η παρουσία των αμερικανικών βάσεων στην Ελλάδα εξυπηρετεί και αμυντικούς σκοπούς της χώρας, ως μέλους της Ατλαντικής Συμμαχίας·

- η απομάκρυνσή τους θα σήμαινε ότι η Ελλάδα παύει μάλλον να είναι για τις ΗΠΑ «φίλη και σύμμαχος χώρα», γεγονός —όπως επεσήμανε σε δηλώσεις του ο αμερικανός υφυπουργός Άμυνας κ. Ρ. Περλ—, που «θα επέφερε μια θεμελιακή και ποιοτική αλλαγή στις σχέσεις μας και ασφαλώς δεν θα προδικάζει ότι και άλλες συμφωνίες θα ανανεώνονταν μετά την εκπνοή τους» (στρατιωτική βοήθεια κτλ.)·

- οι διμερείς σχέσεις έχουν ως μόνο «κομβικό σημείο» το μέλλον των ελληνοαμερικανικών βάσεων.

Σε ένα μήνα περίπου από σήμερα —εάν τελικά πραγματοποιηθεί η επίσημη επίσκεψη του αμερικανού υπουργού Εξωτερικών— θα έχει αρχίσει να διαφαίνεται από τις κάποιες ρωγμές της «μυστικής διπλωματίας» της κυβέρνησης εάν οι ελληνοαμερικανικές σχέσεις, οδηγούν το καράβι της «σοσιαλιστικής κυβέρνησης» στα «ήσυχια νερά» του συμμαχικού «λιμανιού» ή στο τρικυμισμένο πέλαγος των συνεπών οραμάτων και της «νέας ρήξης»...

Αυτό το μήνα το βιβλίο του μήνα είναι «Η φιλελεύθερη λύση» του Guy Sorman

«Συλλογάται σωστά όποιος συλλογάται ελεύθερα»

είχε πει ο Ρήγας. Αυτό άλλωστε, θέλει και η Δημοκρατία — το πολίτευμα της ελεύθερης βούλησης. Όμως, για να συλλογάται ελεύθερα κάποιος χρειάζεται πριν απ' όλα μια πλήρη ενημέρωση, σωστή ολοκληρωμένη πληροφόρηση, όχι παραπληροφόρηση για χάρη ορισμένων συμφερόντων. Αυτή την ενημέρωση αντικειμενικά — δηλαδή τα πράγματα όπως είναι — δίνουν τώρα οι εκδόσεις ΡΟΕΣ. Έτσι καθιερώνουν από σήμερα μια καινούργια σειρά με το γενικό τίτλο «το βιβλίο του μήνα». Θα τα βρίσκετε μια φορά το μήνα σε σχήμα βιβλίου τσέπης — σε βιβλιοπωλεία ή περίπτερα. Τα θέμά τους θα καλύπτουν όλο το πολιτικό οικονομικό και κοινωνικό φάσμα ιδεών και θα ενημερώνουν υπεύθυνα για γεγονότα και κινήματα που συμβαίνουν σ' όλο τον κόσμο και στην χώρα μας. Αυτό το μήνα, «βιβλίο του μήνα» είναι «Η φιλελεύθερη λύση» του Guy Sorman. Προκαλεί για μια ρεαλιστική εκτίμηση του φιλελευθερισμού από μια σύντομη περιπλάνηση του συγγραφέα σε 12 χώρες. Ζητείστε το στα βιβλιοπωλεία ή στα περίπτερα. Τον Μάρτιο βιβλίο του μήνα θα είναι: Ο «Ψύλλος και οι Γίγαντες». (Το έπος της ηλεκτρονικής) του Eric Laurent.

Αυτά που μας μεταφέρει ο Sorman είναι φοβερά ενδιαφέροντα, γιατί σε αντίθεση με άλλους συγγραφείς που εξυμνούν το φιλελευθερισμό, αυτός έκανε επιτόπιες έρευνες για να δει πως εφαρμόζεται στην πράξη.

Pierre Drouin, *Le Monde*

Το βιβλίο
του μήνα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΟΕΣ

«Κάθε βιβλίο κι ένα γεγονός»

Μάδησε ο «κλάδος ελαίας» του Οζάλ

του Α. Φωκά

Η παραδοσιακή αμοιβαία δυσπιστία ανάμεσα στο στρατιωτικό - διπλωματικό κατεστημένο και την οικονομική ελίτ των επιχειρηματιών - οικονομολόγων της Τουρκίας πήρε μια νέα διάσταση το περασμένο δεκαήμερο. Τη διαταραχή των ήδη λεπτών ισορροπιών, που έχουν επικρατήσει στην Άγκυρα μετά τις εκλογές του 1983, προκάλεσε ο απολογισμός της «κοινωνικής συνάντησης» στο Νταβός της Ελβετίας ανάμεσα στους πρωθυπουργούς Παπανδρέου και Οζάλ η οποία όπως φαίνεται δεν απέδωσε τα αναμενόμενα για την Τουρκία αποτελέσματα.

Ο τούρκος πρωθυπουργός είχε κάποια ατού και αυτό εξηγούσε τη διάχυτη αισιοδοξία και αυτοπεποίθησή του την παραμονή της συνάντησης στα πλαίσια του διεθνούς συνεδρίου για την αντιμετώπιση των καυτών θεμάτων που απασχολούν το δυτικό οικονομικό σύστημα. Υποστηρικτής στην πράξη της φιλελεύθερης οικονομίας του Φρήντμαν, ο Οζάλ υπήρξε και πέρσι κύριος εισηγητής του συμποσίου που οργανώνει κάθε χρόνο το Ίδρυμα Ιντερνάσιοναλ Μάνατζμεντ Φόρουμ του γνωστού Γερμανοελβετού οικονομολόγου Κλάους Σβαμπ. Στο οικείο περιβάλλον του Νταβός και μπροστά στους εκπροσώπους των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων και πολιτικών προσωπικοτήτων όπως ο διαβόητος Υφυπουργός Άμυνας των ΗΠΑ Ρίτσαρντ Περλ και ο πρωθυπουργός της Βαυαρίας Γιόζεφ Στράους, ο Οζάλ ήταν σίγουρος ότι είχε βρει το ιδανικό έδαφος για την πρώτη του συνάντηση με τον Έλληνα ομόλογό του. Ήταν τόσο βέβαιος για τη θετική γι' αυτόν έκβαση της συνάντησης που προτίμησε να αποφύγει την εμπλοκή του Υπουργείου Εξωτερικών στην υπόθεση Νταβός. Έτσι, οι διπλωματικοί κρατήθηκαν εκτός της 45μελούς συνοδείας του Οζάλ στην Ελβετία η οποία αποτελείτο από συμβούλους και οικονομικούς παράγοντες. Αυτό τόνιζε σε άρθρο της με τίτλο «Ο Χαλέφολο αφέθηκε εκτός: ο Οζάλ πήρε την εξωτερική πολιτική από τα χέρια του Υπουργείου Εξωτερικών» η Μιλλιέτ (5.2.1986). Ο πρέσβης της Τουρκίας στη Βέρνη είναι ο στρατηγός κ. Σαλτικ, τέως αρχηγός του Τουρκικού Στρατού και τέως Γενικός Γραμματέας του πανίσχυρου Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας. Ο «σκληρός της χούντας» Σαλτικ, που πρωτοστάτησε στην εισβολή της Κύπρου το 1974, βρίσκεται σήμερα σε δυσμένεια αφού θεωρήθηκε για ένα χρονικό διάστημα αντίπαλος του Εβρέν μέσα στους κόλπους της στρατιωτικής ηγεσίας. Πάντως, για την περίπτωση μιας ενδεχόμενης ουσιαστικής συνάντησης με τον Έλληνα πρωθυπουργό, ο πρέσβης κ. Μπαρουτσού, υπεύθυνος του Τμήματος Ελληνικών Υποθέσεων του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών, μετέβη στην Ελβετία. Η παρουσία του όμως τηρήθηκε μυστική ενώ ο ίδιος περίμενε οδηγίες στο δωμάτιο ενός ξενοδοχείου στη Ζυρίχη.

Ο λόγος που ο τούρκος πρωθυπουργός επεδίωξε να κρατήσει

για τον εαυτό του όλες τις πρωτοβουλίες ήταν η πεποίθησή του ότι τελικά θα έβγαине νικητής από μια τέτοια αναμέτρηση με τον Έλληνα ομόλογό του γεγονός που θα έδινε νέα ώθηση στο ξεπερασμένο πλέον άνοιγμα του «κλάδου ελαίας». Αλλά και στο εσωτερικό μέτωπο, μια προσωπική επιτυχία στο Νταβός θα ανέβαζε το κύρος του Οζάλ, ο οποίος πάντα αντιμετώπιζε με κάποια καχυποψία από την παραδοσιακή στρατιωτικο-διπλωματική ηγεσία της Τουρκίας.

Κατά την πάγια τακτική της η Άγκυρα είχε δύο βασικούς στόχους. Πρώτον, να νικήσει τη μάχη των εντυπώσεων στο πολιτικό - διπλωματικό πεδίο εμφανίζοντας την Τουρκία ως επιθυμούσα τον ελληνοτουρκικό διάλογο και εκθέτοντας τη χώρα μας διεθνώς ως αδιάλλακτη και αρνητική. Η δεύτερη επιδίωξη της τουρκικής πλευράς ήταν η επικράτησή της στην καθαρά οικονομική αναμέτρηση με τον Έλληνα πρωθυπουργό. Έτσι, στο Νταβός ο κ. Οζάλ προσπάθησε να εμφανισθεί «κοινοτικότερος» του κ. Παπανδρέου και υπεραμύνθηκε τις αρχές της κλασικής οικονομικής αντίληψης που στηρίζονται στην ελεύθερη οικονομία. Πιστός στη γραμμή αυτή, ο τούρκος πρωθυπουργός προτού αναχωρήσει από την Κωνσταντινούπολη δήλωσε ότι στο Νταβός θα ζητήσει από τους ξένους επιχειρηματίες να αναλάβουν το κόστος του αναπτυξιακού προγράμματος της χώρας του και να τα διαχειρίζονται οι ίδιοι έως ότου επανακτήσουν τις επενδύσεις τους.

Στην ίδια συνέντευξη Τύπου στο αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης ο κ. Οζάλ δήλωσε ότι ενδέχεται να έχει «ιδιωτικές συνομιλίες» με τον κ. Ανδρέα Παπανδρέου στα πλαίσια του συνεδρίου στο Νταβός. Αφού εξέφρασε την επιθυμία του για έναν τέτοιο ελληνοτουρκικό διάλογο υπογράμμισε ότι η Τουρκία «δεν θα κάνει παραχωρήσεις από τα βασικά δικαιώματα και συμφέροντά της». Το περιβάλλον του κ. Οζάλ, και ειδικά ο προσωπικός φίλος του πρωθυπουργού και μεγαλύτερος οικονομικός παράγοντας της χώρας του, κ. Βεχμπή Κοτς, ήταν αναμειγμένος στην προσπάθεια του οργανωτή του συμποσίου κ. Σβαμπ και των διαφόρων μεγαλοεπιχειρηματιών για μια ιδιαίτερη προσωπική συνάντηση των δύο ηγετών στο Νταβός.

Με τις μεθοδεύσεις αυτές η τουρκική πλευρά υπολόγιζε ότι ο κ. Παπανδρέου είτε θα απέρριπτε μια ουσιαστική επαφή και θα εμφανιζόταν σαν ένας θυμωμένος γείτονας είτε θα δεχόταν να παρακαθήσει σε πρόγευμα με τον τούρκο συνάδελφό του δημιουργώντας την εντύπωση ότι η ελληνική πλευρά είχε ανασταθμίσει τη στάση της στο θέμα του ελληνοτουρκικού διαλόγου. Και στις δύο περιπτώσεις οι Τούρκοι πίστευαν ότι θα έβγαιναν ευνοημένοι. Ιδιαίτερα στη δεύτερη περίπτωση μια ουσιαστική συνάντηση Παπανδρέου - Οζάλ, χωρίς προηγουμένως να βρεθεί μια ικανοποιητική λύση στις απαραίτητες προϋποθέσεις που έχει θέσει η Αθήνα (δηλαδή η απομάκρυνση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο και η αναγνώριση του υφιστάμενου καθεστώτος στο Αιγαίο), θα σήμαινε μεγάλη διπλωματική παραχώρηση με σοβαρό αντίκτυπο στην ελληνική κοινή γνώμη. Δεν ήταν καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι οι τούρκοι δημοσιογράφοι που «κατάφεραν» να μπουν μέσα στο κτίριο του συνεδρίου κατέκλυσαν την αίθουσα όπου ο κ. Παπανδρέου παρουσίασε η διάλεξή του με θέμα «Μη συμβατικές μέθοδοι για την ανάπτυξη του στασιμοληθωρισμού». Μέσα στα πλαίσια αυτού του σεναρίου της «νέας τουρκικής ειρηνικής επίθεσης» έδρασαν οι παραβρεθέντες τούρκοι δημοσιο-

γράφοι, οι οποίοι σίγουροι και αυτοί για την ευνοϊκή ως προς τα συμφέροντά τους έκβαση της συνάντησης στο Νταβός, έδωσαν τεράστια δημοσιότητα στην όλη υπόθεση.

Οι τουρκικές προσδοκίες ωστόσο δεν πραγματοποιήθηκαν, αφού ο έλληνας πρωθυπουργός κατάφερε να κλέψει την παράσταση στο Νταβός. Με προσεκτικούς και ευστοχούς χειρισμούς ο κ. Παπανδρέου συγκέντρωσε την προσοχή του στα οικονομικά θέματα χωρίς όμως να αφήνει αναπάντητες και διάφορες πολιτικές ερωτήσεις. Με μεγάλη διπλωματικότητα αφενός απέφυγε ένα «κοινό πρόγευμα γνωριμίας» που θα έστελνε λάθος μηνύματα στην Άγκυρα και αφετέρου άφησε και μερικές αόριστες πιθανότητες για κάποιες μελλοντικές επαφές χωρίς ωστόσο να επεκταθεί στο θέμα.

Οι διελές επαφές του έλληνα πρωθυπουργού, μέσα από μιας μορφής κοινωνικής συναναστροφής με τον τούρκο ομόλογό του, έδειξαν ότι η Αθήνα επιδιώκει την αποφόρτιση του κλίματος που επικρατεί σήμερα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Όπως παρατήρησε και ο ανταποκριτής της Χουρριέτ (5.2.86) Αλί Κίσαλι, αν ο κ. Παπανδρέου δεν επιθυμούσε την ομαλοποίηση των ελληνοτουρκικών σχέσεων «ούτε θα ερχόταν στο Νταβός ούτε θα έδινε ήπιες και προσεκτικές απαντήσεις στις ερωτήσεις σχετικά με την Τουρκία και ούτε θα είχε φιλική συζήτηση με τον κ. Οζάλ για τα τυριά και τα κρασιά που παράγουν οι δύο χώρες». Πραγματικά ο κ. Παπανδρέου μέσα σε έναν κλοιό δεκάδων δημοσιογράφων, φωτορεπόρτερ και τηλεοπτικών συνεργειών, σε ερώτηση του τούρκου συναδέλφου του αν είχε επισκεφθεί την Τουρκία απάντησε: «Ελπίζω ότι μια μέρα θα δοθεί η δυνατότητα να ανταλλάξουμε επισκέψεις στις χώρες μας».

Εξίσου διπλωματική γλώσσα χρησιμοποίησε όταν ένας τούρκος δημοσιογράφος του έθεσε το ερώτημα σχετικά με το ενδεχόμενο της έναρξης του διαλόγου στο Νταβός. «Εδώ», διευκρίνισε, «βρισκόμαστε για θέματα οικονομικά, ήταν θαυμάσια ευκαιρία για να γνωρισθούμε, αλλά όχι για να συζητήσουμε διμερή θέματα και το Κυπριακό». Και απευθυνόμενος στον Τούρκο συνάδελφό του πρόσθεσε «Έτσι δεν είναι κ. Οζάλ;» οπότε ο δεύτερος δεν μπόρεσε παρά να συμφωνήσει. Με τη στάση της στο Νταβός η ελληνική πλευρά έδειξε ότι αντιλαμβάνεται πλήρως τη σοβαρότητα της κατάστασης αλλά και ότι περιμένει κάποια ουσιαστική «χειρονομία» από την Άγκυρα για την εξεύρεση τρόπων αποκατάστασης της εμπιστοσύνης ανάμεσα στις δύο χώρες.

Εκ πείρας η Αθήνα γνωρίζει ότι η εμμονή της Τουρκίας για την έναρξη κάποιων ελληνοτουρκικών συνομιλιών πάντα εξυπηρετεί ευρύτερους τουρκικούς στόχους και τις διεθνείς δημόσιες σχέσεις της Τουρκίας. Έτσι, όταν το 1978 η Τουρκία αισθανόταν σοβαρή διπλωματική πίεση, ο τότε πρωθυπουργός κ. Ετσεβίτ πρότεινε μια ελληνοτουρκική συνάντηση κορυφής. Η πρόταση αυτή έγινε δεκτή από τον κ. Καραμανλή και τον ίδιο χρόνο πραγματοποιήθηκαν δύο κύκλοι συναντήσεων στο Μοντραί και στην Ουάσιγκτον αντίστοιχα. Οι συναντήσεις αυτές δεν απέφεραν κανένα αποτέλεσμα επειδή ο μοναδικός στόχος της Άγκυρας, σε εκείνη τη συγκυρία, ήταν η διπλωματική της ανακούφιση. Όταν λοιπόν ανακουφίστηκε τον Σεπτέμβριο του 1978 και έγινε η άρση του περιβόητου «εμπάργκο» η Άγκυρα έχασε κάθε ενδιαφέρον για τον ελληνοτουρκικό διάλογο.

Παρόμοια κίνητρα είχε και η χειρονομία της καταργήσης της βίζας αφού το άνοιγμα της «καλής θέλησης» έγινε όταν η Άγκυρα προσπαθούσε να βελτιώσει την εικόνα της διεθνώς και μόλις λίγο διάστημα πριν τη σύνοδο των Υπουργών Αμύνης του ΝΑΤΟ που έγινε στη Σμύρνη. Έτσι, και τώρα η Αθήνα δεν μπορεί να μην συνεκτιμήσει την επιθυμία του κ. Οζάλ για την έναρξη του διαλόγου με τις βολιδосκοπήσεις της Άγκυρας για την αναθέρμανση των σχέσεων ΕΟΚ-Τουρκίας. Όπως είναι γνωστό οι σχέσεις αυτές είχαν ψυχρανθεί εξαιτίας του αντιδημοκρατικού χαρακτήρα του τουρκικού καθεστώτος. Η κυβέρνηση Οζάλ ζήτησε πρόσφατα από την Ολλανδική Προεδρία της Κοινότητας τη σύγκληση του Συμβουλίου ΕΟΚ-Τουρκίας που επιβλέπει την εφαρμογή της συμφωνίας σύνδεσης που υπογράφηκε στην Άγκυρα το 1962. Σχετική επιστολή απέστειλε ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών κ. Χαλέφογλου σε όλες τις κυβερνήσεις των χωρών - μελών με εξαίρεση την Ελλάδα. Με το να αγνοήσει την Ελλάδα η Άγκυρα έπραξε σοβα-

ρο διπλωματικό σφάλμα και έδωσε στην ελληνική πλευρά το επιχείρημα να απορρίψει τη συζήτηση του τουρκικού αιτήματος. Τελικά, μετά την υπόδειξη των εταίρων, η Τουρκία διατακτικά απέστειλε την επιστολή και στην Ελλάδα. Η Άγκυρα έχει ήδη αρχίσει να αντιλαμβάνεται ότι οι σχέσεις της με την ΕΟΚ αναπόφευκτα περνάν από την Ελλάδα. Οι ανησυχίες αυτές ήταν διάχυτες σε άρθρο της Μίλλιετ (5.2.86) που τόνιζε ότι «το πώς θα σύμπεριφερθεί η Ελλάδα μετά τη συνάντηση Οζάλ - Παπανδρέου θα φανεί στις σχέσεις Τουρκίας - ΕΟΚ». Ήδη σε συνέντευξη που έδωσε στην «Φαϊνάνσιαλ Τάιμς» πριν μεταβεί στο Νταβός ο κ. Παπανδρέου ανέφερε το θέμα της τουρκικής απειλής εναντίον της χώρας του και εξέφρασε την πεποίθηση του ότι η απειλή αυτή δεν θα υπήρχε αν μέσα στα πλαίσια της πολιτικής συνεργασίας η ΕΟΚ έδινε κάποια εγγύηση για τα σύνορα της Ελλάδας.

Κάτω λοιπόν από αυτό το πρίσμα πρέπει να εξετασθούν και τα επικριτικά σχόλια του τουρκικού Τύπου και της αντιπολίτευσης για τους χειρισμούς του κ. Οζάλ στο Νταβός. Έτσι, ο γνωστός τούρκος δημοσιογράφος Αλί Μπιράντ της Μίλλιετ έγραφε ότι «ο Παπανδρέου έπαιξε καλά στο Νταβός και κέρδισε», ενώ ο Μουμτάζ Σοϊσάλ χαρακτήρισε σαν παρακλητική τη στάση του κ. Οζάλ απέναντι στον έλληνα ομόλογό του και πρόσθεσε ότι «τα όρια του κατευνασμού δεν μπορούν να παραβιασθούν τόσο πολύ». Στην ίδια εφημερίδα ο πρώην πρωθυπουργός κ. Μπουλέντ Ετσεβίτ υπογράμμισε ότι είναι υποτιμητικό το να τρέχει τούρκος αρχηγός κυβέρνησης πίσω από τον Παπανδρέου. Από την πλευρά του ο πρώην τούρκος ηγέτης αναρωτήθηκε για ποιο λόγο είχε παραγνωρισθεί το υπουργείο Εξωτερικών.

Ενώ λοιπόν στην Τουρκία άρχισε μια νέα αντιδικία μεταξύ των σκληρών της στρατιωτικής χούντας και του κατεστημένου του υπουργείου Εξωτερικών από τη μια πλευρά και του Οζάλ και των επιχειρηματικών κύκλων από την άλλη, η ελληνική πλευρά φαίνεται να είναι ικανοποιημένη τόσο από τα οικονομικά όσο και από τα πολιτικά αποτελέσματα του συνεδρίου στο Νταβός. □

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ
ΤΑΧΥΡΥΘΜΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΑΓΓΛΙΚΩΝ
ΓΑΛΛΙΚΩΝ
ΙΤΑΛΙΚΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ
ΙΣΠΑΝΙΚΩΝ

ΤΜΗΜΑΤΑ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: Σινώπης 6 - Τηλ. 77.15.228
(Πίσω από τον «Πύργο Αθηνών»)

Το γκαμπι της Μόσχας

του Φοίβου Αρβανίτη

Όταν στις 15 Ιανουαρίου, την παραμονή της επανέναρξης των αμερικανο-σοβιετικών συνομιλιών για τα πυρηνικά, ο Γκορμπατσόφ εξαπέλυσε τη γνωστή «επίθεση ειρήνης» δημοσιεύοντας το «Σχέδιο για την πλήρη κατάργηση των πυρηνικών όπλων» ως το 2.000, η Ουάσιγκτον και οι άλλες δυτικές πρωτεύουσες αιφνιδιάστηκαν ολωσδιόλου. Λίγες μέρες νωρίτερα, οι άνθρωποι του Σταίτη Ντηπάρτμεντ, έλεγαν στους δημοσιογράφους ότι δεν έπρεπε να αναμένεται από τους σοβιετικούς τίποτε καινούργιο πριν από το 27ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ που έχει προγραμμα-

αγχωμένη δυτική κοινή γνώμη με την προοπτική της απαλλαγής του πλανήτη από τα πυρηνικά. Ένα μέρος τους — εκείνο που αφορά τους αμερικανικούς και ρωσικούς ευρωπυραύλους — είναι αμέσως εφαρμόσιμο καθώς υπερφαλαγγίζουν όλη τη μέχρι σήμερα επιχειρηματολογία των αμερικανονατοϊκών πάνω στο ζήτημα. Συγκεκριμένα, το πρώτο στάδιο του Σχεδίου είναι αποδοχή της περιβόητης «Μηδενικής Επιλογής» του Ρήγκαν για τα τακτικά πυρηνικά του ευρωπαϊκού θεάτρου: η Μόσχα παραιτείται από το συνυπολογισμό των γαλλικών και βρετανικών τακτικών πυρηνικών που τη σημαδεύουν, με μόνο όρο τη μη παραπέρα ποσοτική αύξησή τους (ο εκσυγχρονισμός τους, δηλαδή, η ποιοτική βελτίωσή τους επιτρέπεται, κατά το πρώτο στάδιο). Μάλιστα, εκτιμώντας τον σε συσχετισμό προς το σύνολο των προτάσεων, θα είχε κανείς την τάση να θεωρήσει αυτόν τον όρο απλώς ως διαπραγματεύσιμο ατού.

Επίσης διαπραγματεύσιμος φαίνεται να είναι (οι προτάσεις, όπως είναι εύλογο, αποτελούν μείγμα σκόπιμης σαφήνειας και ασάφειας ώστε να προσφέρονται για παζάρεμα) και ο βαθμός σύνθεσης της πρότασης για τους ευρωπυραύλους με τις λοιπές προτάσεις του πρώτου σταδίου. Προσφέροντας τη δυνατότητα άμεσης — μέσα σε ένα - δύο χρόνια — καταστροφής των ευρωπυραύλων των υπερδυνάμεων, η Μόσχα μοιάζει να κάνει την εκτίμηση ότι αξίζει, μια σημερινή ποσοτική «θυσία» προκειμένου να τεθεί σε κίνηση μια διαδικασία ελέγχου των εξοπλισμών και ύφεσης γενικότερα από την οποία προσδοκάει τεράστια οφέλη. Διότι, ασφαλώς, μια συμφωνία να καταστραφούν πυρηνικά όπλα σταθμευμένα στην Ευρώπη (η πρώτη στην ιστορία της ανθρωπότητας) θα εγκαινιάσει μια υφειστική δυναμική δύσκολα αντιστρέψιμη επί αρκετά χρόνια. Και η εισοδος σε μια φάση Ύφεσης II αποτελεί τον πρώτιστο στόχο της εξωτερικής πολιτικής του Γκορμπατσόφ.

Αξίζει να σημειώσουμε το χρόνο που διάλεξε η Μόσχα για να ρίξει στο τραπέζι το Σχέδιο Γκορμπατσόφ: όχι πριν αλλά μετά την αμερικανοσοβιετική συνάντηση κορυφής του Νοεμβρίου, όταν δηλαδή έχει ήδη διαμορφωθεί στη Δύση μια στάση λιγότερο ψυχροπολεμική, έχουν ξαναφουντώσει οι διαδικασίες για μακρόχρονο εμπορικό αλισβερίσι με το Σοβιετικό Συνασπισμό, έχουν καλλιεργηθεί στην κοινή γνώμη ελπίδες για μείωση των εξοπλισμών, και επομένως το Σχέδιο δεν μπορεί να απορριφθεί «ανώδυνα». Η απόρριψη του Σχεδίου θα είχε για τις αμερικανονατοϊκές κυβερνήσεις πολύ μικρότερο κόστος πριν από ένα μόλις χρόνο, όταν ακόμη ο Ρήγκαν κατακαράωνανε την «Αυτοκρατορία του Κακού».

Ο άλλος μεγάλος στόχος του Σχεδίου Γκορμπατσόφ είναι, βέβαια, το Πρόγραμμα του Πολέμου των Άστρων, το SDI. Πασχίζει να το υπονομεύσει σε πολλά επίπεδα.

Όπως είναι γνωστό, ο Ρήγκαν πλασάρει στους ψηφοφόρους το SDI ως αμυντι-

Το σχέδιο του Γκορπατσόφ*

Οι τρεις φάσεις	Ηνωμένες Πολιτείες	Σοβιετική Ένωση	Γαλλία-Βρετανία Κίνα
1η φάση 1986-1990	Μείωση κατά 50% των πυρηνικών οπλικών συστημάτων που μπορούν να πλήξουν το έδαφος άλλης υπερδύναμης. Περιορισμός αυτών των όπλων σε 6.000 πυρηνικές κεφαλές. Παράδοση από τη δημιουργία, τη δοκιμή ή την παράδοση «διαστημικών όπλων ικανών να καταφέρουν πλήγμα». Απόφαση να μην υπάρχουν πύραυλοι μεσαίου βεληνεκούς στην Ευρώπη και να μην δοθούν τέτοιοι σε άλλες χώρες. Παράδοση από όλες τις πυρηνικές δοκιμές.		Το Παρίσι και το Λονδίνο δεν αυξάνουν τις δυνάμεις τους.
2η φάση 1990-1995	Συνέχιση των μειώσεων που αποφασίστηκαν κατά την 1η φάση.	Πάγωμα των οπλοστασίων. Παράδοση από τις δοκιμές. Παράδοση από τα «διαστημικά όπλα ικανά να καταφέρουν πλήγμα».	
3η φάση 1995-1999		Πάγωμα, και εν συνεχεία καταστροφή των τακτικών πυρηνικών όπλων (με εμβέλεια μικρότερη από 1.000 χιλιόμετρα). Παράδοση από την κατοχή όπλων μαζικής καταστροφής που στηρίζονται σε «νέες αρχές της φυσικής».	Μείωση και εν συνεχεία καταστροφή των οπλοστασίων
Ολοκλήρωση της καταστροφής όλων των πυρηνικών όπλων			

*Πρόκειται για τα κυριότερα σημεία σε διαγραμματική μορφή, που δημοσιεύτηκε στον ξένο Τύπο.

τιστεί να αρχίσει στις 25 Φεβρουαρίου. Συνειδητοποιώντας αμέσως τη δύσκολη θέση όπου είχε στριμωχτεί, ο Ρήγκαν έσπευσε να τις χαρακτηρίσει «εποικοδομητικές» και να ζητήσει πίστωση χρόνου για να ετοιμάσει την απάντησή του. Ήδη, την περασμένη βδομάδα έστειλε δύο αξιωματούχους στην Ευρώπη και στην Ιαπωνία αντίστοιχα για σχετικές διαβουλεύσεις.

Δεν είναι υπερβολή να πει κανείς ότι το Σχέδιο Γκορμπατσόφ (τα κυριότερα σημεία του, όπως τα παρουσίασε ο διεθνής Τύπος, υπάρχουν στο ένθετο) επισφραγίζει οριστικά τη νέα φυσιογνωμία της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής που εκφράζεται από την καινούργια ηγεσία του

Κρεμλίνου, και απ' αυτή την άποψη έρχεται να δηλώσει μια πραγματικότητα στις διεθνείς σχέσεις, αισθητά διαφορετική από εκείνη της τελευταίας μπρεζνιεφικής περιόδου και της μεσοβασιλείας. Ο τρόπος που η νέα ηγεσία του Κρεμλίνου κατανοεί τα κυρίαρχα συμφέροντα του σοβιετικού κοινωνικού σχηματισμού, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, εγκλείεται μικρογραφικά σ' αυτές τις προτάσεις. Ας δούμε μερικές από τις διαστάσεις τους:

- Πρώτα πρώτα, περιέχουν το εθνικό και το γενικό σε τέτοιες αναλογίες ώστε και να υποχρεώνουν τους ειδικούς να τις πάρουν στα σοβαρά και να δеляάζουν την

Αλλά και αν ακόμη δεν συμβεί κάτι τέτοιο, η Μόσχα θα έχει ανακτήσει την πρωτοβουλία στο μεγάλο πόλεμο της προπαγάνδας. □

29

Μία καθοριστική αναμέτρηση για το μέλλον της Αριστεράς στην Ευρώπη

του Στέλιου Κούλογλου

Το 1986 μόλις έχει αρχίσει, αλλά η πρόβλεψη μπορεί να γίνει από τώρα: οι βουλευτικές εκλογές, που θα διεξαχθούν στις 16 Μαρτίου στη Γαλλία, θα είναι μια από τις σημαντικότερες αναμετρήσεις της χρονιάς που έρχεται, σε παγκόσμιο επίπεδο. Πρόκειται για μία αναμέτρηση, της οποίας το αποτέλεσμα, κάθε άλλο παρά σίγουρο είναι: παρά τις προβλέψεις της δεξιάς, διεθνούς και ελληνικής, που εδώ και δύο χρόνια ανακοινώνει χαρωπά το τέλος των σοσιαλιστών, οι τελευταίοι κερδίζουν συνεχώς έδαφος, τον τελευταίο καιρό. Σύμφωνα με τις πρόσφατες σφυγμομετρήσεις, 50% των Γάλλων έχουν θετική γνώμη για τον Μιττεράν και 42% αρνητική¹, ενώ πριν από ένα χρόνο, οι ικανοποιημένοι κυμαίνονταν γύρω στο 35%. Την ίδια στιγμή το Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα συγκεντρώνει, σύμφωνα πάντα με τις σφυγμομετρήσεις, το 30% των ψήφων, ποσοστό πολύ ανώτερο από το 21% που σημείωσε στις ευρωβουλευτικές εκλογές, τον Ιούνιο του 1984.

«Όλα λοιπόν παίζονται» ακόμη, σε ό,τι αφορά τις πολιτικές προοπτικές της Γαλλίας, ενώ η εκλογική αναμέτρηση, έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία για το μέλλον της ευρωπαϊκής αριστεράς: πρώτον, γιατί θα διαπιστωθεί αν η «ιστορική πτώση» των κομμουνιστών είναι ένα φαινόμενο αντιστρεπτό ή μόνιμο. Δεύτερον γιατί κρίνεται το αν θα συνεχιστεί η διακυβέρνηση της χώρας από τους σοσιαλιστές, έστω και με τη μορφή κάποιων συνεργασιών ή τρίτον, θα ανακοπεί, από μία δεξιά, με ένα νέο πρόγραμμα που κατατείνει στην ανατροπή του Κράτους Προνοίας, και συνεπώς στην ανατροπή του κυριάρχου —για πρώτη φορά σε μία μη Αγγλοσαξωνική, χώρα— μεταπολεμικού μοντέλου ανάπτυξης της κοινωνίας και της κυρίαρχης ιδεολογικοπολιτικής «πλατφόρμας» της μεταπολεμικής, ευρωπαϊκής Αριστεράς.

ΚΚ ΓΑΛΛΙΑΣ: Ο ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

Η πτώση της γαλλικής Αριστεράς, που σημειώνεται μετά το 1981, δεν οφείλεται στους σοσιαλιστές, ή τουλάχιστον κυρίως σε αυτούς. Αν το 28% των ψήφων του υποψήφιου Μιττεράν το 1981, είναι το πιο χαρακτηριστικό για τις δυνατότητες των σοσιαλιστών, κάτω μάλιστα από τις καλύτερες προϋποθέσεις, ένα αντίστοιχο ποσοστό σήμερα, με δεδομένη την αναπόφευκτη φθορά της εξουσίας, δεν είναι καθόλου αρνητικό.

Αν κάπου έκανε λάθος ο ίδιος ο Μιττεράν, είναι στην... απαισιόδοξη εκτίμησή του, για τις δυνατότητες των σοσιαλιστών να εκμηδενίσουν τους κομμουνιστές: όπως είχε δηλώσει και ενώπιον της Σοσιαλιστικής Διεθνούς, το σχέδιό του, ήταν να ανακαταλάβει τα ποσοστά της Αριστεράς, σε όφελος του κόμματός του, και σε βάρος του ΚΚ. Πίστευε όμως και ο ίδιος, σύμφωνα με μία σειρά μαρτυρίες², ότι ένα 15% του εκλογικού σώματος ήταν «ο σκληρός πυρήνας των κομμουνιστών» ένα όριο κάτω από το οποίο το ιστορικό γαλλικό ΚΚ, δεν μπορούσε να κατέβει. Τυφλός φιλοκομμουνισμός; Από το 20,6% στις ευρωεκλογές του 1979, ο Ζωρζ Μαρσαί θα φτάσει στο 15,4% στις προεδρικές του '81, και το κόμμα του στο 11%, στις ευρωεκλογές του 1984, για να μην ξεπερνάει σύμφωνα με τις σημερινές δημοσκοπήσεις το 9%, το οποίο «διορθωμένο»³ δεν ξεπερνάει το 10,5%.

Το στοιχείο του Ζ. Μαρσαί είναι, εν όψει των εκλογών, σχεδόν υπαρκτικό. Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις και τα στοιχεία που υπάρχουν, η ιστορική πτώση του ΓΚΚ, οφείλεται στη φυσιογνωμία του και στην αδυναμία του να προσαρμοστεί στις εξελίξεις και τις αλλαγές της γαλλικής κοινωνίας. Εκτός από τη σημαντική πτώση του αριθμού των κομματικών μελών και της δύναμης του κόμματος στα συνδικάτα, τα ποσοστά του κατά εκλογικές περιφέρειες, δείχνουν ότι έχει πάψει να είναι «εθνικό κόμμα, με αντίστοιχη κατανομή», και ότι στηρίζεται εκλογικά σε ορισμένες περιοχές που πληττονται από τη βιομηχανική αναδιάρθρωση.

Κόμμα «επαναστατικό» εξ ορισμού, το ΚΚΓ, διαθέτει σήμερα ελάχιστη επιρροή, μεταξύ των νέων: σύμφωνα με μία μέτρηση, στις ευρωεκλογές του 1984, κέρδισε μόνο 5% των ψήφων στην ηλικία 18-20 ετών (23% για το Σοσιαλιστικό Κόμμα), για την δεκατηγορία των νέων ηλικίας 18-25 ετών, περνούσε από το 24% το 1978, στο 7% το 1984⁴. Όπως αποκαλύπτει ο διαφωνών σήμερα κομμουνιστής ηγέτης Πιέρ Ζικέν, σ' ένα πρόσφατο βιβλίο του⁵, ορισμένες εμπιστευτικές δημοσκοπήσεις του κόμματος το καλοκαίρι του 1984 έδειχναν τους κομμουνιστές ψηφοφόρους εξαιρετικά διχασμένους απέναντι στον «υπαρκτό σοσιαλισμό», θυμίζοντας ακόμη μία έρευνα σύμφωνα με την οποία το κόμμα του προξενούσε τη «μεγαλύτερη εχθρότητα» στους πολίτες, αφού 63% δεν θα ψήφιζαν ποτέ ΚΚΓ, 60% ποτέ Λεπέν, 27% Σιράκ, 20% Σοσιαλιστές κτλ.

Η ηγεσία των κομμουνιστών, αρνείται να αξιολογήσει τα προηγούμενα δεδομένα, αποδίδοντας την εκλογική πτώση στην απογοήτευση που προκάλεσε στους αριστερούς, η διακυβέρνηση των σοσιαλιστών και η μη αυτόνομη προπαγάνδισή των θέσεων του κόμματος, όταν συμμετείχε στην κυβέρνηση. Το πρόβλημα είναι ότι έχει περάσει περισσότερο από ενάμιση χρόνος, από τη στιγμή που οι κομμουνιστές διαχώρισαν τις ευθύνες τους, αποχωρώντας από την κυβέρνηση, και εξασκώντας από τότε, μία δριμύτατη κριτική. Ένα αποτέλεσμα λοιπόν παρόμοιο, και πολύ περισσότερο χειρότερο από τα προηγούμενα, θα παραπέμψει κατευθείαν στον ίδιο το χαρακτήρα του κόμματος και τα προβλήματα στρατηγικής δικαιώνοντας τους διαφωνούντες και προκαλώντας μία ανοικτή κρίση.

Κατά τα άλλα η προσπάθεια των κομμουνιστών ηγετών να αποφύγουν μία νέα και καταστροφική αυτή τη φορά εκλογική ήττα, μοιάζει περίπου με τον τετραγωνισμό του κύκλου: σύμφωνα με μία σειρά άλλες μετρήσεις, που έχουν γίνει μυστικά για το κόμμα⁶ ή και για λογαριασμό εφημερίδων, το μισό περίπου των κομμουνιστών ψηφοφόρων, είναι ευχαριστημένο από τη διακυβέρνηση των σοσιαλιστών. Υπάρχει συνεπώς ο κίνδυνος, μία μερίδα ψηφοφόρων να μην ακολουθήσει τη γενική γραμμή του κόμματος, που είναι κάτι σαν «τι Παπάγος, τι Πλαστήρας» αλλά γαλλικά. Αντιλαμβανόμενη τον κίνδυνο, η ηγεσία του ΚΚΓ, αποφάσισε τις τελευταίες μέρες να στρέψει τα πυρά της κατά της Δεξιάς, αλλαγή που με τη σειρά της κινδυνεύει να τονώσει τη λογική της «χρήσιμης ψήφου» μεταξύ των κομμουνιστών ψηφοφόρων, ιδιαίτερα μετά την αλλαγή του εκλογικού συστήματος. «Το ποσοστό του ΚΚΓ» έλεγε προ ημερών ο τέως υπουργός και μέλος του Πολιτικού Γραφείου Σ. Φίττερμαν «θα μπορούσε να είναι το γεγονός, στις 16 Μαρτίου το βράδυ». Είναι πολλοί που συμφωνούν με την πρόβλεψη, έστω κι αν βλέπουν το θέμα από διαφορετική σκοπιά.

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΕΣ: ΑΝ ΕΙΧΑΜΕ ΕΞΙ ΜΗΝΕΣ ΑΚΟΜΗ

«Αν είχαμε έξι μήνες ακόμη, θα τα καταφέρναμε» εκμυστηρεύονται στο Παρίσι, ηγέτες του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Η πρόσφατη άνοδος των σοσιαλιστών, δεν είναι καθόλου τυχαία: παίρνοντας, κάτω από δύσκολες συνθήκες την ευθύνη για μία πολιτική λιτότητας, έχουν σήμερα να παρουσιάσουν εντυπωσιακά αποτελέσματα. Το ποσοστό του πληθωρισμού το 1985, περιορίστηκε στο 4,5%, το καλύτερο αποτέλεσμα εδώ και δέκα περίπου χρόνια (όταν ο Ζισκάρ ντ' Εσταίν παρέδιδε την εξουσία το 1981, ο πληθωρισμός έφτανε στο 14,5%). Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου περιοριζόταν σημαντικά, ενώ για πρώτη φορά το Δεκέμβριο του 1985 παρουσιάζεται μείωση και της ανεργίας, αν και η τελευταία παραμένει ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα.

Ακόμη περισσότερο: τόσο στην περίοδο της λιτότητας, όσο και προηγούμενα, οι σοσιαλιστές έχουν να επιδείξουν ένα εξαιρετι-

κά πλούσιο έργο στον τομέα του εκδημοκρατισμού και του εκσυγχρονισμού της γαλλικής κοινωνίας. Υλοποιώντας τις προεκλογικές του εξαγγελίες, το Σοσιαλιστικό Κόμμα προχώρησε σε μία ουσιαστική αποκέντρωση, στη θέσπιση μίας σειράς νόμων για τους εργαζόμενους, στον εκσυγχρονισμό της δικαιοσύνης, στη βελτίωση και τον εκδημοκρατισμό των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Ιδιαίτερα γύρω από το τελευταίο πρόβλημα, ένας πραγματικός οργανισμός παρατηρείται ήδη στη Γαλλία: η καθιέρωση της ελεύθερης και της ιδιωτικής ραδιοφωνίας, οδήγησε, όχι μόνο στη βελτίωση και των κρατικών ραδιοσταθμών, αλλά και στην ανάπτυξη ενός ολόκληρου κινήματος με επιπτώσεις σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής. Πάνω από 1000 ιδιωτικοί ραδιοσταθμοί λειτουργούν αυτή τη στιγμή, προσφέροντας 60.000 θέσεις εργασίας σε νέους, δίνοντας περιεχόμενο στη ζωή των νέων στην επαρχία (όσοι Φαρισαίοι «ανησυχούν» για τη νεολαία στην Ελλάδα δεν έχουν παρά να δοκιμάσουν), ενώ μία σειρά από παράλληλες δημιουργικές δραστηριότητες, από δημοσιογραφικές έως καλλιτεχνικές αναπτύσσονται για να στηρίξουν τους ραδιοσταθμούς. Και για πρώτη φορά μετά από αρκετά χρόνια η νεολαία του Παρισιού πραγματοποιεί διαδηλώσεις 100.000 ατόμων, για να προασπίσει τους αγαπημένους της ραδιοσταθμούς!

Ενώ στην Ελλάδα, οι κατά καιρούς κυβερνητικοί εκπρόσωποι, επαναλαμβάνουν μονότονα ότι δεν θα ανεχθούν ποτέ ιδιωτικές τηλεοράσεις, προφανώς γιατί μετά κανείς δεν θα κοιτάει τις «δικές τους» κρατικές, στη Γαλλία, παράλληλα με την προσπάθεια βελτίωσης του δημόσιου τομέα, με τη δημιουργία του κρατικού Canal Plus (λειτουργεί με συνδρομητές) δόθηκε από την κυβέρνηση η δυνατότητα ίδρυσης ιδιωτικών τηλεοράσεων. Το «πέμπτο κανάλι» θ' αρχίσει να λειτουργεί σε μερικές μέρες, και λίγο αργότερα το έκτο «κανάλι - τζην», απευθυνόμενο ιδιαίτερα στους νέους με κύριο περιεχόμενο τη μουσική και εισάγοντας μία διαφορετική αντίληψη της πληροφορόφορης και της ίδιας της τηλεόρασης, για τους νέους «κάθε ηλικίας». Και καταλαβαίνει κανείς τι δημιουργικές δραστηριότητες στον τομέα του κινηματογράφου, του βίντεο, της μουσικής, αλλά και πόσες θέσεις εργασίες ανοίγονται με αυτές τις απόπειρες. Όπως και με τη σχεδιαζόμενη ίδρυση κι άλλων καναλιών, ιδιωτικών ή σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, σε όλη τη Γαλλία, την ίδια στιγμή που ολόκληρη η χώρα «καλωδιώνεται» για τη λειτουργία και της καλωδιακής τηλεόρασης, η οποία με τη σειρά της ανοίγει τεράστιες δυνατότητες για την τεχνολογία και τη βιομηχανία.

Χωρίς να αναγκάζει τον πρόεδρο Ρήγκαν να κυλιέται στα γόνατα ζητώντας ταπεινά συγγνώμη σε κάθε συνάντησή τους, ο Φ. Μιττεράν θα προωθήσει ορισμένα σχέδια για την τεχνολογική αυτοδυναμία της Ευρώπης, απέναντι στον κίνδυνο και την πρόκληση των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, προωθώντας ουσιαστικά την ευρωπαϊκή ενοποίηση και βέβαια τη βιομηχανία της ίδιας του της χώρας. Με τη γενική γραμμή για τον εκμοντερνισμό της Γαλλίας, οι γάλλοι σοσιαλιστές, καταφέρνουν να βάλουν σε κίνηση μία εν πολλοίς αρτηριοσκληρωμένη κοινωνία, επιβάλλοντας τις αναγκαίες δομικές αλλαγές στην οικονομία. Είναι χάρις στο πνεύμα αυτό, αλλά και λόγω των επιτυχιών στην τρέχουσα οικονομική διαχείριση, που οι σοσιαλιστές κερδίζουν έδαφος, εδραιώνοντας τη θέση τους, ως πιο ισχυρή πολιτική δύναμη της χώρας.

Όλα αυτά καθόλου δεν σημαίνουν ότι όλα πάνε καλά στο βασίλειο της Δανιμαρκίας, όταν μάλιστα υπάρχει κάπου ένας... βασιλιάς: μία από τις κυριότερες αδυναμίες των σοσιαλιστών, αλλά και ένα σημείο σοβαρότατης κριτικής, είναι ακριβώς το «αυτοκρατορικό στίλ» που ανέπτυξε ο ίδιος ο γάλλος πρόεδρος, έστω και αν οι «αυτοκράτορες» μεγάλων δυνάμεων, ανέχονται πολλές φορές περισσότερο την κριτική, (οι τελευταίες ανοικτές διαφωνίες του πρωθυπουργού Φαμπιούς για την επίσκεψη Γιαρουζέλσκι στο Παρίσι είναι χαρακτηριστικές) από ορισμένους μονάρχες επαρχιακών δυνάμεων. Και στο σημείο αυτό του «στίλ», οι γάλλοι σοσιαλιστές αφομοιώθηκαν από το ντεγκωλικό πρότυπο, που εισηγάγε η γαλλική Δεξιά με την 5η Δημοκρατία.

«ΔΕΞΙΑ, ΓΙΑΤΙ ΕΧΕΙΣ ΜΕΓΑΛΑ ΔΟΝΤΙΑ;»

«Καλή δεξιά, γιατί έχεις τόσο μεγάλα δόντια», ρωτάει η κοκκινωσκούφισα το λύκο -δεξιά σε μία προεκλογική αφίσα του σοσιαλιστικού κόμματος. Με το προσωπείο του φιλελευθερισμού, το

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ ΝΑ ΒΡΟΥΜΕ ΥΑΤΙ ΕΞΥΠΝΟ ΝΑ ΥΑΝΟΥΜΕ

κοινό πρόγραμμα των RPR-UDF, με την προσωπική σφραγίδα των Σιράκ - Ζισκάρ, υπόσχεται την ουσιαστική ανατροπή των μέτρων των σοσιαλιστών, αλλά και ολόκληρης της μεταπολεμικής φυσιολογίας της Γαλλίας: ριζικές αποεθνικοποιήσεις, κατάργηση του κράτους προνοίας και του φόρου στις μεγάλες περιουσίες αυστηρά μέτρα εναντίον των μεταναστών και ενίσχυση της αστυνομίας, την ίδια στιγμή που ο αυτοκράτορας του γαλλικού Τύπου Ρομπ. Ερσάν ετοιμάζεται να αγοράσει το σημαντικότερο —δεύτερο κανάλι— της γαλλικής τηλεόρασης.

Τα δύο μεγαλύτερα μειονεκτήματα της Δεξιάς είναι η ύπαρξη του ακροδεξιού «Εθνικού Μετώπου» Λε Πεν και οι εσωτερικές της διαφωνίες. Έχοντας απορρίψει την ιδέα κάθε συνεργασίας με τον Λε Πεν, που ενισχύεται «αντικειμενικά» από τους Σοσιαλιστές, η δεξιά κινδυνεύει να χάσει εξαιτίας του «Εθνικού Μετώπου» την απόλυτη πλειοψηφία των βουλευτικών εδρών, κάτι που θα οξύνει τις εσωτερικές της διαμάχες, αφού Μιττεράν και Σοσιαλιστές, θα διεκδικήσουν σ' αυτή την περίπτωση τη δημιουργία κυβέρνησης βασισμένης στους ίδιους.

Ακόμη όμως και στην περίπτωση που καταφέρουν να κερδίσουν την απόλυτη πλειοψηφία, τα πράγματα για τη δεξιά δεν είναι και τόσο εύκολα: η «συγκatoίκηση» με τον ισχυρότατο Συνταγματικά Πρόεδρο της Δημοκρατίας θα είναι προβληματική, αν ο τελευταίος θελήσει και έχει τα μέσα, να αντισταθεί στην καταστροφή του έργου των σοσιαλιστών, ενώ ο τώως πρωθυπουργός Ραιμόν Μπαρ, ο οποίος διαθέτει ισχυρότατα ερείσματα στη Δεξιά αρνείται από τώρα να υποστηρίξει μία τέτοια κυβέρνηση, απαιτώντας την παραιτήση του Μιττεράν.

Ήδη, ανάμεσα στους καπνούς της μάχης των βουλευτικών εκλογών, διακρίνεται μία άλλη μάχη, αυτή των Προεδρικών του 1988: ο «μοναχικός» Ρ. Μπαρ διαφοροποιεί τη θέση του, επειδή, χωρίς κόμμα, είναι αναγκασμένος να παίξει ένα προσωπικό παιχνίδι. Ο Ζακ Σιράκ ελπίζει να γίνει πρωθυπουργός και κερδίζοντας έτσι θέσεις να διεκδικήσει με μεγαλύτερες αξιώσεις την προεδρία. Οι σοσιαλιστές, να κερδίσουν ένα 30%, ως βάση για τη διατήρηση της προεδρίας, μετά από δύο χρόνια.

Μόνο που η σημερινή μάχη, είναι αποφασιστική και για την επόμενη: η συνέχιση με τον ένα ή τον άλλο τρόπο του έργου των Σοσιαλιστών, θα τους φέρει με πολύ μεγαλύτερες αξιώσεις μπροστά στο 1988, ενώ μία ενδεχόμενη αποτυχία θα οξύνει τη «μάχη της διαδοχής», όταν είναι μάλλον βέβαιο ότι σε καμιά περίπτωση ο Πρόεδρος Μιττεράν δεν θα διεκδικήσει μία δεύτερη εφταετία. «Κάνετε λάθος που βάλατε υποψηφιότητα για δεύτερη φορά», λέγεται ότι είπε, την ημέρα παράδοσης της Προεδρίας, στον απερχόμενο Ζισκάρ ντ' Εσταίν⁷.

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΤΟ 1986;

Μήπως όμως η σημασία που δίνει το άρθρο στη σχέση των βουλευτικών εκλογών και της αριστεράς είναι υπερβολική; Μήπως όλα αυτά δεν έχουν καμία σχέση με το πούρο και γνήσια επαναστατικό μαρξιστικό - λενινιστικό κίνημα της φαιδράς πορτοκαλέας; Τι σημασία έχει η τύχη των γάλλων σοσιαλιστών, όταν αυτά που κάνουν δεν έχουν καμία σχέση με το σοσιαλισμό, ορθόδοξο, ευρωκομμουνιστικό ή τριτοδρομικό;

Τίποτα ανακρίβεστερο των προηγούμενων. Αν οι Γάλλοι σοσιαλιστές χρειάστηκε να αλλάξουν πολιτική στο μέσο περίπου της διακυβέρνησής τους, δεν είναι επειδή τους έπιασε ξαφνικά μανία να γίνουν δεξιοί, με την ίδια έννοια που, κατά τη γνώμη μας, καμία μανία δεν έπιασε τον κ. Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ να αυτοκτονήσουν πολιτικά, εφαρμόζοντας μία «δεξιά» αλλά πάντως δαπανηρή πολιτική, λίγο καιρό μετά από ένα εκλογικό θρίαμβο.

Αν κάτι ανάγκασε τους σοσιαλιστές να αλλάξουν, είναι το γεγονός ότι εφαρμόζοντας ήδη από τον πρώτο καιρό το πρόγραμμά τους, τις «110 προτάσεις» του Φρανσουά Μιττεράν, βρέθηκαν μετά από λίγο, μπροστά σε κενό πολιτικής, σε έλλειψη στρατηγικής. Και αν αυτό είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό στην Ελλάδα, είναι επειδή το ΠΑΣΟΚ, έχοντας πλειοδοτήσει σε υποσχέσεις, άλλες δεν μπόρεσε κι άλλες δεν θέλησε να τις εφαρμόσει, οδηγώντας έτσι κάποιους να νομίσουν ότι το πρόβλημα είναι ένα «συνεπές ΠΑΣΟΚ», τέλος πάντων μία συνεπής Αριστερά, που δεν είχε παρά να τις εφαρμόσει.

Απ' αυτή την άποψη, η περίπτωση του «καθαρού» Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος είναι χαρακτηριστική, και εδώ πλανιόνται όσοι κλεισμένοι στους γιάλινους πύργους του 1,8% επιμένουν να βλέπουν την κρίση μόνο του σοβιετικού μοντέλου, εμμένοντας στον «καλό» κομμουνισμό αλλά και όσοι θιασώτες του σοβιετικού μοντέλου δεν βλέπουν στην περίπτωση, παρά ένα —ακόμη— ρεφορμιστικό παραστράτημα: το «φρακάρισμα» της πρώτης περιό-

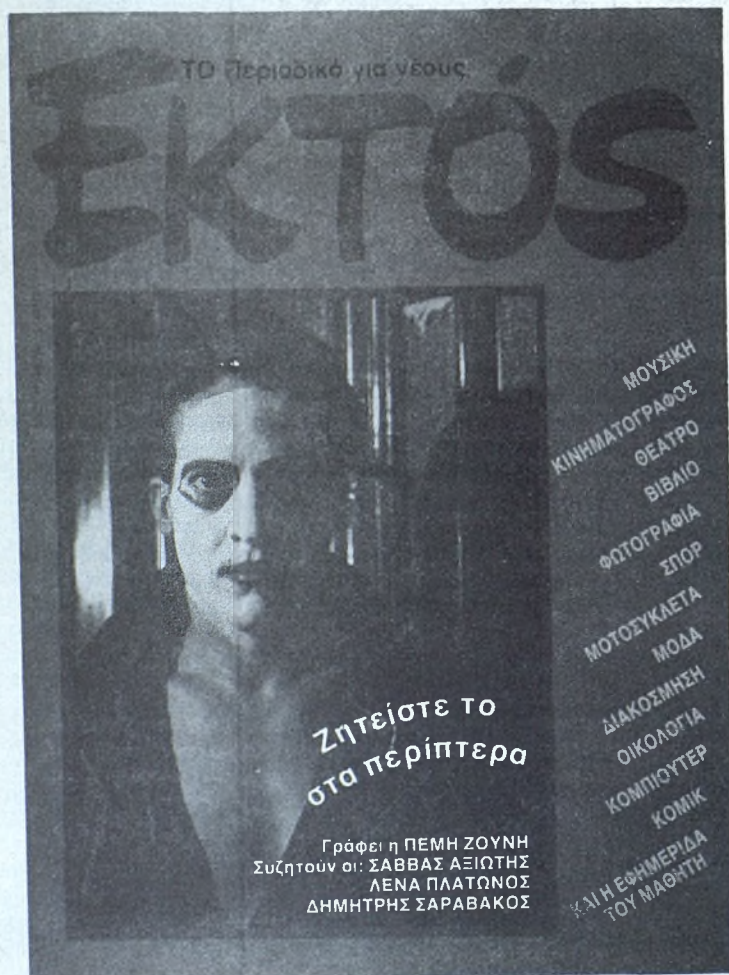
δου των σοσιαλιστών είναι ακριβώς το αδιέξοδο, ο αναχρονισμός του κοινού προγράμματος της Αριστεράς, που τόσες ελπίδες είχε κάποτε γεννήσει σε όλη την ευρωπαϊκή αριστερά. Και στη φιλοσοβιετική, που το θεωρούσε το απαραίτητο βήμα, στις χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού, για την τελική έφοδο. Και στην ανανεωτική και δημοκρατική που το θεωρούσε σαν το απαύγασμα, ή τέλος πάντων ένα πολύ καλό μοντέλο, του δημοκρατικού δρόμου προς το σοσιαλισμό.

Και το φρακάρισμα αυτό, δεν οφείλεται σε ανθρώπινα λάθη, αλλά στην ίδια την κοινωνική εξέλιξη: μία εξέλιξη, που έχει καταστήσει τις κλασικές συνταγές της αριστεράς, εντελώς ανεπίκαιρες και αναποτελεσματικές. Πρόκειται ουσιαστικά, για την κρίση της θεωρίας της ανάπτυξης, και συνεπώς της ανακατανομής προς όφελος των αδικημένων, του ρόλου του κράτους και του κράτους προνοίας, της αντίληψης για την εργασία και τους εργαζόμενους. Πρόκειται ουσιαστικά για το ξεκίνημα μίας νέας εποχής, αυτής των ρομπότ, της πληροφορικής, της βιοτεχνολογίας, που αλλάζει ριζικά όλες τις σχέσεις, πάνω στις οποίες είχε στηριχθεί, ήδη πριν από τον 20ο αιώνα, η δράση της Αριστεράς.

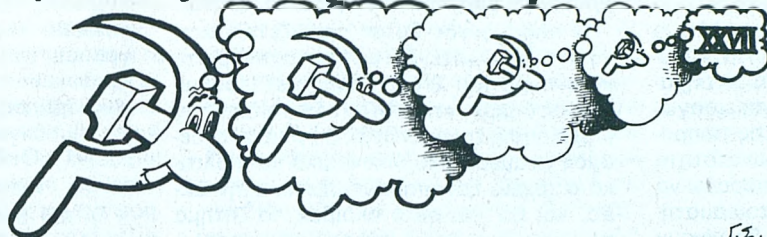
Ποια είναι η θέση της Αριστεράς, όταν ένα ρομπότ, παράγει 20% φθηνότερα, και 20 φορές γρηγορότερα ένα προϊόν; Είναι υπέρ ή κατά της διατήρησης των προβληματικών, που θα προκύψουν —έχουν ήδη προκύψει και χωρίς ρομπότ εδώ— από τη γενίκευση αυτής της εξέλιξης; Όταν επιπλέον με την εξέλιξη αυτή τίθεται σε αμφισβήτηση ο διαχωρισμός πνευματικής και χειρωνακτικής εργασίας, αφού η τυπική εικόνα της «αλυσίδας» μπροστά στην οποία δουλεύουν εργάτες, θα αντικατασταθεί από ένα εργαστήριο όπου οι ειδικευμένοι «εργάτες» θα διατάζουν τα ρομπότ με υπολογιστές; Ποια είναι η στάση απέναντι στο γεγονός ότι η ανθρώπινη ευφυΐα αντικαθιστά όλο και περισσότερο στην εργασία την ανθρώπινη δύναμη; Πώς μπορεί η Αριστερά να αναχθεί σε «εθνική δύναμη», όταν δεν παίρνει υπόψη της ότι ακριβώς η νέα τεχνολογία κάνει το μέλλον μίας χώρας, στην περίπτωση μας της Ελλάδας, «να εξαρτάται λιγότερο από το φυσικό πλούτο και περισσότερο από την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού» και όταν μένει αδιάφορη μπροστά στο γεγονός ότι τα ελληνικά πανεπιστήμια έχουν εδώ και καιρό σταματήσει να λειτουργούν;

Παρακολουθούμε εδώ και καιρό μία συζήτηση σε ένα από τα πιο φωτισμένα, υποτίθεται, τμήματα της ελληνικής αριστεράς, όπου, πέρα από το γεγονός ότι μία μερίδα υποστηρίζει ούτε λίγο ούτε πολύ τη συντήρηση ενός περιθωριακού ρόλου, τα πραγματικά προβλήματα για το μέλλον της κοινωνίας και της Αριστεράς, αποκρύπτονται, αντικαθιστούμενα από τσιτάτα του 1890 και νωρίτερα, και όλα αυτά εν ονόματι των «μαζών». Αλλά αν αυτές οι μάζες, οι πολυπύρηνες τόσο ενδιαφέρουν, γιατί το ΚΚΕ εσωτ. δεν πραγματοποιεί μία σφυγμομέτρηση μεταξύ «των μαζών», έστω του 1,8%, ώστε να πουν και οι τελευταίες τη γνώμη τους για την πορεία που πρέπει να πάρει το κόμμα; Η πορεία του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, προσπαθεί ακριβώς να δώσει μία απάντηση, με όλες τις αντιφάσεις της, στο τι σημαίνει να είναι κανείς αριστερός το 1986. Και τέτοιο ερώτημα πράγματι υπάρχει, αφού η Δεξιά με τελευταίο παράδειγμα τη γαλλική δεν χάνει την ευκαιρία να αντεπιτεθεί. Ο δρόμος που δείχνει το γαλλικό παράδειγμα, της κρίσης του ΚΚΓ και των περιπετειών του ΣΚΓ είναι ότι η νέα Αριστερά που χρειάζεται, δεν μπορεί να προκύψει, παρά από μία συνένωση των φωτισμένων και μοντέρνων δυνάμεων από τους κομμουνιστές και τους σοσιαλιστές, έστω κι αν το ΠΑΣΟΚ, με την κυβερνητική του πολιτική, έχει κάνει ότι μπορεί για να εμποδίσει μία τέτοια εξέλιξη. Βέβαια, στην Ελλάδα δεν έχουμε ρομπότ, ώστε να τεθεί το πρόβλημα. Αλλά μήπως η ελληνική Αριστερά θα πρέπει κάποτε να κοιτάξει προς το μέλλον, ή αλλιώς να σταματήσει να έχει ανάγκη ρομπότ;

2. Μεταξύ αυτών, το βιβλίο του J.M. Colombani, «Portrait du President»
3. Λόγω των δισταγμών πολλών ερωτώμενων στις δημοσκοπήσεις να απαντήσουν ειλικρινά, τα ποσοστά των «άκρων» (ΚΚΓ, Λε Πεν) διορθώνονται με βάση απαντήσεις σε άλλες ερωτήσεις και προηγούμενα εκλογικά ποσοστά.
4. Le Monde, 14 Ιανουαρίου.
5. Pierre Juquin: «Autocritiques»
6. Δες σημ. 5 στο ίδιο βιβλίο.
7. Δες σημ. 2 στο ίδιο βιβλίο.

Στις παραμονές ενός «ιστορικού» Συνεδρίου;

Σε μερικές μέρες θα συνέλθει το 27ο Συνέδριο του Σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Η σημασία του μπορεί ν' αποδειχθεί «ιστορική», παρόμοια μ' εκείνη του 20ου Συνεδρίου, διατείνονται διάφοροι διεθνείς παρατηρητές: τότε επρόκειτο για την «αποσταλινοποίηση» τώρα θα πρόκειται για την «απο-μπρεζινεβοποίηση».

Η τελευταία αυτή άρχισε με το θάνατο του Μπρέζνιεβ, την απρόοπτη άνοδο του Αντρέι Τσέρνιενκο, που πραγματοποίησε και ιδίως υποσχέθηκε «μεταρρυθμίσεις», την όχι λιγότερο απρόοπτη εμφάνιση του Τσερνιένκο, του τελευταίου των «μπρεζινεβικών» και την επιτέλους, γρήγορη, θεαματική άνοδο του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ. Στο διάστημα μερικών μηνών ο τελευταίος άλλαξε σημαντικά τη σοβιετική πολιτική σκηνή στο εσωτερικό και εξωτερικό.

Στον εσωτερικό τομέα οι πιο θεαματικές αλλαγές έγιναν στη διοίκηση του κόμματος και του κράτους. Υπάρχει τώρα μια άνετη πλειοψηφία ανθρώπων κοντά στο νέο Γενικό Γραμματέα του κόμματος τόσο στο Πολιτικό Γραφείο, όσο και στην Γραμματεία του και την Κεντρική Επιτροπή του.

Έχουν αλλάξει 19 υπουργοί στους 59, 45 στους 159 πρώτους περιφερειακούς Γραμματείς· 4 στους 14 πρώτους Γραμματείς των Σοβιετικών Δημοκρατιών. Και η κάθαρση επιταχύνεται όσο πλησιάζουμε προς το Συνέδριο. Η τελευταία θεαματική αλλαγή ήταν εκείνη του υπουργού Εσωτερικών Βιτάλι Φεντορσούκ, 67 ετών, πρώην διευθυντής της Αστυνομίας και στενός συνεργάτης του Γιούρι Αντρέιφ. Ποτέ από τον καιρό του θανάτου του Στάλιν δεν έγινε τέτοιο ξεκαθάρισμα από κόμμα και το κράτος, σε τόσο λίγο χρόνο. Κάτι που δείχνει πως οι δυνάμεις που έφεραν στην εξουσία τον Μ. Γκορμπατσώφ είναι ήδη πολύ σημαντικές. Κι αυτό πριν ακόμα συνέλθει το Συνέδριο, προορισμένο να ενισχύσει περισσότερο την εξουσία του Γενικού Γραμματέα.

Η γρήγορη άνοδος της εξουσίας του τελευταίου αποδεικνύει πως το έδαφος ήταν ήδη ταυτόχρονα ευνοϊκό και προετοιμασμένο, παρά τις αναπόφευκτες αντιστάσεις που δεν έχουν ακόμα τελείως εξουδετερωθεί ή εξοβελιστεί. Έτσι π.χ. πολλοί διεθνείς Κρεμινολόγοι υπογραμμίζουν τις αντιδράσεις που προέρχονται από στρατιωτικούς κύκλους οι οποίοι δυσκολεύονται να εγκλιπωθούν με τον ίδιο θερμό τρόπο όπως ο Γενικός Γραμματέας το «πνεύμα της Γενεύης».

του Μ.Ν. Ράπτη

Η ακόμα τις παρόμοιες αντιδράσεις από τα 3 έως 4 μέλη του Πολιτικού Γραφείου (σ' ένα σύνολο από 12 ψηφίζοντα μέλη) που ανήκουν στην «παλιά φρουρά» και που ο αρχηγός τους φαίνεται να 'ναι σήμερα ο «άρχοντας» της Ουκρανίας, Βλαδίσλεβ Σερμπάτσκι.

Η ακόμα το διαφορετικό στίλ και φρασεολογία που χρησιμοποιεί ο Λιγκατσέφ, ο δεύτερος στην ιεραρχία του Κόμματος, (μέλος του Π.Γ. και της Γραμματείας και ο καινούργιος του ιδεολόγος) εχθρικός σε κάθε σοβαρή παρέκκλιση από τον «επιστημονικό σοσιαλισμό» και σε κάθε μεταρρύθμιση «προς μια οικονομία της αγοράς ή της ιδιωτικής επιχείρησης».

Αλλά ίσως ο Λιγκατσέφ, δεν είναι παρά μια άλλη φωνή του Κυρίου του, επιφορτισμένη να μετριάξει, να ισορροπεί καλύτερα τα πιο τολμηρά μεταρρυθμιστικά ανοίγματα του Γενικού Γραμματέα.

Το νέο κλίμα στο εσωτερικό της ΕΣΣΔ

Στην πραγματικότητα οι πιο σημαντικές αλλαγές στην ΕΣΣΔ ύστερα από την άνοδο και την εμφανή ισχυροποίηση της εξουσίας του Μ. Γκορμπατσώφ στο κόμμα και το κράτος, εκδηλώνονται στην αλλαγή του κλίματος που επικρατεί τώρα σ' αυτή τη χώρα, στις παραμονές του Συνεδρίου, και στις «μεγάλες προσδοκίες» που έχουν δημιουργηθεί και που θα 'ταν επικίνδυνο να διαψευστούν γρήγορα και ριζικά.

Μια τέτοια εξέλιξη θα δικαίωνε τις εκτιμήσεις εκείνων που στην ΕΣΣΔ και αλλού δεν βλέπουν στον Γκορμπατσώφ ένα «μεταρρυθμιστή» πιο συνεπή και ίσως πιο ριζοσπαστικό από τον Κρουτσώφ, αλλά απλώς ένα «Νέο Στάλιν» πιο «μοντέρνο» και «επιδέξιο», που χρησιμοποιεί την στρατιωτική δύναμη, και το φόβο και την καταπίεση της Αστυνομίας, σαν κύριο όπλο του για να πειθαρχήσει τη σοβιετική κοινωνία από την κορυφή έως τη βάση και να την κάνει να εργάζεται πιο αποδοτικά. Μια τέτοια αντίληψη είναι κατά τη γνώμη μας πολύ απλοποιημένη, και δεν ανταποκρίνεται καθόλου στις νέες κοινωνικο - πολιτικές πραγματικότητες της Σοβιετικής Ένωσης που αυτές και μόνο εξηγούν σε τελευταία ανάλυση την εμφάνιση της εξουσίας του Μ. Γκορμπατσώφ και καθορίζουν την πιθανή εξέλιξη αυτής της εξουσίας.

Ο Γκορμπατσώφ, η ομάδα του, οι πιο

Γ.Σ.

πλατειές κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις, που τον στηρίζουν, είναι καταδικασμένες να επιβάλουν μία ευρεία οικονομικο - πολιτική μεταρρύθμιση στην ΕΣΣΔ, που ασφυκτιά από το υπερσυγκεντρωτικό σύστημα της οικονομίας και της κοινωνίας, το διαχειριζόμενο από την κρατική γραφειοκρατία. Έως τα τώρα η μεταρρύθμιση, κατ' αχίν οικονομική, που υποσχέθηκε ο Γκορμπατσώφ, παραμένει περιορισμένη τόσο στους σκοπούς της όσο και στην εφαρμογή της.

Το να επιτευχθεί ρυθμός ετήσιας οικονομικής ανάπτυξης 4%, ν' αυξηθεί η παραγωγικότητα 150-170%, και να διπλασιαστεί το εθνικό εισόδημα έως το τέλος του αιώνα, όλα αυτά δεν αποτελούν επιδιώξεις ιδιαίτερα εξαιρετικές, αν και κρίνονται «ρεαλιστικές» και σημαντικές για τη βελτίωση που θα προέκυπτε όσον αφορά το επίπεδο ζωής των μαζών. Πολύ πιο σημαντικό όμως εμφανίζεται το γενικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα εντάσσεται η οικονομική μεταρρύθμιση.

Παρατηρείται ήδη μια αναμφισβήτητη αναζωογόνηση της πολιτικής δραστηριότητας στην ΕΣΣΔ. Τόσο στους ιδιωτικούς κύκλους όσο και δημόσια. Ίσως το νέο αυτό κλίμα να στοχεύει σε μια πιο ελεύθερη έκφραση, να εκτονώσει τις συσσωρευμένες στο διάστημα της σκυθρωπής Μπρεζινεβικής περιόδου δυσάρεστες, να διευκολύνει ορισμένες μεταρρυθμίσεις και στο πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Οι διεθνείς παρατηρητές υπογράμμισαν ήδη μια ορισμένη μοντερνοποίηση της σοβιετικής τηλεόρασης και ακόμα μια ορισμένη «φιλελευθεροποίηση» της, όχι μόνο σ' ό,τι αφορά το στίλ του Γενικού Γραμματέα στις εσωτερικές και εξωτερικές επαφές του αλλά ακόμα και σε θέματα θεωρούμενα έως τώρα ταμπού.

Έτσι μπορούσε κανείς να διαβάσει πρόσφατα στην *Ισβέστια*: «ό,τι συζητιόταν χτες γύρω από το οικογενειακό τραπέζι, στα γεμάτα καπνούς δωμάτια, ή σε στενούς κύκλους, συζητιέται τώρα ανοιχτά».

Πρόκειται βέβαια για μια διακήρυξη πολύ υπερβολική, όμως πρέπει να σημειωθεί η «τόλμη» των θεμάτων που θίγουν τώρα διανοούμενοι και καλλιτέχνες, καθώς ενίοτε και ο Τύπος.

Τον Δεκέμβριο ο γνωστός ποιητής Εβγκένι Γεβτουσένκο, σε μια συνεδρίαση της Ένωσης Συγγραφέων, πρόφερε λόγια, που ύστερα μέρος τους λογοκρίθηκε, αλλά που σχολιάστηκαν ευρύτατα στους κύκλους της σοβιετικής inteligenτίας.

Μεταξύ άλλων κριτικάρισε τη Νομεν-

κλατούρα που διαθέτει «κουπόνια για να τροφοδοτείται σε ειδικά καταστήματα», την αναγκαστική κολλεκτιβοποίηση από τον Στάλιν που κατέστρεψε «την πολύτιμη αγροτική σοφία» υπογράμμισε την καθυστέρηση της οικονομίας και της βιομηχανίας σε σχέση με την απαραίτητη εισαγωγή της αυτοματοποίησης και της πληροφορικής, και διεκδίκησε τη δυνατότητα για τους διανοομένους να μπορούν να καταγγέλλουν τα ελαττώματα του συστήματος. «Οι εργάτες» είπε «δεν θα γίνουν πιο δημιουργικοί αν δεν γίνουν και οι συγγραφείς». Να ένα απόσπασμα χαρακτηριστικό της εικονοκλαστικής του «τόλμης», ασφαλώς υπολογισμένης:

«Έχουμε το καθήκον να μην λησμονούμε, κατά τρόπον νιχιλιστικό, τα πρώτα μεγάλα βήματα της βιομηχανίας μας. Αλλά δεν έχουμε επίσης δικαίωμα να αποσιωπούμε το γεγονός, ότι εκείνο τον καιρό αντίθετα προς την κληρονομιά του Λένιν, η πολύτιμη αγροτική σοφία πολλών αγροτών μας που χαρακτηρίστηκαν σαν κουλάκοι συντρίφτηκε ποδοπατημένη. Μια κάθαρση χωρίς έλεος αποδεκάτισε την παλιά μπολσεβίκικη φρουρά εξοντώνοντας τους καλύτερους αρχηγούς του Κόκκινου Στρατού, και τους αυθεντικότερους εκπροσώπους της λενινιστικής σκέψης». Ο υπαινιγμός εδώ και στον Λ. Τρότσκι είναι πολύ καθαρός.

Άλλοι διανοούμενοι όπως ο Βαλεντίνο Ρασπουτίν, ο Μαρκ Ζαχαρόφ κτλ. υποστήριξαν κι αυτοί το δικαίωμα στην ελεύθερη, χωρίς κυρώσεις, διανοητική και καλλιτεχνική δημιουργία.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί η νέα «τόλμη» που παρουσιάζει πλειάδα οικονομολόγων όπως ο Αγκαμπενγκιάν, η Ζασμαβασκάγια, ο Στλιουτίν, ο Βλαδίμηρος Κοστάκοβ και άλλοι που όλοι τους υπερασπίζουν την αποσυγκέντρωση, την ενίσχυση της αυτονομίας των επιχειρήσεων και των υλικών κινήτρων για τους εργαζομένους, την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών και των οικογενειακών αγροτικών επιχειρήσεων, τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας, την προώθηση των στελεχών όχι πια σύμφωνα με τους κανόνες της Νομενκλατούρας (χάρη στις οικογενειακές σχέσεις, ή τις σχέσεις με ισχυρούς κοινωνικοπολιτικούς κύκλους) αλλά με βάση την πραγματική αξία του καθενός κτλ., κτλ.

Ακόμα και το θέμα της «ανυπαρκτης» «ανεργίας» στη χώρα του «υπαρκτού σοσιαλισμού», άλλο ταμπού έως σήμερα, θίχθηκε ανοιχτά πρόσφατα, με την ευκαιρία της απόλυσης μερικών εκατοντάδων χιλιάδων εργατών αλλά και γραφειοκρατών για να αφαιρεθεί μέρος από το «λίπος της κεντρικής διοίκησης» προς όφελος του εκσυγχρονισμού και της μεγαλύτερης παραγωγικότητας της οικονομίας.

Στην πραγματικότητα η ΕΣΣΔ στερείται ειδικευμένης εργατικής δύναμης και γιατί πέφτει η γεννητικότητα του πληθυσμού και εξαιτίας των απαγορεύσεων που βαρύνουν πάνω στην κινητικότητα και την εκπαίδευση των εργατών. Ανακαλύπτεται έτσι και πάλι η αξία του «ρόλου του ανθρώπινου παράγοντα» θεωρούμενου σαν

«αποφασιστικού στη σύγχρονη παραγωγή και που η σημασία του θα μεγαλώσει με το χρόνο» (Η οικονομολόγος Ζασμασκάγια).

Ο παράγοντας αυτός χρειάζεται τώρα να αντιμετωπιστεί όχι με το σταχανοβιστικό πνεύμα του Στάλιν, αλλά μεταρρυθμίζοντας δημοκρατικά τη σχεδιοποίηση, την επιχείρηση, την κοινωνία. Ο οργανικός δεσμός ανάμεσα στο οικονομικό και πολιτικό στοιχείο ξαναπαρουσιάζεται στην ΕΣΣΔ, και θα 'ναι αυτό ακριβώς το ζήτημα που θα κρίνει την ευρύτητα και αποτελεσματικότητα της μεταρρύθμισης του Μ. Γκορμπατσώφ.

Αποκλείεται φυσικά ότι ο Γκορμπατσώφ να αναστατώσει πολύ σοβαρά το σύστημα της κρατικής γραφειοκρατίας που βασιλεύει στην ΕΣΣΔ. Για τέτοιο επίτευγμα θα 'ταν αναγκαίο να στηριχθεί πάνω στις κοινωνικο - πολιτικές δυνάμεις που αντιπροσωπεύουν π.χ. τα πλατιά στρώματα διανοομένων και τεχνοκρατών της γραφειοκρατίας που 'χουν ταυτόχρονα τη συνείδηση και τη θέληση για κάπως βαθιές οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις. Αλλά σε τέτοια περίπτωση ο κίνδυνος θα 'ταν μεγάλος για τη γραφειοκρατία, ακόμα για την πιο «φωτισμένη» της μερίδα, να προκληθεί μία δυναμική που γρήγορα θα μπορούσε ν' αποδειχθεί ριζοσπαστική, επαναστατική, κινητοποιώντας τις μάζες. Τίποτα δεν δείχνει στο σημερινό στάδιο πως μία τέτοια δυνατότητα υπάρχει στη Σοβιετική Ένωση.

Αντίθετα, είναι δυνατόν η ΕΣΣΔ να προχωρήσει προς μια μεταρρύθμιση ιδίως οικονομική πιο ευρεία απ' ό,τι προβλέφθηκε, και που να τοποθετείται ανάμεσα σε εκείνη της Κίνας και της Ουγγαρίας. Η κύρια διαφορά ανάμεσα στις δυο αυτές μεταρρυθμίσεις είναι η ακόλουθη: εκείνη της Κίνας είναι μια ΝΕΠ διευρυνόμενη και προς την παγκόσμια αγορά, εκείνη της Ουγγαρίας περιορίζεται κυρίως στην εσωτερική αγορά. Η περίπτωση της ΕΣΣΔ είναι ειδική και δεν μπορούμε ακόμα να προβλέψουμε το πλάτος της και τα ακριβή χαρακτηριστικά της ΝΕΠ της.

Από την άποψη αυτή το προσεχές Συνέδριο του Σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος μπορεί να μας επιφυλάξει εκπλήξεις και οπωσδήποτε θα μας δώσει ενδείξεις πιο ακριβής σχετικά με το πλάτος της μεταρρύθμισης, και επομένως το πλάτος των διαθέσεων της νέας ηγεσίας της ΕΣΣΔ και των τωρινών δυνατοτήτων της. Πάντα αποκλείεται σε κάθε περίπτωση η ηγεσία αυτή που ήδη συνέδεσε την τύχη της με τη μεταρρύθμιση, να την περιορίσει πρακτικά σε ημίμετρα κάποιας ανακίνησης και μόνο της πρόσοψης του συστήματος όπως αυτό λειτουργεί από την πτώση του Χρουτσώφ. Σ' αυτήν την περίπτωση, η απογοήτευση θα 'ταν τεράστια στην ΕΣΣΔ και ο' όλες τις Ευρωπαϊκές Ανατολικές χώρες, μικραίνοντας μονομιάς το διεθνές ανάστημα που απέκτησε ο Γκορμπατσώφ, και από το οποίο τόσο επωφελείται ήδη η ΕΣΣΔ.

Πράγματι η επίδραση που απέκτησε η νέα σοβιετική ηγεσία με την προσωπικό-

τητα του Γκορμπατσώφ (που ο Μιττεράν την χαρακτήρισε «φυσικά, διανοητικά, συμπαγή» συμπυκνωμένη στον εαυτό της, όπως θα 'λεγε κανείς για έναν αθλητή στη γραμμή της εκκίνησης» και που θα 'ταν «φρόνιμο να μην την υποτιμήσει κανείς»), είναι ήδη σημαντική στη διεθνή σκηνή.

Οι διεθνείς επιτυχίες του Γκορμπατσώφ

Οι πιο θεαματικές επιτυχίες του νέου γενικού Γραμματέα τοποθετούνται στο διεθνές επίπεδο. Με το σιλί του, την παρουσία του, τον τρόπο του να χειρίζεται τις δημόσιες σχέσεις, ο Γκορμπατσώφ έχει ήδη σημαντικά αλλάξει την εικόνα της σοβιετικής ηγεσίας. Οι Δυτικοί τον κατατάσσουν στο επίπεδο του δικού τους «εκσυγχρονισμού», πράγμα πολύ κολακευτικό γι' αυτόν από την άποψη της δυτικής κοινής γνώμης, αλλά λιγότερο για έναν άνθρωπο που διευθύνει την πιο σημαντική χώρα του «υπαρκτού σοσιαλισμού».

Πιο σοβαρές είναι οι επιτυχίες του, σχετικά με τις προτάσεις του για τον ατομικό, αλλά και συμβατικό αφοπλισμό. Στο σημείο αυτό η κοινή γνώμη σχεδόν ομόφωνα θεωρεί πως η σοβιετική ηγεσία απέκτησε ένα πολύ σημαντικό πλεονέκτημα, σπρώχνοντας την αμερικανική διπλωματία σε μια ολοένα και λιγότερο άνετη άμυνα. Θέση που απειλεί μακροπρόθεσμα τόσο το σχέδιο SDI («Πρωτοβουλία Στρατηγικής Άμυνας») όσο και τη συνοχή της «ατλαντικής συμμαχίας».

Οι Αμερικάνοι που διατείνονται πως το σχέδιο SDI δεν είναι διαπραγματεύσιμο, έχουν περιέλθει σε αδιέξοδο. «Δεν είναι πια σε θέση — διαβάζουμε στην «N.Y. Herald Tribune» της 27-1-86 — ν' αποδείξουν αν η Μόσχα είναι ειλικρινής στις προτάσεις της — πράγμα μάλλον πιθανόν — ή αν παίζει θέατρο για την κοινή γνώμη. Ούτε να βρούνε πιο τίμημα ο Μ. Γκορμπατσώφ είναι διατεθειμένος να πληρώσει για μια ορισμένη σταθεροποίηση της κούρσας των εξοπλισμών, ενώ συνεχίζει το γιγάντιο καθήκον εκσυγχρονισμού μιας καθυστερημένης οικονομίας».

Στις Ην. Πολιτείες ολοένα και περισσότερο επικρατεί τώρα η ιδέα πως το σχέδιο SDI είναι ένα «επικίνδυνο όραμα» προορισμένο να καταβροχθίσει τεράστια ποσά χωρίς σημαντικό πρακτικό αποτέλεσμα. «Χωρίς μια καθαρή κατεύθυνση του σχεδίου» γράφουν οι Times της Ν. Υόρκης (22-12-85) «το SDI πάει ν' αποδειχθεί μια επικίνδυνη αυταπάτη. Αντί ν' αποσπάσει σοβιετικές παραχωρήσεις, μπορεί ν' αναγκάσει τους Σοβιετικούς να κατασκευάσουν νέους πυραύλους. Αντί να οδηγήσει σε νέα τεχνολογία μπορεί να καθυστερήσει μη στρατιωτικές προόδους. Από το γεγονός ότι κάθε σύστημα αμύνης εργάζεται καλύτερα σε μια δεύτερη επίθεση παρά σε μια πρώτη, ο «πόλεμος των άστρων» μπορεί να εκληφθεί σαν επιθετικός και επομένως να υποσκάψει την εμπορική σταθερότητα. Ο κύριος Ρήγκαν άκουσε μια φωνή ερχόμενη από τα άστρα. Έχει το βαρύ καθήκον ν' αποδείξει ότι δεν άκουσε απλώς ένα τραγούδι Σειρήνων». Το σχέ-

διο SDI προωθείται «αλλά κανείς δεν είναι βέβαιος προς ποια κατεύθυνση. Οι επίσημοι παρουσιάζουν ένα συνονθύλευμα από σκοπούς και δικαιολογίες αντιφατικές».

«Να απελευθερώσουμε τη γη απ' όλα τα ατομικά όπλα έως το τέλος, του αιώνα» είναι μια ιδέα προορισμένη να βρει μια τεράστια απήχηση στην παγκόσμια κοινή γνώμη. Αν δεν πρόκειται να 'ναι ένα απλό σύνθημα, αλλά μία εσκεμμένη πρόταση που ν' ανταποκρίνεται σ' όλες τις αντιρρήσεις. Είναι η περίπτωση των προτάσεων, του Γκορμπατσώφ, για την οποία μάταια έως τώρα οι ειδικοί και τα φερέφωνα των Δυτικών προσπαθούν να βρουν τις ρωγμές. Δεν πρόκειται για μία γενική, συνολική πρόταση, αλλά για πρόταση σε τρία στάδια, πολύ μελετημένα. Πρώτο στάδιο. Περιορισμός σε 50% όλων των στρατηγικών ατομικών όπλων, αφήνοντας σε κάθε υπερδύναμη 6.000 ατομικές κεφαλές από τις οποίες 3.600 βασισμένες στη γη.

Δεύτερο στάδιο: κατάργηση όλων των πυραύλων στην Ευρώπη, χωρίς σ' αυτό το στάδιο να υπολογιστούν εκείνοι της Γαλλίας και της Αγγλίας.

Τρίτο στάδιο από το 1995: κατάργηση έως το 1999 όλων των υπόλοιπων ατομικών όπλων. Η Μόσχα δέχεται να σταματήσει τις ατομικές δοκιμές, να επιτρέψει την εξακρίβωση επί τόπου των μέτρων που παίρνει, την κατάργηση των χημικών και βιολογικών όπλων, τον περιορισμό των συμβατικών δυνάμεων. Όλο το φάσμα των όπλων είναι διαπραγματεύσιμο. Γεγονός πρωτοφανές στην ιστορία της Μόσχας και που αφαιρεί από την Ουάσιγκτον, αλλά και από το Παρίσι και το Λονδίνο, κάθε σοβαρό επιχείρημα για να μην προσπαθήσουν να εξακριβώσουν συγκεκριμένα την αυθεντικότητα και τη έννοια των προτάσεων της Μόσχας.

Πρόκειται για μία βασική στροφή στην ιστορία του αφοπλισμού με ανυπολόγιστες ακόμα συνέπειες.

Ποια είναι η εξήγηση αυτής της στροφής;

Είναι αναμφισβήτητο πως αν ο κύριος σκοπός της νέας σοβιετικής ηγεσίας είναι η προώθηση της μεταρρύθμισης στην ΕΣΣΔ υπάρχει τεράστιο συμφέρον για μια ύφεση των σχέσεων με την Ουάσιγκτον και για να περιοριστεί η κούρσα των εξοπλισμών στο πιο χαμηλό δυνατό επίπεδο. Αυτό εξηγεί την συνάντηση της Γενεύης και το «πνεύμα της Γενεύης» καθώς επίσης τις θεαματικές προτάσεις του Γκορμπατσώφ.

Οι Ατλαντικοί ισχυρίζονται πως η ΕΣΣΔ «μιλιταριστικό κράτος» αφιερώνει ένα ποσό διαρκώς αυξανόμενο για τις πολεμικές δαπάνες ύψους 13 - 14% του εθνικού τους εισοδήματος (σε σταθερές τιμές και 17% σε τωρινές τιμές) ενώ η Ουάσιγκτον αφιέρωσε το 1985 μόνο 6,9% του δικού της εισοδήματος. Σύμφωνα με μια πρόσφατη μελέτη του ΝΑΤΟ οι στρατιωτικές σοβιετικές δαπάνες αυξάνονται τώρα κατά 3% κάθε χρόνο, ενώ ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης της ΕΣΣΔ δεν ξεπερνά το 4% (αν όχι το 3%). Οπωσδήποτε είναι ακριβές πως το φορτίο των στρατιωτικών δαπα-

νών είναι τεράστιο για την ΕΣΣΔ που το εθνικό της εισόδημα υστερεί ακόμα κατά πολύ από εκείνο των ΗΠΑ. Υπάρχει επομένως πραγματικά συμφέρον για να ελαττωθούν σημαντικά αυτές οι δαπάνες ώστε η μεταρρύθμιση να διευρυνθεί και να πετύχει. Αλλά τίποτα δεν δείχνει πως η εξαιρετική ελαστικότητα των προτάσεων του Γκορμπατσώφ σχετικά με τον αφοπλισμό μπορεί να φτάσει έως την παραδοχή του σχεδίου SDI των Αμερικανών. Πράγματι, οι προτάσεις του τείνουν να υπερπηδήσουν αυτό το στάδιο που ο Ρήγκαν θεωρεί πάντα αναγκαίο για να φτάσουμε —διατείνεται— στην κατάργηση όλων των ατομικών όπλων.

Και άλλες επιτυχίες χαρακτηρίζουν την εξωτερική πολιτική του Γκορμπατσώφ. Πρώτα πρώτα σχετικά με την Κίνα.

Η προσέγγιση μ' αυτή τη χώρα σημείωσε το 1985 μεγάλες προόδους στους τομείς της οικονομίας, του εμπορίου, και της τεχνολογίας. Σε βαθμό που οι ίδιοι οι Κινέζοι θεωρούν αυτό το χρόνο (1985) «χρόνο της ΕΣΣΔ».

«Ποτέ από τον καιρό της ρήξης, πριν 25 χρόνια, οι δύο πόλοι του διεθνούς κομμουνισμού δεν ανταλλάξαν τόσες αντιπροσωπείες, ούτε συνέσφιξαν τόσο τις σχέσεις τους» γράφει η γαλλική εφημερίδα «Le Monde» (20-12-85).

Ωστόσο τα «τρία εμπόδια» στο δρόμο της βελτίωσης και των πολιτικών σχέσεων παραμένουν ακόμα: Καμπότζη, Αφγανιστάν, προβλήματα κατά μήκος των κινεζο-σοβιετικών συνόρων. Όμως μια σελίδα της ιστορίας έχει γυρίσει, και όλα δείχνουν πως ο Γκορμπατσώφ είναι αποφασισμένος να συνεχίσει στον ίδιο δρόμο, ενισχύοντας ταυτόχρονα τις θέσεις της ΕΣΣΔ σ' ολόκληρη την Ασία και ιδιαίτερα την Ιαπωνία, την Βόρειο Κορέα, την Ταϊλάνδη.

Και στις τρεις αυτές χώρες η Μόσχα σημείωσε επιτυχίες που οι Κινέζοι δεν βλέπουν με μεγάλη ευχαρίστηση, όμως είναι υποχρεωμένοι να τις πάρουν υπόψη τους. Η άλλη περιοχή που ευνοεί η νέα σοβιετική ηγεσία είναι η Δυτική Ευρώπη, προς την οποία απευθύνονται οι προτάσεις αφοπλισμού, που όπως σημειώσαμε προβλέπουν την κατάργηση όλων των πυραύλων μέσου βεληνεκούς μόλις πραγματοποιηθεί ο περιορισμός σε 50% των στρατηγικών όπλων, χωρίς να υπολογιστούν εκείνα της Γαλλίας και της Αγγλίας.

Απομένει τέλος ο καθορισμός της πολιτικής που ο νέος Γενικός Γραμματέας σκέφτεται ν' ακολουθήσει απέναντι στα παγκόσμια κομμουνιστικά κίνημα.

Οι ενδείξεις σ' αυτόν τον τομέα είναι ακόμα ισχνές και πρέπει να αποφύγουμε κάθε πρόωγη πρόγνωση. Είναι πιθανό όμως ότι ο Γκορμπατσώφ θα ευνοήσει την ανανέωση των ηγεσιών των Κομμουνιστικών Κομμάτων, την προσέγγισή τους με το Κρεμλίνο και μεταξύ τους, και θ' αποδώσει ειδική σημασία στις καμπάνιες τους για την «ειρήνη» στη βάση των προτάσεων του για αφοπλισμό, που θα κυριαρχήσουν επί ένα διάστημα στην εξωτερική πολιτική της ΕΣΣΔ, ιδιαίτερα απέναντι

στην Ευρώπη, τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία.

Είναι επίσης πιθανό ότι θα ωθήσει τα Κομμουνιστικά Κόμματα προς μια μεγαλύτερη τακτική ευλυγισία απέναντι στις «άλλες δημοκρατικές δυνάμεις της Αριστεράς», σοσιαλιστικές και σοσιαλδημοκρατικές, επιμένοντας ταυτόχρονα στην ιδιαίτερη ταυτότητα των «κομμουνιστών» «πάντα πιστών στην αθάνατη ιδεολογία του Μαρξ και του Λένιν».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σε περίπτωση που ο Γκορμπατσώφ σημειώσει ορισμένες νίκες στην ΕΣΣΔ, χάρη στην μεταρρύθμιση, το γεγονός αυτό συνδυαζόμενο με τις εξωτερικές του επιτυχίες θα συντείνει στη σημαντική βελτίωση των σχέσεων των Κομμουνιστικών Κομμάτων με το Κρεμλίνο και μεταξύ τους.

Περισσότερο ασαφής παραμένει για την ώρα η πολιτική του Γκορμπατσώφ απέναντι στις Ευρωπαϊκές Ανατολικές Χώρες.

Μια μεταρρύθμιση στην ΕΣΣΔ θα εξαπλώνονταν και σ' όλες αυτές τις χώρες με ειδική σε κάθε μια τους μορφή.

Η περίπτωση της Πολωνίας θ' αποκτούσε μια ιδιαίτερη σημασία.

Όσο πλησιάζουμε προς το Συνέδριο του Κομμουνιστικού Πολωνικού Κόμματος (τον Ιούνιο) η θέση του Γιαρουζέλσκι, φαίνεται πιο επισφαλής. Μερικοί από τους οπαδούς του διακρύπτουν πως είναι αναγκασμένοι να παλεύουν εναντίον της γραφειοκρατίας και μιας τάσης υπερσυγκεντροποίησης της εξουσίας, και ταυτόχρονα εναντίον του λαϊκισμού στις μάζες».

Πράγμα που αναγκάζει τον Γιαρουζέλσκι —διατείνονται οι ίδιοι κύκλοι— να ναυσιπλοεί προσεκτικά για να σταθεροποιήσει την εξουσία του ώστε να 'ναι μετά σε θέση να αναμορφώσει το ρόλο του ΚΚ μέσα σε μια κοινωνία που καθαρά επιθυμεί μεγαλύτερη αποσυγκέντρωση και απορρίπτει πάντα το ολοκληρωτικό στυλ του κόμματος αυτού.

Ο Γιαρουζέλσκι ετοιμάζεται κι αυτός να εισάγει ένα είδος μετριοπαθούς ΝΕΠ, που ωστόσο καταπολεμάται από πιο συντηρητικές τάσεις, που απευθύνονται στην εργατική βάση υπογραμμίζοντας τους κινδύνους τους προερχόμενους από την ανασφάλεια της εργασίας, την ελευθερία των τιμών, τις διαφορές στα ημερομίσθια.

Ακούγονται τώρα φωνές που ζητούν η μεταρρύθμιση να αναβληθεί για 3 χρόνια.

Ποια είναι η θέση του Γκορμπατσώφ απέναντι στην εσωτερική συζήτηση στις γραμμές του Πολωνικού Κόμματος, δεν είναι καθόλου γνωστό αυτή τη στιγμή. Καθώς ανάλογη συζήτηση διεξάγεται τώρα και μέσα στο Σοβιετικό Κόμμα, ο Γκορμπατσώφ περιμένει το 27ο Συνέδριο ν' αποφασίσει, ώστε μετά τον ελεύθερο και δυνατό να επεμβεί στον ιδιαίτερα ευαίσθητο τομέα των Ανατολικών Χωρών. Πράγματι, είναι σ' αυτόν τον τομέα της αυτοκρατορίας που όσα μέτρα σχετικής φιλελευθεροποίησης και μεταρρύθμισης πάρθηκαν στην ΕΣΣΔ, ύστερα από το θάνατο του Στάλιν, προκάλεσαν τις πιο ανεξέλεγκτες εκρήξεις.

Με τους «Κόντρας»

του Ντίνου Σιώτη

Η «ανθρωπιστική» βοήθεια για τους αντεπαναστάτες («Κόντρας») της Νικαράγουα που απέσπασε από το Κονγκρέσο ο πρόεδρος Ρήγκαν δεν είναι ούτε κάλτσες, ούτε κορδόνια παπουτσιών, μήτε ιώδιο και λευκοπλάστ. Είναι πυρομαχικά, στολές εκστρατείας, οπλισμός και κάθε είδους στρατιωτική προμήθεια για επιδρομές. Οι μισθοφόροι τρομοκράτες της CIA —«αγωνιστές της ελευθερίας» κατά τους Αμερικανούς— είναι πρώην αξιωματικοί, στρατιώτες και ρουφιάνοι του Σομόζα. Το τι είδους ελευθερία θα φέρουν στη Νικαράγουα οι Σομοζίστας, αν ποτέ με τις πλάτες της Ουάσιγκτον κερδίσουν αυτόν τον πόλεμο, είναι εύκολο να το καταλάβει κανείς. Ό,τι ακολουθεί είναι αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις δύο τέτοιων «Κόντρας». Οι δύο αυτοί «αγωνιστές», φτωχά παιδιά από χωριά που με το ζόρι στρατολογήθηκαν στις τάξεις των «Κόντρας», πιάστηκαν αιχμάλωτοι από τους Σαντινίστας έπειτα από μια επίθεση στην Οκοτάλ που κατέληξε σε φιάσκο. Αρχηγός της επιχείρησης αυτής ήταν ένας Έλληνας! Το όνομά του είναι άγνωστο αλλά εμείς, οι συμπατριώτες του, ας είμαστε περήφανοι: μέχρι τη Νικαράγουα γίναμε διάσημοι! Η συνέντευξη θα δημοσιευθεί στο βιβλίο «Οι Κόντρας: Συνεντεύξεις με τους Αντι-Σαντινίστας» των Dieter Elch και Carlos Rincon από τις εκδόσεις Synthesis στον Άγιο Φραγκίσκο. Το ίδιο βιβλίο εκδόθηκε στη Γερμανία το 1984. Ο Elch είναι κοινωνιολόγος και διευθύνει μια Δυτικογερμανική αναπτυξιακή εταιρεία στη Μανάγκουα. Ο Rincon, Κολομβιανός, είναι πρώην αξιωματούχος της ΟΥΝΕΣΚΟ. (Η συνέντευξη μεταφράστηκε από το Harper's τεύχος Οκτωβρίου 1985).

ONLY 53¢ A DAY WILL SUPPORT A NICARAGUAN FREEDOM FIGHTER

In many areas of the world there are children who spend their days fighting for survival. They try at night but no one answers. Their parents were abducted by Communist forces because they spoke about "freedom." Some were executed by firing squads, others were shot in the back. Still more died in political prisons.

To you this may sound like a nightmare, something you would see on the Late Show. Here in Nicaragua, it is a way of life. I know. My name is Charley and I am a Nicaraguan counter-communist. A Contra. A Freedom Fighter.

I have taken up arms against the Soviet Empire and its satellite government in Nicaragua and I need your help.

Last year, your Congress cut off our funding. People like Michael Barnes, Steven Hillars, and Ted Kennedy, who claim to be "friends of the people" said

that it was unethical to fund what here in Nicaragua is the "will of the people." There is no "country" called Nicaragua. Only a nation of people living under a totalitarian regime founded by Cuba and the Soviet Union.

As you as Americans, committed to governments of the people by the people and for the people's best, what you fought for just over 200 years ago!

Please help

For \$10 a month you can help bring democracy to Central America.

Regular meals, medical attention, and the chance to vote in a free and open election. That's all we want.

In America you have so much. We have nothing. Our very future and the future of the democratic world is at stake.

Please help me and my fellow patriots. We haven't got long.

Ways can Dibs, Charley

SEND DEMOCRACY AROUND THE WORLD

SAVE THE CONTRAS, P.O. Box 1000, Washington, DC 20013-0000

We want to help Charley and his fellow Freedom Fighters in Nicaragua. Enclosed is my first month's payment of \$10. Enclosed is \$10 for one year's supply of food, medicine, and clothing. I can't send money now, but I will write my Congressman and tell him to support U.S. aid to the Contras.

Name _____

Address _____

City _____ State _____ Zip _____

*"Save the Contras" is a project of the Village Republic National Fund. Statement of income and expenses available on request.

SAVE THE CONTRAS

Η αφίσα μιλάει μόνη της. Κατασκευάσαμ ενός Ρεπουμπλικάνικου Κολλεγιακού Εθνικού Ταμείου (τι κάνει νιαού - νιαού στα κεραμίδιά) κυκλοφόρησε σε εκατοντάδες κολλέγια στην Αμερική φιλοδοξώντας με 53 σεντς την ημέρα να κηρύξει τη δημοκρατία σ' όλο τον κόσμο, ενισχύοντας τους «αγωνιστές της ελευθερίας» στη Νικαράγουα. Ύστερα από παρέμβαση της οργάνωσης Save the Children Foundation, αποσύρθηκε.

«Ελ Γκριέγο, ένας από τους διοικητές μας»

• Πόσων χρόνων είσαι κι από πού είσαι; Χοσέ Ακουιλάνο Σαρμιέντο Μαρτινέζ: Είμαι δεκαοχτώ χρόνων και γεννήθηκα στο Ελ Λιμόν δε Πουκάγια της επαρχίας Οκοτάλ. Μαουρίσιο Σανσέζ Γκαρσία: Είμαι εικοσιτριών. Γεννήθηκα στην κοιλάδα Λα Παζ στην επαρχία Σομότο.

• Πώς στρατολογήθηκες στο FDN (Νικαραγουανό Δημοκρατικό Μέτωπο, την ομάδα των Κόντρας που έχουν σαν βάση τις Ονδούρες); Χοσέ: Στις 7 Μαρτίου 1984 πήγα να περάσω το απόγευμα με μια παρέα σ' ένα λαγκάδι κοντά στο χωριό Αντίγκουα. Καθόμαστε κάτω από ένα δέντρο και κουβεντιάζαμε όταν ξαφνικά περικυκλωθήκαμε από μια ομάδα οπλισμένων ανδρών. «Εδώ είναι αυτό που ψάχναμε» είπε ένας απ' αυτούς. Ήταν από κείνη την περιοχή κι ήξερε πως ο αδελφός μου πολεμούσε με τους Σαντινίστας κι ότι εγώ δούλευα στην Κοπερτίβα του χωριού καθώς κι ότι ήμουν μέλος της Επιτροπής Άμυνας των Σαντινίστας.

Με πήρανε μαζί με άλλους δύο. Ομολογώ ότι μου δόθηκε η ευκαιρία να το σκάσω κανά δυο

φορές αλλά δεν το έκανα. Το 'βρισκα περισσότερο διασκεδαστικό να πηγαίνα μαζί τους παρά να γυρνούσα πίσω στην οικογένειά μου. «Μείνε μαζί μας» είπαν. «Χρειαζόμαστε κόσμο. Θέλουμε ν' αγωνιστούμε για μια πραγματικά ελεύθερη πατρίδα. Αυτοί που είναι τώρα στα πράγματα θα την πατήσουν στο τέλος. Να 'σαι σίγουρος πως θα νικήσουμε».

Είναι αλήθεια ότι μιας και σε αρπάζουν νιώθεις λίγη απ' τη δύναμή τους. Αυτό σου κάνει εντύπωση. Ήμουν σ' αλήθεια ταραγμένος κι ανήσυχος. Έκανα ό,τι μου λέγανε, χωρίς καμιά εκπαιδευση, χωρίς να πιστεύω στο σκοπό τους.

Δεν πήγαμε πολύ μακριά την πρώτη μερα, μόνο μέχρι ένα αγρόκτημα που ήξεραν, βγάλαμε εκεί τη νύχτα. Την άλλη μερα πήγαμε μέχρι τον ασφαλοστρωμένο δρόμο για το Πουέμπλο Νουέβο. Εκεί πήραν δύο ακόμα αγροτόπαιδα. Είχαμε μια αψημαχία με τους Σαντινίστας. Μου είχαν κιάλας δώσει, για να δείξουν πως με εμπιστεύονται, ένα AK-47 —δύο απ' την ομάδα είχαν φύγει αφήνοντας σε μας τα όπλα τους. Τώρα είχα όπλο κι 170 σφαίρες. Σ' αυτή την πρώτη συμπλοκή μας χτύπησαν πολύ άσχημα. Τα

παιδιά απ' τη μεριά των Σαντινίστας μας έριξαν μπόλικο πράμα. Οπισθοχωρήσαμε γύρω στις πέντε το απόγευμα. Ο αριστερός μου ώμος με πονούσε απ' τον μαντά του σπλοπολυβόλου. Μου δώσανε κουράγιο —είπαν πως θα γίνω καλός αγωνιστής.

• Εσύ Μαουρίσιο πώς στρατολογήθηκες; Μαουρίσιο: Έκανα δουλειές του ποδαριού, έκανα μεροκάματα για όποιον μου έδινε δουλειά. Όταν σφίξαν τα πράγματα είπα στη μάνα μου πως θα πάω για το μάζεμα του καφέ στο ράντσο Λα Προβιντένσια, κοντά στο Κουϊλάλι.

Έφτασα Κυριακή κι άρχισα το μάζεμα του καφέ τη Δευτέρα. Θυμάμαι ακόμα τη μέρα: 16 Φλεβάρη. Μέσα στα άγρια μεσάνυχτα ακούστηκε ένας δυνατός θόρυβος στην πόρτα. Μισοκοιμόμουνα ακόμα όταν άκουσα «σηκωθείτε αμέσως. Αν δεν σηκωθείτε θα σας γεμίσουμε σφαίρες». Οπλισμένοι άνδρες χάλασαν τον κόσμο και μας σήκωσαν απ' τα κρεβάτια μας. Μας έσυραν έξω. Μας πήγαν σε κατι άδεια σπιτία. Μας δώσαν να μασάμε ζαχαροκάλαμο για να μην πεινάμε.

Τα ξημερώματα σηκωθήκαμε κι αρχίσαμε την οδοιπορία μέχρι

που ο ήλιος ήταν ψηλά στον ουρανό. Πάντα βαδίζαμε σε βουνοπλαγιές κοντά στα σύνορα με τις Ονδούρες. Σε κάποια στιγμή περάσαμε τα σύνορα. Αργότερα φθάσαμε στο στρατόπεδο Λα Λοντόζα.

• Χοζέ, σε πήραν και σένα στις Ονδούρες; Χοζέ: Ναι. Αφού περάσαμε τα σύνορα είπαν. «Τώρα είμαστε στο σπίτι μας. Εδώ δεν υπάρχει πια κίνδυνος. Είμαστε στις Ονδούρες, αδελφή χώρα».

• Περιέγραψε μια συνηθισμένη μέρα στο στρατόπεδο Λα Λοντόζα.

Χοζέ: Ο κομαντάτε «Μακ» κρατούσε τα νήια στο στρατόπεδο κι έδινε διαταγές στη μονάδα μας. Μας παρέδωσε στον «καλλαντίτο» (ο ήσυχος), που ήταν υπεύθυνος για την προπαγανδιστική μας, λέγοντάς του: «Εδώ είναι τα καινούρια βλαστάρια. Δε θα 'χεις κανένα πρόβλημα μαζί τους». Την πρώτη μερα μάθαμε πως να διαλύουμε ένα FAL. Μετά εκπαιδεύτηκαμε στα AK και στα M-14. Πριν απ' αυτό δεν είχα ποτέ πιάσει όπλο στα χέρια μου. Μετά άρχισε η γυμναστική. Πάνω και κάτω στο δρόμο, πάνω και κάτω όσπου να γίνουμε πιο ευκίνητοι

και να κοντρολάρουμε τα σώματά μας. Η εκπαίδευση κράτησε πάνω από μήνα.

Ο «Ελ Γκρίεγο» (ο Έλληνας), ένας απ' τους διοικητές, είχε αφήσει τη μονάδα του στη Νικαράγουα και είχε επιστρέψει στις Ονδούρες για πολεμοφόδια και για περισσότερους άνδρες. «Ετοιμαστείτε, φεύγουμε» μας είπε. Φορέσαμε τις στολές μας, καινούριες μπότες και πήραμε και παραπάνωτες μπότες και στολές. Κοντά στο Μοχόνες περάσαμε τα σύνορα.

● *Τι κάνατε στη Νικαράγουα;*
Χοζέ: Πολλές μέρες δεν κάναμε τίποτα. Ξεκουραζόμασταν στο κρυσφίγετό μας. Άλλες μέρες προσπαθούσαμε να στρατολογήσουμε κόσμο. Αλλά κανένας σε κείνη την περιοχή δεν ήθελε να 'ρθει μαζί μας. Στο δρόμο της επιστροφής για τις Ονδούρες πέσαμε σε παγίδα. Οι Σαντινίστας είχαν οχυρωθεί στα βουνά και μας έκαναν επίθεση καθώς διασταυρώναμε ένα δρόμο κοντά στο Σαν Φερνάντο, στην περιοχή Οκοτάλ. Πάθαμε μεγάλη ζημιά. Δεν είχαμε χρόνο να θάψουμε τους νεκρούς κι έτσι τους αφήσαμε πίσω. Προσπαθήσαμε όμως να πάρουμε τους τραυματίες για να μην πέσουν στα χέρια των Σαντινίστας.

● *Τι κάνατε όταν γυρίσατε στις Ονδούρες;*
Χοζέ: Καθήσαμε μόνο για λίγο. Μερικοί διάβαζαν τη Βίβλο, άλλοι κυνηγούσαν γυναίκες. Εγώ έπλυνα τη στολή μου κι έκανα κανά-δυο μπάνια. Όλη τη μέρα έφθαναν μουλάρια φορτωμένα με προμήθειες, πυρομαχικά, χειροβομβίδες M-79, νάρκες. Ένα βράδυ μας είπαν ότι την άλλη μέρα θα πηγαίναμε πίσω στη Νικαράγουα. Μας άφησαν να φάμε ένα καλό γεύμα και μας δώσανε τέσσερα μικρά πακέτα ξηρά τροφή —φαγητό για τέσσερις μέρες. Είχα ένα M-14 κι εξακόσιες σφαίρες. Φορούσαμε όλοι μπλε στολές. Η στολή είναι πολύ καλή αλλά καμιά φορά σκίζεται στους όμορους.

Όλοι μαζί είμασταν περίπου 445. Μπήκαμε στη Νικαράγουα κι όταν φθάσαμε στο Όχο ντε Άγκουα, χωριστήκαμε. Η ομάδα μου πήρε άλλη κατεύθυνση, μόνοι μας, μέσα από κρυφά μονοπάτια, κοντά στα σύνορα. Έπρεπε να είμαστε πολύ προσεκτικοί γιατί οι Σαντινίστας είχαν ναρκοθετήσει τα μονοπάτια καθώς και τους λόφους.

Ένα πρωινό νωρίς, φτάσαμε στη Τζαράκουα. Ακόμα δεν ξέραμε ποιος ήταν ο στόχος μας. Τότε, ένας απ' τους άνδρες της ομάδας μου, ο Πίχουλ, ξαφνικά το μυρίστηκε. «Μη χειρότερα! Πάμε για την Οκοτάλ». Δεν είχε ξημερώσει ακόμα. Κάπου ακούγονταν σκύλοι που είχαν αρχίσει να γαυγίζουν. Καθώς ετοιμαζόμασταν να προελαύσουμε προς

την Οκοτάλ, ο Έλληνας μας είπε. «Θα συναντηθούμε σε τούτο το σημείο μετά την έφοδο».

Δεν πήρε πολύ η ώρα κι ακούστηκαν οι πρώτοι πυροβολισμοί. Δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε από πού έρχονταν και κάποιος μου 'πε να ριξω προς το λόφο που ήταν μπροστά μας. Ίσως ήταν εκεί οι Σαντινίστας. Μας είπαν πως στην πόλη δίνονταν η μεγάλη μάχη και μπορούσαμε ν' ακούμε τη φωνή του Έλληνα απ' την ντουνούκα που φώναζε «Ζήτω το FDN», Απ' ό,τι υπολογίζαμε όμως, η ομάδα του δεν ενισχύονταν απ' τους ντόπιους. Οι άνδρες του αγωνίζονταν μόνοι στους δρόμους.

Σε λίγο δυο παιδιά κουβάλησαν τον Έλληνα. Του είχαν ρίξει και στα δύο πόδια. Είμασταν ακόμα στα περίχωρα της Οκοτάλ. Τότε οι Σαντινίστας άρχισαν να μας βομβαρδίζουν. Φυσικά δεν είχαμε σκεφθεί πως οι Σαντινίστας θα κυνηγούσαν τον Έλληνα μπλοκάροντας το δρόμο της οπισθοχώρησης. Πολλοί έπεσαν καθώς κάναμε να το σκάσουμε. Πραγματικό χάος κυριαρχούσε. Μας έριχναν απ' όλες τις μεριές καθώς το βάζαμε στα πόδια προς την ακροσταμία κοντά στην Οκοτάλ.

Δεν είχαμε ιδέα τι έπρεπε να κάνουμε. Άκουσα μια φωνή να ξεφωνίζει: «Νομίζω ότι καμιά δεκαριά απ' αυτούς τους μπλε σκατοκέφαλους είναι κάτω εκεί» και μετά «Παραδοθείτε!». Συγκεντρώθηκαν πήδηξα πάνω, κι έτρεξε προς τα πέρα. Ξαφνικά αισθάνθηκα ένα ηλεκτρικό σοκ στο πόδι μου. Αισθάνθηκα πολύ ζεστός. Πέταξα από πάνω μου ότι κρατούσα —οπλισμό, σακίδιο, χειροβομβίδες κι ένα ωραίο μαχαίρι που είχα πάρει από ένα σκοτωμένο.

Δεν μπορούσα να πάω άλλο. Ξάπλωσα με τα μούτρα μου στο χώμα. Τέλειωσαν όλα, σκέφτηκα. Τότε έφτασαν οι Σαντινίστας. «Κοίταξέ τον» είπαν, «τούτον 'δω ακόμα κι η γαγιά μου θα τον χάριζε». Μ' έσυραν πάνω στην όχθη και με ρώτησαν διάφορες ερωτήσεις. Ήθελαν να μάθουν αν προσπαθούσαμε να καταλάβουμε την Οκοτάλ ή απλώς αν κάναμε επίθεση. Τους είπα πως και βέβαια θέλαμε να την καταλάβουμε. Νομίζαν πως αυτό ήταν σκέτη τρέλα γιατί οι Σαντινίστας είχαν τα πάντα υπό τον έλεγχό τους. Τότε με πήγαν στο νοσοκομείο της Οκοτάλ κι αργότερα στο στρατιωτικό νοσοκομείο στη Μανάγκουα.

● *Μαουρίσιο, ήσουν κι εσύ στην επίθεση της Οκοτάλ;*
Μαουρίσιο: Ναι, αλλά κρύφτηκα γιατί δεν είχα πάρει ποτέ μου μέρος σε μάχη. Δεν είχα ιδέα του τι συνέβαινε. Φοβόμουν. «Μην καθυστερείς. Ρίξε! Πυροβόλησε!» Τίποτα. Δεν έκανα τίποτα. Πίσα τον εαυτό μου πάνω στο τοίχο. Το μόνο πράγμα που ήλπι-

ζα ήταν ότι όλα θα τέλειωναν σύντομα. Μια απ' τις γυναίκες ήρθε κοντά μου και μου φώναξε. «Γιε της σκύλας, τα 'κανες απάν σου. Χέστηκες. Κοίτα εμένα. Είμαι γυναίκα και δε φοβάμαι τίποτα», τ' όνομά της ήταν Σιομάρα. Ήταν απίστευτα γενναία. «Δώσε μου το όπλοπολυβόλο σου. Το δικό μου δεν ρίχνει άλλο». Δεν ήθελα να της το δώσω αλλά το τράβηξε μέσα από τα χέρια μου. Στάθηκε μπροστά μου με τα πόδια της ανοιχτά, μακριά το 'να απ' τα 'λο, και στρίγγλισε: «Ο γεμιστήρας είναι απείραχτος. Δεν έχεις ρίξει ούτε μία!». Τότε τρέξαμε ίσια κάτω στο δρόμο. Είδα πως κάποιος είχε τραβήξει τη σημαία των Σαντινίστας απ' το ραδιοφωνικό σταθμό και τις είχε βάλει φωτιά.

Μας ρίχναν όλη την ώρα. Για μια ακόμη φορά πίεσα το σώμα μου στον τοίχο, εντελώς άκαμπτos. Δίπλα μου, κάποιος της ηλικίας μου έπεσε στο έδαφος σα σακούλα. Είχε φάει μία στο κεφάλι. Κατόπιν όλοι έτρεξαν μπροστά μου και με προσπέρασαν κι έτρεξα κι εγώ ξοπίσω τους. Πήδηξα μια μικρή πλαγιά και στη μέση του σάλτου ένιωσα ένα πνιγμένο χτύπημα στο γοφό. Ένωσα παράλυτος και μόλις τα κατάφερα να βγάλω το σακίδιό μου. Έπεσα χάμω δίπλα σε μια μαγκολιά (δέντρο). Κάποιος άλλος ήταν κιόλας ξαπλωμένος εκεί. Τον έλεγαν Μιγκουέλ. Μου είπε. «Τώρα την άρπαξες, κι εσύ. Δεν πρόκειται να βγεις από δω. Ρίξε μια σφαίρα στο κεφάλι σου, για να μην μπορέσεις να τους πεις τίποτα. Κοίτα εμένα».

Έσκυψε προς το μέρος μου, σήκωσε το όπλο του μέσα στο στόμα του και τράβηξε τη σκανδάλη. Το κεφάλι του σχίστηκε προς τα πίσω και τα μυαλά του τινάχτηκαν στον κορμό του δέντρου. Αυτός ήταν ο Μιγκουέλ.

Είχα σβήσει εντελώς κι είχα χάσει πολύ αίμα, όταν με πλησίασε ένας απ' τους Σαντινίστας. «Τώρα μικρέ μου φίλε σήκωσε τα χέρια σου πολύ ψηλά αλλιώς θα σε τινάξω στον αέρα». Όταν είδαν πως ήμουν άοπλος ήρθαν και με ρώτησαν αν μπορούσα να περπατήσω. Με βάλαν σ' ένα φορηγάκι και με πήγαν στο στρατιωτικό νοσοκομείο της Οκοτάλ όπου και με εγχείρισαν. Κατόπιν με πήγαν με το Πρώτων Βοηθειών στο στρατιωτικό νοσοκομείο της Μανάγκουα. Δεν είχα πάει ποτέ μου στη Μανάγκουα και ποτέ μου δεν ονειρεύτηκα πως θα 'βλεπα για πρώτη φορά την πρωτεύουσα μέσα απ' το Πρώτων Βοηθειών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΥΤΟΠΙΑ

ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ και ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

MICHAEL LÖWY

ΕΥΤΥΜΙΑ

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΚΑΤΑΤΙΕΣΗ ΚΑΙ ΑΠΕΝΕΥΘΕΡΩΣΗ

ΕΥΤΥΜΙΑ

Ντένις Άλτμαν

Άθλητισμός, κουλτούρα και καταπίεση

ΦΑΝΟΥΛΑ ΚΑΝΤΕΡΗ, ΠΗΛΕ ΑΣΙΜΕΛΙΩΤΗ, ΖΙΝΕΤ ΜΗΡΠΙΟ, ΣΑΝ ΜΑΡΙ ΝΙΡΟΝΙ

ΕΥΤΥΜΙΑ

Νικηταρά 8-10

τηλ. 3638696

ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα πρακτικά του Συμποσίου για το Εθνικό Σύστημα Υγείας που οργάνωσε τον Απρίλη του 1984 το περιοδικό «ΑΝΤΙ».

Περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις των: Γ. Τούντα, Γ. Κριμπά, Ν. Μανιού, Ν. Φίλια, Σπ. Δοξιάδη, Γερ. Πεντόγαλου, Άγγ. Χατζάκη, Έφης Λεοντίδου, Μ. Μυλωνάκη, Στ. Καφαντάρη, Ηλ. Κούβελα, Γ. Ευδοκίμδη, Θ. Χατζόπουλου, Άλκη Βατόπουλου, Φ. Σαλαμίνιου, Γ. Κυριόπουλου, Δ. Τριχόπουλου, Κ. Στεφανή και του υποργού Γ. Γεννηματά.

«Ζήτω η κρίση κι ο πληθωρισμός!»

Όπως όλοι γνωρίζουμε, τόσο από τις προσωπικές όσο και τις κοινωνικο - οικονομικές κρίσεις —συνήθως— προκύπτει, κάτι το ενδιαφέρον. «Ζήτω η κρίση» λοιπόν, όχι μόνο επειδή αναγκασμένοι να ζούμε μαζί της, πρέπει κάπως να την... αγαπήσουμε, αλλά κι επειδή ένα πλατύ φάσμα διανοουμένων, από τον νομπελίστα νεοφιλελεύθερο Friedmann μέχρι το πρώην κομμουνιστή, νυν «Πράσινο», J. Marseille, θεωρούν «ότι τα προβλήματα δεν ρυθμίζονται, παρά σε περιόδους κρίσης».

Μαθητής του Fernand Braudel, ο J. Marseille προβλέπει ότι στην έξοδο από την τωρινή στενωπό, μας περιμένει (εμάς τους εργαζόμενους), επιτέλους!, το «δικαίωμα στην ξεκούραση». Οι άνεργοι, δεν αποτελούν προς το παρόν, παρά την πρωτοπορία, που όπως όλες τους, δεινοπαθεί...

Μια συνέντευξη του Γάλλου καθηγητή, στην έδρα της Ιστορίας, (Paris VIII) Ζακ Μαρσέιζ στην Άννη Βιτσέντζου

ΕΡ.: Για να ξεκινήσουμε απ' την αρχή, ποια είναι τα κεκτημένα των εργαζομένων από τις προηγούμενες περιόδους κρίσης;

ΑΠ.: Από τον 19ο αιώνα και μετά, ξεχωρίζουν τρεις μεγάλοι «κύκλοι» κρίσης, ή μάλλον καλύτερα, τρεις dépressions économiques. Διαπιστώθηκε λοιπόν, ότι στη διάρκεια τους συντελέστηκαν εκείνες οι κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες οδήγησαν τελικά, κάθε φορά, στην καλύτερευση της «μοίρας» των εργαζομένων. Στη διάρκεια της κάθε περιόδου κρίσης γίνονται ταυτόχρονα οι πιο αντιδραστικές και οι πιο προοδευτικές προτάσεις. Οι αντιδραστικές, έρχονται βεβαίως απ' τη μεριά εκείνων των τομέων ή των επιχειρήσεων που πρόκειται να εξαφανιστούν...

Η κάθε περίοδος κρίσης δεν χαρακτηρίζεται από την άνοδο νέων τεχνολογιών. Άρα από την αναγκαιότητα εγκαθίδρυσης νέων κοινωνικών σχέσεων. Παράδειγμα:

Στον πρώτο μεγάλο κύκλο κρίσης, 1875-1895 χοντρικά, στις βιομηχανοποιημένες χώρες ανέρχεται η μεταλλουργία, η σιδηρουργία, η χημεία, και οι σιδηρόδρομοι. Απειλείται δε η υφαντουργία, που χρησιμοποιούσε κυρίως γυναίκες και παιδιά. Οι νέες βιομηχανίες, απαιτούσαν όμως ένα σταθερό προσωπικό, με μια μίνιμουμ κατάρτιση, και βεβαίως, απαιτούσαν δυνατότες εργαζομένων. Τότε παίρνονται λοιπόν και τα πρώτα μέτρα προστασίας της ζωής των εργαζομένων (όχι γυναίκες, όχι παιδιά, όχι εξοντωτικά νυχτέρια), έχουμε λοιπόν την πρώτη κατάκτηση, «το δικαίωμα στην επιβίωση».

Η δεύτερη μεγάλη dépression, σημειώνεται ανάμεσα στο 1925 με 1950. Η νέα ανερχόμενη τεχνολογία, είναι κυρίως η αυτοκινητοβιομηχανία, και ό,τι αφορά τον οικιακό εξοπλισμό. Για να αναπτυχθεί όμως αυτή η αγορά, κάποιος πρέπει να αγοράζει... Εμφανίζεται λοιπόν η κοινωνική ασφάλιση, οι συλλογικές συμβάσεις, μπαίνουν δηλαδή οι βάσεις θεσμοθέτησης της αγοραστικής δύναμης, και

οι εργαζόμενοι κερδίζουν «το δικαίωμα στην κατανάλωση».

Κι αν λογαριάσουμε σαν τρίτη περίοδο τη φάση 1970-1995 περίπου, τι πάμε να κατακτήσουμε; «Το δικαίωμα να ξεκουραζόμαστε!» Διότι ποιες είναι οι νέες τεχνολογίες τώρα; Όσες στηρίζονται στην πληροφόρηση και επικοινωνία. Απαιτούν μια ακόμα μεγαλύτερη κατάρτιση αλλά και κινητικότητα των εργαζομένων, και κυρίως, ελεύθερο χρόνο. Ή τουλάχιστον, ελαστικά ωράρια δουλειάς. Για να 'ναι αποδοτικοί οι κομπιούτερς, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο όλα αυτά, πρέπει να λειτουργούν 24 ώρες το 24ωρο. Απ' την άλλη πλευρά φυσικά, αποδοτικές θα είναι εκείνες οι επιχειρήσεις, που θα ασχολούνται με τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου των εργαζομένων.

(Σ.Σ. Καθόλου τυχαία άλλωστε και η επενδυτική δραστηριότητα σε τομείς «βιομηχανίας διασκέδασης»: π.χ. Schtrumpf και Asterix - πόλεις στη Γαλλία, μια Disneyland στην Ισπανία ή Γαλλία, Alton Towers και προσεχώς Corby στην Αγγλία κτλ.).

ΕΡ.: Οι «αντιδραστικές εισηγήσεις» από ποιους γίνονται σ' αυτή τη φάση;

ΑΠ.: Απ' όσους είναι ξεπερασμένοι: τα συνδικάτα π.χ., που υποστηρίζουν τομείς που τείνουν να εξαφανιστούν (αυτοκινητοβιομηχανία, βαριά βιομηχανία γενικά...). Που υποστηρίζουν έναν τύπο εργασίας (σύμφωνα με τη θεωρία του Taylor), ιεραρχημένο και ταυτόχρονα καταπιεστικό. (Σ.Σ. Ο Marseille αναφέρεται εδώ στις αντιδράσεις της CGT ως προς το κυβερνητικό νομοσχέδιο που θεσπίζει τα «ελαστικά ωράρια εργασίας».)

ΕΡ.: Και τι θ' απογίνουν τα συνδικάτα; Δεν θ' αποκτήσουν ένα νέο ρόλο;

ΑΠ.: Μα θα εξαφανιστούν! Ο συνδικαλισμός αποτέλεσε μια «σωστή απάντηση» στο κοινωνικό μοντέλο της περιόδου 1925-50. Όπως άλλωστε θα εξαφανιστεί κι όποιος φορέ-

ας ρίχνει το σύνθημα «δουλέψτε περισσότερα», αντί για το σωστό «δουλέψτε καλύτερα». Κατά τη γνώμη μου, η παρακμή του ΚΚΓ, είναι άμεσα συνδεδεμένη με την παρακμή μιας ολόκληρης κοινωνίας... Είναι ανέν-

... Κι αν λογαριάσουμε σαν τρίτη περίοδο τη φάση 1970-1995 τι πάμε να κατακτήσουμε; «Το δικαίωμα να ξεκουραζόμαστε»! Διότι ποιες είναι οι νέες τεχνολογίες τώρα; Όσες στηρίζονται στην πληροφόρηση και επικοινωνία. Απαιτούν μια ακόμα μεγαλύτερη κατάρτιση αλλά και κινητικότητα των εργαζομένων και κυρίως ελεύθερο χρόνο...

τιμο να προσαρμοστεί στη νέα κοινωνία που γεννιέται, και στην οποία η αξία «εργασίας» θα περάσει σε δεύτερη μοίρα. Ανέτοιμα είναι τελικά όλα τα πολιτικά κόμματα...

ΕΡ.: Δηλαδή θα εξαφανιστεί κάθε μορφή οργάνωσης...

ΑΠ.: Το αντίθετο! Οι άνθρωποι θα οργανωθούν για να διαχειρίζονται τον τεράστιο ελεύθερο χρόνο τους: θα δούμε να εμφανίζονται ελεύθερα Πανεπιστήμια, σχολές κάθε είδους για κάθε ηλικία, αθλητικές οργανώσεις, κλαμπ κηπουρικής... Οι άνθρωποι θα οργανώνονται δηλαδή ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους. Όχι στη βάση των εργασιακών σχέσεων, αλλά του ελεύθερου χρόνου. Εξ ου και η άνθηση του ειδικευμένου Τύπου. Εξ ου και η παρακμή του πολιτικού. Δεν έχετε παρά να συγκρίνετε τις κυκλοφορίες των city-magazine που ανεβαίνουν κάθετα, μ' αυτές των κομματικών εντύπων....

ΕΡ.: Πώς θα πληρώνει κανείς το κόστος διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου;

ΑΠ.: Και γιατί να πληρώνει. Πρέπει να φανταστείτε πως στο μεταξύ θα καθιερωθεί η «ανταλλαγή υπηρεσιών». Εγώ θα κάνω ιδιαίτερα σεμινάρια ιστορίας, κι ο ηλεκτρολόγος θα παρακολουθεί δωρεάν, όσο θα αποδέχεται σε αντάλλαγμα να έρχεται όταν υπάρχει κάποια βλάβη στο σπίτι. Ήδη στη Σκανδιναβία, στη Δανία, στην Ιταλία, αυτό άρχισε να γίνεται από πολλούς. Η φορολογία είναι τόσο μεγάλη, ώστε αρκετοί προτιμούν να πληρώνονται σε υπηρεσίες. Μιλώ τώρα για μια παράλληλη οικονομία, όχι για κάποιο σύστημα που θα εγκαθιδρυθεί ως κυρίαρχο. Απλώς το 'φερε η κουβέντα. Όμως σκεφτείτε: αξίζει κανείς να πηγαίνει να δουλεύει, παίρνοντας το αυτοκίνητό του (με το κόστος που αυτή η κίνηση αντιπροσωπεύει), για να πάει μάλιστα στη δουλειά γρηγορότερα, ώστε κατόπιν, να πληρώσει τον άνθρωπο που φυλάει τα παιδιά του, το δασκαλό που τους κάνει ιδιωτικά μαθήματα, τον γκαρτζιέρη, τον ταπετσή, όλους αυτούς... Αξίζει τον κόπο; Για πολλούς είναι πιο αποδοτικό να μην εργάζονται τελικά.

Έχω μπροστά μου στατιστικές, στις οποίες ορίστε:

Γάλλοι, στελέχη επιχειρήσεων, δηλώνουν κατά 62% ότι είναι έτοιμοι να δουλεύουν λιγότερο, και να κερδίζουν λιγότερο.

Στις βιομηχανικές κοινωνίες, οι άνθρωποι έχουν αποκτήσει ήδη ένα μάξιμουμ καταναλωτικών αγαθών. Τώρα χρειάζονται χρόνο για να απολαύσουν. Οι νέες ανάγκες που δημιουργούνται είναι τελείως τεχνητές. Η μόνη που εξακολουθεί να «πιάνει» είναι εκείνη των διακοπών.

ΕΡ.: Οι μόνοι που προς το παρόν έχουν χρόνο, είναι οι άνεργοι. Κι όμως δεν είναι καθόλου ευχαριστημένοι...

ΑΠ.: Μα γιατί ζουν σε μια κοινωνία στην οποία η εργασία αποτελεί μέγιστη αξία. Κι ωστόσο δεν έχουν καμία σχέση με τους άνεργους της δεκαετίας του '30. Εκείνοι δεν είχαν κανένα εισόδημα. Καθ' υπερβολήν μπορούμε να πούμε ότι οι τωρινοί άνεργοι πληρώνονται για να μη δουλεύουν. Σε μια κοινωνία που μετράει τις εργασιακές ώρες με το χρόνο, που οι τομές εκπαίδευση - δουλειά - σύνταξη δεν είναι απόλυτες, αλλά στη διάρκεια ολόκληρης της ζωής θα μπορεί εναλλάξ ο καθένας να δουλεύει, να κάθεται ή να σπουδάζει ανυπολόγητα με το κέφι του το φαινόμενο της ανεργίας όπως εμφανίζεται τώρα θα εκλείψει. Ήδη στη Γαλλία, άρχισαν να το κατανοούν οι Σοσιαλιστές....

ΕΡ.: Και πιστεύεται ότι αυτό το θαύμα της Δύσης μπορεί να υλοποιηθεί κεκλεισμένων των θυρών, όταν πιο κει μια Αφρική ή Λατινική Αμερική πεινάει;

ΑΠ.: Μα κάθε φάση «dépressive» καταλήγει σε μεταφορά στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες των ξεπερασμένων στη Δύση τεχνολογιών. Να... (γέλια) στη Δύση ο πόλεμος μεταφέρεται στο διάστημα, και στην Αφρική στέλνουμε κανόνια.

ΕΡ.: Ποια είναι η Εθνική Ακαθάριστη Ευτυχία (Bonheur national brut-BNB) που αναφέρετε στο βιβλίο σας, και η οποία θ' αντικαταστήσει το Εθνικό Ακαθάριστο Προϊόν; (PNB-Produit National Brut).

ΑΠ.: Ότι θα πάψουμε να γινόμαστε πλούσια κράτη, ανάλογα με το πόσο περισσότερη κίνηση υπάρχει στους δρόμους, κι άρα πόση περισσότερη βενζίνη ξοδεύουμε και λεφτά για συνεργεία, πόσο περισσότερο πρεσαρισμένοι είμαστε, κι άρα πόσους περισσότερους γιατρούς χρησιμοποιούμε... Ενωθ' δηλαδή την επεξεργασία μιας νέας στατιστικής, που θ' αφαιρούσε, αντί να προσθέτει στον εθνικό πλούτο τις «βλάβες». Η κρατική λογιστική, στηριζόταν ως τώρα σε αξίες χρήσης, ή νομισματικές, ενώ στην κοινωνία που γεννιέται θα μετράμε διαφορετικά, με βάση την αξία «χρόνος».

Στην ερχόμενη κοινωνία θα οφείλουμε δηλαδή χρόνο. Όχι χρήμα.

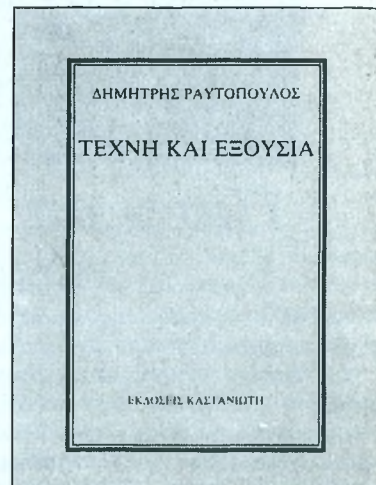
Θα είμαστε περισσότερο ευτυχισμένοι, αλλά και περισσότερο φτωχοί βεβαίως. Υπό τη σημερινή έννοια της φτώχειας...

Ας μην ξεχνάμε τελικά, ότι με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, ο καπιταλισμός δεν μας έχει ιδιαίτερη ανάγκη. Ας πούμε λοιπόν, «ευχαριστώ ω εταιρεία!».

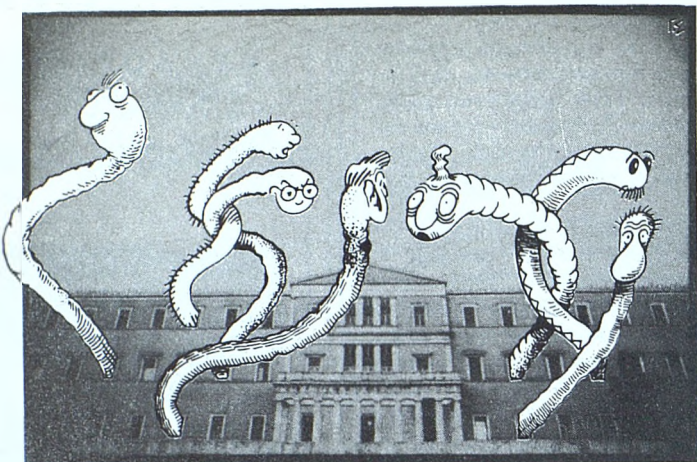
Άλλα βιβλία —εκτός από το «Ζήτω η Κρίση»— του Jacques Marseille: «Μια εργατική οικογένεια από το 1770 μέχρι σήμερα» και «Ο κόσμος από το 1939 μέχρι σήμερα» (εκδ. Hachette).

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η τέχνη, ακόμα και όταν έχει πολιτικό, θρησκευτικό ή άλλο ιδεολογικό στίγμα, είναι το αντίθετο της πολιτικής, της εξουσίας, της νόρμας, γιατί αντιπροσωπεύει την ελευθερία και θέτει τα ουσιαστικά ανθρώπινα προβλήματα χωρίς έτοιμες απαντήσεις, πέρα από καταναγκασμούς και ειδικούς προσδιορισμούς. Είναι μια από τις διέπουσες ιδέες στα κείμενα που συγκεντρώνει στον τόμο αυτό ο συγγραφέας. Γραμμένα μέσα σε μια εικοσαετία και δημοσιευμένα, τα περισσότερα, σε περιοδικά και εφημερίδες, τα γραφτά του αυτά τοποθετούνται απέναντι σε φαινόμενα και προβλήματα της πνευματικής ζωής, ελληνικά και ξένα, που προκύπτουν από την επαφή της τέχνης, της λογοτεχνίας, του στοχασμού και της κουλτούρας γενικά με την εξουσία. Ως εξουσία νοείται βέβαια το κράτος, η πολιτική, αλλά και κάθε άλλη εξουσία, κομματική, θρησκευτική, ακαδημαϊκή, συνδικαλιστική... Η τεράστια επιχείρηση κηδεμονίας της κουλτούρας για την αποτελεσματικότερη εκμετάλλευσή της —ή την εξουδετέρωσή της— που παίρνει συχνά βάνουσες και μαζικές διαστάσεις, αποτελεί μια από τις μορφές του διαρκούς εγκλήματος κατά του ανθρώπου και σαν τέτοια περιγράφεται, καταγγέλεται μαχητικά πολλές φορές, στις επ' αυτοφώρω εκδηλώσεις της, ή αναλύεται νηφαλιώτερα.

Πίσω απ' τις κουϊντες

της Γιούλη Ζητουριάτη

Το Κοινοβούλιο έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας και θεμέλιο του δημοκρατικού μας πολιτεύματος, συντηρεί ζηλότυπα το μύθο του —απρόσιτο, όσο και ανοιχτό στο κοινό— σε πείσμα της εκτελεστικής εξουσίας που το «δυναστεύει» και του χρόνου που το απομυθοποιεί. Αν δεν ήταν η επιμαχη τηλεοπτική εκπομπή της Βουλής (που κοντεύει να συναγωνισθεί σε ακροαματικότητα τις παλιές ελληνικές ταινίες, αναδεικνύοντας —εκτός των άλλων— και τον Μένιο Κουτσόγιωργα σε «εθνικό σταρ») πολύ λίγα απ' όσα σοβαρά και μη συμβαίνουν σ' αυτό το χώρο, θα ήταν σήμερα ευρύτερα γνωστά.

Το ίδιο το κτίριο, άλλοτε παλάτι του Όθωνα και όσων τον διαδέχθηκαν ως τον τελευταίο πόλεμο σε υποβάλλει και σε προδιαθέτει ανάλογα. Ακόμη κι ο φωτισμός της αίθουσας των συνεδριάσεων, όπως αντανakλά χλωμός στα μάρμαρα των τοίχων και στα σκούρα έδρανα, έχει κάτι το μεγαλειώδες κι απόκοσμο μαζί. Κι είναι μια κραυγαλέα αντίθεση με το «μεσογειακό ταμπεραμέντο»

των βουλευτών μας, που μόνο οι γείτονες ιταλοί μπορούν επαξίως να τους συναγωνισθούν στις επεισοδιακές συνεδριάσεις.

«Το λόγο επί προσωπικού κ. Πρόεδρε...»

Οι «καυγάδες» είναι γνωστό πια ότι αποτελούν συστατικό της συζήτησης και είναι ρουτίνα η επίκληση «προσωπικού θέματος», σχεδόν απ' όλους και για όλα, συνήθως άδικα. Γιατί δεν είναι αναγκαίο ν' αναφερθεί το όνομά τους για να ζητήσουν το λόγο «επί προσωπικού». Προς δόξαν της σαφήνειας του Κανονισμού, που δεν αφήνει κανένα περιθώριο παρερμηνείας ως προς το πότε ανακύπτει «προσωπικό θέμα», αρκεί μια κρίση για κάποιο πολιτικό κόμμα ή μια ιστορική περίοδο ή ακόμη και μια χώρα του εξωτερικού, για να θεωρήσουν οι πιο «εύθικτοι» —ή απλώς πιο εκνευρισμένοι εκείνη τη στιγμή— ότι αποτελεί αιχμή εναντίον τους.

Η συνέχεια είναι συνήθως γνωστή: Όρθιοι οι «θιγόμενοι» θα ζητούν το λόγο ν' απαντήσουν στο «προσωπικό

θέμα», και επειδή ο πρόεδρος θα επιμένει ότι δεν συντρέχει αιτία, θα τα βάλουν με το προεδρείο και θα επακολουθήσει επεισόδιο, με αλυσίδα προσωπικών θεμάτων. Αυτό δεν σημαίνει, ντε και καλά, ότι οι βουλευτές μας στις συνεδριάσεις «τρώνε» περισσότερο χρόνο στα «προσωπικά τους» απ' ό,τι στα κοινά. Είναι μόνο η ανθρώπινη και κάποτε η εύθυμη πλευρά της πολιτικής συζήτησης στα ελληνικά δεδομένα.*

Οι παλιοί συμπολεμιστές

Αυτή η ένταση, όμως, που μπορεί να φθάσει ως τη χειροδικία —το είδαμε κι αυτό— αφήνοντας άναυδους τους «εκτός των τειχών», είναι στιγμιαία και δεν έχει να κάνει με τις καλές —κατά κανόνα— σχέσεις που έχουν βουλευτές και υπουργοί μεταξύ τους, κυρίως αυτοί που διετέλεσαν χρόνια κοινοβουλευτικοί, απ' όποια παράταξη κι αν προέρχονται. Πολλοί απ' τους παλιούς, άλλωστε, που υπήρξαν κάποτε πολιτικοί αντίπαλοι, στεγάζονται σήμερα στο ίδιο κόμμα, με αποτέλεσμα να «κατακεραυνώνουν» από κοινού άλλους πάλαι ποτέ ομοϊδεάτες τους.

Άλλοι, πάλι, στο διάστημα της τελευταίας 20ετίας, συμμετείχαν σε τόσα πολιτικά σχήματα, ώστε αντιμετωπίζουν στωικότερα τώρα πια και τους τότε εσωκομματικούς αντιπάλους (που γίνονται συνήθως οι μεγαλύτεροι εχθροί) και τους πολιτικά αντίθετους, μια κι ο χρόνος άμβλυσε τις αντιθέσεις και διαμόρφωσε νέες συνθήκες. Έτσι, μπορούν να δημιουργηθούν οι πιο παράδοξες συμμαχίες σε επιμέρους θέματα ή οι πιο επιτερόκλητες παρέες στο καφενείο.

Αν προστεθούν και κάποιες συντε-

* Οι βουλευτές λειτουργούν άλλωστε «εν πολλοίς» κατ' εικόνα και ομοίωση των εκλογέων τους. Καί το Κοινοβούλιο «δεν μπορεί παρά να αντανakλά το οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο ανάπτυξης μιας χώρας», όπως σημείωσε χαρακτηριστικά βουλευτής του ΠΑΣΟΚ.

Η ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΑΠΑΙΤΕΙ ΒΡΙΣΙΔΙ...

Ο πρωθυπουργός δεν ήταν την περασμένη Πέμπτη στη Βουλή για να λάβει «το λόγο επί προσωπικού» όταν ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης τον αποκάλυψε «αναξιόπιστο και ψεύτη». Χάσαμε έτσι την ευκαιρία ν' απολαύσουμε κλιμακούμενους χαρακτηρισμούς ανάμεσα στους δύο άνδρες. Και να ξαναθυμηθούμε, οι παλιότεροι, ένδοξες στιγμές του κοινοβουλίου: αυτές που καθημερινά συνέβαιναν μετά τον Ιούλιο του '65 και μέχρι τη δικτατορία. Τότε που και καρέκλες πετάγονταν, και γροθιές έπεφταν, και τα κοσμητικά επίθετα ήσαν πολύ πιο χυμώδη.

Οι οπαδοί του κοινοβουλευτισμού πάντως δεν πρέπει να είναι δυσαρεστημένοι. Εκεί που η συζήτηση για την αναθεώρηση του Συντάγματος είχε περάσει στις εσωτερικές σελίδες και οι κατά τις επερωτήσεις διαξιφισμοί βουλευτών και υπουργών πνίγονταν στα μονόστηλα, το κοινοβούλιο κέρδισε ξανά τις πρώτες σελίδες. Τα όσα λέχθηκαν στην αίθουσα θεωρήθηκαν επιτέλους, εξίσου σημαντικά με αυτά που ο κυβερνητικός εκ-

πρόσωπος λέει προς τους δημοσιογράφους —που έχουν φθάσει φορές - φορές να πιάνουν σελίδες και σελίδες των εφημερίδων. Πριν τη δικτατορία, και όχι μόνο σε περιόδους έντασης, οι συζητήσεις της Βουλής είχαν την πρώτη θέση, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος σπάνια γινόταν το πρόσωπο της ημέρας.

Φθάνουμε λοιπόν αβίαστα στο συμπέρασμα πως η εξύψωση του ρόλου του κοινοβουλίου περνά μέσα από τις ύβρεις. Βρίζοντας αλλήλους και, ει δυνατόν, γρονθοκοπούμενοι οι βουλευτές ίσως ξαναβρούν ημέρες δόξας, ίσως καταφέρουν να στρέψουν τους προβολείς της δημοσιότητας στην αίθυσά τους. Και ίσως καταφέρουν να αποκτήσουν κάποιες από τις εξουσίες που τους στερεί η σημερινή δομή εξουσίας —και κυρίως η «λίστα». Οι δρόμοι της δημοκρατίας είναι δύσβατοι και νυχτερινοί— οι βουλευτές όμως ας μη διατάσουν: εμπρός στο δρόμο που άνοιξε ο κ. Μητσotάκης για ν' αναβαθμιστεί επιτέλους το κοινοβούλιο.

Δ.Κ.Ψ.

χνιακές εκλεκτικές συγγένειες ή τοπικοί ανταγωνισμοί, προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα, ότι οι βουλευτές δεν έρχονται στη Βουλή με μοναδική αποσκευή την ιδεολογική τους ταυτότητα, ούτε εξαντλείται η προσωπικότητά τους στην ιδιότητα του κομματικού μέλους. Κι αυτή είναι μια σημαντική διαφορά απ' τους φανατικούς οπαδούς τους.

Πέρα απ' όλα τ' άλλα, οι βουλευτές είναι και συνάδελφοι και αποφασισμένοι στην πλειοψηφία τους να συνεχίσουν την κοινοβουλευτική τους καριέρα. Δεν είναι εκπληκτικό λοιπόν το ότι κάποιες παροιμιώδεις «μονομαχίες» καταλήγουν σε ανταλλαγές φιλοφρονήσεων μετά την εκτόνωση του θέματος, ούτε είναι επιλήψιμο το ότι απομακρύνονται «αγκαζέ» και αστειολογώντας δυο «ορκισμένοι» αντιπαλοί. Μπορεί, αν μη τι άλλο, να ήταν συμφοιτητές στη Νομική.

Στις κοινοβουλευτικές συζητήσεις, άλλωστε διακυβεύονται τόσα ατομικά, συλλογικά, κομματικά αλλά και κοινωνικά συμφέροντα, που οι αντεγκλήσεις είναι αναπόφευκτες κι όπως οι ώρες στις βραδινές —κυρίως— συνεδριάσεις μοιάζουν ατέλειωτες, όσοι αντέξουν τον πειρασμό του Μορφέα και δεν αποσυρθούν στα «ορεινά» έδρανα, θα δυσκολεύονται όλο και περισσότερο να συνεννοηθούν.*

Δικαιολογημένες και αδικαιολόγητες απουσίες

Μια χιλιοειπωμένη παρατήρηση που παραμένει επίκαιρη, είναι οι απουσίες των βουλευτών. Τα άδεια έδρανα είναι η πρώτη εντύπωση για τον επισκέπτη που παρακολουθεί μια συνηθή συνεδρίαση. Βρίσκονται στην αίθουσα σχεδόν μόνο όσοι πρόκειται να πάρουν το λόγο. Και συχνά, αν δεν είναι εισηγητές, επερω-

τώντες ή κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι, μόλις μιλήσουν φεύγουν.

Οι απουσίες όμως δεν σημαίνουν πάντα αμέλεια ή πλημμελή άσκηση καθηκόντων. Οι βουλευτές έχουν —ή θα μπορούσαν να έχουν κι άλλες πολιτικές ασχολίες, εξίσου σημαντικές.

Μπορεί ακόμη ν' απουσιάζουν απ' την αίθουσα, αλλά να βρίσκονται στο καφενείο τη «μικρή Βουλή», που διατηρεί στο ακέραιο την αίγλη της παράδοσης και της ιστορίας της, συζητώντας με εκπροσώπους κοινωνικών ομάδων ή πολιτικούς τους φίλους. Είναι κι αυτό μέσα στο πρόγραμμα.

Κορίνθιοι και Λειβαδίτες

Στην αθέατη πλευρά της Βουλής, τώρα, οι υπάλληλοι κι οι δημοσιογράφοι. Οι υπάλληλοι, θεωρούν τους εαυτούς τους προνομιούχους συγκριτικά με τους άλλους δημόσιους υπαλλήλους. Όχι μόνο γιατί αμείβονται καλύτερα, παίρνοντας υπερωρίες για τις ολονύκτιες συνεδριάσεις, ούτε γιατί δεν μετατίθενται —κυρίως γιατί ζουν από κοντά τα πολιτικά γεγονότα και τους πρωταγωνιστές, έχοντας ίσως την ευκαιρία ν' απολαύσουν κι όσα άλλα πλεονεκτήματα μάθαμε ότι συνεπάγονται οι πολιτικές γνωριμίες.

«Αν δούλευα σε οποιοδήποτε υπουργείο, έλεγε δακτυλογράφος με 15 χρόνια προϋπηρεσία, είναι ζήτημα αν θα μπορούσα μια φορά στις τόσες να μιλήσω με τον υπουργό ή κανένα βουλευτή. Εδώ γνωρίζω δεκάδες βουλευτές και μπόλικους υπουργούς. Συνεργάζονται μαζί μας αρμονικά και μας φέρονται με απλότητα, ανεξάρτητα απ' την πολιτική τους τοποθέτηση ή τις δικές μας απόψεις».

Η πολιτική τοποθέτηση των υπαλλήλων, πράγματι, δεν φαίνεται να παίζει μεγάλο ρόλο στη δουλειά τους. Και γιατί η καθημερινή συνάφεια δημιουργεί πιο προσωπικά κριτήρια επιλογής και γιατί είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία διωρισμένοι από τους άλλοτε προέδρους

της ΝΔ, με αποτέλεσμα, όπως ανέφερε ένας υπάλληλος χαριτολογώντας, στις εκλογές του συλλόγου τους να αντιπαράτιθενται απλώς «Κορίνθιοι προς Λειβαδίτες» —ευνοούμενοι κάποτε του Κων. Παπακωνσταντίνου ή του Δ. Παπασπύρου αντίστοιχα.

Για τους υπαλλήλους, πάντως, όπως οι ίδιοι ομολογούν, δεν έχει μεγάλη σημασία ποιος θα έχει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Εχθρός είναι εκείνος που θα υπερβεί τα εσκαμμένα, «σφιγγοντας τα λουριά» σε υπηρεσιακά θέματα, ωραρίων, απουσιών, κτλ.

Από το θεωρείο στο «κλειστό κύκλωμα»

Οι δημοσιογράφοι τέλος, του κοινοβουλευτικού ρεπορτάζ. Από τις εφημερίδες και την τηλεόραση. Όλοι σε μια αίθουσα που θυμίζει υπεράριθμη σχολική τάξη. Πνιγμένοι στο θόρυβο των γραφομηχανών, των τηλεφώνων, ακούν τους αγορεύοντες βουλευτές από τα ακουστικά, ενώ ταυτόχρονα γράφουν, προσπαθώντας να προβλέψουν την εξέλιξη της συζήτησης (για να μην χρειασθεί αργότερα ν' αλλάξουν τον πρόλογο) ριχνοντας παράλληλα —για κάθε ενδεχόμενο— κλεφτές ματιές στο κλειστό κύκλωμα της τηλεόρασης που δείχνει την αίθουσα της συνεδρίασης.

Σε στιγμές έντασης όμως, βρίσκονται όλοι στο θεωρείο, ν' ακούσουν —εκ του φυσικού— όσα δεν πιάνει το μικρόφωνο κι όσα ο πρόεδρος απαγορεύει να γραφούν στα πρακτικά: οι εφημερίδες τα θεωρούν «πικάντικα» και, κατά τεκμήριο, ενδιαφέροντα.

Και προπαντός χρεωμένοι με ένα σωρό αντιφάσεις, ανάλογες ως ένα βαθμό μ' εκείνες των βουλευτών —μια και, για τους άλλους, είναι κι αυτοί ταξινομημένοι σύμφωνα με τις εφημερίδες που εκπροσωπούν, πασχίζοντας να βρουν τη δική τους χρυσή τομή ανάμεσα στα γεγονότα, το πολιτικό πλαίσιο της εφημερίδας τους και τη δική τους άποψη και ιδεολογία.

* Στο Κοινοβούλιο, πάντως, όπως και σ' όλους σχεδόν τους τομείς της ζωής, η πείρα εκτιμάται ιδιαίτερα. Οι «Νέστορες» κι όχι οι δεινοί ρήτορες είναι εκείνοι που πείθουν συνήθως ευκολότερα την αίθουσα, χωρίς αυτό φυσικά να είναι και το μοναδικό κριτήριο.

ΑΝΑΣΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ CHARLES KAHN 	ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ E.R. DODDS 	ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ VLADIMIR LOSSKY 	ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ G.S. KIRK 	Σ Ε Ι Ρ Α ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ Ο ελληνικός φιλοσοφικός στοχασμός, από τους Προσωκρατικούς ως τους Νεοπλατוניκούς. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78
CHARLES KAHN Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας	ΠΡΟΚΛΟΥ Στοιχειώσις θεολογική Εισαγωγή: E.R. Dodds	ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ Περί Μυστικής Θεολογίας Εισαγωγή: Vladimir Lossky	G.S. KIRK Ηράκλειτος: Τα κοσμολογικά αποσπάσματα	

Να μην υποθηκεύουμε την άμυνά μας σε αλλότρια συμφέροντα

Στο υπ' αριθμ. 303 τευχος σας την 8 Νοέμβρη 1985 δημοσιεύτηκε άρθρο ειδικού συνεργάτη σας με τίτλο «Όταν η οικονομία γίνεται βίδες», που αφορούσε τον τρόπο που γίνονται οι προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων υποθηκεύοντας το μέλλον και την ανεξαρτησία της χώρας. Το άρθρο αυτό με εντυπωσίασε πραγματικά γιατί, απ' ό,τι ξέρω, είναι η πρώτη φορά που ο Τύπος δεν περιορίζεται σε αναφορά των γενικών αιτιών της τεχνολογικής και οικονομικής μας εξάρτησης στον τομέα των Ενόπλων Δυνάμεων, αλλά αναλύει, λίγο έστω, αλλά πετυχημένα, τον τρόπο υλοποίησης αυτής της εξάρτησης.

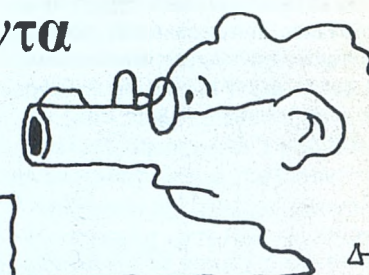
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Έχοντας μια πείρα πολλών χρόνων πάνω σ' αυτά τα ζητήματα θα διαφωνήσω με τον συνεργάτη σας μόνο σε μία άποψη που διατυπώνεται στο άρθρο: ότι δηλαδή οι υπηρεσίες προμηθειών των Ενόπλων Δυνάμεων προτιμούν τη λογιστική διαδικασία παραγγελίας στο εξωτερικό, γλιτώνοντας την υποχρέωση να συντάξουν προδιαγραφές, να κάνουν προβλέψεις προϋπολογισμών, να παρακολουθούν συμβάσεις κτλ. Στην πραγματικότητα δεν πρόκειται για προτίμηση των υπηρεσιών προμηθειών, αλλά για δυνατότητα εφαρμογής της λογιστικής διαδικασίας και αδυναμία σύνταξης προδιαγραφών, παρακολούθησης συμβάσεων κτλ. Η αδυναμία αυτή προέρχεται τόσο από τον τρόπο οργάνωσης, όσο και από τη στελέχωση των υπηρεσιών αυτών. Στην Αεροπορία π.χ. η υπηρεσία προμηθειών εσωτερικού είναι μια οργανωτικά υποβαθμισμένη υπηρεσία, που τόσο η εσωτερική της οργάνωση, όσο και η στελέχωσή της δεν προβλέπουν ούτε σύνταξη προδιαγραφών, ούτε ποιοτική εξασφάλιση των προμηθειών, ούτε παρακολούθηση των κατασκευαστών - προμηθευτών και των συμβάσεων. Το μόνο που μπορεί να κάνει η υπηρεσία αυτή είναι να ελέγχει την εφαρμογή των τυπικών διαδικασιών της νομοθεσίας για τις προμήθειες και τα σχετικά δικαιολογητικά που προβλέπει η νομοθεσία αυτή, και αυτό κάνει. Οι προμήθειες εξωτερικού γίνονται επίσης από άλλη μη τεχνική υπηρεσία, που το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να χειρίζεται κωδικούς αριθμούς υλικών και να εφαρμόζει λογιστικές διαδικασίες. Βέβαια η Αεροπορία τυπικά διαθέτει και υπηρεσία προδιαγραφών και υ-

Μια αποκαλυπτική επιστολή Ανώτερου Αξιωματικού της Αεροπορίας για το καθεστώς των προμηθειών.

Η επιστολή που δημοσιεύουμε είναι μια από τα μέσα εκτίμηση και άποψη για το σημερινό καθεστώς των υπηρεσιών προμηθειών του Στρατού. Αναφέρεται βέβαια σε μια πλευρά — τη σημερινή οργάνωση των υπηρεσιών προμηθειών και των νέων αναγκών που υπάρχουν — για ένα θέμα με ευρύτερες διαστάσεις, όχι μόνο για τις Ένοπλες Δυνάμεις αλλά και για την εξωτερική πολιτική και το μηχανισμό προμηθειών. Το άρθρο του Ειδικού Συνεργάτη στο ΑΝΤΙ (τχ. 303) έθετε ορισμένα ζητήματα των επιπτώσεων, που έχει η πολιτική που ακολουθείται για τις προμήθειες στο Στρατό, στην οικονομία και ιδιαίτερα στο εξωτερικό χρέος.

Τώρα που πολλά λέγονται και ακούγονται, με αφορμή την αγορά των F-16 ας ελπίσουμε ότι οι αρμόδιοι θα θελήσουν να ασχοληθούν ουσιαστικά με το καθεστώς προμηθειών στο Στρατό. Έστω στις δώδεκα παρά πέντε πριν κάποια επόμενη «Αγορά του Αιώνα»...

πληρώσεως και στελέχωσης των Ενόπλων Δυνάμεων και έχει τις ρίζες του στα μεταπολεμικά χρόνια, τότε που ο εξοπλισμός μας γινόταν αποκλειστικά από το σύστημα στρατιωτικών πωλήσεων των ΗΠΑ (FMS), προς το οποίο προσαρμόσθηκε η οργάνωση και στελέχωση των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων. Το σύστημα FMS είναι ένα μελετημένο σύστημα στρατιωτικής «βοήθειας» προς άλλες χώρες, που έχει προφανή στόχο την τεχνολογική και οικονομική υποταγή τους, έχει δε δύο σκέλη:

● Τα δάνεια FMS, που χορηγούνται από την κυβέρνηση των ΗΠΑ με «ευνοϊκούς» όρους για προμήθεια στρατιωτικού υλικού αμερικανικής κατασκευής. Οι υποτιθέμενοι ευνοϊκοί όροι είναι κύρια η μεγάλη περίοδος χάριτος (10 χρόνια) και ο μεγάλος χρόνος εξόφλησης (30 χρόνια). Οι όροι όμως αυτοί αποτελούν παγίδα υποθήκευσης του τεχνολογικού και οικονομικού μέλλοντος των χωρών, που τε-

● *Ο εξοπλισμός των ΕΔ έχει τις ρίζες του στο σύστημα στρατιωτικών πωλήσεων των ΗΠΑ (FMS)...*

● *Η σημερινή οργάνωση και κατανομή εξουσίας έχει δημιουργήσει ένα πλέγμα συμφερόντων και ένα αυτοστηριζόμενο σύστημα που δεν μπορεί να αλλάξει χωρίς εξωτερικές επεμβάσεις.*

πηρεσία παραλαβής των προμηθευόμενων υλικών. Οι υπηρεσίες αυτές όμως βρίσκονται σε οργανωτική απόσταση από τις υπηρεσίες προμηθειών, ενώ είναι απελπιστικά υποβαθμισμένες από πλευράς στελέχωσης, τόσο ποσοτικά, όσο και κύρια ποιοτικά. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι ότι το μόνο που εξασφαλίζεται στις προμήθειες, τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού, είναι οι τυπικές απαιτήσεις της νομοθεσίας, ενώ κανένας τεχνικός έλεγχος δεν γίνεται για να διαπιστωθεί αν κάποιο υλικό που παραγγέλλεται στο εξωτερικό μπορεί να κατασκευασθεί στην Ελλάδα. Ίδια συμβαίνουν και στο Στρατό Ξηράς και στο Πολεμικό Ναυτικό.

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

Το πρόβλημα λοιπόν της τεχνολογικής και οικονομικής εξάρτησης, στο χώρο της Εθνικής μας Άμυνας είναι κύρια πρόβλημα ορ-

λικά πληρώνουν για τα δάνεια αυτά τόκους πολλαπλάσιους από το κεφάλαιο.

● Τις συμβάσεις FMS που επιτρέπουν την προμήθεια στρατιωτικών υλικών με χρήση του συστήματος κωδικοποίησης υλικού των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων, δηλαδή οι προμήθειες FMS γίνονται εύκολα με τυποποιημένες λογιστικές διαδικασίες, που δεν απαιτούν τεχνική κατάρτιση. Άλλη μια παγίδα για την τεχνολογική και οικονομική υποταγή των χωρών στις ΗΠΑ. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι συμβάσεις FMS για προμήθεια ανταλλακτικών έχουν ετήσια διάρκεια και μπορούν να ανανεωθούν μόνο αν θέλει η αμερικανική κυβέρνηση, η οποία μάλιστα μπορεί να διακόψει μια τέτοια σύμβαση και πριν από τη λήξη της αν τα «εθνικά ενδιαφέροντα» των ΗΠΑ το απαιτούν (δικαίωμα εμπάργκο).

Το σενάριο που αποτελεί τη βάση του συστήματος FMS είναι ανατριχιαστικά απλό και προκύπτει εύκολα από τη μελέτη των όρων FMS: σε προτρέπω να αγοράσεις ένα δική μου κατασκευής οπλικό σύστημα υποσχόμενος, χωρίς όμως δέσμευση, να σου δι-

νω κάθε χρόνο δάνεια με ευνοϊκούς όρους για να πληρώνεις τις σχετικές δόσεις για την προμήθεια. Όσο για την υποστήριξη του οπλικού αυτού συστήματος σε ανταλλακτικά, αυτή μπορεί να γίνεται με συμβάσεις FMS ετήσιας διάρκειας, που προβλέπουν πολύ απλές διαδικασίες και που θα ανανεώνονται κάθε χρόνο με «κοινή συμφωνία των συμβαλλομένων», πάλι όμως χωρίς προκαταβολικές δεσμεύσεις. Από κει και πέρα είναι εύκολο να φανταστεί κανείς τι πιέσεις και εκβιασμούς μπορεί να υποστεί μια χώρα που έχει υποθηκεύσει την ανεξαρτησία της με δάνεια και συμβάσεις FMS, αφού τόσο η χορήγηση των ετήσιων ποσών των δανείων για τις πληρωμές των συστημάτων που αγοράσθηκαν, όσο και η υποστήριξη των συστημάτων αυτών σε ανταλλακτικά μπορούν να διακοπούν με μονομερή απόφαση της κυβέρνησης των ΗΠΑ.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Βέβαια, το οργανωτικό πρόβλημα των Ενόπλων Δυνάμεων, που, όπως προαναφέρθηκε, συντελεί στην τεχνολογική και οικονομική εξάρτηση της χώρας μας, δεν περιορίζεται μόνο στις υπηρεσίες προμηθειών. Η κακή οργάνωση των υπηρεσιών αυτών είναι μέρος ενός ευρύτερου προβλήματος οργάνωσης, κατανομής εξουσίας και λήψης αποφάσεων. Στο γενικότερο πλαίσιο η οργάνωση και κατανομή εξουσίας μέσα στις Ένοπλες Δυνάμεις έχει επηρεασθεί από δύο βασικές παραμέτρους: το σύστημα στρατιωτικής «υποστήριξης» των ΗΠΑ, που προαναφέραμε, και την παραδοσιακή αντίληψη περί μαχητικής ικανότητας, κατά την οποία η δύναμη πυρός ήταν ανάλογη του αριθμού και της ικανότητας των μαχητών. Μια τέτοια οργάνωση και κατανομή εξουσίας από πλευράς υποστήριξης, μπορεί να εξυπηρετηθεί μόνο από ένα σύστημα λογιστικών διαδικασιών, ενώ από πλευράς δύναμης πυρός είναι φυσικό να μεγιστοποιεί το ρόλο του «μαχητή» και να μην ενδιαφέρεται καθόλου ή να ενδιαφέρεται λίγο για το ρόλο της τεχνολογικής αυτοδυναμίας και υπεροχής. Συνέπεια άλλωστε αυτού του προβλήματος είναι ότι σήμερα, σε μια εποχή όπου η τεχνολογία αντικαθιστά τον ανθρώπινο παράγοντα στα πεδία των μαχών όλο και περισσότερο, οι τεχνικοί φορείς των Ενόπλων Δυνάμεων είναι οργανωτικά υποβαθμισμένοι, ενώ οι τεχνικοί αξιωματικοί όχι μόνο δεν συμμετέχουν στην κατανομή της εξουσίας και στη λήψη αποφάσεων, αλλά ακόμη είναι απελπιστικά υποβαθμισμένοι σε σχέση με τους μάχιμους συναδέλφους τους. Ο ρυθμός εξέλιξης και η αρχαιότητα είναι ίσως οι σημαντικότεροι τομείς υποβάθμισης των τεχνικών.

Τα τελευταία χρόνια η πολιτεία έχει εκφράσει έντονα τη θέληση για τεχνολογική αυτοδυναμία και οικονομική ανεξαρτησία της Εθνικής μας Άμυνας. Ένας τέτοιος στόχος όμως είναι αδύνατο να υλοποιηθεί με τη σημερινή οργάνωση και κατανομή εξουσίας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων. Χρειάζονται δραστικές οργανωτικές αλλαγές, που στο γενικό πλαίσιο θα ενισχύσουν τους φο-

ρείς της τεχνολογίας, ενώ ειδικότερα στις προμήθειες θα επιτρέψουν το προβάδισμα του τεχνικού και οικονομικού παράγοντα από τις λογιστικές διαδικασίες. Τέτοιες όμως οργανωτικές αλλαγές δεν μπορούν να προέλθουν από τις ίδιες τις Ένοπλες Δυνάμεις, γιατί η σημερινή οργάνωση και κατανομή εξουσίας έχει δημιουργήσει ένα πλέγμα συμφερόντων και ένα αυτοστηριζόμενο σύστημα, που δεν μπορεί να αλλάξει χωρίς εξωτερικές επεμβάσεις. Αυτό άλλωστε έδειξε η πείρα του παρελθόντος. Όσοι, μέσα από το χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων, και ήταν αρκετοί, προσπάθησαν να προκαλέσουν τέτοιες αλλαγές είναι σήμερα στα σπίτια τους και όσοι επέμεναν διώχθηκαν αμείλικτα. Ο Σμηναγός Χατζηναστασίου είναι μία περίπτωση, υπάρχουν όμως κι άλλες. Το 1976 ο Επισμηναγός τότε Αλέκος Μαραγκάκης έκανε μια επιστημονική ανάλυση της οργανωτικής δομής της Αεροπορίας, όπου με σκληρή γλώσσα επεσήμανε την ανάγκη αλλαγής της και εκσυγχρονισμού της. Ο αξιωματικός αυτός διώχθηκε αμείλικτα με διάφορα προσχήματα μέχρι το 1980, οπότε τοποθετήθηκε στην Υπηρεσία Πολεμικής Βιομηχανίας. Εκεί διέπρεψε επαγγελματικά, τελευταία στο σχεδιασμό της εθνικής μας πολιτικής για τα αντισταθμιστικά οφέλη. Όμως η Αεροπορία δεν τον ξέχασε: παρά τα άριστα φύλλα ποιότητας των Διευθυντών της ΥΠΟΒΙ, το Συμβούλιο Κρίσεων της Αεροπορίας φέτος τον έκρινε προακτέο στο βαθμό του Σμηνάρχου κατ' αρχαιότητα, πράγμα που προκάλεσε την άμεση παραίτησή του. Σήμερα έχει προσληφθεί στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας σαν ειδικός συνεργάτης για τα αντισταθμιστικά οφέλη των κρατικών προμηθειών. Ανάλογη περίπτωση είναι η περίπτωση του Σμηναγού Στέφανου Τσολακίδη που το 1981 αποτάχθηκε από την Αεροπορία «για συνδικαλιστική δράση», για να δικαιωθεί από το διαιτητικό εφετείο το 1983.

Στο τόσο σοβαρό θέμα της τεχνολογικής και οικονομικής μας ανεξαρτησίας, που είναι προϋπόθεση της εθνικής μας ανεξαρτησίας, ο ρόλος της πολιτείας δεν μπορεί να είναι απλά μια εκφρασμένη πολιτική βούληση με την προσδοκία ότι οι Ένοπλες Δυνάμεις θα προσανατολισθούν μόνες τους προς αυτή. Χρειάζεται δραστική επέμβαση της κυβέρνησης μέσα στο χώρο της Εθνικής Άμυνας, χρειάζεται ανάληψη της οργανωτικής δομής των Ενόπλων Δυνάμεων σε συσχετισμό με τους στόχους της τεχνολογικής και οικονομικής αυτοδυναμίας, ανάλυσης που θα γίνει όμως από το επίπεδο της πολιτικής εξουσίας, και άμεση εφαρμογή των λύσεων που θα προκύψουν. Ο εντοπισμός άλλωστε των σωστών λύσεων δεν είναι δύσκολος, αφού όλες οι τεχνολογικά αναπτυγμένες χώρες, ανατολής και δύσης, έχουν προσαρμόσει από πολλά χρόνια την οργάνωση των Ενόπλων Δυνάμεων προς τις σύγχρονες τεχνολογικές απαιτήσεις. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν σύντομα, πολύ σύντομα, όχι μόνο γιατί τα όρια της οικονομικής αντοχής της χώρας μας έχουν εξαντληθεί, αλλά ακόμα γιατί ο κίνδυνος της τεχνολογικής μας υποσκέλησης από τον πιθανό αντίπαλο γίνεται κάθε μέρα μεγαλύτερος. **Ανώτερος Αξιωματικός Αεροπορίας**

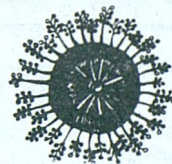
Χιωρρέμ

της
ΚΑΤΡΙΝ ΚΛΕΜΑΝ

Η «Χιωρρέμ» είναι ένα κάλεσμα για ένα πραγματικό ταξίδι μέσα στο χρόνο, για μία γιορτή της φαντασίας και των αισθήσεων.

Σ' αυτό τό αισθαντικό μυθιστόρημα ζούμε μαζί με τους ήρωές του τόν ξρωτα που δέν μπόρεσαν νά χαρουν παρά μόνο στά όνειρά τους, τόν έσωτερικό πόνο, τή βουδή, βίαιη καί φλογερή εξέγερση πού συγκλονίζει τό είναι τους.

Χιωρρέμ

ΕΝΑ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα
Τηλ. 3607744 - 3604793

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΘΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

● Δύο επιστολές, που ακολουθούν, αναφέρονται σε σχετικό ρεπορτάζ στο τχ. 308 του ANTI για τη νοθεία στις εκλογές του Συλλόγου Υπαλλήλων της Εθνικής Τράπεζας.

Η πρώτη από τον κ. Γ. Δημητρόπουλο πρώην μέλος του ΔΣ Συλλόγου Υπαλλήλων ΕΤΕ.

Κύριε Διευθυντά,

Χρόνια φίλος του «ANTI» ποτέ δεν περίμενα ότι θα ήμουν εγώ το θύμα ανακριβέστατου δημοσιεύματος του γνωστού μέχρι τώρα για την εγκυρότητα του περιοδικού σας.

Έτσι λοιπόν ο συντάκτης του δημοσιεύματος «Η νέα συνδικαλιστική παράταξη... και τα νέα ήθη του ΠΑΣΟΚ», τεύχος 308, σχετικά με τη νοθεία στην Εθνική Τράπεζα πριν βγάλει τα άστοχα συμπεράσματά του για τις δικές μου προθέσεις, θα έπρεπε να ξέρει:

1) Ότι δεν ήμουν συνυποψήφιος του Χρήστου Πρωτόπαπα στο συνδυασμό της ΔΗΣΚ και επόμενα δεν είχα κανένα προσωπικό όφελος, από την καταγγελία σε βάρος του.

2) Ποτέ στη σύντομη συνδικαλιστική και πολιτική μου πορεία δεν υπήρξα όργανο κανενός. Πολύ δε περισσότερο των παλαιών μου συντρόφων διαγραμμένων σήμερα συνδικαλιστών, των οποίων τιμών τους αγώνες που μαζί έχουμε δώσει, πολλές από τις

σημερινές τους θέσεις, αλλά διαφωνώ κάθετα με την πρακτική τους.

3) Είναι αήθες και πολιτικά απαράδεκτο μια αισχρή πράξη που νοσηροί εγκέφαλοι σκέφτηκαν και υλοποίησαν (νοθεία), να χρεώνεται σ' ένα ολόκληρο πολιτικό χώρο σαν «νέα ήθη του ΠΑΣΟΚ» όπως γράφει.

Είναι ντροπή για τους επώνυμους και ανώνυμους αγωνιστές του ΠΑΣΟΚ στους οποίους έχω την τιμή να ανήκω, να χρεώνονται μια ανέντιμη πολιτική και συνδικαλιστική πράξη.

4) Όσον αφορά δε τα κίνητρα της καταγγελίας μου τα ανέπτυξα στο κείμενο της παραιτήσής μου από το ΔΣ του Συλλόγου μου (μαζί με άλλους τρεις συναγωνιστές μου).

Πιστεύω ότι τέτοιου είδους ανακρίβειες σαν του συγκεκριμένου δημοσιεύματος οφείλονται σε επιπολαιότητα του «ρεπόρτερ» από κακή ίσως ενημέρωση. Εγώ βλέπετε δεν χρεώνω το «ANTI» συνολικά γι' αυτό το ατόπημα.

Πιστεύοντας ότι θα μου δώσετε την ευκαιρία της επανόρθωσης της ανακρίβειας.

Φιλικά

Γιώργος Δημητρόπουλος
Πρώην μέλος ΔΣ
Συλλόγου Υπαλλήλων ΕΤΕ

● Η δεύτερη από τον κ. Α. Μπαμιά:

Κύριε Διευθυντά,

Παρόλη τη διαφορά των πολιτικών θέσεων που έχει η επιθεώρησής σας, της οποίας δεν μπορώ να πω ότι είμαι φανστικός ανα-

γνώστη, συμβαίνει αρκετές φορές, για ενημέρωσή μου να σας διαβάσω. Έτσι συνέβη και με το τεύχος σας 308 της Παρασκευής 17 Γενάρη 1986. Σ' αυτό και στη σελίδα 9 και με τίτλο... Και τα νέα ήθη του ΠΑΣΟΚ, ο ρεπόρτερ αναφέρεται και στο άτομό μου. Σχετικά με τα γραφόμενα έχω να παρατηρήσω τα παρακάτω:

1) Η ΔΑΚΕ και η ΝΔ έχει πολλά πραγματικά «γκεσέμια» και έτσι εγώ δεν είμαι παρά μόνο ένας απ' όλα τα μέλη, που σαν απλοί στρατιώτες στον αγώνα της πολιτικοσυνδικαλιστικής παράταξης μας προσφέρω ακριβώς όσο και όλοι οι άλλοι συμμαχητάι μου.

2) Στο θέμα νοθεία, την οποία καταδικάζω σαν πράξη προδοσίας της συναδελφικής θέλησης, δεν έχω καμία σχέση. Η παράταξη στην οποία ανήκω δεν μπορεί να συμπεριλαμβάνει ΠΟΤΕ αντισυναδέλφους.

3) Πιστεύω ότι το άρθρο δεν μπορεί και δεν πρέπει να υπαινίσσεται τίποτε σε βάρος της πολιτικής παράταξης στην οποία θεωρώ τιμή μου ότι ανήκω.

4) Η ΝΔ είναι ένα κόμμα που πάντοτε εκλέγει τα όργανά της με δημοκρατικές διαδικασίες. Έτσι έχει εκλέξει και τον σημερινό Αρχηγό της. Άρα τα δημοκρατικά μέλη του κόμματός μας, ευελπιστώ ότι με θεωρείτε δημοκράτη, στηρίζουν με φανατισμό και το κόμμα τους και τον εκάστοτε Αρχηγό τους.

Τέλος κ. Διευθυντά η προσφυγή μου, από την πρώτη μέρα που μου απηγγέλθει η προφορική καταγγελία από τον σ. Γ. Δημητρόπουλο, στην Δικαιοσύνη, νομίζω ότι θα σας δώσει σύντομα την ευκαιρία να απαλλαγείτε από όλες τις εύλογες σε μερικές περιπτώσεις απορίες σας.

Με τιμή
Α. Μπαμιάς

Σ.Σ.: Επί της ουσίας, δυστυχώς, και οι δύο επιστολές δεν απαντούν. Ανεξάρτητα, δηλαδή, από το με ποιο τρόπο και γιατί έγινε η νοθεία, το σχετικό άρθρο στο ANTI αναφερόταν σ' αυτή καθ' αυτή την πολιτική πράξη και τι σημαίνει για το συνδικαλιστικό κίνημα. Για την ουσία της πολιτικής πράξης ουδείς λόγος στις επιστολές. Η Δικαιοσύνη βέβαια θα κρίνει... Κρίνουν όμως και οι εργαζόμενοι.

Για τα περί ανακρίβειας που αναφέρει ο κ. Γ. Δημητρόπουλος έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής. 1. Στο σχετικό ρεπορτάζ δεν εγγράφη ότι ήταν στον ίδιο συνδυασμό με τον Χρ. Πρωτόπαπα, για το ΔΣ της Εθνικής Τράπεζας.

2. Η «νοσηρή πράξη» της νοθείας όπως τη χαρακτηρίζει είναι και εκτός των άλλων μια πολιτική πρακτική. Δεν θα ήταν σωστό η ΠΑΣΚΕ, ή το ΠΑΣΟΚ να την κρίνουν σαν τέτοια; Εάν ο πολιτικός χώρος που θίγεται από αυτή την

αντιμετωπίζει ως ολίσθημα «νοσηρών εγκεφάλων» τότε ποιος ευθύνεται; Αν λοιπόν ο τίτλος του ANTI δεν είναι σωστός τότε η σιωπή για μια τέτοια πολιτική πρακτική τι είναι;

Τέλος στην επιστολή του ο κ. Α. Μπαμιάς τίποτα δεν αναφέρει για το πολιτικό ζήτημα της νοθείας. Όσο για την αφοσίωσή του στον αρχηγό της ΝΔ δεν θα είμαστε εμείς εκείνοι που θα την αμφισβητήσουμε.

ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟ «ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟ» ΓΕΣ

● Αν και υπερδεμένα μετά την αντιμετώπιση της α' και β' στήλης (σ. 44 στο τχ. 309) το γράμμα «ενός απελπισμένου πολίτη» στο ΓΕΣ, έκαμε το θαύμα του. Κάτι άλλαξε εκεί. Ένας «κοντοχωριανός» του όμως, μας έστειλε το γράμμα που ακολουθεί και δίνει άλλες πτυχές της ζωής στην «περίεργη αυτή χώρα».

Αγαπητό «Αντί»

Στο τελευταίο τεύχος σου της 31-1-86 με ανακούφιση διάβασα την επιστολή συναδέλφου «απελπισμένου πολίτη» μιας φανταστικής χώρας» ήγουν Τ-ΓΕΣ, και μονολόγησα —καίρος ήταν! Πολίτης κι εγώ της ίδιας χώρας που σαν έμβλημά της έχει βυζαντινό δικέφαλο αετό με συνοδεία της αρχαίας ρήσης «ελεύθερον το εὐσυχον», αποτολμώ να συνεχίσω τον ήδη αρξάμενο λόγο περί της χώρας αυτής.

Η χώρα αυτή αποτελείται από χωριά όπως τα ΛΔ, ΛΦ, ΛΜ, Λ-ΟΑΣ, ΜΛΣΝ, Λ. ΕΘΕΛΟΝΤΡΙΩΝ και ίσως ακόμη κάποια που αγνώω. Αν εξαιρέσουμε τα τρία πρώτα, τα υπόλοιπα χωριά είναι κάπως αυτονομημένα και αυτοδιαχειριζόμενα.

Ο συνάδελφος επιστολογράφος σίγουρα είναι πολίτης του χωριού ΛΔ του οποίου την κατάσταση σκιαγραφήσας αμυδρά και εξωτερικά, θα πρέπει να αισθάνεται υπερήφανος μια και η επιστολή του έφερε την πρώτη μικρή αύξηση στην αμοιβή των εργαζομένων στο χωριό του, που από μία έβδομο την εβδομάδα γίνονται τρεις ίσως και τέσσερες το 15νθήμερο. Θα ήθελα αγαπητέ μου συνάδελφε να περιγράψω και γω ο κοντοχωριανός σου την κατάσταση του δικού μου χωριού, του ΛΜ.

Αριθμεί εγγεγραμμένους 86 πολίτες απ' τους οποίους οι 85 εργάζονται αποκλειστικά στο χωριό μας. Ο 86ος έρχεται στη χώρα μας μόνο μια φορά το μήνα για να πληρωθεί 10.000 δρχ. παραπάνω από μας, μια και τον υπόλοιπο καιρό βρίσκεται σε κάποιο «Μουσείο» και δεν μπορεί να έρχεται να τρώει μαζί μας το φαγητό εκείνο που περιγράφεις.

Στο χωριό μας εργαζόμαστε σχεδόν αποκλειστικά σαν οδηγοί των πάσης φύσεως στρατιωτικών και πολιτικού τύπου οχημάτων που υπάρχουν στη χώρα μας, και σαν τεχνίτες των οχημάτων αυτών. Τα αυτοκίνητα που κινούμε και φροντίζουμε μαζί με άλλους 75 περίπου πολίτες οδηγούς, είναι 180 και διανύουμε μ' αυτά κάθε μήνα πολλές δεκάδες χιλιάδες χιλιομέτρων εντός και εκτός Αττικής.

Οι τεχνίτες μαζί με άλλους 9 πολίτες τεχνίτες έχουν επιμυσθεί την επισκευή και τη συντήρηση υπέρ των 250 πάσης φύσεως οχημάτων

Ουζερί
Ταβέρνα

“Πούσκιν,,

Μεζέδες εκλεκτοί • Φαγητά σπιτίσια
Κρασί βαρελίσιο • Μουσική για όλους
Περιβάλλον οικείο

Εθνάρχη Μακαρίου 6
Καισαριανή ☎ 722.19.96

Κυριακές κλειστά

του Τ. ΓΕΣ και του Τ. ΓΕΘΑ.

Ο συνάδελφος οδηγός του πρώτου καθημερινού μας δρομολογίου ξεκινάει τη μέρα του ανεβαίνοντας το βολάν στις 4.30 το πρωί. Το τελευταίο πάγιο δρομολόγιο επιστρέφει κάθε βράδυ μετά τις 23.00. Τα έκτακτα γίνονται πέραν παντός ωραρίου εργασίας ή προγράμματος υπηρεσίας. Οι περισσότεροι από τους οδηγούς επιστρέφουμε στο χωριό μας μετά τις 16.00 άσιτοι και άποτοι. Και μας περιμένει ένα κρύο πιάτο φαγητό που θα γευθούμε με καθυστέρηση 3 και 4 ωρών ή αντί αυτού, ένα ακόμη επείγουσ δρομολόγιο. Όταν είμαστε υπηρεσία και συμπληρώσουμε ένα συνολικό πεντάωρο ύπνου (διακεκομμένο από το δώρο της νυχτερινής υπηρεσίας, σκοπιάς ή οδηγησης) αισθανόμαστε ιδιαίτερη ικανοποίηση.

Θυμήσου αγαπητέ μου συνάδελφε ότι ανεβαίνοντας ο οδηγός στο βολάν εισέρχεται «εν δυνάμει» σε ένα ποσοστό τραυματιών ή νεκρών από τροχαίο ατύχημα.

Μέχρι στιγμής ευτυχώς κανείς απ' το χωριό μας δεν μπήκε πραγματικά σε κάποιο απ' τα προηγούμενα ποσοστά.

Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε και κάμποσα ωφέλη απ' την εργασία μας. Στο παρελθόν ο οδηγός ολοκληρώνοντας τη θητεία του, μαζί με το απολυτήριο κρατούσε στα χέρια του και ένα επαγγελματικό δίπλωμα οδηγησης - πρωτίστως αναγνώριση της εργασίας που προσέφερε και δευτερευόντως εφόδιο στην μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση. Σήμερα, σε καιρούς ζοφερούς επαγγελματικά, και με αυξανόμενη την κοινωνική προσφορά του στρατού, το προνόμιο καταργήθηκε.

Κάτι ακόμα. Σε κάποιες άλλες χώρες και χωριά, οι ηγήτορες έχουν «παπαλάει» τους οδηγούς τους από νυχτερινές σκοπιάς.

Μέχρι και τη μέρα της δημοσίευσης της επιστολής σου αγαπητέ μου «κοντοχωριανέ» του ΛΔ, κάθε βδομάδα του πολίτη του χωριού μας περιελάμβανε τρεις μέρες με «έξοδο» και διανυκτέρευση στο σπίτι. Η έξοδος βέβαια αρχίζει πολύ αργότερα από τις 15.30 που προβλέπεται και λήγει νωρίτερα απ' τις 6.25, συχνά δε στερείται λόγω αυξημένων υπηρεσιακών αναγκών.

Την ημέρα της δημοσίευσης της επιστολής σου, η ηγεσία της χώρας μας επέλεξε το χωριό μας σαν το μόνο αρωγό του δικού μας χωριού, αναθέτοντάς μας τρεις απ' τις δυσκολότερες σκοπιάς σας και διατηρώντάς βέβαια στο ακέραιο όλες μας τις υποχρεώσεις. Η αναλογία έτσι ημερών υπηρεσίας και ημερών «εξόδου» είναι η ίδια και στα δύο χωριά.

Ερωτώ και αναμένω (!) απάντηση από όποιον ειδικό. Υπάρχει κάποια αναλογία μεταξύ ωρών οδηγησης και ωρών ύπνου, η οποία να μη θέτει σε αυξημένο κίνδυνο ατυχήματος τον οδηγό και φυσικά τον συνεπιβαίνοντα λόγω μειωμένων αντανακλαστικών, εξαιτίας υπερβολικής κόπωσης ή υπερβολικής έλ-

λειψης ύπνου;

Μήπως η ηγεσία της χώρας μας ενήργησε κάπως βεβιασμένα χωρίς να σταθμίσει τις δυνατότητες του χωριού μας και τις πιθανές δυσμενείς επιπτώσεις της απόφασης αυτής; Και κάτι για σένα αγαπητέ μου συνάδελφε επιστολογράφε. Αναρωτήθηκες ποτέ πόσο είστε εγγεγραμμένοι στο χωριό σας, πόσοι και που είναι αυτοί που δεν μοιράζονται μαζί σου τις υπηρεσίες σου, και που έρχονται στη χώρα μας μόνο όταν είναι να πάρουν αυτό που λέμε «τροφή εις χρήμα» ή το απολυτήριο;

Γιατί να παραμένουν μόνο στα χαρτιά συγχωριανοί σου αυξάνοντας πλασματικά τη δύναμη της πραγματικά λειψάνδρης χώρας μας;

Αυτά κι όσο αντέξουμε. Ευχαριστώ για τη φιλοξενία και συν γνώμη για το μάκρος της επιστολής μου.

Χωρικός του Λ.Μ.

ΠΕΡΙΕΡΓΟ «ΕΜΠΟΡΙΟ»

● Έγινε γνωστή ήδη στον Τύπο η καταγγελία στρατιωτών της Χίου για το... εμπόριο σπέρματος φαντάρων που γίνεται εκεί. Πήραμε και δημοσιεύουμε το παρακάτω γράμμα από φαντάρους για την ίδια υπόθεση. Αναμένουμε τις απαντήσεις των αρμοδίων...

Την άνοιξη του 1985 είχε γίνει γνωστό σ' όλες τις μονάδες της Χίου ότι ο Λοχαγός Ιατρός Α.Δ. εκμεταλλεύεται οικονομικά το σπέρμα των φαντάρων.

Συγκεκριμένα ο λοχαγός αυτός εξανάγκασε φαντάρους που έκρινε ότι δεν θα μιλήσουν να του δώσουν το σπέρμα τους μ' αντάλλαγμα 1000-1.500 δρχ. άλλοτε δε με την απειλή της δυσμενούς μετάθεσης.

Συνεργάτη σ' αυτή τη βρώμικη υπόθεση είχε μια ιδιωτική μαιευτική κλινική, στην οποία πήγαιναν οι φαντάροι.

Τόση ανάγκη είχε από αύξηση της «παραγωγής» ώστε αποκάλυπτα έψαχνε για φαντάρους δότες ακόμη και στις καφετέριες - στέκια των φαντάρων στην πόλη.

Τέτοιες ήταν οι διαστάσεις δημοσιότητας της όλης υπόθεσης ώστε το έμαθαν ακόμη και ο Νομάρχης Χίου και η διοίκηση της 96 ΑΔΤΕ. Ο ταξίαρχος Αχιλλέας Σφακιανάκης, διοικητής του νησιού διερευνήσε και επιβεβαίωσε την αλήθεια της υπόθεσης. Από

την άλλη, ο λοχαγός Α.Δ. παραδέχεται την πράξη του ισχυριζόμενος ότι το έκανε «για πειραματικούς λόγους». Αλλά επίσης, ένας δότης φαντάρους ομολογεί στον ταξίαρχο τη συμμετοχή του. Ο ταξίαρχος τον τιμωρεί με την «αυστηρότατη» ποινή των 10 ημερών φυλάκισης γιατί έκανε «πειράματα χωρίς να ενημερώσει την υπηρεσία του και γιατί χρησιμοποίησε σ' αυτά φαντάρους».

Τον Ιούλη του '85 ο «έμπορος σπέρματος» λοχαγός Α.Δ. ξαναγίνεται πρώτο θέμα συζήτησης, αυτή τη φορά για άρνηση παροχής υπηρεσιών σαν γιατρός.

Ενώ ήταν επόπτης ιατρός στο στρατιωτικό νοσοκομείο Χίου ένας στρατιώτης του 218 ΤΕ μεταφέρθηκε με βγαλμένη ωμοπλάτη στο Σκυλίτσειο Νοσοκομείο Χίου όπου λόγω υποδομής αντιμετώπιζονται τα περιστατικά του στρατού.

Ο ορθοπεδικός - ιατρός του Νοσοκομείου χρειαζόταν απαραίτητα τη βοήθεια αναισθησιολόγου. Όταν ζητήθηκε η βοήθειά του, ο Α.Δ. εκτός από επόπτη - γιατρός είναι και αναισθησιολόγος, αρνήθηκε με τη δικαιολογία ότι είναι καλεσμένος σε γεύμα.

Δεν ξέρουμε κατά πόσο διασκέδασε εκείνο το βράδυ. Εκείνο που ξέρουμε είναι ότι ο συνάδελφός μας έμεινε αβοήθητος σε δραματική κατάσταση 2 ώρες μέχρι να βρεθεί άλλος αναισθησιολόγος.

Όσο για την καθημερινή συμπεριφορά του αρκεί ένα γεγονός ότι δημόσια απειλεί μόνιμους υπαξιωματικούς και δόκιμους ότι θα τους αναγκάσει να παραιτηθούν ή να αυτοκτονήσουν.

Εκτός από τον «έμπορα σπέρματος» Α.Δ. καταγγέλλουμε στη δημοκρατική κοινή γνώμη, την απαράδεκτη σιωπή της εκπροσώπου της κυβέρνησης, νομάρχου κ. Αλέκας Μαρκογιαννάκη καθώς και την μη ουσιαστική τιμωρία του Λοχαγού - Ιατρού από τη διοίκηση της 96 ΑΔΤΕ τη στιγμή που οι φαντάροι τιμωρούνται με πολυήμερες φυλάξεις για ανθρώπινα «παραπτώματα» σε μια σειρά μονάδες του νησιού.

Στρατιώτες Χίου

ΥΓ. Τα παραπάνω έχουν καταγγελθεί από μερίδα του Τύπου πρόσφατα. Είμαστε σε θέση να ξέρουμε ότι και οι πολιτικοί αρμόδιοι και η στρατιωτική διοίκηση προσανατολίζονται στο «κουκούλωμα» της υπόθεσης. Θα χρειαστεί να επανέλθουμε πάλι και να γίνουμε πιο σαφείς:

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φίλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 13
ετήσια: δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 70
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Β' έκδοση

Ξανάρχεται Ο ΕΤΡΟΥΣΚΟΣ

Πολεμιστής και εραστής,
σοφός και πειρατής,
αψήφησε ανθρώπους και θεούς
για να βρει τον εαυτό του...

Σε 6 μήνες εξαντλήθηκε η πρώτη έκδοση

Κινηματογράφος και θέατρο

Η Ελλάδα μπορεί νομίμως να διεκδικήσει ένα πρωτότυπο ρεκόρ. Είναι η μόνη χώρα στην οποία τα θέατρα είναι περισσότερα από τους κινηματογράφους. Αρκεί να ανοίξει κανείς μια εφημερίδα για να το διαπιστώσει. Και δεν αρκεί μόνον αυτό, αλλά το θέατρο εκτοπίζει τον κινηματογράφο και από τις σελίδες των εφημερίδων. Έτσι, ενώ ασκείται συστηματικά η κριτική του θεάτρου, για τον κινηματογράφο παρατηρείται μια σταδιακή αλλά σταθερή κάμψη.

Παλιότερα, οι νεαροί κινηματογραφόφιλοι περίμεναν τις εφημερίδες της Τρίτης για να διαβάσουν τις κριτικές που κάλυπταν περίπου μια ολόκληρη σελίδα. Με δάνεια επιχειρήματα κάποτε, συχνότερα με τις δικές τους απόψεις, άνοιγαν τις ατέλειωτες συζητήσεις σε καφενεία, ταβέρνες ή μπαρ για τις ταινίες της εβδομάδας. Αυτό το φαινόμενο σήμερα έχει μάλλον ατονήσει. Ο κινηματογράφος δεν είναι θέμα για αναλυτικές αντιπαραθέσεις. Η συζήτηση για μια ταινία ολοκληρώνεται σε μια ή δύο φράσεις. Παράλληλα οι εισαγωγείς φέρνουν όλο και λιγότερο τις πιο ενδιαφέρουσες ταινίες και τις διανέμουν σε ελάχιστες αίθουσες που μόλις συντηρούνται από το φιλότεχνο κοινό. Ο κινηματογράφος, λοιπόν, βγαίνει σιγά σιγά από τη ζωή μας;

Από την άλλη μεριά, το θέατρο δεν καταλαμβάνει το κενό που αφήνει ο κινηματογράφος. Η κρίση που μαστίζει το ταμείο δύσκολα κρύβεται από την ευφορία των ειδήσεων γύρω από τα θεατρικά πράγματα και την ανθοφορία των κριτικών. Ούτε ο πολλαπλασιασμός των θιάσων συναρτάται με το ποιοτικό επίπεδο της θεατρικής παραγωγής. Όλα δείχνουν πως το θέατρο είναι σήμερα ένας σχιζοφρενικός μηχανισμός, που λειτουργεί ερήμην της πραγματικότητας και στηρίζεται κατά κύριο λόγο στις κρατικές επιχορηγήσεις.

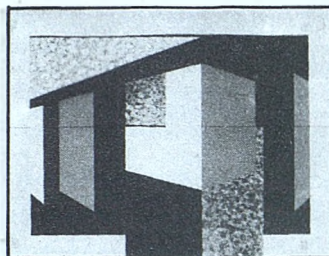
Και στο θέατρο και στον κινηματογράφο τα μόνα είδη που επιβιώνουν είναι οι μαζικές εμπορικές παραγωγές που εγγράφονται ευθέως στην κατηγορία του φαντασμαγορικού, πολυέξοδου, ψυχαγωγικού θεάματος.

Το ζήτημα που τίθεται δεν είναι πλέον να εκτιμηθεί αν η κατάσταση αυτή είναι καλή ή κακή. Είναι κυρίως ένα ζήτημα πολιτικής. Προφανώς, η στήριξη του θεάτρου είναι μια σταθερά κάθε πολιτιστικής παρέμβασης. Όμως από το σημείο αυτό μέχρι τη σημερινή καθαρή ανισορροπία, η απόσταση είναι τεράστια, ακόμα κι αν αυτός που πρόκειται να τη διανύσει είναι μία ηθοποιός υπουργός Πολιτισμού. Βεβαίως δεν συζητούμε καν για το πολιτιστικά ανεκδιήγητο μεγαλύτερο μέρος του Υπουργικού Συμβουλίου. Οι άνθρωποι, και τώρα και πριν, αγνοούσαν εξίσου το θέατρο και τον κινηματογράφο. Στα μουζούκια πήγαιναν και συνεχίζουν να πηγαίνουν. Που να βρουν χρόνο να συζητήσουν νομοσχέδια για τον κινηματογράφο, να τα εισάγουν στη Βουλή και να τα ψηφίσουν. Δύο τετραετίες και πάλι δεν τους φτάνουν.

Κι όμως κάτι πρέπει να γίνει. Μήπως οι κινηματογραφόφιλοι θα έπρεπε να διαδηλώσουν κρατώντας αντί για πλακάτ, κομμάτια σελλυλίντ και φωτογραφίες του Μπόγκαρτ, του Χίτσκοκ, του Γκοντάρ και του Βέντερς; Έρχονται δημοτικές εκλογές και η δύναμη του λαού αυξάνει. Με την παρούσα κατάσταση, οι κινηματογραφόφιλοι είναι μια νέα κατηγορία των μη προνομιούχων.

Σημειωματάριο Ειδήσεων

● Από τις 21 Φεβρουαρίου ως τις 30 Μαρτίου το International Cultural Center της Αμβέρσας παρουσιάζει την τελευταία δουλειά της Όπυς Ζούνη.

Στον τρίγωνο κατάλογο, που εκδίδει το Κέντρο, προλογίζουν το έργο της Ζούνη ο γνωστός τεχνοκριτικός Pierre Restany και ο Χάρης Σαββόπουλος. Στο κείμενό του ο Restany διακρίνει αρχικά ότι «Το πρωταρχικό στοιχείο στο έργο της Όπυς Ζούνη παραμένει η διπλή πολιτιστική κληρονομιά, που είναι η βάση της προσωπικότητάς της. Η Αίγυπτος και η Ελλάδα...» και καταλήγει σε μια επιγραμματική διαπίστωση για το έργο της: «Χρειάζεται απέραντη ευαισθησία και λογική, για να συνδυασθεί το πνεύμα της εκλέπτυνσης με το πνεύμα της γεωμετρίας μέσα σ' εκείνο που, τελικά, θα μπορούσε να είναι ύμνος για τη χαρά της ζωής. Η αυστηρότητα του Μόντριαν θεωρημένη ξανά και διορθωμένη κάτω απ' το φως του Μatis».

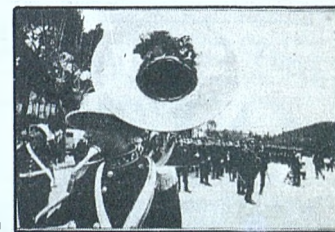
● Κι από την Αμβέρσα ως περάσουμε στη Θεσσαλονίκη που δυστυχώς δεν θέλει να απαλλαγεί από το σύνδρομο της συμπτωτεύουσας. Έτσι σε μια δίκαιη διαμαρτυρία συγχέονται δύο διαφορετικά πράγματα. Μια καταγγελία 380 επώνυμων προσώπων, για την πραγματικά άδικη και εμπαθή απόφαση της Επιτροπής Θεάτρου του Υπ. Πολιτισμού να αποκλείσει και αυτή τη χρονιά την Ρούλα Πατεράκη από τον κατάλογο των επιχορηγούμενων συνδέεται με τη συνολική επιχορήγηση που δόθηκε σε θιάσους της Θεσσαλονίκης. Ας είναι. Όμως η μεταχείριση της Επιθεώρησης Δραματικής Τέχνης είναι πραγματικά σκανδαλώδης. Όπως αναφέρουν και στο κείμενο της διαμαρτυρίας «... εάν η συμπτωτεύουσα έχει να επιδείξει θεατρική δουλειά με πρωτοποριακή ευρηματικότητα, σκηνοθετική ευφροσύνη,

πειθαρχημένη ηθοποιία και θεωρητικό προβληματισμό... σίγουρα αυτή είναι... η δουλειά της Ρ. Πατεράκη». Όταν όμως συνδέουν αυτή την απόφαση της επιτροπής με τους «παντογνώστες και παντοδύναμους Αθηναίους», ας μας επιτρέψουν να επισημάνουμε το διπλό λάθος. Διότι ούτε η Επιτροπή Θεάτρου του ΥΠΠΟ εμπίπτει στην κατηγορία «Αθηναίοι» (άλλα και γνωστά είναι τα ελληνότροπα κουσούρια της που τα μοιράζεται με κάμποσους επώνυμους Θεσσαλονικιούς), ούτε η Ρούλα Πατεράκη έχει ανάγκη από την εντοπιότητα για να ξεχωρίσει.

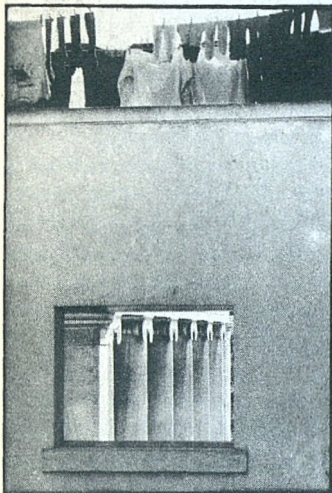

● Στο Βαφοπούλειο, στη Θεσσαλονίκη, εγκαινιάζεται σήμερα (Παρασκευή, 14 Φεβρουαρίου) ομαδική έκθεση ζωγράφων - αρχιτεκτόνων της Θεσσαλονίκης. Προφανώς η προβολή και η προώθηση της ντόπιας παραγωγής είναι μία από τις βασικές συνιστώσες της πολιτιστικής πολιτικής ενός Δημοτικού Πνευματικού Κέντρου. Όμως αν μετατραπεί σε μοναδική σχεδόν διάσταση, τότε καταδικάζει και το Βαφοπούλειο και την πολιτιστική του παρέμβαση σ' ένα κοινότοπο επαρχιωτισμό. Διότι, προφανώς, η ολοένα αναζητούμενη ταυτότητα της πολιτιστικής ζωής μιας πόλης δεν είναι ποτέ απλή συνάρτηση του τόπου καταγωγής ή του τόπου κατοικίας.

● Ίσως θα έπρεπε να ασχολούμαστε περισσότερο με τη φωτογραφία. Μέσα από τα δεκατομύρια κλισέ που τραβιούνται σ' όλο τον πλανήτη, προκύπτει μια διπλή καταγραφή, πραγμάτων και

καταστάσεων, αλλά και ευαισθησίας που χαρακτηρίζει ποικιλότροπα την εποχή μας. Μία από τις διαστάσεις της φωτογραφίας είναι η καλλιτεχνική. Αυτή που αναδεικνύεται περισσότερο. Δεν είναι όμως η μόνη. Στο **Φωτοχώρο** φιλοξενούνται αυτή την περίοδο δύο ενδιαφέρουσες εκθέσεις. Από 4-25 Φεβρουαρίου ο **Μανώλης Μπαμπούσης** εκθέτει φωτογραφίες από μπάντες. Ενώ από τις 4-29 Μαρτίου θα εκθέσει στον ίδιο χώρο τις φωτογραφίες

του ο **Γιάγκος Αθανασόπουλος** που παρουσιάζει σκηνές από τον ελληνικό χώρο. Με μια έννοια το θέμα δεν είναι διόλου πρωτότυπο. Κι όμως ακριβώς γιατί απομονώθηκε σε μια φωτογραφία, η «σκηνή» μετέχει της ιστορίας.

● Τη Δευτέρα 17 Φεβρουαρίου στην **Άποψη**, Δεινοκράτους 35 εγκαινιάζεται μια πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση: «Η σκηνογραφία στο νεοελληνικό θέατρο σήμερα». Το θέμα και το υλικό που έχει συγκεντρωθεί δίνουν μια νέα προοπτική για να ξαναδούμε το σύγχρονο θέατρο στη χώρα μας και τα είδη του θεατρικού χώρου που απαιτεί. Μια έκθεση λοιπόν με πολλά ενδιαφέρον.

● «Οι φίλοι του Γιάννη Σκαρίμπα», πολιτιστικός σύλλογος από τη Χαλκίδα διοργανώνουν το **Σάββατο, 15 Φεβρουαρίου**, στο 9ο Δημοτικό Σχολείο Καντίθου ένα ειδικό αφιέρωμα στον συμπατριώτη τους.

Το πρόγραμμα προβλέπει: — Αναδρομή στο έργο του Γ. Σκαρίμπα, από τον λογοτέχνη Μ. Σταφυλά.

— Απόδοση κειμένων από ηθοποιούς.

— Πρώτη εκτέλεση μελοποιημένων ποιημάτων του Σκαρίμπα από τον συνθέτη Σαράντη Κασάρα.

— Διασκευή από έργα του με τον τίτλο «Ο καραγκιόζης σκύλος» από τον Ευγ. Σπαθάρη.

● Πρώτη ατομική έκθεση του **Δ. Σεβαστάκη** στην Γκαλερί Ζαλοκώστα 7. Ο καλλιτέχνης γεννήθηκε το 1960 στη Σάμο και τέλειωσε την ΑΣΚΤ το 1985. Είχε για δασκάλους του τον Γ. Μόραλη και τον Δ. Μυταρά. Από το Δελτίο Τύπου αντιγράφω: «... Θεματικό πρόσημα στους πίνακες αποτελεί ένα τραπέζι, που διαλύεται ωστόσο μέσα στην έντονη πλημμύρα του φωτός».

● Ακόμα ένας νέος ζωγράφος, εγκαινιάζει έκθεση ζωγραφικής. Στο Πολύπλανο, Λυκαβηττού 16, εκθέτει από την Παρασκευή

14 Φεβρουαρίου ο **Γιώργος Ηλιάδης**. Παράλληλα στον ίδιο χώρο ο καλλιτέχνης θα αναπτύξει ένα πρωτογενές περιβάλλον που εντάσσεται στους γενικότερους προβληματισμούς του. Όπως αναφέρει ο Χ. Καμπουρίδης στον κατάλογο της έκθεσης «... ο Ηλιάδης είναι ένας από τους πιο ελπιδοφόρους νέους ζωγράφους μας, και έχει ήδη αποδείξει πως ξέρει να αξιοποιεί το ταλέντο του...».

● Και μια είδηση πολιτική. Ο διάλογος στο χώρο του ΚΚΕ εσ. και της ανανεωτικής αριστεράς φουντώνει. Αναμένονται έτσι μετά τα κείμενα, τις υπογραφές και τα άρθρα και εκδηλώσεις. Έτσι όσοι ενδιαφέρονται για τις απόψεις που κυκλοφορούν μπορούν να πάνε τη **Δευτέρα 24/2** στο θέατρο Γκλόρια στις 7.30 μ.μ. σε ανοικτή συγκέντρωση που οργανώνουν οι υπογράφωντες το «**κείμενο των 48**». Ο διάλογος συνεχίζεται λοιπόν και απ' ό,τι φαίνεται θα επακολουθήσουν και άλλοι. Μέχρι το 4ο συνέδριο του ΚΚΕ εσ. το σημειωματάριο όσων ενδιαφέρονται θα είναι γεμάτο. Από του να «μην κοινιέται φύλλον», που λέγαν και παλιά, κάτι είναι κι αυτά...

ΚΟΜΜΑΝΤΟ: μια καλή κωμωδία

Μετά τον *Terminator* (ελληνικός τίτλος «Ο εξολοθρευτής») ο Άρνολντ Σβαρτσενέγκερ (alias Κόναν) επιστρέφει. Στο «Κομμάντο», την τελευταία του ταινία, παίζει το ρόλο ενός φιλήσυχου πατέρα που η απαγωγή της κόρης του και ο εκβιασμός τον αναγκάζουν να δράσει. Με κάμποσα πολυβόλα, τρία κιβώτια χειροβομβίδες και μια χούφτα πιστόλια ξεκινάει για το νησί όπου κρύβεται ο φοβερός αντίπαλός του στρατηγός Άριους.

Παρά τις κριτικές που αφιέρωσαν οι καλές εφημερίδες — ξετρελαμένες από τη νέα εισβολή του ιμπεριαλιστικού και της βίας Made in Hollywood — το «Κομμάντο» είναι σχεδόν μια κωμωδία. Μοιάζει λίγο με εικονογραφημένο και γελοιοποιεί χαρούμενα τις διαδοχικές σαγκά του Σταλλόνε (Ράμπο και Ρόκυ). Σε αντίθεση με αυτές τις ταινίες, δηλώνει ότι δεν πρόκειται να συνεχιστεί. Οι φίλοι του Σβαρτσενέγκερ διατρέχουν τον κίνδυνο να δουν τον ήρωά τους ακόμα και σε κωμωδία. Όπως δήλωσε ο ίδιος (Libération, Πέμπτη 6 Φεβρουαρίου) «... οι τύποι στα στούντιο λένε πως είμαι αστείος και μου πρότειναν να παίξω σε κωμωδίες όπως ο "Μπάτσος του Μπέμπερλντ Χιλ"».

Μιλώντας για τις ταινίες του Σταλλόνε λέει ότι «... το πρόβλημα μ' αυτούς τους τύπους είναι ότι παίρνουν τον εαυτό τους στα σοβαρά. Αισθάνονται υποχρεωμένοι να στείλουν κάποιο μήνυμα στον ελεύθερο κόσμο. Η τεχνική του Σταλλόνε είναι απλή: ας δείξουμε στον κόσμο ότι οι Ρώσοι είναι κακοί κι ότι εμείς οι Αμερικάνοι μπορούμε να τους σπάσουμε τα μούτρα. Είναι λάθος. Δεν

μπορεί να πάρει καμιά απόσταση από τον εαυτό του. Πιστεύει ότι του έχουν αναθέσει μια ιερή αποστολή. Για μένα το «Κομμάντο» είναι σχεδόν σαν κόμικς. Δεν υπάρχει μήνυμα κι ελπίζω ότι κανείς δεν θα πάρει την ταινία τοις μετρητοίς. Είλικρινά, είναι να μην αφήνεις άντερο, όταν βλέπεις τον Σταλλόνε στην τηλεόραση να μιλάει για πολιτική, ενώ δεν ξέρει που παν τα τέσσερα. Ας κάτσει ο καθένας στ' αβγά του κι ας κάνει τη δουλειά του. Η μοναδική εξαίρεση είναι ο Ρήγκαν».

Προφανώς, ο πρώην μπόντυ-μπιλντερ (ο Σβαρτσενέγκερ έχει κερδίσει διαδοχικά τους τίτλους Μίστερ Όλυμπος, Μίστερ Κόσμος και Μίστερ Σύμπαν) δεν διαθέτει επαρκή θεωρητικά εργαλεία για να κρίνει από κοινωνιολογική σκοπιά τη νέα στρατηγική και τις ιδεολογικές προθέσεις του Χόλιγουντ. Ωστόσο συλλαμβάνει μια πλευρά που συνήθως μας διαφεύγει: ότι σ' αυτές τις ταινίες υπάρχει τελικά ένα κωμικό στοιχείο. Όταν ο Σταλλόνε σωριάζει κάτω τον αντίπαλό του, μπρος στα έκπληκτα μάτια του σοβιετικού Πολιτμπυρώ, η σκηνή θυμίζει περισσότερο τις μπουρλέσκ κωμωδίες της πρώτης περιόδου του βωβού κινηματογράφου, παρά τις δραματικές συγκρούσεις των δύο κόσμων. Ο Σταλλόνε είναι ο Κουτσόγιωργας του αμερικανικού κινηματογράφου.

Αυτή η διαδικασία, λοιπόν, την επαναφέρει το «Κομμάντο». Και γι' αυτό το λόγο είναι ένα από τα καλύτερα αντίδοτα στα συμπτώματα ελαφράς δηλητηρίασης που συνοδεύουν την υπερβολική κατανάλωση σταλλονιάδων.

Χ.Γ.Λ.

Αη-Βαλεντίνος έρχεται από την Εσπερία...

Ο Άη - Βασίλης αντιστέκεται απεγνωσμένα στην επέλαση του Περ-Νοέλ: παρόλο που ως φιγούρα ταυτίστηκε με τον δυτικό δωροδότη άγιο, ο εξ Ανατολής εξακολουθεί να επιτελεί το ρόλο του έστω κι αν πολλοί πια δίνουν τους μπουναμάδες τα Χριστούγεννα κι όχι την Πρωτοχρονιά. Το έλατο δεν είχε αντίπαλο: επικράτησε ως χριστουγεννιάτικο σύμβολο ελλείψει άλλου, μόνο οι φανατικοί δασολάτρες το εχθρεύονται. Το Πάσχα ονομαζόταν Λαμπρή ακριβώς γιατί ήταν η μεγαλύτερη, η λαμπρότερη γιορτή της ντόπιας χριστιανουσώνης. Η κινητικότητα του όμως δεν επιτρέπει ευχερή οργάνωση των διακοπών και τα Χριστούγεννα (πρώτη γιορτή της δυτικής χριστιανουσώνης) αρχίζουν να έχουν το επάνω χέρι στις προτιμήσεις των νεοελλήνων, μια που σταθερά κι αμετακίνητα, επιτρέπουν συνδυασμούς Κυριακών και αργιών εξαιρετικά ενδιαφέροντες. Άλλωστε το Πάσχα δεν είναι ούτε καν αργία: πέφτει πάντα Κυριακή.

Τα τελευταία χρόνια έχουμε την επέλαση του Άγιου Βαλεντίνου. Αγνώω το βίο του κι επομένως το γιατί πρέπει να θεωρηθεί προστάτης των ερωτευμένων. Το γεγονός είναι πως η ορθόδοξη εκκλησία, απ' όσο ξέρω, δεν φρόντισε να καλύψει με κάποιον άγιο τούτη την ανθρωπινή κατάσταση (παρά τα όσα «αγαπητικά» ακούμε απ' όσους θυμήθηκαν το χριστιανισμό στα γεράματά τους) κι έτσι ο καθολικός άγιος προβλέπεται να επιβληθεί αμαχητί ως το έλατο —μόνο διάφοροι ανέραστοι θα τον πολεμήσουν. Μπρος στον κίνδυνο όμως ν' αντιπαρατεθεί από τους ελληνολάτρες η, κατά τον Ησίοδο, *φιλομήδεα** Αφροδίτη προφανώς θα υποχωρήσουν κι έτσι επιτέ-

λους θα τύχουν κι οι ερωτευμένοι της προστασίας που τους αξίζει. Θα θεθούν υπό την σκέπη της, καθολικής έστω, εκκλησίας.

Πρωτοάκουσα γι' αυτόν τον άγιο πριν από πολλά-πολλά, δυστυχώς χρόνια. Κάποιο τραγούδι των Μπητλς έλεγε «give me a Valentine» ή κάτι τέτοιο. Συμμαθητές (ή συμφοιτητές;) με πληρέστερη αγγλοσαξωνική κουλτούρα μου εξήγησαν περί τίνος επρόκειτο. Πρέπει να ήταν «μπλουζ» εκείνο το κομμάτι γιατί μου δημιουργεί ακόμη και τώρα μιαν αίσθηση σκοτεινού δωματίου και σωμάτων που, αγκαλιασμένα, προσποιούνται πως χορεύουν. Καταλαβαίνετε βέβαια πως επρόκειτο για ερωτική ηλικία και επομένως για ερωτική εποχή. Κι όμως, παρά τους Μπητλς, παρά το σκοτάδι, παρά το μπλουζ και τα σφιχταγκαλιάσματα δεν τον συμπάθησα εκείνον τον άγιο —κι όσο περνούν τα χρόνια τόσο τον αντιπαθώ.

Ας μη βιαστούν διάφοροι ψυχαναλιτίζοντες να υποπτευθούν χυλοπιτικό σύμπλεγμα. Θα έπρεπε, σ' αυτή την περίπτωση, να έχω αντιπαθήσει άπειρα τραγούδια και όλο το εορτολόγιο όλων των εκκλησιών. Ούτε φταίει η, υπαρκτή κατά τα άλλα, ξενοφοβία μου. Κι εμένα μ' αρέσει να πέφτουν τα Χριστούγεννα Τρίτη ή Πέμπτη και να προκύπτουν αμέσως 5 τουλάχιστον συνεχόμενες ημέρες αργίας. Και λυπάμαι που το Μεγάλο Σάββατο (αργία επί εξαημέρου) πέφτει πάντα Σάββατο και από τότε που καταργήθηκε η μεταφορά των αργιών (ενώ η μεταφορά μεταφερόμενου μαθήματος θεσμοθετήθηκε) χάσαμε μια μέρα σχολής.

Αυτό που με κάνει κι αγανακτώ με τον Άη - Βαλεντίνο είναι η θεσμοθέτηση του έρωτα ως αποδεκτού κοινωνικού συμβάντος. Μαθητές στην επαρχία τρέμαμε όλοι τις «οχτάρες» αποβολές που θα έπεφταν αν κάποιο φλερτ το έπαιρναν είδηση οι καθηγητές. Ο έρωτας, τότε, ήταν πράξη ανατρεπτική. Ακόμα παλιότερα άλλωστε, όταν ήταν δεδομένο πως γάμος σημαίνει προξενιό που το κάνουν οι γονείς κι ο γαμπρός —νύφη το μαθαίνουν εκ των υστέρων. Ο έρωτας ήταν αδιανόητος ως στοιχείο του γάμου —μοιραία σχεδόν οδηγούσε στην απαγωγή, το κλέψιμο, και την κοινωνική κατακραυγή. Ο Ρωμύιός κι η Ιουλιέττα δεν είναι σύμβολα μόνο επειδή αγαπήθη-

καν πολύ αλλά και γιατί αντιστάθηκαν σε μια δεδομένη τάξη πραγμάτων. Ο Ερωτόκριτος κι η Αρετούσα αποτελούν παρόμοια περίπτωση. Όπου κι αν ψάξει κανείς στη λογοτεχνία θα βρει τον έρωτα σαν τον απαγορευμένο καρπό που η απόκτησή του ειν' εξέγερση και η συνέπεια του τιμωρία.

Κι έρχεται ο Άγιος Βαλεντίνος να τον καθαγιάσει, να διώξει κάθε τι το αμαρτωλό, το ένοχο, το ανατρεπτικό, που τον συνοδεύει. Κάθε τι διονυσιακό χάνεται: όπως γιορτάζουμε την ημέρα της γυναίκας, του παιδιού, της μητέρας, του περιβάλλοντος, την 25η Μαρτίου κι όλα όσα ο ΟΗΕ ή το ελληνικό κράτος έχει θεσμοθετήσει, έτσι θα γιορτάσουμε και την κατάσταση για την οποία όλα τα ποιήματα, όλα τα μυθιστορήματα, όλα τα τραγούδια γράφτηκαν. Ίσως να καθιερωθεί και κατάθεση στεφάνου, δοξολογία στην Μητρόπολη, την Καθολική βέβαια. Όλοι οι ερωτευμένοι δίπλα δίπλα θα παρελαύνουν, θα χειροκροτούν, θα σταυροκοπούνται —μπορεί και να φιλιούνται.

Θα πει κανείς πως ίσως να μην είναι ενσωμάτωση αλλά κατάκτηση: οι ερωτευμένοι κατάκτησαν το δικαίωμα να εορτάζουν όπως πιο πριν οι εργάτες κατέκτησαν το δικαίωμα να απεργούν, όπως οι υπήκοοι κατέκτησαν το δικαίωμα να γίνουν πολίτες, όπως οι αγρότες κατέκτησαν τις επιδοτήσεις από την ΕΟΚ. Μπορεί —αν και για να γίνουν τα παραπάνω χύθηκε αίμα, ανατράπηκαν καθεστώτα, έγιναν πόλεμοι, υπογράφηκαν συμφωνίες. Ουδείς όμως είδε τους ερωτευμένους να διαδηλώνουν και να ζητούν ίσα δικαιώματα με τους παντρεμένους, διεκδικώντας να σταματήσουν τα προξενιά, απαιτώντας να σταματήσει η εις βάρος τους κοινωνική κατακραυγή, καταγγέλοντας τους ποιητές και τους μυθιστοριογράφους ότι τους αδικούν και τους μειώνουν φορτώνοντάς τους αδικήματα που ουδέποτε έπραξαν. Ο Άη - Βαλεντίνος τους δόθηκε πριν προλάβουν καν να σκεφθούν ότι τους χρειάζεται. Ο έρωτας είναι κατάσταση, κι οι καταστάσεις δεν εξεγείρονται: απλώς υπάρχουν ή εξαφανίζονται συμπαρασύροντας κι αυτούς που τις βιώνουν.

Πάντως κι αν ακόμη υποθέσουμε πως ο καθολικός άγιος είναι κατάκτηση, δικαιούνται όσοι πριν έζησαν τον έρωτα ως εξέγερση να μη συμβιβάζονται με την θεσμοποίησή του. Οι παλιοί επαναστάτες έβλεπαν πάντα σε κάθε υποχώρηση των αρχόντων μια παγίδα κι έναν εγκλωβισμό των ονείρων τους.

Δημήτρης Κ. Ψυχογιός

* μῆδεα: τα γεννητικά όργανα του άντρα. (Ησίοδος, *Θεογονία*, στ. 200).

J.L. GODARD: ΒΙΝΤΕΟ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

του Θρασύβουλου Γιάτσιου

Μέρος Β'

Η νέα σειρά, *Soft and Hard*, γυρίστηκε στο Rolle της Ελβετίας. Ερευνά, μέσα από την καθημερινή ζωή των ιδίων (Godard-Miéville), τη σύλληψή τους για το σπίτι —τη φύση— την τέχνη και τη σχέση της με τις εικόνες. Πρόκειται για μια λυρική και συγκινητική δουλειά που αναψηλαφεί τις προκαταλήψεις της τελευταίας δεκαπενταετίας των δημιουργών, μ' έναν τρόπο πεσσιμιστικό που όμως δεν προχωρεί στην απόγνωση.

Ο τίτλος αναπτύσσεται στην πρώτη σκηνή σε μια *Απαλή συζήτηση με σκληρά θέματα*, ενώ πάνω σ' αυτή τη συζήτηση βασίζεται και το δεύτερο μέρος του προγράμματος. Τα θέματα είναι αναντίρρητα δύσκολα. Δύσκολο το να βρεις θέμα για συζήτηση, δύσκολο να γίνεις το υποκείμενο που μιλάει. Και φυσικά όλο το πρόγραμμα παίζει με τη διπλή έννοια της λέξης *subject*, θέμα που κατά κόρον έχει απασχολήσει τους Γάλλους φιλοσόφους τα τελευταία είκοσι χρόνια. Εδώ όμως, αν και τα θέματα είναι πολύπλοκα, η προσέγγισή τους είναι απλή. Τα απότομα κομμάτια της περιόδου των Παρισινών ταινιών, ο αμείλικτος ήχος των πολιτικών έργων καθώς και οι αποσπασματικές εικόνες σεξουαλικής βιαιότητας, λείπουν. Αντίθετα, επικρατούν σταθερά πλάνα με τον Godard και την Miéville στο σπίτι ή την ύπαιθρο, να σχεδιάζουν τις καθημερινές τους ασχολίες. Αυτές τις μεγάλες σκηνές διακόπτουν κομμάτια από ταινίες του Χόλλυγουντ ή αποσπάσματα από την τηλεόραση. Η ατμόσφαιρα είναι ελεγχιακή, ενώ κάθε τόσο έρχεται μια καινούργια επιβεβαίωση για τη δυνατότητα του Godard να συνθέτει με τον ήχο και το φως. Το *Soft and Hard* αγνοώντας τους «κανόνες» της «ενδιαφέρουσας» τηλεόρασης προχωρεί στην αναζήτηση ενός άλλου τηλεοπτικού χρόνου, μιας

άλλης ήρεμης και ενδιαφέρουσας εικόνας.

Η αντίθεση με την τηλεόραση γίνεται πιο έντονη με τη συνεχή εμφάνιση μικρών εμπορικών τηλεοπτικών κομματιών. Οι φτωχές, νευρωτικές εικόνες της τηλεόρασης, με το κάθε τους στοιχείο γεμάτο από τα πιο μпанάλ μηνύματα, αποκαλύπτουν την κενότητα τους όχι μόνο μέσω της σύγκρισης με τη δουλειά του Godard, αλλά και της αντίστοιχης με τις κλασικές χολιγουντιανές όπως αυτές της Lillian Gish, του Frankenstein, της Ingrid Bergman. Και φυσικά αποκαλύπτεται πόσο ανώριμη είναι η τηλεόραση ακόμα και σε σύγκριση μ' αυτή την εμπορικότατη αλλά και υπέροχη παραγωγή του Χόλλυγουντ εκείνης της εποχής.

Στην αρχή του προγράμματος, ο Godard και η Miéville σκιαγραφούν το υπόβαθρο της σύγχρονης παραγωγής. Πρόκειται για την περίοδο των καθημερινών σφαιρών στη Βυρττό, την περίοδο της πέμπτης γενιάς κομπιούτερ, την περίοδο της πείνας στην Αφρική. Είναι όμως και η περίοδος της τελευταίας παράστασης, είμαστε θεατές των τελευταίων ημερών του κινηματογράφου. Και ενώ ο κινηματογράφος σβήνει, τον διαδέχεται η τηλεόραση, της οποίας η διαδοχή φαίνεται πως βασίζεται στην καταστροφή του πρώτου.

Δύσκολα θέματα: δύσκολο να βρεις το θέμα, δύσκολο να γίνεις το υποκείμενο. Για τον Godard είναι η εικόνα, και περισσότερο η εικόνα που προέρχεται από τον κινηματογράφο, που μας επιτρέπει να κατανοήσουμε και να μεταφέρουμε την υποκειμενικότητα κάποιου. Η τηλεόραση αποκλείει

οποιαδήποτε τέτοια πιθανότητα. Εγκλωβίζει τον θεατή στο ισοπεδωτικό της ύψος, δεν αφήνει περιθώρια για διαφοροποιήσεις και εισβάλλει στο σπίτι του, στη διασκέδασή του με σκοπό να εξαλείψει ότι υλοποιείται από την υποκειμενικότητά του.

Οι Godard και Miéville με σκοπό ν' απελευθερώσουν την εικόνα, να δώσουν ποικιλία στη θέση της επανάληψης, χρησιμοποιούν δύο μορφικά στοιχεία. Το πρώτο και πιο σημαντικό είναι η σταθερή θέση της κάμερας. Παραμένει στατική άσχετα με την κίνηση που υπάρχει στην εικόνα. Όπως συμβαίνει συχνά με τον Godard, το οπτικό αποτέλεσμα μεταφέρει μια ευθύνη στον θεατή. Επαφίεται σ' αυτόν να βρει τα στοιχεία που θα του δημιουργήσουν ενδιαφέρον. Η εικόνα από μόνη της δεν εγγυάται την ποσότητα του νοήματος. Αλλά αυτή η ίδια η διαδικασία της ανακάλυψης είναι που παράγει εικόνες σημαντικές. Εικόνες στις οποίες η καθημερινή δράση γίνεται αντικείμενο ποικίλων αναπαραστάσεων. Μοιάζει σαν να έχουμε ανακαλύψει ένα τηλεοπτικό όμοιο της ηχητικής διακύμανσης. Σε ένα από τα voice-overs, η Miéville διαβάζει μια επιστολή γραμμένη από τον γιο στον πατέρα. Ο πατέρας πιστεύει πως είναι εγωιστικό και ψυχρό γράμμα, σε αντίθεση με τη μητέρα που το βρίσκει ευαίσθητο και συγκινητικό. Οι αλλαγές στην ανάγνωση του κειμένου δίνουν την ηχητική διακύμανση και την έμφαση που ήδη αναφέρθηκε. Και με το να παρατείνουν τις εικόνες, οι Godard-Miéville, μας επιτρέπουν να εξετάσουμε τα νοήματα, ν' ανακαλύψουμε απρόσμενη ομορφιά και ρυθμούς.

Το άλλο μορφικό στοιχείο είναι η ακίνητη εικόνα. Αυτή προωθεί την επιθυμία αναγνώρισης κρυμμένων στοιχείων σε σημεία που η τηλεόραση δεν θα βρισके κανένα ενδιαφέρον.

Στην μακρά συζήτηση που προηγείται του τέλους του προγράμματος, ο Godard και η Miéville συζητούν τις διαφορετικές τους απόψεις για την εικόνα. Η Anne-Marie θυμάται πως πριν αρχίσει να κάνει κινηματογράφο, έκανε προβολές με τα αρνητικά οικογενειακών φωτογραφιών. Αντίθετα η σχέση του Godard με τον κινηματογράφο ήρθε κάπως αργά. Το ενδιαφέρον του κεντρίστηκε από τις προβολές της Γαλλικής ταινιοθήκης, επί Langlois. Και ίσως αυτός να είναι και ο λόγος που οι εικόνες του Godard είναι τόσο παράξενες, τόσο προσωπικές και η γοητεία του κι έμφαση σ' αυτές είναι ιστορική, κριτική και αναλυτική.

Οι τελευταίες ταινίες του Godard χαρακτηρίζονται από ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη φύση, πράγμα που αφορά και το *Soft and Hard*. Σε μία σκηνή η Miéville κάνει βόλτα στη φύση, ενώ ο Godard ακινητοποιημένος στο αυτοκίνητο, διαβάζει κομμάτια από το βιβλίο του Broch *The Death of Vergil*. Οι εικόνες του ζευγαριού δίνουν τη θέση τους σ' αυτές της φύσης, ενώ ο Godard συνεχίζει την ανάγνωση του βιβλίου —ενός από τα σπουδαιότερα δείγματα συλλογισμού πάνω στην κλασική τέχνη. Η επιστροφή διαμέσου της πολιτικής επιβεβαιώνει την αξία του καθημερινού. Το έργο πια αναζητεί τρόπους συσχέτισης της καθημερινής ζωής με τα κλασικά ενδιαφέροντα της Δυτικής τέχνης. Και αν υπάρχει κάποιος τρόπος αυτός θα πηγάζει από τα πιο δημοφιλή μέσα του εικοστού αιώνα, της τηλεόρασης και του κινηματογράφου και της μοναδικής τους ικανότητας να συνδυάζουν ήχο και εικόνα.

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:

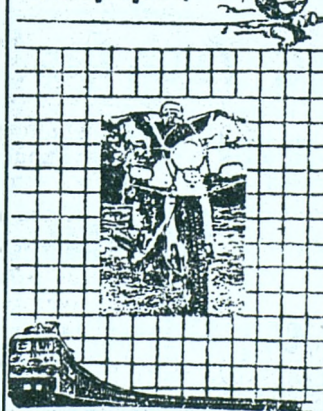
Η παλιά Αθήνα
και οι ποιητές της

**ΤΟ ΚΟΥΤΙ
ΤΗΣ
ΠΑΝΩΡΑΣ**

ΒΙΒΛΙΑ
ελληνική και
ξένα λογοτεχνία
εξέδοσεις
φιλοσοφία
πολιτική
ψυχολογία
παιδικά
κινηματογράφος
θεατρο
ξενονόημα
τέχνες
Υκρογραφίες
λιθοτυπικές
αφίσσαες

πλακα - Βυρωνος 9 - τηλ. 9225477

ελλέβορος

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ
ΤΗΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
«ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ»
ΤΗΛ. 28063 ΑΡΓΟΣ

Ο Στάλιν ομιλεί εκ του τάφου

Η ιστορία ξαναγράφεται κάθε φορά που νέα στοιχεία, άγνωστο αρχειακό υλικό ή σύγχρονες προσεγγίσεις της ανοίγουν μια νέα προοπτική. Τα αρχεία του Φόρεϊν Όφισ δίνουν με σαφήνεια μιαν άλλη διάσταση στα Δεκεμβριανά και τον Εμφύλιο. Η σειρά λοιπόν του «Καναλιού 4», ο «Κρυμμένος Πόλεμος», είναι εξαιρετικά σημαντική και γι' αυτό η ελληνική τηλεόραση οφείλει να την προβάλει. Ούτε η «Ελένη» του Γκαϊντς, ούτε η επίσημη μυθολογία του ΚΚΕ επιτρέπεται να λογοκρίνουν την ιστορία.

Η προβολή της τηλεοπτικής σειράς της Τζαϊν Γκάμπριελ «Ο κρυμμένος (για το αγγλικό κοινό που γνώριζε ελάχιστα πράγματα, ελληνικός εμφύλιος) πόλεμος» στη βρετανική τηλεόραση δημιούργησε μια σειρά από έντονες αντιδράσεις. Οι περισσότερες ήταν αναμενόμενες. Η τρίωρη αυτή σειρά δείχνει, χωρίς χαρακτηρισμούς και κοσμητικά επίθετα, τον ψυχρό και συστηματικό τρόπο με τον οποίο η Αγγλία οργάνωσε τη σύγκρουση με την Εαμική αντίσταση, χρησιμοποιώντας —σχεδόν αποκλειστικά— το α πόρρητο μέχρι πριν λίγα χρόνια υλικό των βρετανικών κρατικών αρχείων. Ενοχλήθηκαν λοιπόν σφόδρα όσοι μονοπωλούσαν εδώ και τριάντα χρόνια την πληροφόρηση για τα ελληνικά πράγματα όχι μόνο στην Αγγλία αλλά και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης του ελεύθερου κόσμου γενικώς, και καταγγέλλουν ότι «ξαναγράφεται η ιστορία» η οποία, ως γνω-

στόν, είναι μία, ομοούσιος και δεδομένη και γράφτηκε πριν το 1974 με βάση όλες τις απόψεις που δεν ενέπιπταν στις ποινικές διατάξεις της εμφυλιοπολεμικής νομοθεσίας.

Πρόκειται για τον κ. Woodhouse (βιογράφο του εαυτού του, του Ι. Καποδίστρια και του Κ. Καραμανλή) και τους συνομήλικούς του «ειδικούς» ή και «ιστορικούς», σύμφωνα με δήλωσή τους, οι οποίοι από τότε που άνοιξαν τα βρετανικά αρχεία για το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο αποφεύγουν συστηματικά όλα τα Διεθνή Επιστημονικά Συνέδρια που έχουν ως αντικείμενο την Ελλάδα της δεκαετίας του '40 (Λονδίνο, Κοπεγχάγη, Αθήνα). Μετά από μακρά περίοδο αμηχανίας αποφάσισαν επιτέλους να μιλήσουν όπου —χωρίς τον κίνδυνο του αντιλόγου— τους δίνεται η ευκαιρία, κυρίως με βιβλιοκρισίες σε έντυπα μεγάλης κυκλοφορίας, παραπέμποντας στο

γνωστό και πράγματι «ιστορικό» σε σχέση με το βαθμό διαστροφής της πραγματικότητας ψυχροπολεμικό λογοτέχνημα του κ. Νίκου (και παρ' ολίγον «Ράμπο») Γκατςογιάννη που θα μας έρθει και εδώ ως κινηματογραφική υπερπαραγωγή.

Από πλευράς ελληνικής συμμετοχής να σημειώσουμε το κείμενο της «Καθημερινής» που επίσης καταγγέλλει ότι «ξαναγράφεται η ιστορία», ενώ η «Μεσημβρινή», κομψότερα όπως πάντα, διαμαρτύρεται γενικώς για τη «διαφώτιση» που μας κάνουν «οι απανταχού κομμουνιστές δια του BBC» (για το καινούργιο «Κανάλι 4» πρόκειται, που προσπαθεί να αυξήσει την ακροαματικότητά του εις βάρος του BBC, αλλά αυτό είναι λεπτομέρειες) για να καταλήξει στο καταλυτικό ερώτημα: «Ποιος πληρώνει αυτές τις παραγωγές». Αυτό σε σχέση με μερικές από τις αναμενόμενες αντιδράσεις. Από δω και πέρα αρχίζουν τα «κουφά».

Στις 19/1 στον κυριακάτικο «Ριζοσπάστη» ο Ν. Καρκάνης με αφορμή τον «κρυμμένο πόλεμο» αφιερώνει μια ολόκληρη πυκνογραμμένη σελίδα στο τι πράγματι έκαναν οι Άγγλοι στην Ελλάδα. Αναφέρεται στην ταινία με μεγάλη δυσπιστία και με βάση τις πληροφορίες που έδωσαν «τα ξένα πρακτορεία». Δηλαδή, όπως προκύπτει σαφώς από τις φράσεις που χρησιμοποιεί, με βάση ένα αναγκαστικά συνοπτικό κείμενο 15 γραμμών που ο ανταποκριτής των «Νέων» στο Λονδίνο Γ. Γεμενάκης έστειλε στην εφημερίδα του αμέσως μετά την προβολή του πρώτου μέρους της σειράς, σχετικά με την Αντίσταση. Ο Ν.Κ. καταλήγει μετά από σειρά συλλογισμών στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για νέο αγγλικό «κόλπο». Οι «Άγγλοι» (!) μιλάνε για τις ευθύνες τους το Δεκέμβρη αλλά «πάνε να τα φορτώσουν στο πείσμα ενός μόνο ανθρώπου, τον Τσώρτσιλ». Και ξεχνούν ότι επρόκειτο για πολιτική που είχε σαν στόχο την επιστροφή του βασίλειου πολιτικού που συνέχισαν ουσιαστικά και οι εργατικοί μετά τη Βάρκιζα. Αυτό ακριβώς που δείχνει η ταινία τόσο στο πρώτο μέρος όσο και στο δεύτερο που είναι αφιερωμένο στην περίοδο από τη Βάρκιζα μέχρι το τέλος του εμφύλιου. Το δεύτερο μέρος δεν το είχε δει ο ανταποκριτής των «Νέων» γιατί απλούστατα δεν είχε προβληθεί ακόμα, ούτε ο Ν.Κ. βεβαίως, χωρίς το γεγονός αυτό να φαίνεται να τον απασχολεί ιδιαίτερα.

Την επόμενη Κυριακή 26/1, πάλι στο «Ριζοσπάστη», ο Ν. Αντωνάκος επανέρχεται με ένα εξίσου εκτενές κείμενο. Ο ίδιος, όπως γράφει, είδε το πρώτο μέρος της σειράς στο Λονδίνο. «Έτριβα τα μάτια μου» αναφέρει χαρακτηριστικά. «Να λένε να λένε και να μην πιστεύεις στ' αυτά σου...

για το ρόλο των Άγγλων στη Μέση Ανατολή, στα Δεκεμβριανά και τον εμφύλιο πόλεμο. Να λένε ότι ο σκοπός τους ήταν να μην τους ξεφύγει η Ελλάδα από τα χέρια...» Ωσπου, λίγο μετά τη μέση του επεισοδίου, ο κ. Αντωνάκος ανακάλυψε επιτέλους τη συνέβαινε. Όλα αυτά λέγονταν «για να υπάρξει η ουδέτερη επιφάνεια που πάνω της θα στρωθεί ο αντικομμουνισμός και ο αντισοβιετισμός». Και δηλώνει ότι το κείμενο του γράφτηκε «επειδή τον έπιασε τρομάρα» στη σκέψη ότι μπορεί να προβάλλει τη σειρά και η ελληνική τηλεόραση. Ακολουθεί η απόδειξη: αναφέρεται στο έργο, κατά τον Ν.Α., ότι ο Στάλιν είπε στον Τσώρτσιλ (σε εισαγωγικά και με χοντρά γράμματα στο «Ρ») τα εξής:

«Δεν με ενδιαφέρει η Ελλάδα, ούτε οι έλληνες κομμουνιστές, ούτε το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ούτε ο ελληνικός λαός, ούτε η Μεσόγειος, ούτε τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής, ούτε η Ακρόπολη και επειδή ξέρω ότι εσένα σε ενδιαφέρουν όλα αυτά και για να σου δείξω πόσο γενναιόδωροι είμαστε εμείς οι Σοβιετικοί, σου τα χαρίζω μαζί με τον ελληνικό λαό και κάνε και τον ελληνικό λαό ό,τι θέλεις». Και πιο κάτω, πάλι με χοντρά γράμματα: «Στα χαρίζω όλα αυτά γιατί μ' αρέσει το πόυρο σου».

Ο ιστορικός σύμβουλος της σειράς Γιάννης Γιαννουλόπουλος, γυρίζοντας από την Αγγλία στέλνει, στις 30/1, επιστολή στο «Ριζοσπάστη» όπου μεταξύ άλλων αναφέρει:

«Διάβασα με κατάληξη το κείμενο του κ. Ν. Αντωνάκου. Το παράθεμα αυτό δεν υπάρχει στην ταινία. Και δεν εννοώ ότι δεν υπάρχει όπως ακριβώς το αναφέρει ο Ν.Α. Είναι φυσικό, ή μάλλον τυπικό από την εποχή του αλησμούνητου κ. Στάλιν και μετά, όταν παρακολουθεί κάποιος κάτι αποφασισμένος να ανακαλύψει τα ύποπτα στοιχεία του και τελικά νομίζει ότι τα ανακάλυψε, να παρουσιάζεται από τον ενθουσιασμό του και να προσθέτει σ' αυτά που πράγματι άκουσε την Ακρόπολη ή, έστω, και τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής. Το περίεργο στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι ότι δεν υπάρχει ούτε μία φράση, ούτε μία λέξη στο έργο από αυτές που παραθέτει ο Ν.Α. Ούτε στο σχόλιο, ούτε στις συνεντεύξεις». Τη σειρά, καταλήγει, την έγραψαν από την τηλεόρασή τους σε βίντεο κάποιες εκατοντάδες Έλληνες στην Αγγλία και ένα τέτοιο αντίγραφο έχει και ο ίδιος, και πολλοί άλλοι πιθανόν, εδώ στην Ελλάδα.

Από τις 30/1 ο «Ριζοσπάτης» τηρεί σιγήν ιχθύος. Δεν δημοσιεύει την επιστολή του Γ.Γ. ούτε, έστω, κάποια διόρθωση του σφάλματος (;) «με δικά του λόγια». Νέα ήθη; Ρομαντική στρόφη σε ήθη κάπως παλαιότερα; Απορία διαπιστώνουμε και περιμένουμε. □

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Η ιστορία
της Λιλής
που είχε
ίσκιο
αγοριού

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία.

ΜΙΚΡΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

ΤΖΟΖΕΦ ΜΠΟΥΣ

Τέλη Ιανουαρίου πέθανε ο Τζόζεφ Μπούς, σε ηλικία 64 ετών. Ο μεγάλος και αμφιλεγόμενος γερμανός καλλιτέχνης ήταν σχεδόν άγνωστος στη χώρα μας. Κι όμως η μεταπολεμική τέχνη του χρωστά πολλές από τις κατακτήσεις της. Με αυτό το μικρό αφιέρωμα το ΑΝΤΙ δεν φιλοδοξεί παρά να ξεκινήσει μια ευρύτερη συζήτηση γύρω από το έργο και τις ποικίλες δραστηριότητές του. Ανεξάρτητα από τις απόψεις που έχουν αναπτυχθεί, ο Μπούς είναι ένα σημείο αναφοράς. Και μ' αυτή την έννοια, κάθε απόπειρα να ορισθεί η σημερινή συγκυρία στο χώρο των πλαστικών τεχνών, οφείλει να αναμετρηθεί μαζί του.

Επιμέλεια · Μετάφραση: Χ.Γ. Λάζος

Ο ΚΑΘΕΝΑΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

Σχόλιο στο κείμενο του Μπούς

«Ο καθένας καλλιτέχνης» είναι η καθαρότερη διατύπωση της πρόθεσης του Τζόζεφ Μπούς. Σημαίνει μια διευρυμένη έννοια της τέχνης, μέσα στην οποία το σύνολο της διαδικασίας της ζωής είναι η δημιουργική πράξη. Σε πρώτο επίπεδο σημαίνει τη διαφοροποίηση από τους στενούς ορισμούς της τέχνης και από την τάση να περιορίζεται η τέχνη στα προϊόντα μιας ειδικευμένης ομάδας επαγγελματιών. Επιπλέον συνεπάγεται, κι αυτό είναι πιο σημαντικό, ένα εντατικό αίσθημα για τη ζωή, για τις διαδικασίες και τους τρόπους ζωής και για τις δομές της κοινωνίας. «Ο καθένας καλλιτέχνης» συνεπάγεται μια αντίληψη για τη ζωή που κινδυνεύει να χαθεί μέσα στο γενικό κλίμα της αλλοτρίωσης. Οι άνθρωποι θεωρούν δύσκολο το να αναμετρηθούν με τις αναπαραστάσεις της ζωής τους και να τις αναλάβουν, ή να συνδέσουν τις περιστάσεις της ατομικής τους βιογραφίας ευρύτερα με τον κόσμο.

Για τον Μπούς αυτή η διαδικασία να κατανοήσει τον εαυτό του και να ανακαλύψει τον κόσμο ξεκίνησε με τη γλυπτική ή, πιο σωστά, με τα υλικά. Το υλικό είναι ουσία, ταυτόχρονα φορέας και διαβιβαστής νοήματος. Η γλυπτική του Μπούς, μέσα στο χρόνο, είχε πάντα την πρόθεση να λειτουργεί ως όχημα νοήματος και πιο ειδικά ως μηχανισμός κατανόησης των διαφορετικών μορφών ενέργειας που δίνουν νόημα και κατεύθυνση στη ζωή. Αυτές οι μορφές ενέργειας δεν είναι πάντα ορατές, απτές. Δεν προσφέρονται σε μια αναλυτική προσέγγιση. Η σύλληψη και η ενσάρκωση αυτών των ενεργειών επαφίονται κατά παράδοση στις τέχνες, ενώ ο υπόλοιπος κόσμος τις κατακρίνει ως έλλειψη, μένει αυτό το τρομερό αίσθημα ότι κάτι λείπει από τον κόσμο του χυδαίου υλιστικού καταναλωτισμού και της λαίμαργης επιθυμίας.

Ο Μπούς, ως γλύπτης προσπαθεί να διευρύνει αυτό το αίσθημα πέρα από το αποδεκτό πεδίο της τέχνης και να το εισαγάγει στη ζωή, έτσι ώστε η σκέψη, η ομιλία, η δράση, η διδασκαλία —και πάνω από όλα η ζωή, αυτό που κάνουμε όλοι μας— να μπορούν να θεωρηθούν ως διαδικασίες μορφοποίησης ή γλυπτικής: κοινωνική γλυπτική.

Caroline Tisdall

ΑΥΤΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Τα αντικείμενά μου πρέπει να θεωρούνται ως ερεθίσματα για το μετασχηματισμό της ιδέας της γλυπτικής, ή της τέχνης γενικά. Οφείλουν να προκαλούν σκέψεις γύρω από το θέμα: τι μπορεί να γίνει η γλυπτική και πώς η έννοια της γλυπτικής μπορεί να επεκταθεί στα αόρατα υλικά που χρησιμοποιούνται από τον καθένα.

Μορφές της Σκέψης πώς μορφοποιούμε τις σκέψεις μας ή
Μορφές του λόγου πώς δίνουμε σχήματα στις σκέψεις μας μέσα από λέξεις ή

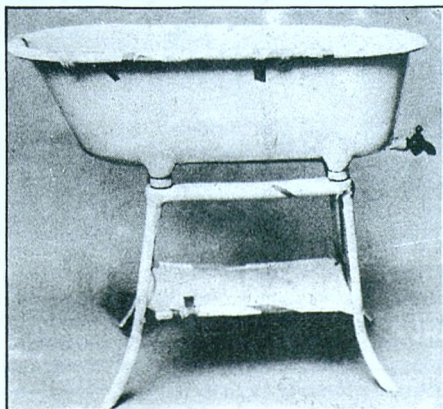
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΓΛΥΠΤΙΚΗ πώς μορφοποιούμε και δίνουμε σχήμα στον κόσμο μέσα στον οποίο ζούμε:

Η γλυπτική ως μία εξελικτική διαδικασία
ο καθένας καλλιτέχνης.

Γι' αυτό η φύση της γλυπτικής μου δεν είναι σταθερή και τελειωμένη. Οι διαδικασίες συνεχίζονται στα περισσότερα από τα αντικείμενά μου: αντιδράσεις, ζυμώσεις, αλλαγές χρωμάτων, αποξήρανση. Καθένα βρίσκεται σε μια κατάσταση αλλαγής.

Joseph Beuys

(Από τον κατάλογο του Μουσείου Solomon R. Guggenheim που επιμελήθηκε η C. Tisdall, Νέα Υόρκη 1979).

(Εισαγωγή στον κατάλογο του S.R. Guggenheim Museum, Νέα Υόρκη 1979)

12 Μαΐου 1921. Γέννηση στο Κρέφελντ. Ο πατέρας του είναι έμπορος καλαμποκιού και τροφών για ζώα. Μετακομίζουν στο Ρίντερν.

1931. Φοιτά στο Γυμνάσιο Χίντεμπουργκ στο Κλεβ. Η διαπαιδαγώγησή του είναι αυστηρά καθολική. Ενδιαφέρεται κυρίως για τις επιστήμες. Ως μέλος της χιτλερικής νεολαίας παίρνει μέρος στην παρέλαση της Νυρεμβέργης. Στην αυλή του σχολείου του παίρνει μέρος στο κάψιμο βιβλίων.

1933-40. Ανακαλύπτει τα έργα των Κίρκεγκαρντ, Βάγκνερ, Σατί, Σίλερ, Γκαίτε, Νοβάλις, Μουνκ.

1940. Κατατάσσεται στην Λουφτβάφε και παίρνει μέρος σε επιχειρήσεις στο ανατολικό μέτωπο.

1943. Αναγκαστική προσγείωση στην Κριμαία. Πληγωμένο τον περιμαζεύουν Τάταροι.

1946. Επιστροφή στο Κλεβ. Πρώτες εκθέσεις.

1947. Σπουδές στην Κρατική Ακαδημία Καλών Τεχνών στο Ντύσελντορφ.

1955-57. Σοβαρή προσωπική κρίση. Εργάζεται στο αγρόκτημα των φίλων του Βαν ντερ Γκρίντεν.

1959. Παντρεύεται την Εύα Βούρμπαχ.

1961. Καθηγητής Γλυπτικής στην Ακαδημία του Ντύσελντορφ.

1962. Πρώτες επαφές με την ομάδα Fluxus.

1963. Συμμετέχει στις δραστηριότητες της ομάδας και διοργανώνει διάφορες δράσεις: κοντσέρτο για δύο μουσικούς. Συμφωνία της Σιβηρίας, Η σιωπή του Μαρσέλ Ντυσάμ έχει υπερεκτιμηθεί, ο Αρχηγός. Πώς να εξηγήσεις τη ζωγραφική σε μια ψόφια λαγόνα, Ευρασία. Στην Γκαλερί Τσβίρνερ στην Κολωνία εκθέτει το «ζεστό λίπος».

1967. Ιδρύει το «Κόμμα των Γερμανών Σπουδαστών ως Μετα-κόμμα».

1970. Ιδρύει την Οργάνωση των απεχόντων · Ελεύθερο Δημοψήφισμα.

1971. Ιδρύει την Οργάνωση 'Άμεση Δημοκρατία μέσω λαϊκών δημοψηφισμάτων.

1973. Δημιουργεί το «Ελεύθερο Διεθνές Πανεπιστήμιο για τη Δημιουργικότητα και τη Διεπιστημονική Έρευνα».

1972-78. Αντιδικία με το Υπουργείο Παιδείας. Διώχνεται από την Ακαδημία του Ντύσελντορφ. Αρχίζει μια δίκη που την κέρδισε τελικά το 1978.

1979. Μεγάλη αναδρομική στο Μουσείο Γκούγκενχαιμ. Υποψήφιος του Κόμματος των Πράσινων για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1980. Υποψήφιος για το Κοινοβούλιο στην περιοχή της Β. Ρηνανίας · Βεσφαλιάς.

1986. Ιανουάριος. Θάνατος του Μπούς.

Ο Μπούς πολιτικός

Για την αυτοδιαχείριση

Η αντίληψή σας για την άμεση δημοκρατία έχει προέλθει από τη θεωρία της τριμερούς διάκρισης του Ρούντολφ Στάινερ (διάκριση των τριών εξουσιών —νομική, οικονομική και πολιτιστική— στους κόλπους του κράτους);

J.B. Ναι, μπορεί να πει κανείς ότι το μοντέλο που ανέπτυξε ο Στάινερ γύρω στα 1920 προσφέρει μια πραγματική δυνατότητα για να λυθεί αυτό το θεμελιώδες πρόβλημα. Όμως, ο Στάινερ με τη σειρά του, συνδέεται με τις ιδέες του γερμανικού ιδεαλισμού. Με έναν ορισμένο τρόπο, η θεωρία του απορρέει από τον Γκαίτε.

— Και πώς παρουσιάζεται σήμερα αυτή η θεωρία της τριμερούς διάκρισης, την οποία εκσυγχρονίσατε εσείς;

J.B. Δεν είμαι εγώ αυτός που την εκσυγχρόνισα, αλλά ένας μεγάλος αριθμός προσώπων που την επεξεργάζονται εδώ και είκοσι χρόνια. Η προσωπική μου συνεισφορά, σ' αυτό το πλαίσιο, είναι ότι όρισα τη *διευρυμένη έννοια της τέχνης*. Η οποία τελικά εκβάλλει σε μια νέα και ριζική ερμηνεία όλων των εννοιών που ορίζουν την οικονομική, νομική και πολιτιστική ζωή.

Προτείνω μια ανθρωπολογική ερμηνεία της τέχνης που δεν περιορίζεται στη ζωγραφική, τη γλυπτική, τη λογοτεχνία, τη μουσική ή το χορό —αλλά περιλαμβάνει όλο το πεδίο της ανθρώπινης εργασίας. Αυτό με οδηγεί αυτομάτως στην ακόλουθη συνέπεια: να θέσω το πρόβλημα της αυτοδιαχείρισης των ανθρώπων στους τόπους της εργασίας τους, στους τόπους όπου ασκούνται οι ικανότητές τους και η δημιουργικότητά τους. Διότι, σύμφωνα με την άποψή μου, η αληθινή δημοκρατία αρχίζει με μια απελευθέρωση των τόπων εργασίας μέσω της αυτοδιαχείρισης: είτε είναι χώροι πολιτιστικοί, όπως τα σχολεία, τα πανεπιστήμια, ο Τύπος, το ραδιόφωνο κτλ., είτε είναι ελεύ-

θερες οικονομικές επιχειρήσεις που παράγουν υλικά αγαθά.

—Και στο επίπεδο του κράτους, πώς θα λειτουργούσε η αυτοδιαχείριση;

J.B. Δεν θα υπήρχαν πλέον κράτη. Διότι, εάν οι άνθρωποι αναπτύξουν πραγματικά ελεύθερες επιχειρήσεις, με συστήματα οργάνωσης που θα έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι, κι αυτό σε ολόκληρο τον πλανήτη, το κράτος εξαφανίζεται από μόνο του, ή περιορίζεται σε μια λειτουργία εγγυητή των δικαιωμάτων που οι άνθρωποι παραχωρούν αμοιβαία.

— Και τι κάνετε τότε αυτές τις κληροδοτημένες πολιτιστικές ενότητες που είναι επίσης μια διάσταση των κρατών;

J.B. Εδώ, αναφέρεστε σε κάτι άλλο: μιλάτε για την ίδια την ατομική ουσία ενός λαού —όμως αυτή ακριβώς θα πρέπει να αναπτυχθεί και να ανθίσει! Διότι τα αφηρημένα, σύγχρονα, κρατικά συστήματα πνιγούν ακριβώς τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες και τις ατομικές διαφορές των λαών κάτω από μια συγκεντρωτική και γραφειοκρατική ομοιομορφία.

Από εδώ προκύπτει και η κραυγή τόσων ανθρώπων υπέρ της αυτονομίας των περιοχών, είτε είναι στην Ιρλαδία, την Ουαλία, τη Βαυαρία ή την Νορμανδία.

— Αλλά το πρόβλημα των αυτονομιστικών κινήσεων δεν είναι ακριβώς το γεγονός ότι εξορισμού είναι συντηρητικά;

J.B. Πολιτιστικά, είναι μια δύναμη. Πρέπει να διατηρηθούν οι αξίες.

— Από αυτή τη σκοπιά, θα προσδιορίζατε τον εαυτό σας ως συντηρητικό;

J.B. Απολύτως. Αλλιώς θα είμαστε χωρίς ρίζες. Οι επαναστατικές μας ιδέες πηγάζουν από το γερμανικό ιδεαλισμό, από τη θεωρία της τριμερούς διάκρισης, κτλ. Από αυτές τις πολιτιστικές αξίες που ανάγονται στο παρελ-

θόν, αλλά δεν έχουν ακόμα κατορθώσει να αναπτυχθούν και να ξεδιπλώσουν τον προοδευτικό τους χαρακτήρα. Σαρώθηκαν από το υλιστικό κύμα, που ιστορικά αποκτόσε ένα πρωτεύοντα ρόλο.

Εναντίον του υλισμού

— Σε τι συνίσταται αυτό το φαινόμενο χειραφέτησης που αποδίδετε στον γερμανικό ιδεαλισμό;

J.B. Απορρέει από το γεγονός ότι το άτομο με την ελευθερία του τοποθετείται στο πρώτο επίπεδο της εξέλιξης, στο σύνολό της.

Σε έναν φιλόσοφο όπως ο Φίχτε, τα πάντα βασίζονται στο Εγώ και στην ελεύθερη ανάπτυξη αυτού του Εγώ. Οι δημιουργικές δυνατότητες του ατόμου (είτε δίνονται έμφαση στη βούληση, όπως στον Φίχτε, είτε στην ευαισθησία, την αίσθηση, όπως στον Νοβάλις ή στη συνολική και υλοποιητική σκέψη όπως στον Γκαίτε) θεωρούνται ως η αφετηρία για κάθε κατοπινή παραγωγή.

Έτσι, εμφανίστηκε μια αντίληψη για τον άνθρωπο που ανταποκρίνεται, με την πληρότητά της, στις απαιτήσεις της σύγχρονης οικολογικής σκέψης. Διότι από επιστημολογική άποψη, αυτή η οικολογική σφαιρικότητα του ανθρώπου έχει χάσει σήμερα την έντασή της. Θόλωσε με τον ίδιο τρόπο που και ο γερμανικός ιδεαλισμός —σαν ένας σπόρος που γεννήθηκε από την ιστορία— υπέκυψε κάτω από την παράλληλη άνοδο της εκβιομηχάνισης. Η υλιστική σκέψη με τις θετικές επιστήμες της φύσης και την εφαρμογή τους στην τεχνολογία οδήγησε στη γέννηση του προλεταριάτου και σε μια οικονομία ιδιωτικού καπιταλιστικού τύπου βασισμένη στο χρήμα —δες το παράδειγμα στον Άνταμ Σμιθ. Τα αποτελέσματα αυτού του καταστροφικού συστήματος τα υφίστανται οι άνθρωποι ακόμα. Ο Μαρξ έχει ήδη αποδείξει την αδυναμία του —χωρίς ωστόσο να προτείνει ένα εναλλακτικό πρότυπο. Διότι αυτό που αναπτύχθηκε με αφετηρία τον μαρξισμό στις χώρες της Ανατολής είναι ένα καπιταλιστικό σύστημα χει-

ρότερο από το άλλο.

Για έναν πλανητικό πολιτισμό

— Και το «νέο» είναι ένας πλανητικός πολιτισμός;

J.B. Ναι, ο πλανητικός πολιτισμός.

— Δεν θα είναι μάλλον ένας πλανητικός μη-πολιτισμός;

J.B. Όχι, διότι υπάρχει. Έχει ήδη εγκατασταθεί από καιρό, υπήρχε τη στιγμή που έγραφε ο Σπένγκλερ, όμως ο Σπένγκλερ δεν την είδε. Διότι ήδη από τον 19ο αιώνα, η οικονομία δεν είναι πλέον νοητή παρά ως πλανητική οικονομία.

— Η οικονομία ναι, ο πολιτισμός όμως;

J.B. Είναι το ίδιο πράγμα. Όλα τα υπόλοιπα δεν είναι παρά λανθασμένη ερμηνεία του πολιτισμού. Στη σύγχρονη εποχή, η οικονομία έχει γίνει η θεμελιώδης πολιτιστική δύναμη. Κάθε ανθρώπινο, ακόμα και ο πιο περιθωριακός καλλιτέχνης, είναι ενσωματωμένο σε μια οικονομική διαδικασία.

Εδώ βρίσκεται η πρώτη αρχή του πολιτισμού μας. Οι άνθρωποι συγκροτούνται και εξαρτώνται ολόκληρωτικά ο ένας από τον άλλο. Ο άνθρωπος δεν παράγει πλέον τίποτα για τον εαυτό του. Ότι έχει ανάγκη, προέρχεται από τη δημιουργικότητα του άλλου. Η τέχνη δεν ξεφεύγει από αυτή την κατάσταση.

— Τι αντιπαράθετε εσείς σ' αυτό;

J.B. Τίποτα. Αυτό πρέπει να συνεχισθεί! Εδώ βρίσκεται η μεγάλη κοινωνική πρόοδος! Ότι ο άνθρωπος εργάζεται, για να το πω έτσι, με όρους αμοιβαιότητας. Ότι δέχεται τα πάντα από τον άλλο, και, με τη σειρά του, είναι υποχρεωμένος να δίνει στον άλλο ό,τι παράγει. Αυτός είναι ο νέος πολιτισμός: τίποτα πλέον για μένα, όλα για τον άλλο.

(Συνέντευξη που παραχώρησε ο Μπούς στην Ιρμελίν Λεμπέρ στις 7 Οκτωβρίου 1980, μετά τις γερμανικές εκλογές, όταν είχε εμφανισθεί ως υποψήφιος του κόμματος των Οικολόγων. Act Press. Νοέμβριος 1980, τεύχος 42)

Κοιτό. «Η Αμερική μου αρέσει, κι εγώ αρέσω στην Αμερική». Ι. Καλερί Ρενε Μπλοκ. Νέα Υόρκη, Μάιος 1974.

Οι ενεργειές και τα τραύματα μιας ηπείρου είναι βαθιά συνδεδεμένα και κινούνται μαζί, επηρεάζοντας το ένα το άλλο μες στο εργαστήριο της ιστορίας. Το σημείο διασταύρωσης της ενέργειας και του τραύματος στην Ευρώπη και την Ευρασία ήταν ένα σταθερό θέμα στη δουλειά του Μπούς. Με το *Κοιτό* συγκέντρωσε την προσοχή του σε ένα αμερικανικό ισοδύναμο το οποίο θεωρεί ότι επέδρασε στην ιστορική πορεία των Ηνωμένων Πολιτειών. «Πιστεύω πως απέκτησα μια επαφή με το σημείο του ψυχολογικού τραύματος του αστερισμού ενεργειών της Αμερικής: είναι το τραύμα των Ηνωμένων Πολιτειών στη σχέση τους με τον Ινδιάνο, τον Ερυθρόδερμο». Εδώ εμφανίζεται η φιγούρα του Κοιτό, που ο Ερυθρόδερμος το σέβεται και το λατρεύει ενώ ο Λευκός το περιφρονεί και το κυνηγά. Μόνον αν συμφιλωθεί με το Κοιτό ο Λευκός μπορεί το τραύμα να επουλωθεί.

Μια ξυνισμένη φιλοσοφική σούπα έναν αντίλογο

Το έργο του Μπούς αναφέρεται από τη μία πλευρά στη γερμανική φιλοσοφία και το γερμανικό πολιτισμό (από τον Ρούντολφ Στάινερ στον Νοβάλις, από τον Γκάιτε στον Βάγκνερ) και από την άλλη πλευρά στην ομοιοπαθητική και κυρίως στην αλχημία του Παράκελσου. Αυτό το άθροισμα των φιλοσοφικο-επιστημονικών αναφορών απαγορεύει μια αθώα προσέγγιση του έργου αυτού του καλλιτέχνη. Ο ίδιος δηλώνει ότι η θεωρία και το έργο του δεν μπορούν να αναγνωστούν χωριστά. Εξάλλου, η συμβολική ανάγνωση στην οποία μας προσκαλεί ο ίδιος ο Μπούς, καθιστά αναπόφευκτη αυτή την παρακαμπτήριο διαμέσου του λόγου: χωρίς αυτήν, τα έργα πολύ συχνά εμφανίζονται χωρίς προθέσεις ή κίνητρα.

C.F.

Δράση

Στον Μπούς η πράξη, η δράση, ο ακτιβισμός κυριαρχούν... Το έργο τέχνης, σύμφωνα με την άποψη του Μπούς, δεν μιλά, δρα... Έτσι οι δράσεις, τα γλυπτά και, σε μικρότερο βαθμό, τα σχέδια προκύπτουν από μια τελετουργία: έχουν ως λειτουργία να πλάσουν απόκρυφες δυνάμεις, τις οποίες δεν φανερώνουν αλλά τις προσανατολίζουν προς μία ορισμένη κατεύθυνση... Από το έργο τέχνης που επιδρά πάνω στην ύλη ως τον καλλιτέχνη - κοινωνικό αγκιτάτορα, η απόσταση είναι μικρή κι ο Μπούς τη διάβηκε με χαρούμενη διάθεση. Από το 1967, όταν ίδρυσε το κόμμα των Γερμανών Σπουδαστών ως το 1979, όταν έθεσε υποψηφιότητα για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με το κόμμα των οικολόγων, ο Μπούς δεν έπαψε να κηρύσσει τη δράση μέσα στις κοινωνικές δομές, στην ίδια την καρδιά του κοινωνικού: στην πολιτική.

Ζώα

Λαγοί, ζαρκάδια, ελάφια, πρόβατα, κύκνοι, μέλισσες, άλογα, κογιότ... τα ζώα είναι λεγεώνες ολόκληρες στο έργο του Μπούς, στα γλυπτά, τα σχέδια ή τις δράσεις του. Το ζώο εικονίζει ένα ισοδύναμο της φύσης, έναν δραπέτη του πολιτισμού (κακού) και της τεχνολογίας (μισήτης), είναι ένα υπόλειμμα της αρχαίας Αρκαδίας, ένας θετικός ήρωας. Οι μέλισσες, που ζουν σε κοινότητες, φαίνεται πως απεικονίζουν ένα υπολείμμα του πρέπει να αναλάβει ο Μπούς και που, σύμφωνα με την άποψή του πρέπει να αναλάβει και να εκπληρώσει η Τέχνη: να διαμορφώσει μια κοινωνία όμοια με ένα γλυπτό. Όπως για την πρωτόγονη νοοτροπία οι μέλισσες ήταν ιερά ζώα, όμοια για τον Μπούς το ζώο συνιστά ένα ανώτερο αντικείμενο μεταβίβασης. Σε μία από τις δράσεις του απευθύνεται ασκεπής, με το κεφάλι καλυμμένο με μέλι και φύλλα, σε μια νεκρή λαγίνα στην οποία δείχνει εικόνες. Και εξηγεί: «επειδή δεν θέλω, δεν μου αρέσει να δείχνω αυτές τις εικόνες στους ανθρώπους». Ο παιδισμός της φράσης αντιστοιχεί στον αρχαϊσμό της σκέψης που την υποστηλώνει. Επιπλέον επιβεβαιώνει το ενδιαφέρον που δείχνει ο Μπούς για τα νεκρά ζώα. Όπως την εποχή των προκατακλυσμιαίων θρησκειών, η θυσία παραμένει για τον Μπούς προϋπόθεση του λόγου.

Τέχνη, καλλιτέχνες

Ο Μπούς αγωνίζεται για «μια διευρυμένη έννοια της τέχνης». Αυτή η διεύρυνση θέτει, κατ' αρχήν, το αξίωμα ότι η θεωρία της τέχνης είναι αναπόσπαστο μέρος

της ίδιας της τέχνης. Δεν μπορούμε λοιπόν, χωρίς να είμαστε κακόπιστοι, να εξετάσουμε το έργο του Μπούς ανεξάρτητα από τη φιλοσοφία που επεξεργάζεται «παράλληλα», είτε πρόκειται για ανθρωπολογικές και αισθητικές απόψεις είτε για πολιτικές. Έπειτα, για τον Μπούς, η τέχνη πρέπει να πάψει να αναπτύσσεται στο περιθώριο της κοινωνίας και να καταλάβει την κεντρική θέση που κατέχει σήμερα η πολιτική... Για να υποστηρίξει αυτό το πρόγραμμα στηρίζεται στο παράδειγμα των πρωτόγονων κοινωνιών όπου η τέχνη δεν είναι αποτέλεσμα ατόμων, αλλά μια συλλογική δημιουργία όπου η κοινότητα μεταβιβάζεται μέσα από τις προσευχές και τους ιερείς. Το πρόβλημα είναι πως οι εν λόγω κοινωνίες, παρά το θετικό μύθο που τις συνοδεύει από αντίδραση στο δυτικό ορθολογισμό, δεν συνιστούν — κι αυτό είναι το λιγότερο που μπορεί να πει κανείς — πρότυπα ελευθερίας. Το ιεραρχικό σύστημα, το βάρος των ταμπού και των δοξασίων, η ενυπόχουσα βία, όλα αυτά μας κάνουν δύσπιστους στο ωραίο ιδανικό του πρωτογονισμού. Εξάλλου, πιο κοντά μας, τα κομμουνιστικά καθεστώτα προσπαθούν να δώσουν στον καλλιτέχνη αυτή την κεντρική θέση που τους επιφυλάσσει ο Μπούς. Εκεί η τέχνη είναι έκφραση συλλογικών αξιών, κι εκεί ο καλλιτέχνης μεταβιβάζει μια κοινότητα κοινή σε όλους, δηλαδή επίσημη. Ας μην καθυστερούμε για να αποδείξουμε τη μηδαμινότητα μιας τέχνης που έχει παραχθεί κάτω από αυτές τις «ιδανικές» συνθήκες, και ας περάσουμε στην τρίτη πρόταση που συνδέεται άμεσα με την προηγούμενη: «Όλοι οι άνθρωποι είναι καλλιτέχνες». Δεν είναι η ιδέα ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν μέσα τους μια λανθάνουσα δημιουργική ικανότητα, αλλά είναι η ιδέα ότι: «αυτοί που βγάζουν την καολίνη από τη γη, αυτοί που τη μεταφέρουν στην Ευρώπη με τα καράβια, αυτοί που μεταμορφώνουν την πρώτη ύλη, και τέλος τα αμέτρητα πρόσωπα που συνεργάζονται σ' ένα εργοστάσιο...» όλοι αυτοί είναι καλλιτέ-

χνες. Κι αυτό μας θυμίζει ένα γνωστό τραγούδι. Η εργασία κάνει τους ανθρώπους ν' ανθίζουν, το εργοστάσιο απελευθερώνει, όλοι ενωμένοι στο ίδιο δοξασμένο κοινό πρόγραμμα: είναι ο ύμνος των ολοκληρωτικών καθεστώτων...

Ενέργεια

Έννοια - κλειδί για τις απόψεις του Μπούς. Πολυσυλλεκτική έννοια, όπως οι έννοιες «αρχή» ή «στοιχειώδεις δυνάμεις». Για παράδειγμα:

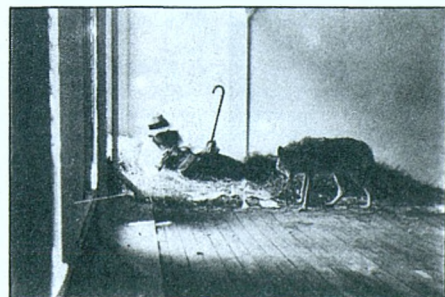
- εάν υπάρχει λίπος τοποθετημένο καταγγίς «εκφράζεται εκεί μια ακαθόριστη ενέργεια».
- τα γλυπτά είναι «μνημεία στην ανθρώπινη συνείδηση όπως εκδηλώνεται στις θεμελιακές ενέργειές της».
- οι ενέργειες που είναι παρούσες μέσα στα υλικά επιτρέπουν στον Μπούς να ανακαλύψει ότι «οι ακαθόριστες ενέργειες είναι εκείνες της *βούλησης* του ανθρώπου, οι κινούσες ενέργειες είναι αυτές της *αισθητικότητας*... και η αρχή της μορφής ξαναβρίσκεται επάνω, στο *κεφάλι*».

Ουσία

Για τον Μπούς, η ένταση ενός δεδομένου έργου εξαρτάται συνήθως από το πάντρεμα των ουσιών. Όταν χρησιμοποιεί λίπος ή κερί, δεν είναι η αισθητική του υλικού που τον παρακινεί, αλλά η ίδια η ουσία καθ' εαυτήν, για τις χημικές, φυσικές ή ιδεολογικές (συμβολικές) ιδιότητές της... Αυτό το πάθος για την ουσία απορρέει από τη γοητεία που ασκεί η δράση και η φύση. Η τέχνη του Μπούς εγγράφεται σ' αυτό το μεγάλο νεο-ρομαντικό κύμα του νεο - νατουραλισμού του τέλους του αιώνα, το οποίο, νιώθοντας απελπισία για την ίδια την τέχνη, μας σερβίρει στη θέση της μια ξυνισμένη φιλοσοφική σούπα.

Catherine Francblin

(Αποσπάσματα από κείμενό της που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 42 του *Art Press*, Νοέμβριος 1980).

Η ουσία του έργου του Μπούς σε όλες τις διαφορετικές μορφές του είναι η άρθρωση των ενεργειών που ρέουν μέσα στην ιστορία, την ανθρώπινη συμπεριφορά, τις φυσικές μορφές, τα υλικά και τη γλώσσα. Είναι ίσως αλήθεια, ότι δεν υπάρχει μια μοναδική γλώσσα που να μπορεί να εκφράσει όλα τα επίπεδα συνείδησης μέσα από τα οποία είναι δυνατόν να συλλληφθεί η ολότητα αυτών των φαινομένων. Η πιο έντονη απόδειξη αυτής της αρχής ήταν ο διάλογος του Μπούς με το Κογιότ που διήρκεσε μια εβδομάδα. Αυτός ο διάλογος με το Κογιότ καταλήγει στην ελευθερία. «Μόνον τώρα ο άνθρωπος έφτασε στο επίπεδο συνειδητοποίησης που του επιτρέπει να επιστρέψει την αίσθηση της ελευθερίας ακόμα και στα ζώα. Μπορεί, για παράδειγμα, να επαναφέρει την ιδέα της ελευθερίας στο Κογιότ, κι αυτό είναι ένα βήμα στην εξέλιξη».

C. Tisdall - J. Beuys

«Η ζωή εν τάφω»

Το παρόν και το μέλλον της ελληνικής παιδείας

Προς τα που βαδίζει η παιδεία; Πού οφείλεται η αποτυχία όλων των κυβερνήσεων στον τομέα της παιδείας; Ερωτήματα καίρια, καθημερινά, βασανιστικά. Υπάρχει διάχυτη αγωνία για την παρατάση της κρίσης, που οδηγεί εκ του ασφαλούς στην αποσύνθεση σχολείων και πανεπιστημίων.

Δεν θα 'ταν τίμιο να εγγράφουμε εξ ολοκλήρου στο παθητικό των πολιτικών την αποτυχία της εκπαιδευτικής πολιτικής. Μεγάλο μερίδιο ευθύνης διεκδικεί η πνευματική ηγεσία που αρκείται σε παπαγαλισμούς ευρωπαϊκών και σε αλλόκοτα σχέδια «ξένα προς την ιδιοσυγκρασία των Ελλήνων».

Η αποσύνθεση της παιδείας δεν είναι αποκλειστικό έργο της Αλλαγής. Απλούστατα η τωρινή κυβέρνηση, δέσμια μιας παρωχημένης συνθηματολογίας, συνέχισε με τους δικούς της ρυθμούς την παραπαίουσα μεταρρύθμιση και την ολοκλήρωσε ενταφιάζοντάς την με τον πολυσχολιασμένο νόμο - πλαίσιο περί ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Μετά από δέκα χρόνια απρόσκοπτης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης μπορούμε να συνομολογήσουμε μαζί με την καθολική πτώχευση της παιδείας, την τόσο μεγάλη διασπάθηση ανθρώπινου κεφαλαίου. Αποκομίσαμε όμως και κάτι θετικό. Τη λύτρωση από το μύθο του γλωσσоекπαιδευτικού δημοτικισμού.

Για να μην υπάρξει καμία παρεξήγηση, σπεύδω να συμπληρώσω, πως καμία γλώσσα και καμία λέξη δεν μπορεί να είναι χυδαία. Χυδαία η ευγενικά είναι τα πράγματα που κάθε λέξη εκφράζει. Γιατί η λέξη, είναι σαν τον καθρέφτη, έλεγε ο Νίκος Καζαντζάκης. Δεν μπορεί να κρύψει την πραγματικότητα. Ασφαλώς το κίνημα των δημοτικιστών προσέφερε πολλά στον τόπο. Μακάρι να είχε εφαρμοστεί η μεταρρύθμιση στην προπολεμική της ώρα, γύρω στα 1930, από εχέφρονες πολιτικούς και φιλόδοξους εκπαιδευτικούς. Σήμερα θα 'ταν όλα διαφορετικά.

Όμως η ευκαιρία χάθηκε και όλα δείχνουν πως η ιστορία των χαμένων ευκαιριών θα επαναληφθεί αν η πολιτική ηγεσία δεν αυθυπνισθεί εγκαίρως και δεν συνειδητοποιήσει το μέγεθος της καταστροφής.

Για τον πολιτικό η παιδεία δεν είναι συνθηματολογία ούτε σύστημα παροχών που απευθύνεται σε μαρόπιστους ψηφοφόρους. Παιδεία είναι ο θεσμός που διαπλάθει ανθρώπους που ενεργοποιεί το πνευματικό δυναμικό του έθνους.

Πώς μπορεί να υπάρξει σήμερα πέταγμα δημιουργικό, όταν η παιδεία μας υποτάσσεται αδιαμαρτύρητα στις ανάγκες του κράτους, ξεχνώντας ότι το κράτος, ως αντιπνευματικός μηχανισμός, ενδιαφέρεται μόνο για την απόδοση της μηχανής και την επαύξηση της δικής του δύναμης.

Τα πανεπιστήμια βραχυκυκλωμένα από την ασύνητη πολιτικολογία και τον συνδικαλισμό τείνουν να μεταβληθούν σε κοιμητήρια, όπου πρυτανεύει, ένα και μόνο υψηλό εθνικό ιδανικό, η υπαλληλία.

του Γιώργου Στεφανάκη

Τα πανεπιστήμια μετατράπησαν σιωπηρώς σε λύκεια, σε βιοποριστικές σχολές μαζικού χαρακτήρα, όπου εξέρχονται άτομα ανασφαλή, αμαθή, ρηχά, διασπαρμένα, αναζητώντας προστασία από τους κομματικούς ή κρατικούς μηχανισμούς.

Όσοι ξεφεύγουν απ' αυτή την αδυναμία και σπουδάζουν στο εξωτερικό, είτε για προπτυχιακές, είτε για μεταπτυχιακές σπουδές, είναι εκείνοι που επιστρέφοντας, επιβάλλουν την ξενική πνευματική εξάρτηση. Γιατί μη διαθέτοντας αυτόχθονες επιστήμονες, τομείς έρευνας, θεμέλια πανεπιστημιακά, καταλήγουμε στις εύκολες λύσεις. Στην οικειοποίηση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων, που μας μεταφέρουν είτε υπό τη μορφή του σοσιαλισμού, είτε υπό τη μορφή του φιλελευθερισμού τα προϊόντα της αλλοδαπής και το μηχανικό ιδεώδες.

Αλλά ως κινήσαμε το 1974. Με όνειρα και υπερκομματικές αντιλήψεις. Μίλουσαμε για εκδημοκρατισμό, όχι για συσκότιση και συνδικαλιστικομανία.

Μέσα σε μια δεκαετία φτάσαμε στο χείλος του γκρεμού, με το πανεπιστήμιο κλινικώς νεκρό. Τα αίτια πολλά. Η βοήθεια από πουθενά. Ακόμα και το Σύνταγμα με το αχαρακτήριστο άρθρο 16§5, που απαγορεύει ρητώς την ιδιωτική ανώτατη εκπαίδευση έριξε λίθον αναθέματος. Διότι ποιους προστατεύει η παράξενη διάταξη του Συντάγματος. Τους πολίτες; Ασφαλώς όχι. Μήπως προφυλάσσει τους περισσότερους καθηγητές από ανταγωνιστικές διαδικασίες και από την αποκάλυψη της γύμνιας τους; Ούτε μια φωνή δεν ακούστηκε για την προσφορά της ιδιωτικής εκπαίδευσης στη συζήτηση του Συντάγματος του 1975.

Χρειάστηκε να διαπιστωθεί το αδιέξοδο της παιδείας, για να παραδεχθούν σήμερα πολλοί εκπαιδευτικοί, πως αν υπήρχε ιδιωτική ανώτατη εκπαίδευση, ίσως να είχε γλιτώσει ο ρωμιός από τη σημερινή απαιδευσία και αλαλία. Θα 'ταν πιο σοφό η αναθεώρηση του Συντάγματος ν' άρχιζε από το άρθρο του εθνικού αυτοχειρισμού, το άρθρο 16. Ίσως τότε να γλιτώναμε από τη δημοσία δαπάνη κηδεία της παιδείας.

Η πολιτική επιλογή της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης δυστύχησε και σ' άλλα μέτωπα. Η επιλογή ήταν εύλογη και φαινομενικά δικαιολογημένη, εν όψει της σύνδεσης Ελλάδος με την ΕΟΚ. Το πρόβλημα παρουσιάστηκε οξύτερο απ' ης στιγμής η πολιτική ηγεσία εμπιστεύθηκε την πραγματοποίηση της εκπαιδευτικής αλλαγής, σε ανθρώπους ακατάλληλους, σημαδεμένους από σύνδρομα διχαστικά και δεσμούς των φαντασμάτων του παρελθόντος.

Τ' αποτελέσματα είναι γνωστά. Η παλιά γλωσσική διαμάχη μ' όλα τα στοιχεία του φανατισμού και της μισαλλοδοξίας μεταφέρθηκε στα καθ' ημάς προκαλώντας ρήξη με τις εκπολιτιστικές αξίες και τις πνευματικές μας ρίζες. Τα παιδιά που φοιτούν στα σχολεία όχι μόνον καταλαμβάνονται από δέος μπροστά σε λέξεις, όπως «αρωγή» και «ευδοκίμηση», αλλά αδυνατούν να ενοήσουν και να εκφράσουν στοιχειωδώς τα πιο υποτυπώδη πράγματα.

Σήμερα δεν έχουμε πρόβλημα αντιπαράθεσης δημοτικής - αρχαίας, αλλά ελληνικής γλώσσας και ξένων γλωσσών, αντιπαράθεσης που στο σκοτεινό της βάθος φαίνεται να αποσκοπεί στην επιβολή του λατινικού αλφαβήτου. Σημειώτεον, ότι και το θέμα συζητείται παντού, ούτε η κυβέρνηση, ούτε τ' άλλα κόμματα έκαναν δήλωση αντίθεσης προς αυτή την απειλή. Θα 'ταν ευχής έργον, αντί να σπεύδουν τα κόμματα να ομοφωνούν, ως προς την ανεδαφική μεταγλώττιση του Συντάγματος, να πρόσθεταν ερμηνευτική δήλωση με την οποία ρητώς θα διασφαλιζόταν στο Σύνταγμα το ελληνικό αλφάβητο.

Η ουσιαστική προϋπόθεση για μια ανταγωνιστική κοινωνία του 2.000 μ.Χ. και για ένα δυναμικό εκφραστικό παρόν είναι η κατάκτηση και αφομοίωση της ελληνικής γλώσσας από την αρχαία της υπόσταση στη σημερινή.

Τα παιδιά σήμερα δεν διδάσκονται γραμματική. Δεν γράφουν έκθεσες στο δημοτικό. Το σχολικό έτος εξαντλείται μέσα σ' ένα κλίμα εκπαιδευτικής νωχέλειας, σε 120 έως 140 σχολικές μέρες, όταν η γειτονική Ιταλία βρίσκει ανεπαρκείς τις 215 εργάσιμες σχολικές μέρες.

Οι ειδήμονες της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης αγνοούν τον κανόνα, πως μόνο αν μάθεις καλά τη γλώσσα σου φτιάχνεις πληρέστερα το διανοητικό σου μηχανήμα. Όσο πλουτίζεται η γλώσσα, τόσο καλύτερα διαμορφώνεται η δυνατότητα πρόσληψης και ανάπλασης του ατόμου.

Όλα αυτά αποδεικνύουν πως δεν αρκεί μια σωστή πολιτική απόφαση για την εκπαιδευτική αλλαγή. Χρειάζεται οι άνθρωποι που θα την πραγματοποιήσουν, να έχουν σύλληψη των πνευματικών της προεκτάσεων και του πνευματικού προβλήματος του τόπου, όπου θα την εφαρμόσουν.

Όταν ο μεταρρυθμιστής της παιδείας αγνοεί πως το στίγμα του πολιτικού προβλή-

ματος του τόπου το δίνει η παράδοση, μοιραία προσδένεται στους οικονομικούς οργανισμούς μ' αποτέλεσμα να γίνει υποχείριο του κράτους και να απεκδυθεί την πνευματική ουσία της παιδείας. Αυτό συνέβη στην Ελλάδα μετά το 1974 με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Εν ονόματι του καλώς εννοούμενου δυτικού εκσυγχρονισμού μεθοδεύτηκε η αποκοπή από την παράδοση της παιδείας και μιας αρχής που σήμερα σύσσωμα τα πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Αμερικής, εκτός από τις χώρες Ανατολικής Ευρώπης, την απορρίπτουν κατηγορηματικά. Είναι η αρχή ότι η παιδεία εξυπηρετεί τις ανάγκες της οικονομίας και του κράτους. Στις χώρες της Δύσης όταν εφαρμόστηκε είχαμε μια μονομανή, πεισματική στροφή της εκπαίδευσης προς την τεχνική και τεχνολογία και γενικότερα προς το πρακτικό πνεύμα, πράγμα που ισχύσε την Ελλάδα μέχρι το 1981.

Στις τριτοκοσμικές χώρες η ανωτέρω αρχή αντιστοιχεί με μεταβολή του σχολείου σε χώρο πολιτικοποίησης. Σε εκολλαπτήριο στελεχών που θα στηρίξουν τη γραφειοκρατία της εξουσίας.

Στην Ελλάδα λειτούργησε κι αυτή η αρχή ιδιορρυθμίας, όπως εξάλλου τα περισσότερα απ' όσα συνέβησαν μετά το 1981. Η τάση προς την πρακτικότητα συνδυάστηκε με τη συνδικαλιστικοποίηση της παιδείας και την καθιέρωση της ήσσονος προσπάθειας στην ανώτατη εκπαίδευση.

Οι Γάλλοι έγκαιρα συνειδητοποίησαν πως η παιδεία δεν μπορεί να υπηρετεί μία μηχανή, το κράτος. Η μεταρρύθμιση του Σεβενιάν δεν είναι τίποτε άλλο από την απόσπαση της παιδείας από τις ανάγκες του κράτους και της παραγωγής, ώστε η παιδεία να υπηρετεί την κοινωνία δημιουργώντας αξίες και υποκείμενα, φορείς δημιουργικών αξιών. Αυτή η πολιτική θέτει και επιλύει ουσιαστικά το πρόβλημα μιας εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Αντιθέτως υπονομεύει την παιδεία η πολιτική της εξάρτησης, διότι την προσδένει στις ανάγκες του κυβερνώντος κόμματος, που μοιραία έχει πάντα δική του αντίληψη για την οικονομία και την παραγωγή. Συνεπώς μεταβάλλεται κάθε φορά η πολιτική της παιδείας μ' ανυπολόγιστες συνέπειες.

«Τι νόημα έχει να διεκδικούμε τα Ελγίνεια Μάρμαρα όταν την ίδια ώρα διαλύουμε την

παιδεία;»

Η παιδεία είναι θεσμός συντηρητικός και κατά δεύτερον λόγω ανανεωτικός. Συντηρητικός γιατί ασχολείται με μετάδοση κεκτημένων της ανθρώπινης πείρας και γνώσεων. Ανανεωτικός γιατί εμπλουτίζει το κεκτημένο, συνήθως όμως μόνο στο στάδιο της έρευνας, διότι μέχρι την ώρα του πτυχίου, ο φοιτητής μαθαίνει πράγματα.

Τι δέον γενέσθαι για να πλάσουμε Οδυσσείς ικανούς να παλεύουν μ' εχθρικά στοιχεία και ουχί υπαλλήλους έτοιμους να κύψουν τον αυχένα στον πρώτο τυχόντα εξουσιαστή.

● Θεμέλιο μιας εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής αποτελεί μόνον η εθνική πνευματική παράδοση. Διότι μας δίδει το ζητούμενο ανθρώπινο τύπο με δημιουργικό και υψηλόφρονα χαρακτήρα και μας καθοδηγεί σαν πολιτικός αστέρας στη σφαίρα του νοήματος, εντός της οποίας ένας εθνικός πολιτισμός αναπτύσσεται και οι σημαντικές, ή ασήμαντες πολιτικές πράξεις θεμελιώνονται. Μας προσφέρει ακόμα την πολύτιμη συνείδηση της ιστορικής συνέχειας.

● Η αυτονομία της παιδείας από τη σφαίρα των οικονομικο - πολιτικών αναγκών θα έχει σωτήρια επίδραση. Η παιδεία θα υπηρετεί την κοινωνία και θα εξισορροπήσει τις αντιθέσεις μεταξύ κράτους και κοινωνίας.

● Η αρχή της ήσσονος προσπάθειας να αντικαταστήσει με την αρχή της μέizonος προσπάθειας, που σημαίνει επαναφορά των εξετάσεων σ' όλες τις βαθμίδες μ' αυστηρά κριτήρια.

● Βιαστικές κι αδοκίμαστες καινοτομίες όπως το μονοτονικό σύστημα που απεδείχθη παιδαγωγικά ατελέσφορο να εγκαταλειφθούν. Παράλληλα να επανέλθει η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών προσαρμοσμένη στις καινούργιες απαιτήσεις. Η ελληνική γλώσσα να διδάσκεται ως ενιαία και ουχί ως γίνεται σήμερα, που στοιχίσε τον μαρασμό και των δύο τύπων, των αρχαίων και νέων ελληνικών.

● Ο συνδικαλισμός στο χώρο της παιδείας, όπως εξάλλου και στο χώρο της τέχνης είναι ανώμαλο φυτό και πρέπει να ξεριζωθεί. Άλλο ο συνδικαλισμός στο εργοστάσιο όπου υπάρχει ταξική αντιπαράθεση κι άλλο στο σχολείο, στον τόπο της καλλιέργειας των αξιών. Ο συνδικαλισμός τρώει από τις σάρκες του κομματικού ανταγωνισμού και στο τέλος

θα καταπιεί το σχολείο και το πανεπιστήμιο.

Τα κόμματα σε λίγο θα εκλέγουν τους καθηγητές και τους πρυτάνεις. Τα μηνύματα είναι σαφή και ιδιαίτερος ανησυχητικά. Με πρόσφατη ανακοίνωση η κομματική οργάνωση ΚΚΕ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ανακοίνωσε πως «με την υποψηφιότητα του Γ. Χουρμουζιάδη υποστηρίζει το ψηφοδέλτιο των καθηγητών Δ. Φατούρου, Γ. Χουρμουζιάδη, Σ. Λεοντίδη (Βλ. Αυγή 2-2-86). Και μη χειρότερα!

● Μεταρρύθμιση το γρηγορότερο του ισχύοντος γραφειοκρατικού νόμου 1566/85 «Περί δομής και λειτουργίας της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης».

● Κατάργηση του ν. 1268, γνωστού ως νόμου - πλαίσιου για την ανώτατη εκπαίδευση, που εισήγαγε αλλογενείς θεσμούς, ανέφικτους στην πρακτική εφαρμογή μ' αποτέλεσμα το επίπεδο των διδασκόντων και διδασκόμενων να υποστεί θεαματική καθίζηση.

● Να θεσπισθούν σειρά μέτρων επανακρίσεως μετά την κατάργηση του ν. 1268 και να συνταξιοδοτηθούν όσοι καθηγητές δεν ανταποκρίνονται στις οργανικές ανάγκες των σχολών.

● Να αποτελέσει πάγιο αίτημα του πολιτικού κόσμου η κατάργηση του άρθρου 16 του Συντάγματος καθώς και η κατάργηση των δωρεάν πανεπιστημιακών βιβλίων. Το ένα βιβλίο στην επιστήμη είναι απαράδεκτο και παρανοϊκό καθεστώς. Επίσης να μελετηθεί προσεκτικά η πρόταση του Στέλιου Ράμφου για το θέμα της οργάνωσης των μεταπτυχιακών σπουδών (Βλ. Ελληνική Παιδεία, εκδ. Κέδρος).

● Επιβάλλεται να ιδρυθεί από ιδιωτικούς φορείς, ίδρυμα εκπαιδευτικών ερευνών σκοπός του οποίου, συν τοις άλλοις, θα είναι να εκδίδει πρότυπα μελετημένα, καλοσχεδιασμένα και υπεύθυνα σχολικά βιβλία.

Σκοπός της παιδείας είναι να μορφώσει ένα ισχυρό πνευματικό δυναμικό, όχι να εξασφαλίσει επαγγελματική αποκατάσταση, μοιράζοντας διπλώματα άνευ αντικρύσματος. Οφείλουμε να ξαναβρούμε το θάρρος και να πούμε στο λαό την αλήθεια. Η πρώτη αρετή του πολιτικού είναι το θάρρος και φαίνεται πως τούτη την αρετή την ξεχασαν οι σημερινοί πολιτικοί στο χρονοντούλαπο της ιστορίας και γίνθηκαν χωρίς να το καταλάβουν εξαρτήματα της ψηφοθηρίας.

Αλέξης Πανσέληνος

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΛΗ

Ένα μυθιστόρημα σαν κόμικ
Ένα κόμικ σαν μυθιστόρημα

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ ΣΚΥΛΟΥΣ
(3η έκδοση)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Επιμέλεια:
Χριστίνα Ντουνιά

Βιβλία για παιδιά

Αν κρίνουμε από την πληθώρα των παιδικών βιβλίων που εκδίδονται συνεχώς, και αν λάβουμε υπόψη μας ότι αυτό το είδος βιβλίου είναι εξαιρετικά δαπανηρό —πολυχρωμία, ακριβό χαρτί κτλ.— οδηγούμαστε μάλλον στο συμπέρασμα ότι η αγορά παιδικού βιβλίου στην Ελλάδα, δεν φαίνεται να περνάει καμία κρίση. Και, αφού οι μικροί μας φίλοι σπάνια αγοράζουν μόνοι τους βιβλία —με εξαίρεση τα κόμικς—, μια εξαιρετικά μεγάλη ποικιλία νέων εκδόσεων, απευθύνεται κυρίως στους γονείς, που καλούνται να διαλέξουν για τα παιδιά τους.

Οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις ΑΕ εξακολουθούν να συνιστούν, μια δυναμική παρουσία στο χώρο του παιδικού βιβλίου. Τα παραμύθια βέβαια έχουν τον πρώτο λόγο: *Νίκου Πιλάβιου: Ο παραμυθός, ο μάγος του γαλάζιου βουνού, εικόν. Διατσέντας Παρίσης και Σοφίας Φιλντισή: Η μάνα του ανέμου, εικόν. Όλγα Σταυρίδη.* Παράλληλα υπάρχουν τρεις νέες σειρές με ψυχαγωγικό και παιδευτικό στόχο: **Κλασικά χοροδράματα:** *Αλέξανδρου Πούσκιν, Η δεσποινίς χωριάτισσα, Μτφ. Μίρα Δημητρίου, εικόν. Μαρία Καραγιάννη. Εμείς και η φύση Στέλλας Βλαχοπούλου: Το πράσινο εργοστάσιο, εικόν. Νάιτζελ Ρίτσαρντς. Γνωριμία με τα μέσα μεταφοράς στην ξηρά και στη θάλασσα με κείμενα Μαρίας Βασιλείδου και εικόν. Κατερίνας Βερούτσου.*

Ο εκδοτικός οίκος Σ.Ι. Ζαχαρόπουλος στη σειρά Ελληνική λαϊκή παράδοση που έχει ως σύμβολο τον καθηγητή Μ. Γ. Μερακλή εξέδωσε τα βιβλία *Παραμύθια και Παραμύθια* σε εικονογράφηση Υβέτ Παπαδοπούλου.

Από τις εκδόσεις άμμος κυκλοφόρησαν τρία παραμύθια του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, *Ο χοιροβοσκός, Η τοσοδούλα και το αηδόνι, σε μτφ. Δημήτρης Σίμου, και πανέμορφη εικονογράφηση της Λίζμπετ Σβέργκερ.*

Όλα τα παραπάνω βιβλία απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ή πρώτης σχολικής ηλικίας. Ωστόσο, το βιβλίο *Θέλω να μου χαρίσεις κάτι που κυκλοφόρησε από την Άγρια, μπορεί να συγκινήσει και τους μεγάλους με την ποίηση του κειμένου (Ανθή Δοξιάδη - Τριπ) και των εικόνων του (Αλέξης Κυριτσόπουλος).*

Ο Αλέξης Κυριτσόπουλος έχει γράψει και ζωγραφίσει, επίσης, το γλυκό παραμύθι *στον Γλυκομάγο* που κυκλοφόρησε από τον Κέδρο, έναν εκδοτικό οίκο με παράδοση στο παιδικό βιβλίο. Σ' αυτόν ανήκουν και τα βιβλία της *Ζωρζ Σαρρή, Ο Φρίκος, ο κοντορεβιθούλης μου - γ' έκδοση, εικόν.: Σοφίας Ζαχαρούκα και Η Αποθήκη, μια τρυφερή νουβέλα με λογοτεχνικές αξιώσεις, για μεγαλύτερα παιδιά, που σχολιάζεται εύστοχα με την εξαιρετικά καλαίσθητη εικονογράφηση της Βουβούλας Σκούρα. Επίσης ο Κεραμιδόγατος της Τζούλιας Ανδρειάδου, ένα σύγχρονο παραμύθι για παιδιά 6-9 χρόνων.*

Τέλος, από τις εκδόσεις Πολύτυπο κυκλοφορεί *Η ιστορία μιας γραμμής, του Μιλτού Σκούρα, σε τρία βιβλία χωρίς λόγια: ένα ταξίδι στη χώρα των σχημάτων και των χρωμάτων που κεντρίζει δημιουργικά την παιδική φαντασία.*

Πολλά βιβλία λοιπόν, κάθε λογής. Ωστόσο, τα χαρακτηριστικά που συναντούμε, γενικότερα, στο χώρο του βιβλίου —εκδοτική αναρχία, κακή ποιότητα εκτύπωσης, πρόχειρες μεταφράσεις κτλ.— βρίσκονται και στο χώρο του παιδικού. Με εξαίρεση ελάχιστους εκδοτικούς οίκους, το παιδικό βιβλίο αντιμετωπίζεται με γνώμονα μόνο τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Και, φυσικά, οι μηχανισμοί ελέγχου και κριτικής, αν για τα βιβλία που καταναλώνουν οι ενήλικοι είναι χαλαροί, για το παιδικό βιβλίο είναι ανύπαρκτοι.

Το Κέντρο Παιδικού και Εφηβικού Βιβλίου, που είχε αναγγελθεί κάμποσες φορές από το πρώην Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και τώρα ανήκει στην Γεν. Γραμματεία Νέας Γενιάς, δεν φαίνεται να έχει αρχίσει ακόμα τη λειτουργία του. Ύστερα από την τόσο παρατεταμένη φάση προετοιμασίας θα ήταν σκόπιμο η πολιτική ηγεσία του Υπ. Πολιτισμού να πάρει κάποια απόφαση. Αν η λειτουργία του ως οργανισμού προώθησης του παιδικού βιβλίου ασκούνταν με βάση την ανεξαρτησία, τον πλουραλισμό και ένα υψηλό αίσθημα ευθύνης, θα μπορούσε να βελτιώσει σημαντικά την κατάσταση και να συμβάλει στην εμπέδωση της αγάπης για το βιβλίο και για το διάβασμα ανάμεσα στα παιδιά και τους εφήβους. Οι γονείς αλλά και οι μικροί αναγνώστες θα αποκοτούσαν έτσι ένα σημαντικό συνομιλητή κι έναν οργανισμό που θα εκτιμούσε τα πράγματα από τη δική τους σκοπιά.

ΜΕΛΕΤΗ / ΔΟΚΙΜΙΑ / ΕΡΕΥΝΑ

ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ

Ανιμασιόν

Το κινούμενο σχέδιο

Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1985, σελ. 252

Ένα πολύ κατατοπιστικό και ενδιαφέρον βιβλίο που αναφέρεται στην ιστορία και στην τεχνική του κινούμενου σχεδίου. Απευθύνεται στους νέους με σκοπό να τους κεντρίσει το ενδιαφέρον και να τους μυήσει στη γοητεία των κινούμενων εικόνων. Χωρίς να προσφεύγει σε υπεραπλουστεύσεις ο συγγραφέας, έχει επιτύχει να γράψει μια εργασία κατανοητή στο μέσο αναγνώστη. Η έκδοση περιλαμβάνει πολλές φωτογραφίες και σχέδια, ενώ συμπληρώνεται από μια πολύ ενημερωμένη φιλμογραφία που καλύπτει την περίοδο 1891-1985.

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Σ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

Αναλύσεις και τομές σε θέματα παιδείας

Εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1985, σελ. 190

Το βιβλίο αυτό περιέχει μελέτες και άρθρα γύρω από την αρχαία ελληνική γραμματεία, τα νέα ελληνικά, τη φιλοσοφία και το πρόβλημα της αξιολόγησης του μαθητή, προσφέροντας έτσι στους εκπαιδευτικούς θεωρητική αλλά και πρακτική βοήθεια. Μια συμβολή προς την κατεύθυνση της διδακτικής επιμόρφωσης των καθηγητών, αλλά και ένα ενδιαφέρον βιβλίο για τον αναγνώστη που τον απασχολούν ζητήματα εκπαίδευσης.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΙΟΥ

Η κρητική λογοτεχνία

και η εποχή της

Εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1985, σελ. 89

Η πολιτιστική ανάπτυξη που παρατηρείται στα αστικά κέντρα της βενετοκρατούμενης Κρήτης κατά τον 16ο και 17ο αιώνα αποτελεί αντικείμενο έρευνας και μελέτης για τον καθηγητή Στυλιανό Αλεξίου. Οι όροι και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκε η κρητική λογοτεχνία είναι το επίκεντρο αυτής της έρευνας. Συγκεκριμένα, στο βιβλίο αυτό, ανιχνεύονται οι επιδράσεις του βυζαντινού παρελθόντος, της δυτικής Αναγέννησης καθώς και της ελληνικής και λατινικής αρχαιότητας. Αυτό που προκύπτει ως βασικό χαρακτηριστικό της κρητικής λογοτεχνίας είναι ότι εμφανίζεται κυρίως ως αναγεννησιακή και ευρωπαϊκή. Παράλληλα με τη φιλολογική εργασία, ο Στ. Αλεξίου εξετάζει και την κοινωνική δομή της Κρήτης, με βάση τις εκθέσεις Βενετών αξιωματούχων και άλλες πηγές της εποχής και υπογραμμίζει το ιστορικό φαινόμενο της δημιουργίας αστικού βίου στην Κρήτη και του εξελληνισμού των Βενετοκρητικών. Τόσο η σοβαρότητα με την οποία προσεγγίζονται τα ιστορι-

κά προβλήματα, όσο και η συστηματική με μεθοδική αξιολόγηση των πηγών, κάνουν το βιβλίο εξαιρετικά ενδιαφέρον.

Ο ΣΑΡΤΡ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΑΡΤΡ

Μτφ. Διονυσία Μπιτζιλέκη
Εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 1985, σελ. 147.

Μια από τις σημαντικότερες φυσιογνωμίες του 20ού αιώνα στον πνευματικό χώρο, ο γάλλος φιλόσοφος και συγγραφέας Ζαν Πωλ Σαρτρ μιλάει για τη ζωή και το έργο του στο φιλμ των Α. Αστρύκ και Μ. Κοντά που γυρίστηκε το 1972 και προβλήθηκε το 1976 στο φεστιβάλ Καννών.

Στο φιλμ αυτό ο Σαρτρ, συζητώντας με τη Σιμόν ντε Μπωβουάρ και τους συνεργάτες του από το περιοδικό Temps Modernes, επιχειρεί να ορίσει την πορεία του σαν διανοούμενου. Το κείμενο της συζήτησης αυτής αποτελεί ουσιαστικά μια συνέχεια των *Λέξεων*, του βιβλίου όπου ο Σαρτρ είχε εξηγήσει την προέλευση της αποστολής του σαν συγγραφέα.

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ANNIE ERNAUX

Η θέση

Μτφ. Ιωάννα Χατζηνικολή
Εκδ. Χατζηνικολή, Αθήνα 1985

Η συγγραφέας αφηγείται την ιστορία του πατέρα της —εργάτη στα νιάτα του και αργότερα εμποράκου— και την απόσταση που σιγά σιγά μεγαλώνει ανάμεσα σ' αυτόν και την κόρη του καθηγήτρια, παντρεμένη με αστό. Μια απόσταση που δεν αφορά τα αισθήματα αγάπης, αλλά τις κοινωνικές συμβάσεις. Η Ανι Ερνώ με ύψος λιτό αναδεικνύει πόσο ισχυρό είναι το χάσμα των τάξεων ακόμα και ανάμεσα στα μέλη μιας οικογένειας. Η άνοδος στην κοινωνική κλίμακα οδήγησε την ηρωίδα στην αποξένωση από την ταπεινότερη τάξη καταγωγής της, που, εδώ, αναπολεί με τρυφερότητα ταυτίζοντάς την με το πρόσωπο του πατέρα.

ΟΥ'Τ'ΑΛΙΑΜ ΣΑΙΞΠΗΡ

Άμλετ

Μτφ. Μιχ. Κακογιάννη
Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1985, σελ. 230

Φυσικά δεν χρειάζονται συστάσεις για το γνωστότερο, ίσως, δημιούργημα του μεγάλου αγγλου θεατρικού συγγραφέα. Ένα τόσο σημαντικό έργο, ωστόσο, μπορεί να προκαλέσει δέος στο μεταφραστή του. Ο Μιχ. Κακογιάννης, όπως ο ίδιος δηλώνει, προσπάθησε να διατηρήσει κάποια αναλογία με τους ποιητικούς ρυθμούς του κειμένου «Προσπάθησα να σεβαστώ όχι μόνο το πνεύμα του συγγραφέα —παίρνοντας τις απαραίτητες ελευθερίες ώστε να λειτουργήσει οργανικά ο ελληνικός λόγος— αλλά και το ποιητικό ύφος και το σχήμα που συνθέτουν τη δραμα-

τική αρχιτεκτονική της Σαιξπηρικής τραγωδίας».

ΤΖΕΤ'ΙΜΣ ΜΠΟΛΝΤΟΥΙΝ

Το δωμάτιο του Τζοβάνι

Μτφ. Καίτη Οικονόμου
Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1985, σελ. 227

Είναι το δεύτερο μυθιστόρημα του Τζέιμς Μπόλντουιν που μεταφράζεται στα ελληνικά, μετά το «Μια άλλη χώρα». Ο συγγραφέας, ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της αμερικανικής λογοτεχνίας του '50, γιος νέγρου μάστορα, αντλεί κυρίως τα θέματά του από τη ζωή των αμερικανικών γκέτο.

Στο βιβλίο αυτό, μιλάει πάλι για το περιθώριο, που τώρα δεν έχει να κάνει με τις φυλετικές διακρίσεις εις βάρος των εγχρώμων, αλλά με το πρόβλημα της ομοφυλοφιλίας. Ο αμερικανός ήρωας του μυθιστορήματος συνδέεται με έναν ιταλό νεαρό μετανάστη στο Παρίσι. Το χρονικό της γνωριμίας και η εξέλιξη αυτής της σχέσης τοποθετείται μέσα στο νυχτερινό Παρίσι των μπαρ, έξω από την καθημερινότητα του γάλλου αστού.

ΝΤΟΡΙΣ ΛΕΣΙΝΓΚ

Ένας καλός γάμος

Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1985

Στην παλιά αποικιοκρατούμενη Νότια Ροδεσία τοποθετεί η συγγραφέας τη δράση των ηρώων αυτού του μυθιστορήματος. Μέσα σε μια κοινωνία με έντονες και ποικίλες αντιθέσεις, φυλετικές, ταξικές αλλά και προσωπικές στήνει μια ιστορία ενδιαφέρουσα τόσο στην πλοκή της όσο και στην ανάδειξη των χαρακτήρων. Το κεντρικό πρόσωπο του βιβλίου η Μάρθα Κουέστ μια νέα γυναίκα, λευκή, θα παντρευτεί ένα νέο του κύκλου της λίγο πριν τον πόλεμο. Ένας γάμος με ευοίωνες προοπτικές που θα κρατήσει όσο και ο πόλεμος, μια και η Μάρθα είναι μια γυναίκα που δεν αρκείται στο να δέχεται παθητικά τα γεγονότα, αλλά προσπαθεί να τα ερμηνεύει και να επεμβαίνει, όσο μπορεί στις εξελίξεις που την αφορούν και που οι άλλοι θέλουν να επιβάλουν ερήμην της.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΒΑΝΑΣ ΚΟΝΤΟΜΕΡΚΟΥ

Αύριο, ίσως... (μυθιστόρημα)

Εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1985, σελ. 302.

ΑΠ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Η τραγωδία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα

(ή το στίγμα ενός «προπατορικού αμαρτήματος»)

Εκδ. Τολιδή, Αθήνα 1985, σελ. 142

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΝ. ΛΙΑΝΟΥ

Μαρξιστική οικονομική θεωρία

Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1985, σελ. 412

Ο Α. ΚΟΣΩΝΑΣ ΓΡΑΦΕΙ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Βέλιου «Το τέλος της εποχής Καραμανλή», Εποπτεία, 1986

Το βιβλίο του δημοσιογράφου Αλέξανδρου Βέλιου «Το τέλος της εποχής Καραμανλή» που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις ΕΠΟΠΤΕΙΑ, τυχαία ή όχι κάνει την εμφάνισή του επί των ημερών του 20ού Συνεδρίου της «Νέας Δημοκρατίας». Ενός Συνεδρίου που πολλοί προσπάθησαν για τη ματαιώσή του αλλ' απέτυχαν, ενός Συνεδρίου που θα θύσει και πρακτικά «εκτός κόμματος» τόσο τον ιδρυτή της ΝΔ Κωνσταντίνο Καραμανλή όσο και την προβληματική που εκφράζει ο Αλ. Βέλιος: «Η αδυναμία του εμπειρικού ηγέμονα Κ. Καραμανλή να ξεφύγει από τα συμπλέγματα του πλαισίου που τον εξέθρεψε και να προχωρήσει με την εποχή του, προσδιόρισε μετά το '74 και την κρατικιστική φυσιογνωμία του μοντέλου εξουσίας του. Στα πλαίσια του μοντέλου αυτού, όλες οι λειτουργίες της κοινωνίας, όλες οι επιμέρους κοινωνικές εξουσίες και παραγωγικές δυνάμεις ελέγχονται άμεσα από το κράτος - νομό. Ο Αλέξ. Βέλιος είναι επίσης υποχρεωμένος όχι μόνο να παρακολουθεί την πορεία μιας παράταξης που είχε και έχασε την ηγεμονία του αστικού χώρου, αλλά να χρεώνει την αποτυχία της παράταξης αυτής στον «φυσικό ηγέτη» της. Όμως αυτός ο «φυσικός ηγέτης», είναι ήδη καταδικασμένος από τον σημερινό ηγέτη της ΝΔ —άρα και από τον κόσμο της / στο βαθμό που ο κόσμος ταυτίζεται με το εν δυνάμει ηγέτη κι όχι με οράματα ή αναμνήσεις— όχι επειδή «δεν προχώρησε με την εποχή του» όπως πιστεύει ο συγγραφέας, αλλά επειδή δεν έμεινε στη μαχόμενη πολιτική «κι άφησε τον Παπανδρέου να κερδίσει τις εκλογές».

Είτε το θέλει είτε όχι ο συγγραφέας, ο κόσμος της ΝΔ αυτή τη συλλογιστική προτάσσει —κι αν σήμερα ο Κ. Καραμανλής είναι κατηγορούμενος από την πλειοψηφία των οπαδών του κόμματος δεν είναι γιατί δεν έκανε αλλαγές αλλά «επειδή έκανε πολλές». Αυτόν τον τρόπο σκέψης τον γνωρίζει πολύ καλά ο σημερινός αρχηγός της ΝΔ, έτσι με τη σειρά του δεν φροντίζει «ν' αναθεωρεί τα πολιτικά ήθη» ή να συμβάλλει στην «απεμπλοκή των πολιτικών εξελίξεων», αφού στην τρέχουσα σημασία του πολιτικού παιχνιδιού η στρατηγική θυσιάζεται χάριν της τακτικής.

Αλλά και αν συμφωνεί κανείς με τη χρεωκοπία του δικομματισμού που διαπιστώνει ο Αλ. Βέλιος θα διαφωνήσει (στον ένα ή στον άλλο βαθμό) με τη μέθοδο ανάπτυξης των νέων όρων του παιχνιδιού, με το ξαναμοίρασμα

της τραπουλας, που εξ ορισμού αποκλείει την Αριστερά. Αποκαλεί όλες τις δυνάμεις που κινούνται στις παρυφές και πέραν του αστικού χώρου «κομμουνιστική Αριστερά» ξεμπερδεύοντας έτσι με τις επιταγές της τρέχουσας κοινωνικής δυναμικής. Προκαταλαμβάνει θα έλεγε κανείς τις εξελίξεις και τις ζυμώσεις στο κοινωνικό σώμα τονίζοντας στον επιλόγο του ότι «πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι η κομμουνιστική Αριστερά δεν αποτελεί φόβητρο, όπως άλλοτε, για το φιλελεύθερο χώρο». Όμως εκτός του ότι η ταύτιση της Αριστεράς με «φόβητρο» δεν είναι πλέον λειτουργική για κανένα χώρο, ο αυθαίρετος αποκλεισμός της από την εξέλιξη θέτει κάποια ερωτήματα, όπως: Αν η ΝΔ δεν έχανε τις εκλογές της 2ας Ιουνίου —άρα δεν θα έφευγαν οι κ. Σταφανόπουλος και Μπούτσος— Ο Αλέξανδρος Βέλιος θα αισθανόταν την ανάγκη να γράψει αυτό το βιβλίο, θα ένιωθε την ανάγκη να διακηρύξει τη χρεωκοπία του δικομματισμού; Γιατί, πέρα απ' όλα τ' άλλα, χρεωκοπία του δικομματισμού και καθιέρωση απλής αναλογικής σημαίνει άμεση —είτε το θέλει ο αστικός χώρος είτε όχι— συμμετοχή της αριστεράς στην εξουσία.

Οι συλλογισμοί, οι προτάσεις και η προσπάθεια του Αλ. Βέλιου (και όχι μόνον) είναι παραπάνω από χρήσιμες στη σημερινή δύσκολη πολιτικό/κοινωνική συγκυρία. Το βιβλίο του —όπως γράφει κι ο ίδιος— θέλει να προστεθεί στις δυνάμεις που αποτελούνται από «καποιες νεότερες αφυπνισμένες συνειδήσεις που κοιτούν ήδη πάνω και πέρα από το σημερινό ξεπερασμένο σκηνικό». Στο ίδιο εισαγωγικό σημείωμα ο συγγραφέας αναφέρει ότι «ο αστικός χώρος αναμένει δυστυχώς ακόμη σε μια ρήση του Σόμερσετ Μωμ: ακόμη προσπαθεί να δει το είδωλο μιας εικόνας χωρίς καθρέφτη». Γι' αυτόν τον πολυσχητημένο «αστικό χώρο» μπορεί να ισχύει πέρα από την προηγούμενη ρήση και μια ιστορία που συχνά διηγείτο ο Όσκαρ Ουάιλντ: σε ένα θέατρο της Αμερικής έπαιζε στην ορχήστρα ένας νέος φλαουτίστας, που είχε εξαιρετική ετοιμότητα πνεύματος. Ένα βράδυ πήραν φωτιά τα σκηνικά, το θέατρο γέμισε φλόγες και καπνούς και το κοινό πανικόβλητο έτρεχε στην έξοδο. Ο φλαουτίστας, δείχνοντας ασυνήθιστη ψυχραιμία και ετοιμότητα, ανέβηκε στο προσκήνιο και φώναξε όσο μπορούσε πιο δυνατά: «Μη φεύγετε! Δεν υπάρχει κίνδυνος!» Τα λόγια του είχαν μαγνητική επίδραση στους θεατές. Γύρισαν και κάθησαν στις θέσεις τους και... κήκαν όλοι ζωντανοί. (Από την εισαγωγή του Στάθη Σπηλιωτόπουλου στο βιβλίο «Το θέατρο του OSCAR WILDE», Εκδόσεις ΙΚΑΡΟΣ, Δεκέμβριος 1953, Αθήνα).

Let's

together tonight

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73

τηλ. 36.44.064

Κυκλοφορούν

Α. Π. Παπαδίτσας

ΠΟΙΗΣΗ, 1

Τὸ φρέαρ μὲ τὶς φόβιμιγγες - Ἐντὸς παρενθέσεως
Ἡ περιπέτεια - Τὸ παρόθυρο - Νυχτερινά - Οὐσίες

(τρίτη ἔκδοση)

Θανάσης Βαλτινός

ΜΠΛΕ ΒΑΘΥ ΣΧΕΔΟΝ ΜΑΥΡΟ

Στυλιανός Ἀλεξίου

Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

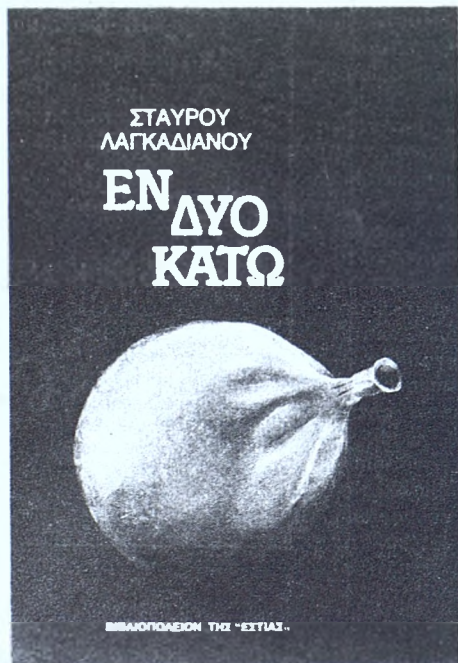
ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ

Μελέτη φιλολογική καὶ ιστορική

Βάλτερ Ποϋχνερ

ΟΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗ

Κ
Υ
Κ
Λ
Ο
Φ
Ο
Ρ
Ε
Ι
Σ
Ε
Β
,
Ε
Κ
Δ
Ο
Σ
Η

«...Πήδηξα απ' το ΡΕΟ και καθώς ήμουν ασυνήθιστος στο ύψος έσκασα στο δάπεδο, τα πόδια μου λύγισαν και σωριάστηκα κάτω. Το ίδιο κι ο Μύρωνας με τα μικρά μαύρα καταδιωγμένα απ' το φόβο του μάτια, το ίδιο κι ο γιατρός, σωριάστηκε κι αυτός, 30 χρονών, 2 μέτρα ψηλά το ΡΕΟ, που ν' αντέξει! Σκληρό το έδαφος σου πατρίδα! Κι η νοτάδα έλαψε να φέρνει μπόχες σαλισμένων φυκιών, στεκόμενων νερών και πεθαμένων ψαριών από τον υγρό τάρπο της λίμνης

Πήρες σήμερα
τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;

Ο Μικρός
ΗΡΩΑΣ

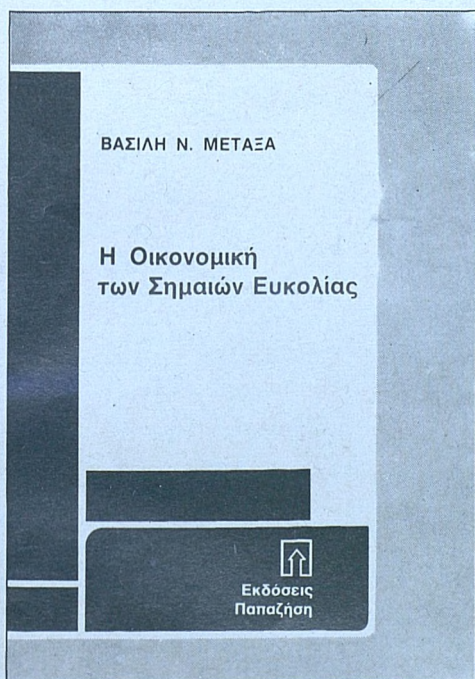
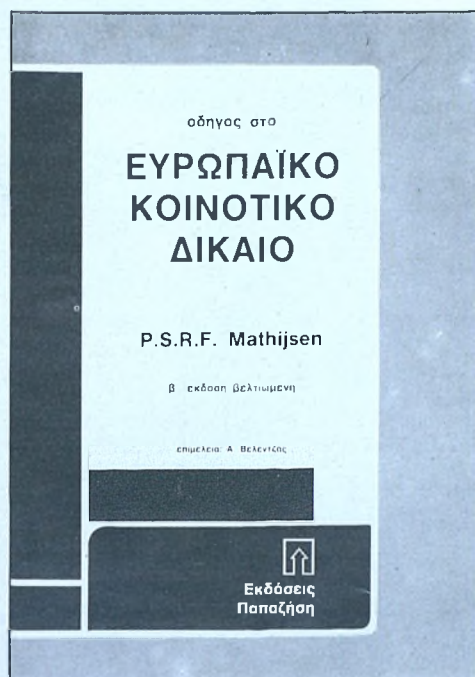
ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ
ΕΝΑΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ
ΤΟΜΟΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
ΕΞΩΦΥΛΛΑ

της πρώτης έκδοσης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2 106 78 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 3622496 - 3609150

η νέα ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

• ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ: ΑΜΠΟΥ ΝΙΝΤΑΛ

- **Ηλίας Ευθυμιόπουλος:** Η γενεαλογία του τρόμου.
- **Αχιλλέας Φακατσέλης:** Οι πυρηνικές βάσεις στην Ελλάδα.
- **Θανάσης Βαλαθανίδης:** Βιολογικός πόλεμος.
- **Τριαντάφυλλος Αδαμακόπουλος:** Τα άγνωστα ελληνικά βουνά.
- **Γιώργος Σαμιώτης:** Το μήνυμα του Greenham Common.
- **Μιχάλης Μοδινός:** Οδοιπορικό στη χειμερινή Γαλλία.
- **Γιώργος Νάθαινας:** Το τραμ μπορεί να επανέλθει.
- **Αλέξανδρος Γεωργόπουλος:** Το άνοιγμα του σχολείου στη ζωή.
- **Γιώργος Ευτυχίδης:** δέντρα ανθεκτικά στη ρύπανση.
- **Μάρω Καραμάνη:** υπερασπίζοντας τις αλεπούδες στην Αγγλία.
- **Θωμάς Κουτρούμπας:** η λιμνοθάλασσα του Αιτωλικού.
- **Κίμων Χατζημπίρος:** η ανακύκλωση των υλικών.
- **Μιχάλης Μοδινός:** οι βροχές ξανάρθαν στην Αφρική.

Νέα Οικολογία, Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80

Μιλάμε την ίδια γλώσσα

Ξέρουμε ότι όταν ταξιδεύετε στο εξωτερικό για τουρισμό, για δουλειές, για σπουδές ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο, ζητάτε κάτι περισσότερο από ένα απλό μέσο μεταφοράς.

Κι επειδή σκεφτόμαστε με τον ίδιο τρόπο σας προσφέρουμε όλα αυτά που θα κάνουν το ταξίδι σας πραγματικά αξέχαστο: Από πλήρως οργανωμένα ταξίδια με πληρωμή σε δραχμές, μέχρι την άνεση και την πολυτέλεια της 1ης ή διακεκριμένης θέσης με τα ιδιαίτερα γκισέ, τις ξεχωριστές αίθουσες αναμονής, τις ειδικές θέσεις και την ιδιαίτερη περιποίηση στο αεροπλάνο. Και πάντα, φυσικά, φιλική εξυπηρέτηση, απολαυστικό φαγητό στο οποίο η Ολυμπιακή έχει παράδοση, εκτεταμένο δίκτυο πτήσεων με πολλές διασυνδέσεις και υπερσύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας με την Ολυμπιακή θα αισθανθείτε άνετα και θα νιώσετε πραγματικά σαν στο σπίτι σας. Γιατί καταλαβαίνουμε και φροντίζουμε να ικανοποιούμε όλες τις απαιτήσεις και τις ανάγκες σας. Και, πάνω απ' όλα, στην Ολυμπιακή μιλάμε την ίδια γλώσσα!

Για περισσότερες πληροφορίες
απευθυνθείτε στα γραφεία της
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ
ή στον ταξιδιωτικό σας πράκτορα

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γραφεία: ΑΘΗΝΑ: Λεωφ. Συγγρού 96, Τηλ. 9616.161, 9292.251 - 'Οθωνος 6, Τηλ. 9292.555
Μητροπόλεως 11, Τηλ. 9292.257 - ΟΜΟΝΟΙΑ: Κοτοπούλη 3 - ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: Πύργος Αθηνών
ΠΕΙΡΑΙΑΣ: Ακτή Μισούλη 27, Τηλ. 4520.968, 9292.797/8 - ΚΗΦΙΣΙΑ: Κηφισίας 267, Τηλ. 8016.119
ΓΛΥΦΑΔΑ: Αθηνών & Αθ. Διάκου - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κομνηνών 1 & 3, Τηλ. 260.121/9 και σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας.